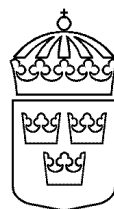

Onsdagen den 27 oktober

Kl. 09.00 – 17.53
19.00 – 22.33

1 § Aktuell debatt: Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Aktuell debatt:

Anf. 1 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag vill säga att vi i Vänsterpartiet inte har begärt den här debatten för att vi ska ta tillfället i akt att göra partipolitiska profileringar utan för att vi tycker att den här frågan och den oroande utveckling som vi nu ser måste diskuteras överallt: hemma vid köksborden, i skolorna, på arbetsplatserna, i kommunfullmäktigeförsamlingarna och naturligtvis också här.

På det sättet kan vi visa att vi tar avstånd från den brutala utveckling som vi nu ser runtomkring oss och visa att vi delar den oro som så många människor känner inför den här utvecklingen. På det sättet kan vi försöka skingra den rädsla som så många människor faktiskt känner i Sverige i dag. Det handlar om rädsla för att man själv ska bli angripen för att man är av annan hudfärg, av annan börd eller har en sexuell läggning som en del tycker är provocerande.

Vi är många som har upplevt hot. Jag vet att det också är många i den här kammaren som själva har erfarenheter av hot och trakasserier. För att visa att vi inte låter oss tystas har vi begärt den här debatten.

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Anf. 2 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! I lördags samlades tusentals människor runt hela Sverige för att visa sin avsky mot de krafter som med våld och hot vill hindra människor i vårt land från att utnyttja sina demokratiska fri- och rättigheter. Att så många medborgare ställde upp till värn för vår demokrati och för att hedra en fackföreningsman som fick offra sitt liv i kampen för ett öppet samhälle visar på styrkan i vår demokrati.

Nazisternas politiska arbete syftar till att krossa det öppna demokratiska samhällets mångfald. Genom hot, hets och våld förgriper de sig på det som inte motsvarar den nazistiska normen. Det må gälla individens och gruppernas egenskaper och livsval eller deras åsikter och intressen. Nazisternas dåd riktar sig mot enskilda människor som angrips bara för att de utnyttjar sina medborgerliga fri- och rättigheter. Det här är ett hot mot demokratin. Det är just därför som bevakningen av nazisterna sedan länge är en av Säkerhetspolisens huvuduppgifter.

I Sverige har under årens lopp ett stort antal människor från andra delar av världen sökt och erbjudits en fristad. Här finns människor som har erfarenhet av nazisternas koncentrationsläger och människor som är offer

Aktuell debatt:

*Våld med rasistisk och
nazistisk bakgrund*

för sentida diktaturregimer. Vi har ett särskilt ansvar för att de här människorna inte i Sverige ska behöva uppleva den förföljelse som de utsatts för i sina hemländer. Det är ett av skälen till att kampen mot rasism, antisemitism och främlingsfientlighet har varit ett av regeringens högst prioriterade områden under många år.

Det är också viktigt att komma ihåg att hotet mot demokratin och mot enskilda människor inte bara kommer från övertygade högerextremister utan även från vanliga människors fördomar mot det som är annorlunda och från människors likgiltighet inför främlingsfientlighet och diskriminering. Det handlar därför kanske först och främst om att undanröja grunden för högerextremism genom att öka kunskaperna om och förståelsen för vår tid och vår värld. Vi måste lära av historien, men historien betyder ingenting om den inte är levande i dag. Det är motivet till regeringens projekt Levande historia. Projektets mest uppmärksammade del har varit boken *...om detta må ni berätta...* som handlar om Förintelsen.

Inom ramen för projektet bedrivs också forskning om de processer som leder till etniska motsättningar och främlingsrädsla. Under september har ett par rapporter avlämnats. En rör rasism, diskriminering och motstrategier. En annan är en studie av offentlig politik mot rasistiskt och främlingsfientligt våld i tre svenska kommuner. I båda rapporterna finns nyttiga lärdomar att hämta om hur högerextremistiska strömningar ska kunna motverkas.

Opinionsbildning är nämligen ett av de viktigaste medlen för att hindra de mörka krafterna från att få fäste i vårt samhälle. Regeringen har därför beslutat att tillsätta en kommitté som ska bygga upp ett forum för levande historia. Där ska frågor behandlas som rör demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Den nya verksamheten ska kunna inledas år 2003 och innebär att projektet Levande historia permanentas. Den ska samarbeta med utbildningsväsende, barn- och ungdomsorganisationer, föreningar, folkrörelser, trossamfund, kulturorganisationer och andra nätverk för att kunna nå så många som möjligt i hela landet.

I budgetpropositionen för nästa år betonar regeringen att rättsväsendets myndigheter måste samverka för att höja de anställdas kompetens när det gäller brott med rasistiska, antisemitiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag.

Men vi måste också ha verktyg för att bekämpa existerande högerextremistiska nätverk. Det har varit en prioriterad uppgift för polisen i årtionden. För Säkerhetspolisen är det en huvuduppgift.

Säkerhetspolisen samarbetar med den öppna polisen och bidrar med sina kunskaper till att ringa in misstänkta vid brott som kan antas ha anknytning till högerextremister. Det är genom Säkerhetspolisens kartläggningsarbete väl känt att det finns ett antal grovt kriminella personer som är organiserade i olika nynazistiska nätverk och grupper. Den senaste tidens händelser visar att det har varit rätt att hålla en hög beredskap mot brottslighet förknippad med högerextremism.

Regeringen har länge arbetat för att göra det svårare för högerextremisterna att bedriva sin verksamhet och för att ge de brottsbekämpande myndigheterna större möjligheter i kampen mot den brottsligheten.

I den nyss avlämnade budgetpropositionen betonar vi också hur viktigt det är att samarbetet mellan Säkerhetspolisen och den öppna polisen

mot den grova brottsligheten utvecklas vidare. Regeringen har tillsatt en kommitté som utreder hur samarbetet kan förstärkas, bl.a. om Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen ska slås ihop till en central enhet.

Regeringen har också förstärkt och utvecklat kriminalunderrättelseverksamheten så att polisen numera har större möjligheter att på ett tidigt stadium använda datorer när man kartlägger kriminella ligor.

I februari i år tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté som har i uppdrag bl.a. att analysera och ta ställning till om de preskriptionstider som gäller för tryckfrihets- och yttrandefrihetsbrott bör förlängas. I uppdraget finns också en del andra moment som kan få betydelse för framtida möjligheter att bekämpa rasism i grundlagsskyddade medier.

Det är avgörande för kampen mot den grova organiserade brottsligheten att de brottsbekämpande myndigheterna ges goda förutsättningar att agera. Effektiva tvångsmedel har stor betydelse i det sammanhanget. Regeringen kommer i början av nästa år att lägga fram ett förslag om buggning som ytterligare ett viktigt instrument i kampen mot den allvarliga brottsligheten.

Vidare har regeringen nyligen lagt fram ett förslag om en skärpning av vapenlagstiftningen för att förhindra att vapen kommer till brottslig användning eller annat missbruk.

Det har diskuterats om ett förbud mot rasistiska organisationer borde införas. Jag har förståelse för dem som framför sådana synpunkter. Det är ett uttryck för ett befogat avståndstagande från kriminella aktiviteter. Vår lagstiftning förbjuder redan all rasistisk verksamhet. Jag menar att detta är en bättre väg att gå än att införa förbud mot rasistiska organisationer.

Ett förbud riskerar att bli verkningslöst och därmed ett dåligt hjälpmedel i kampen mot rasismen. De sammanslutningar som ett förbud ska ta sikte på i dag är nämligen inte av det slag som registreras. Det är i regel fråga om ganska lösliga grupperingar utan styrelse och stadgar. De kan snabbt omvandlas till nya. Ett förbud mot organisationer skulle också begränsa föreningsfriheten och måste därför avgränsas noga.

Ett förbud mot aktivt deltagande i grupperingar som ägnar sig åt brottslig verksamhet kan däremot vara en framkomlig väg. En parlamentariskt sammansatt kommitté har i augusti förra året fått i uppdrag att utreda just om deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamheten ska vara straffbart. I uppdraget ingår också bl.a. att överväga om den nuvarande bestämmelsen om hets mot folkgrupp är tillräcklig för att hindra rasistisk verksamhet.

Kommittén ska också ta upp frågan om att straffbelägga hets mot homosexuella och ska redovisa sitt uppdrag senast den sista oktober nästa år.

Vi har alla ett ansvar för att slå vakt om demokratiska värderingar och att aldrig förtrötta i värnet av det öppna samhället. Bekämpningen av högerextremismen är en av samhällets viktigaste uppgifter i dag. Det är nödvändigt att stärka kampen för demokratin, mot det hänsynslösa våldet och den ljusskygga nazismen. Jag försäkrar att regeringen inte kommer att förtrötta i den kampen utan kommer att fortsätta att arbeta intensivt på alla fronter för att motverka brottslighet med nazistiska förtecken.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tvivlar verkligen inte på regeringens ambitioner, och jag tycker att de åtgärder som Laila Freivalds räknade upp är väldigt bra. Jag tycker också att den handlingsplan som Ulrica Messing har presenterat på DN Debatt i dag är bra.

Jag tror att vi tillsammans ska se till att den handlingsplanen bryts ned till lägre nivåer i samhället. Om regeringen tar det här ansvaret måste nästa steg vara att andra politiska församlingar tar samma ansvar, att t.ex. varje kommun, som man har gjort i Gävle kommun, diskuterar frågan och över partigränserna slår fast att rasistiska och nazistiska handlingar av olika slag kommer vi inte att acceptera i vår kommun.

Det måste i sin tur få den effekten att man i de olika barn- och ungdomsnämnderna, i skolstyrelser och liknande diskuterar: Hur kan vi upprätta en handlingsplan här hos oss, på vår nivå?

Då måste det i sin tur få till följd att varje rektor på varje skola upprättar en handlingsplan tillsammans med lärarna och eleverna: Hur ska vi se till att hindra den här utvecklingen just på vår skola?

Det måste få till följd att varje företagsledare och varje arbetsplats också måste ha en sådan här handlingsplan, väl definierad, med personer som är ansvariga för att diskussionen och samtalen sätts i gång. Varje lokal fackförening måste också ta upp frågan och bestämma sig för att utforma en handlingsplan just i deras organisation, för deras område.

På det sättet kan vi bryta ned de här frågorna och få en aktivitet på alla nivåer i samhället. Jag tror att det är just de samtalen som är den framkomliga vägen för att få stopp på den här utvecklingen.

Jag tror att det är viktigt att vi tittar på orsakerna. Vi vet ju, bl.a. genom den forskning som Laila Freivalds refererar till, att det finns klara orsakssamband. Vi kan titta på utvecklingen av utanförskapet i samhället, segregationen i våra bostadsområden. Vi kan titta på ungdomsarbetslösheten och den stora arbetslösheten bland invandrare. Det finns ett samband där.

Vi kan också i forskningen se att det finns ett orsakssamband i den flyktingpolitik som Sverige för, en flyktingpolitik som innebär att människor som i stor nöd, undan förtryck och förföljelse, politisk och annan, söker sig till vårt land faktiskt ses som stora problem när de kommer till Sverige. Den problemfixeringen skapar naturligtvis en legitimitet för människor att se på invandrare som just problem och icke önskvärda. Det skapar en grogrund för rasism som vi kan se runtomkring oss i samhället.

Jag tror också att det är ett skäl till att det har funnits en slapphet i efterlevnaden av de lagar som vi faktiskt har. Det fanns en tid då vi hade ganska gott om bombattentat mot t.ex. flyktingförläggningar. De utredes sällan och gick sällan till åtal. Det finns en mängd ouppklarade brott som just har rasistiska motiv. Brotten har ökat, men också mängden ouppklarade brott har ökat. Åklagare och polis har inte tagit så allvarligt på detta. Det har i sin tur gjort att många människor faktiskt känner att det inte är någon idé att anmäla. Jag kanske bara råkar illa ut själv. Jag kanske blir utsatt för trakasserier och attentat själv. Av polisen får jag ingen hjälp och inget stöd.

Det här är farligt, för det undergräver tilltron till de rättsvårdande myndigheterna. Där är jag och Vänsterpartiet mycket kritiska till hur det ser ut också i dag. Även om Laila Freivalds säger att man har ändrat

inriktning och att säpo har fått en ny inriktning är det faktiskt så att väldigt många av de brott som vi nu har på näthinnan har begåtts i år och förra året. Det stämmer inte riktigt att allting skulle vara så bra i dag. Det finns fortfarande en handfallenhet och en ovilja från åklagare och poliser att ta sig an sådan här brottslighet med den snabbhet och auktoritet som faktiskt behövs. Och det finns en koppling till den oerhört restriktiva och i många fall omänskliga flyktingpolitik som Sverige via regeringen, den lagstiftning och de regelverk vi har faktiskt visar.

Det här är frågor som jag tror att vi ska vara medvetna om när vi diskuterar orsakerna. Men det ska naturligtvis inte hindra oss från att handla, och handla kan vi göra var och en. Men jag skulle vilja höra från Laila Freivalds hur hon ser på orsakssambanden.

Anf. 4 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Totalitära idéer som ifrågasätter det öppna samhället och människors okränkbarhet ska, oavsett politiska förtecken, bekämpas med all kraft.

De senaste åren har våld som politisk metod blivit allt vanligare i vårt land. Det gäller nazister som hotar och mördar, det gäller veganer som brandbombar och det gäller s.k. antifascister som med maskerade ansikten demonstrerar sina åsikter med hjälp av stålrör och gatstenar.

Våldsverkarnas yttersta mål är att förgöra det fria samhället. Politisk kriminalitet är ett hot mot den demokratiska rättsstaten. Det är därför det är så viktigt att kväva det politiska våldet i sin linda. Vi måste alla ta ett ansvar för att bekämpa dessa onskans hantlangare. Staten måste agera kraftfullt mot alla former av terrorism och politiskt våld.

Det är förståeligt att man kan känna misströstan och vanmakt när den politiska terrorn ånyo dyker upp i slutet av det århundrade som innehållit så många tragedier skapade ur föreställningen att politiska mål får uppnås oavsett medel. Det kan locka till tanken att förbjuda organisationer eller medlemskap i organisationer med åsikter som står i strid med det öppna och demokratiska samhället.

Men det finns tre viktiga skäl till att just det är fel väg att gå.

För det första är ett samhälle med åsiktsförbud inte ett fritt samhälle. En levande och stabil demokrati förutsätter att vi behandlar de okränkbara mänskliga rättigheterna som just okränkbara. Till dessa rättigheter hör yttrandefriheten. Åsiktsförbud sänder signalen att repression går före argumentation. Ett frihetens, toleransens och öppenhetens samhälle får aldrig, ens i kampen mot det totalitära, ge legitimitet åt totalitära metoder. Demokratins syfte är friheten. Att undergräva friheten är att riskera demokratins mening.

För det andra är det en avgörande skillnad mellan att med starka argument och manifestationer stå upp mot åsikter vi inte delar och att lämna till en politisk eller annan församling att avgöra vilka åsikter som är tillåtna respektive otillåtna. Om vi gör det, var går då gränsen för förbudet? Vilka grupper kommer att förbjudas nästa gång? Vems åsikter kommer att förklaras för olagliga?

För det tredje riskerar ett åsiktsförbud att motverka sitt syfte. Varken nazismen eller nazisterna försvinner bara för att deras organisationer förbjuds. En stat som inte vill vara totalitär kan inte hindra människor

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

*Våld med rasistisk och
nazistisk bakgrund*

från att mötas. Följden blir att de förbjudna organisationerna övergår till att vara helt underjordiska rörelser. Vad har då uppnåtts?

Åsiktsförbud försvagar argumentationen för det fria samhället. Demokrati och personlig frihet kan aldrig tas för givna utan måste försvaras av varje generation. Det är genom att med kraft ta debatten och genom att föra argumenten vidare till kommande generationer som vi säkrar demokratins stabilitet och dess framtida vitalitet. De värderingar som ligger till grund för ett fritt och demokratiskt samhälle måste alltid vara förankrade och hållas aktuella i allas våra sinnen.

Samtidigt måste staten ha tillräcklig kraft för att förebygga och ingripa när åsikter övergår i kriminella handlingar. Detta är en av statens grundläggande uppgifter som aldrig får svikas. Därför måste nedrustningen av rättsstaten brytas så att rättssäkerheten åter kan garanteras.

Tankar kan inte förbjudas. Men det kan och ska våldshandlingar. Rättsväsendet och polisen måste ges sådana resurser att de kraftfullt kan bekämpa terrorism och politiskt våld i alla dess former.

Men det är inte bara en fråga om resurser utan också om attityder och utgångspunkter för kriminalpolitiken. Permissioner får inte vara en rättighet, och teaterterapi får inte sättas före medborgarnas säkerhet.

Det är inte grundlagens rättighetskatalog som ska inskränkas – det är rättspolitikens misstag och brister som vi ska eliminera. Det är inte friheten att yttra sig, att tänka fritt och att tala fritt som ska inskränkas – det är möjligheten att begå brott som ska förhindras.

En stat som inte klarar sina mest fundamentala uppgifter kommer att förlora legitimitet inte bara på dessa utan också på andra områden. Många människor litar i dag inte på statens förmåga att skydda dem och att skydda dem som är satta att skydda oss alla.

Barn som växt upp i trygghet med kärlek och omtanke och som gått i en skola med ordning och reda förvillas inte så lätt av förvirrade idéer. De förfaller mycket sällan till våld.

Därför måste staten ge utrymme för starka familjer, där föräldrarna har förmåga att axla sitt ansvar för sina barn. Därför måste staten ta sitt ansvar för att bristerna i skolan undanröjs. Det är en långsiktig förutsättning för att trygga demokratin och för att förebygga våld.

Fru talman! Låt oss hoppas att de tragiska händelser som är anledningen till den här debatten leder till att regeringen inser att god vilja och informationsinsatser inte är tillräckligt för att garantera rättstryggheten, utan att det krävs konkreta åtgärder.

Uppgiften att motverka totalitära idéer är gemensam. Vi har alla ett moraliskt ansvar att stå för de värderingar som det demokratiska samhället vilar på: respekt för individen, tolerans för det avvikande och ansvar för att hindra övergrepp.

En öppen debatt och en stark rättsstat, trygga familjer och en bra skola – det är de bästa garantierna vi kan få för ett fritt och demokratiskt samhälle.

(Applåder)

Anf. 5 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det är en missuppfattning att tro att vi kristdemokrater kräver förbud mot rasistiska organisationer. Vi har däremot i flera år

motionerat om och håller fast vid kravet på kriminalisering av enskilt deltagande i organiserad rasism och nazism.

Nu säger justitieministern att detta kan vara en framkomlig väg. Det var intressant att höra. Vi har alltså under flera år motionerat om att denna framkomliga väg skulle beträdas, och vi hoppas att det sker.

Som skäl för att säga nej till kriminalisering av ett aktivt deltagande i nazistiska och rasistiska organisationer anförs ofta våra grundlagsskyddade rättigheter. Så har skett också här i dag. Men redan i dag finns det ju inskränkningar:

- Man får inte yttra vad som helst.
- Man får inte gå klädd hur som helst och vara behängd med vilka symboler som helst.
- Man får inte använda vilka gester som helst på allmän plats.

I en särskild bestämmelse i brottsbalken slås det också fast att domstolarna *skall* se särskilt allvarligt på brott med rasistisk bakgrund.

I 2 kap. 1 § regeringsformen anges de grundläggande fri- och rättigheterna. Där står att varje medborgare har ”frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften”. Men i 14 § samma kapitel står: ”Föreningsfriheten får begränsas endast såvitt gäller sammanslutningar vilkas verksamhet är av militär eller liknande natur eller innebär förföljelse av folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg eller av visst etniskt ursprung.”

Begränsningar får alltså ske. Det behöver tydligen påpekas. Jag skulle vilja fråga justitieministern om det inte i varje fall på sikt ter sig rimligt att vi får en samordning av lagstiftningen på det här området i Europa.

Jag far faktiskt illa av att våra grundlagsskyddade rättigheter aktualiseras i samband med nazism, antisemitism och rasism. Ingen av oss skulle få för sig att förena begreppen eller orden demokrati och diktatur. De är som eld och vatten: oförenliga. Mänskliga fri- och rättigheter kan inte förenas med nazism. Varken ordet ”mänsklig”, ordet ”frihet” eller ordet ”rättighet” kan kombineras med ordet ”nazism”. Nazism är ju en mordisk rörelse, ett förvridet tänkande som är inriktat på att förtrampa och förgöra demokratin.

Våra grundlagar finns för att förskona oss från rasism, antisemitism och nazism. De finns inte för att ursäkta dessa företeelser. Det råder ingen frihet att förgifta vattnet som omflyter oss. Det råder ingen frihet att förpesta luften vi andas. Jag skulle i all vänlighet vilja säga att jag tycker att det är konstigt om vi ska använda frihetsbegreppet och nyttja talet om mänskliga fri- och rättigheter i samband med nazism.

Det kan inte vara obekant för kammarens ledamöter att Sverige ratificerat en FN-konvention som kräver att nazism och rasdiskriminering i alla dess former och uttryck förbjuds. Det kan heller inte vara obekant att JK Hans Stark i SOU 1991:75 förespråkade kriminalisering.

Sedan är jag den siste att gå omkring och tro att ett förbud utgör något slags lösning. Jag tycker att det är en väldigt billig argumentering att försöka tillvita någon en sådan tro. Det fordras självfallet många initiativ och insatser av den mest uthålliga karaktär för att rasism, nazism och totalitära idéer på båda ytterkanterna ska kunna hållas borta.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Det är klart att det sociala klimatet spelar en roll. Det är klart att arbetslöshet, utslagning och droger där de existerar – vilket de tyvärr gör på alltfler håll – spelar en roll.

Efter andra världskriget skrev professor Alf Ross boken *Varför demokrati?* Jag har citerat ur den många gånger här i kammaren, och jag gör det nu igen. Den boken är odiskutabelt ett av de bästa arbeten, sett på ett internationellt plan, som publicerats om demokratin. Ross skriver:

”Det vår tid mer än något annat har behov av efter nazismens moraliska upplösning av alla värden, är ett återupprättande av den moraliska tron på människovärdet. Jag tror att den djupaste inspirationskällan till en sådan återfödelse alltså är att söka i den humanism och kristendom som genom årtusenden har utgjort grundvalen för vår kultur.”

Jag tror inte någonting är så farligt som värdenihilism, dvs. ett värdeförnekande, och vi har en tid bakom oss då vi försökte upphöja värdenutralitet till något slags allmän samhällsdogm. Låt oss nu akta oss för en övertro på sporadiska manifestationer, och låt oss se upp för risken att hänskjuta vårt engagemang till vissa dagar och datum. Det handlar om målmedvetenhet – uthålligt och konsekvent måste demokratin försvaras, presenteras och fredas. Det är en fostran som är precis lika angelägen att hänge sig åt och lika angelägen att ”kontrollera” som varje annan fysisk fyraårskontroll.

(Applåder)

Anf. 6 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är naturligtvis allvar nu. Det finns mörka krafter som vill föra Sverige och Europa ett halvt sekel tillbaka i utvecklingen. Det finns mörka krafter som försöker föra Sverige tillbaka till 30- och 40-talen, som vill hota demokratins innersta kärna. Man vill skrämman dem som höjer rösterna mot krafterna till tystnad. Vi ska naturligtvis inte låta krafterna lyckas.

År 1998 rapporterades 940 brott med kopplingar till extremnationalistiska partier, individer och grupper. Det sammanlagda antalet brott med högerextrema inslag fördubblades mellan åren 1997 och 1998. Likaså ökade det sammanlagda antalet brott med högerextrema inslag under samma tid. Det vanligaste förekommande brottet är hets mot folkgrupp, men ökningen innefattar också våldsbrott, hot och trakasserier. Enligt Säkerhetspolisen, SÄPO, finns det ingenting som tyder på att brotten inte skulle fortsätta att öka också i år. Det är allvar.

Vi välkomnar alla debatten som en möjlighet att redovisa våra ståndpunkter. Bakgrunden är ett flertal utomordentligt allvarliga händelser. Den brutala dödsskjutningen av Björn Söderberg var det senaste brottet i en rad otäcka brott med nazistiska eller rasistiska förtecken. De misstänkta gärningsmännen bakom polismorden i Malexander har tydliga kopplingar till nazistiska rörelser. I min hemkommun Nacka utsattes en journalist som granskade nynazismen i slutet av juni, tillsammans med sin åttaårige son, för en bilbomb.

Även politiker drabbas – som Gudrun Schyman påpekade tidigare – av hot och vandalisering med samma förtecken. Det har gällt mitt parti. Lokaler har vandaliserats och företrädare har utsatts för hot och trakasserier. Bilar har demolerats. Andra politiker har under flera år hotats och

trakasserats. Passfoton av polismän beställs runtom i landet av nazistiska grupper.

Nazisternas kartläggning av meningsmotståndare återkommer likt ett eko från 30- och 40-talen. Vi vet hur man kartlade judar som bodde i Sverige för att ha tillgång till förteckningar under tysk ockupation.

Nu riktas hoten, våldet och trakasserierna mot poliser, journalister, politiker, skådespelare och artister – snart sagt alla som höjer rösterna mot nazismen och rasismen. Vi kan naturligtvis inte låta de grupperna ens försöka kväsa demokratins innersta kärna. Vi kan inte låta de mörka krafterna lyckas. De måste bekämpas.

Vi ska fortsätta att tala om hur farliga de är, vilket hot mot samhället och demokratin de faktiskt utgör. Det exempel som justitieministern nämnde om hur man kan redovisa vad som har hänt i förgångnen tid är ett exempel på hur man kan skapa en grund för arbetet mot dessa grupper och deras åsikter.

Det är uppenbart att de högerextrema grupperna vill och strävar efter att ta makten i samhället – med våld om det skulle krävas. Där kommer talet om att förbjuda dessa grupper som organisationer förstås upp till ytan. Jag delar uppfattningen som Bo Lundgren och justitieministern har uttalat om svårigheterna att den vägen komma till rätta med de åsikterna och gruppernas verksamhet.

Men vi kan tydligare slå till med alla medel vi har till vårt förfogande. Det kan vara allting från strafflagstiftning till skattelagen. Vi kan skapa ett slags nolltolerans mot allt vad dessa grupper företar sig, vare sig det är grova våldsbrott eller enkla ekonomiska oegentligheter. Vi kan slå till var de än dyker upp, var de än utövar sin verksamhet.

Det är naturligtvis lätt att förledas att tro att demokratin är något för alltid givet. Det är det som är faran, dvs. att tro att den är given. Det är när vi tror att demokratin är säkrad, finns där av sig själv, som vi bereder väg för dess fiender. Vi får aldrig ta demokratin för given. Vi måste alltid stå upp för att försvara de demokratiska värdena och idealen, inte minst när mörka krafter utmanar och försöker sätta dem ur spel.

Anf. 7 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! De som utomlands följer nynazismens utveckling tycker att Sverige är ett naivt land. De ser ett land där kommunerna hyr lokaler åt nynazistiska grupper, där nazistiska tidningar blir ALU-projekt, där nazistiska redaktörer skickas på layoutkurser med AMS-pengar och där en statlig teater låter dömda nazister inte gå i vilken teaterterapi som helst utan spela nazister. De ser ett land som har blivit världsledande på vitmaktmusik utan att myndigheterna har kunnat göra någonting åt det. Det sista är allvarligt, inte bara för att det sprider ett hatets budskap, utan också för att det blir en finansieringskälla för mer nazism. De ser också ett land där nazistiska grupper häromåret fick dra genom Stockholms gator och ropa "Judesvin!" på den dag då vi skulle minnas fasan från Kristallnatten – utan att polisen ingrep.

Justitieministern ger nu bilden av att detta ligger bakom oss, att vi har vaknat upp och att naiviteten och passiviteten är historia. Jag önskar inget hellre än att hon har rätt. Det är bra att vi har fått denna debatt. Det är så oerhört viktigt att vi markerar att vi förstår vilka krafter vi har att göra med.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Det känns inte riktigt som om naiviteten ligger bakom oss, när man t.ex. hör Säkerhetspolisen gång på gång försäkra att den har högerextremismen under kontroll, samtidigt som den nazistiska våldsvågen bara rullar vidare. Flera människor har ringt mig de senaste dagarna och påpekat att de har anmält nazistiska hot till polisen, men inte känt något riktigt engagemang eller att anmälningarna tas på allvar.

Det var ju faktiskt så att poliserna i Malexander sköts ihjäl av personer som var dömda och kända nazister. Journalisten i Nacka hade begärt skydd av polisen, men polisen hade inte lyckats skydda honom på ett effektivt sätt.

Finns det några lagar som kan skärpas för att effektivisera den här kampen säger vi ja till det, men bara symbolpolitik säger vi nej till. Det som behövs är ett effektivt polisarbete och att säkerhetspolisen och den vanliga polisen får de resurser som behövs för att verkligen gå i land med den här uppgiften.

Jag vill också starkt betona vikten av ett folkligt engagemang. Många av oss var med i lördags på demonstrationer mot det nazistiska våldet. Det kändes mycket bra. Det är viktigt, därför att det är när vi i vardagen möter de här företeelserna, när en gymnasist märker att klasskompisar börjar uttala sig rasistiskt och när man på jobbet träffar på personer som börjar sprida fördomar mot avvikande människor, som vi måste våga säga ifrån. Rädslan finns hos oss alla. Jag kan själv när jag ser saker på tunnelbanan och i andra sammanhang där jag borde ingripa känna att jag är rädd ibland. Men om det då finns ett tydligt folkligt engagemang, där många människor har visat återkommande att vi inte tolererar de här tendenserna, blir det också lättare att ingripa i vardagen.

Det här ska vi naturligtvis jobba med varje dag. Men på den demonstration som jag var på i lördags på Medborgarplatsen här i Stockholm framfördes ett krav som då och då har återkommit, nämligen att vi skulle avsätta en dag i Sverige då vi på ett alldeles särskilt sätt samlas mot de våldsideologier som har förpestat Europas moderna historia. Den dag som har nämnts är den 9 november, som är en minnesdag över Kristallnatten. Jag tycker att det är ett intressant förslag, och jag har fört det vidare till mina partiledarkolleger i ett brev i går. Datumet är intressant också av det skälet att vi då också firar Berlinmurens fall, som blev en hoppets dag för miljoner förslavade människor i östra Europa.

Europa bär på ett ont arv av intolerans och våld, men Europa bär också på ett gott arv av demokrati och tolerans. Det vi talar om nu är den eviga kampen. Vi måste föra den till seger. Alternativet att de mörka krafterna skulle lyckas tysta oss är outhärdligt. Vi måste fortsätta. Sverige kommer aldrig mer att bli ett enhetligt samhälle; vi kommer att ha en mångfald. Det gör livet rikare. Låt oss slå vakt om demokratin och toleransen!

(Applåder)

Anf. 8 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Björn Söderberg hade modet att försvara demokratiska värden. Han hade modet att vara obekvämt och modet att stå upp mot rasistiska och nazistiska yttringar. För det blev han mördad. Här har vi alla i Sverige ett ansvar, för Sverige har misslyckats med att mota ras-

ismen och nazismen. Här måste vi alla vara självkritiska för att kunna gå vidare.

Jag är glad över Ulrica Messings artikel i dag, för här finns just en självkritik. Jag stöder alla de förslag som finns i artikeln om att anta en nationell handlingsplan mot rasism, om att utveckla stödet till de ungdomar som vill ta sig ur rasistiska och nazistiska miljöer och om att vara bättre på att förebygga och förhindra nyrekrytering till dessa miljöer. Vi måste vara självkritiska. Men det som står i artikeln är inte tillräckligt.

Låt mig gå tillbaka till mordet på Björn Söderberg. På Björn Söderbergs arbetsplats spelades vitmaktmusik. Arbetsledarna visste om detta men gjorde ingenting. Hade mordet på Björn Söderberg kunnat undvikas om arbetsledningen på hans arbetsplats hade agerat och stoppat rasistiska och nazistiska yttringar på arbetsplatsen? Det är en fråga jag ställer mig.

För mig är det självklart att arbetsgivare, fack och inte minst arbetskolleger borde motarbeta rasismen och nazismen även på arbetsplatser. Här finns det ingen tydlig skyldighet i lagen att en arbetsgivare ska motverka rasistiska och nazistiska yttringar som inte är riktade mot en individ och som är allmänna, som t.ex. vitmaktmusiken. Här undrar jag om inte lagstiftningen eventuellt måste förbättras.

Vi har alla som individer och i våra sammanhang ett ansvar för att motverka alla former av rasistiska och nazistiska yttringar. Jag tycker att Sverige har svikit. Vi kan inte säga att vi inte visste. Det är inte första gången Sverige vaknar upp i fasa över utbredningen av rasismen och nazismen.

År 1995 diskuterades här mordet på sju personer i Sverige, bland dem John Hron, Peter Karlsson och Gerard Gbeyo. Då, precis som nu, manifesterade Sverige mot rasismen och nazismen, och man efterfrågade åtgärder och efterfrågade en förändring. Regeringen tillsatte två utredningar som skulle ta fram förslag om att motverka rasism och nazism och dess yttringar. Åtgärder har presenterats, och de är många. Men alla har absolut inte genomförts. Här tycker jag att många partier i denna kammar har svikit.

Vi ska inte glömma att rasistiska och nazistiska yttringar sker i ett sammanhang. Ökade klyftor i samhället, en mer restriktiv asyl- och flyktingpolitik, diskriminering, maktlöshet och utanförskap utgör en grund för rasism och rekrytering till rasistiska och nazistiska grupperingar. Dessa grupperingar agerar inte isolerade utan får också stöd och bekräftelse i sin omgivning. Det är ingen slump att nazistiska fästen i Sverige under andra världskriget är nazistiska fästen i Sverige i dag. Någon genomgripande uppgörelse med nazismen och dess medlöpare har aldrig ägt rum, framför allt inte med de rasistiska idéerna. Jag tycker att det är dags för det nu.

Vi måste också ha en skola där lärare och elever förstår att respektera alla människors lika värde. Om vi då tittar på dagens läromedel, även nya läroböcker, hittar vi fördomar mot etniska och religiösa grupper eller mot det mångkulturella. Jag ska läsa ur en historiebok från 1996:

Folkgrupper som på ett eller annat sätt skiljer sig från majoriteten i ett land kallas etniska minoriteter. Misstaget man gjorde när man skapade staten Jugoslavien var att man inte förstod eller ville förstå att man inte kunde bunta ihop folk hur som helst och tro att de utan vidare ska finna sig i det i framtiden.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

Aktuell debatt:

*Våld med rasistisk och
nazistisk bakgrund*

Sådana här skrivningar hittar vi många i dagens läromedel. Två utredningar har sagt att dagens läromedel borde granskas och förändras. Här borde man göra någonting. Vi kan inte ha en skola som bidrar till att rekrytera till rasistiska och nazistiska grupperingar.

Vi måste också ha ett rättsväsende och en polis som aktivt jobbar för att kartlägga och motverka högerextrema rörelser och som skyddar offren för allt rasistiskt och nazistiskt våld. Polisen har en nyckelroll i arbetet med att få ut människor ur de rasistiska och nazistiska organisationerna och att motverka dess yttringar.

Jag blir förfärad när jag i debatten bl.a. har hört polisen göra uttalanden som visar på nonchalans, t.ex. att ”vi kan inget göra för det är inte tillåtet med åsiktsregistrering”. Polisen kan och borde prioritera dessa frågor.

Justitieministern anser – och jag håller med om det – att den lagstiftning som finns i dag är ganska bra. Däremot anser jag att det finns en brist. Dagens bestämmelse om hets mot folkgrupp omfattar inte homosexuella. Homosexuella är i dag den grupp som är allra mest utsatt för rasistiskt och nazistiskt våld. Jag tycker inte heller att polisen agerar tillräckligt väl för att skydda homosexuella, t.ex. under minnesdagen för Kristallnatten, där RFSL:s lokaler ofta vandaliseras.

Slutligen: Vi måste försvara människors lika värde och demokratin. Jag hoppas att ni här i dag, från alla partier, kan säga att ni stöder de åtgärder som jag har nämnt och alla de åtgärder som finns med i dessa två utredningar. Det är inte fina ord utan verklig handling som behövs.
(Applåder)

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Yvonne Ruwaida har naturligtvis rätt. Detta är inte första gången vi diskuterar utvecklingen i vårt land när det gäller högerextremism, rasism och andra ideologier i den delen av åsiktsskalan. Dessbättre tycker jag ändå att vi kan säga att de tidigare händelserna – ganska förfärliga händelser såsom mord på unga människor med klart rasistiska förtecken – har varit väckarklockor. Det är inte så att Sverige sover. Det är inte så att Sverige är naivt. Det har faktiskt skett en utveckling i vårt samhälle. Jag märker det när jag är ute och reser och talar i skolor och träffar poliser på deras arbetsplatser.

I denna diskussion ges det en bild av att vårt land fortfarande inte är kapabelt att hantera nazism och rasism. Det kan vi. Det betyder inte att vi har löst problemet. Det betyder inte att vi inte längre har några nazister. Det betyder inte att vi inte längre är världsledande när det gäller vitmaktmusik. Men vi har faktiskt börjat att arbeta på ett mycket målmedvetet sätt för att tränga tillbaka dessa yttringar. Vi gör det med demokratiska medel.

Det är ett problem för ett öppet demokratiskt samhälle att på ett effektivt sätt bekämpa detta. Det är mycket svårare när man inte kan ta till lagstiftning och hårda tuffa metoder för att i demokratins namn slå ned just det som är uttrycket för demokratin. Vi är tvungna att arbeta långsiktigt och brett. Vi är tvungna, var och en i vårt land, att ta ansvar för utvecklingen.

Jag tycker ändå att man kan säga att vi delvis har lyckats. Det är faktiskt så att de personer som dras in i rasistiska sammanhang blir färre.

Det är faktiskt så att vitmaktmusiken inte längre produceras i samma omfattning som tidigare. Vi har täppt till de hål som har funnits och som har gjort att man har kunnat producera vitmaktmusik i Sverige och exportera den till andra länder på grund av att vår lagstiftning inte gav möjlighet att ingripa och beslagta musik som inte var utgiven här utan skulle utges i något annat land. Vi har täppt till de hålen. Vi har sett till att personer som arbetar med dessa frågor inom rättsväsendet, men även på andra fronter, får en utbildning. Det är fortfarande lång väg kvar att gå.

Visst är det så att man kan kritisera enskilda händelser. Man tycker inte att polisen har agerat tillräckligt starkt och givit ett tillräckligt skydd för människor som har varit hotade. Men det är inte alltid så lätt att veta vilken åtgärd i det konkreta fallet som är riktig. Det viktiga är att ambitionen finns där. Jag tycker faktiskt att det är osmakligt att angripa polisen när polisen är den som faktiskt står i fronten och när poliser t.o.m. har fått sätta livet till i kampen mot brottslighet bl.a. av nazistiskt slag.

Det finns fortfarande kvar att göra när det gäller att öka medvetenheten hos polis och andra som ska agera mot rasismen. Det finns fortfarande en del att göra för att skärpa den lagstiftning vi har och öka instrumenten för polisen när det gäller att agera. Det är fortfarande mycket kvar att göra när det gäller att öka kunskap och insikt om detta för att ändra attityderna i vårt samhälle, men det betyder inte att vi inte gör detta. Det betyder inte att Sverige är illa ute. Det betyder inte att vi har mer av detta problem än vad man har i andra länder på grund av att vi värnar om just det demokratiska samhällets sätt att agera mot denna typ av företeelser i vårt samhälle.

Tvärtom vill jag ändå säga att vi har kommit långt. Tänk bara på en enda sak – att vi i riksdagen i så stor enighet i alla grundläggande frågor kan diskutera detta. I vårt parlament finns det ingen som står upp för främlingsfientliga åsikter och ageranden som inte är förenliga med de grundläggande värderingar vi har i vårt samhälle. Vi har inte den situationen. Vi i vårt samhälle har lyckats pressa tillbaka det. Det är icke accepterat. Vi pratar om en liten grupp människor som utgör ett starkt hot och är oacceptabel, men likafullt är den en isolerad företeelse i vårt samhälle. Vilken styrka detta är! Men låt oss fortsätta att arbeta. Vi har fortfarande mycket arbete kvar att göra.

Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag är också glad över att vi har en så stor politisk enighet i dessa frågor och att vi också har en stor politisk enighet om att det inte är inskränkningar i våra grundläggande fri- och rättigheter som är lösningen på detta. Vi har en lagstiftning som är fullt tillräcklig, men den måste också tillämpas fullt ut. Där tycker jag, kanske till skillnad från justitieministern, att det finns en kritik att rikta. Jag riktar inte den mot enskilda polismän eller poliskvinnor, utan jag riktar den mot polisledningen och ytterst regeringen, som ju har att ge direktiv när det gäller vad poliserna ska syssla med och hur de ska använda de resurser som de har.

Det finns en säkerhetspolis som har varit oerhört aktiv under både 1970- och 1980-talet och nogsamt registrerat personer som har haft vänstersympatier eller annat. De är inte oskickliga på att ta reda på saker. Men det är inriktningen på deras arbete som vi måste diskutera. Jag tyck-

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

er att det är väldigt bra om SÄPO har fått klara direktiv om att det är rasistiska, nazistiska och högerextremistiska grupper som det nu gäller.

Jag tror att polisen ute i sin dagliga verksamhet också behöver få sådana direktiv. Det har under en lång tid funnits ett bemötande från polisen som har inneburit att man inte har tagit så allvarligt på detta. Man har försökt att bagatellisera de brott som har begåtts. Man har sagt att det är unga pojkar och ungdomsförseelser, att de hade druckit några öl för mycket och att det inte var så farligt. Detta är inte historia, Laila Freivalds. Det hände i somras i Vellinge, t.ex., när en judisk dirigent blev attackerad. Detta förhållningssätt hos polisen – åtminstone hos en del – som fortfarande finns kvar måste förändras.

Det är inte helt ogrundat att många människor i dag hör av sig, precis som Lars Leijonborg sade, och säger att det inte är någon idé att anmäla därför att det inte händer någonting. Det kommer inga reaktioner. Vi måste också tillsammans kunna rikta självkritiska blickar bakåt och säga att det kanske inte har varit fullt ut så bra som vi skulle vilja, men nu ska det bli en nyordning. Nu ska vi se till att sätta ljuset på detta, och vi ska göra det med all kraft och i full politisk enighet.

Jag tror att initiativet som Lars Leijonborg pratade om är bra. Det är redan institutionaliserat i Stockholm, kan man säga, av den antirasistiska rörelsen. Just den 9 november går man ut och demonstrerar. Är det fler som kommer till, gärna i full partipolitisk enighet, tycker jag att det vore väldigt bra. Den rörelsen behöver allt stöd som den kan få, inte minst i dag. Jag tycker att initiativet är bra.

Jag hade några frågor till justitieministern som jag inte har fått svar på, nämligen om kopplingen och orsakssambanden mellan den segregation, de ökade klyftor och det ökade utanförskap som vi ser hos många människor i dag och den rasistiska rörelsen. Det gäller också kopplingen mellan den i stora stycken invandrarfientliga politik som förs i Sverige i dag och den rasistiska rörelsen. Det finns forskning på detta, och jag antar att Laila Freivalds också har studerat den. Jag skulle gärna höra hur justitieministern ser på detta och om det på det området finns någonting att göra.

Anf. 11 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag gläder mig åt den breda enighet som nu finns när det gäller vikten av en stark säkerhetspolis som kan utföra sina viktiga uppgifter. Jag är däremot bekymrad över den optimistiska bild som justitieministern tecknar över rättsstatens situation, speciellt i det sammanhang vi nu diskuterar, men också i andra sammanhang.

Jag tycker att det är lättsinnigt av en justitieminister att, när så många människor runtom i Sverige känner en stark oro, faktiskt snarare försöka släta över än redovisa krafttag för att komma till rätta med problemen.

Den oförsonliga kampen mot nazism och rasism och mot andra totalitära och människofientliga idéer måste bli framgångsrik. Den kan bli framgångsrik bara om den bygger på att samhället består av starka självständiga individer som i sin styrka inte förfaller till den typen av förvirrade idéer som vi nu diskuterar och som har en möjlighet att, om det behövs, stå upp och försvara demokratins och öppenhetens ideal.

Det kräver att vi nu vidtar långsiktiga åtgärder så att vi kan få det som jag menar är väsentligt – starka familjer med möjligheter att ge barnen en

trygg uppväxt. Det gäller att se till att vi får en skola som inte bara tar sitt ansvar för information om det hemska utan som också genom normer och genom en bra ordning och reda skapar förutsättningar för individen att förstå att andra människor har sitt stora värde, att var och en har sitt värde.

På kort sikt måste vi få bort flatheten och naiviteten. Permissionsreglerna är ett exempel, liksom sättet att använda teaterterapi. Skulle inte justitieministern kunna ta avstånd från detta för att ge en markering till kriminalvården, som naturligtvis ska rehabilitera men vars första uppgift är att skydda människor?

När det gäller polisen och rättsstatens övriga institutioner finns det obesatta tjänster. Vad tänker justitieministern göra för att faktiskt se till att de resurser som behövs också kommer fram?

Anf. 12 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att vi borde kunna enas om att det är ytterligt angeläget att få till stånd en fördjupad demokratidebatt, inte så mycket ett debatterande om polisens försumlighet eller om polisens oförmåga eller ovilja – eller hur det nu uttrycks.

Det är faktiskt så – jag måste få lägga det på våra hjärtan lite till kvinns och mans – att det finns en direkt, klockren linje mellan värdenihilism, Nietzsches funderingar och övermänniskoideal. Därför tror jag att man får börja med att resonera om vilka värden demokratin är rotad i. Det går inte att med rationell upplysning och information hantera demokratins alla värden; de ligger djupare än så och tenderar faktiskt att ty sig till det metafysiska. Den debatten skyggar vi dock för.

Jag tror också att vi, som vi gör i andra sammanhang, borde fundera mycket mer över detta med *early warning*-system. När ska vi upptäcka att det går snett? När ska vi börja agera? Nu talar vi om nationella handlingsplaner. Vem skulle få för sig att sätta sig emot sådana önskemål? Annars brukar vi nämna att 100 000 barn mobbas. Jag vet inte om den siffran är rimlig, men den återges gång på gång. Men låt säga att det handlar om 50 000 barn. Vad är det för jordmån där som vi ska ta itu med? Hur kommer vi åt den?

Jag tycker att vi ska ta till oss vad vi har gjort och vad vi förmår att föra vidare i stället för att härja om vad andra grupper kanske inte har gjort. Jag tror att ju starkare vi förmår presentera och stå för demokratin, desto färre poliser behöver vi.

(Applåder)

Anf. 13 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det gäller två saker. Dels handlar det om polisens engagemang i dessa frågor som ofta ifrågasätts. Det finns ju de som säger att polisen inte har tagit uppgiften på tillräckligt stort allvar.

Jag har stor respekt och förståelse för polisens och kanske i synnerhet säkerhetspolisens arbete i dessa delar och för att det inte alltid öppet kan redovisas. Men det är klart att det också är viktigt att markera vikten av att polisen alltid uppträder på ett sådant sätt att man kan behålla förtroendet för polisens förmåga att förebygga och beivra brott av det här slaget. Det får förstås inte råda något tvivel om att polisen ytterst har ett särskilt ansvar för att försvara och upprätthålla demokratins värden när de står på

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

spel. Självklart är det på säkerhetspolisen som en stor del av ansvaret för rikets inre säkerhet vilar.

Dels handlar det om orsakerna till att ungdomar, ofta i tidig ålder, söker sig till högerextrema grupper. Detta måste vi ta på allvar. Det kan inte vara rimligt att ungdomar i dag som vill bli sedda eller hörda i sitt engagemang vänder sig till högerextrema rörelser. Det är vi som är politiker och vi som är vuxna, föräldrar och samhällsmedborgare som måste ta vårt ansvar, inte bara genom att hålla appeller och högtidstal utan också genom att som vuxna på allvar ge signaler till ungdomar och inte likgiltigt låta dem delta i en diskriminering. Om vi inte tar ungdomarnas engagemang på allvar kan vi aldrig få det mångkulturella öppna och fria samhälle som vi eftersträvar.

Anf. 14 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! I grunden är detta naturligtvis, som jag sagt, en kulturkamp – alltså att många människor vågar stå upp för alla människors lika värde.

När homosexuella mördas på grund av sin sexuella läggning, när flyktingförläggningar sätts i brand och när människor som vill tala och säga en åsikt känner att rädslan kommer krypande måste vi naturligtvis ha ett svar att ge. Vi måste göra väldigt mycket.

Jag tycker att det är bra att skolan har lyfts fram här. Vi måste ha en skola som ger gedigna kunskaper men också en skola där färre slås ut. Jag tror att utslagna lätt blir en rekryteringsbas för extremistiska grupper. Vi måste fortsätta att hävda detta.

Vi ska också ge polisen de resurser som polisen behöver. Jag måste fråga Laila Freivalds: Har polisen tillräckligt med resurser? Många runt om i landet känner att de resurser inte finns som skulle behövas för att de här hoten ska tas på allvar.

Än en gång: Till sist handlar det om det folkliga engagemanget. Det ska hävdas alla dagar men jag är glad över att Gudrun Schyman åtminstone tyckte att min idé om en särskild dag skulle kunna vara *ett* initiativ för att gå vidare. Projektet Levande historia var ett mycket bra initiativ. Det skulle kunna kompletteras med en särskild dag då vi fokuserar på riskerna med våldsideoologier.

Anf. 15 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Ibland är symboler väldigt viktiga, och ibland kan diskussionen här på ett sätt bli väldigt svår. Jag anser att dagens läroböcker behöver en granskning. I stället för att ta sig an det här stora projektet, som tar mycket mer tid och som kräver mer resurser och ett större ansvar, får alla skolelever i Sverige en bok. Det är bra att man har fått boken i projektet Levande historia, men det är inte tillräckligt.

Man diskuterar här att ha en kampanjdag då vi alla ska gå ut och manifesteras mot rasismen och nazismen. Visst, det är bra, men det här är en kampanj och en process som måste pågå varje dag.

Laila Freivalds sade här i dag att rasistiska och nazistiska grupperingar är en isolerad företeelse. Jag anser att rasistiska och nazistiska yttringar i Sverige i dag inte är någon isolerad företeelse. Vi måste se det i ett större sammanhang. Därför måste vi arbeta i skolan, på arbetsplatsen, här i politiken. Allting hänger i hop, och vi påverkar. När man kollade på de

orter där det förekommer mycket rasistiska och nazistiska aktiviteter visade det sig att de här grupperingarna får stöd av de äldre generationerna, som stöder dem indirekt. De är kanske inte aktivister eller sympatisörer, men de får stöd i sin omgivning för dessa åsikter. Det är någonting vi inte får glömma. Det här är någonting vi måste kämpa med varje dag. Det handlar om alla människors lika värde. Det är en process.

Det är nog aldrig så att vi kan bli immuna mot rasismen och nazismen eller att demokratin är fullständig. Det här är någonting vi måste jobba med varje dag på alla olika plan i samhället. Jag hoppas att vi alla kommer att ta den utmaningen.

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är viktigt med återkommande tillfällen där man kan uppmärksamma de frågeställningar som rör sig kring förekomsten av nazism och rasism i vårt samhälle. Jag vill därför erinra om att statsministern har föreslagit att den 27 januari ska vara en dag för manifestation mot våld och intolerans. Gruppen som arbetar med projektet Levande historia vidareutvecklar förslaget. Den 27 januari var den dag som Auschwitz befriades.

Jag håller med Alf Svensson om att vi egentligen inte i detaljer borde diskutera hur polisen har agerat i vissa sammanhang och vad deras attityder är. Men jag kan ändå inte underlåta att säga till Gudrun Schyman att det finns mycket positivt sagt om polisens sätt att inte minst samarbeta med utsatta grupper. Jag vet att det t.ex. här i Stockholm finns ett mycket nära utvecklat samarbete mellan företrädare för de homosexuella grupperna och polisen. Det är mycket uppskattat. Likadant är det med den judiska församlingen – en annan grupp som har särskilt intresse av att ha ett samarbete med polisen för att kunna känna trygghet och befrielse från den rädsla som de här grupperna skapar.

Bo Lundgren angriper polisens obesatta tjänster. Ja, vi har problem med både resurser och tillsättande av tjänster på grund av brist på poliser. Men det har att göra med att vi ganska nyligen har räddat landet från den ekonomiska ruin vi befann oss i. Vi har slutat nu att låna till att betala polisens löner. Det är skälet till att vi sedan två år tillbaka tillför rättsväsendet och polisen mera resurser.

Till Leijonborg vill jag säga: Nej, jag tror inte att polisen har tillräckligt med resurser. Det framgår också av budgetpropositionen att regeringen avser att återkomma även i nästa budgetproposition med nya medel när vi vet vad det är som krävs. Vad vi behöver göra är en långsiktig satsning på att utbilda flera poliser i enlighet med den nya polisutbildning som bl.a. gör polisen mera lämpad att hantera den typ av problem som vi diskuterar här i dag.

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Låt oss inte göra det här till en tävling om dagar. Den antirasistiska rörelsen har under tio års tid använt den 9 november för att demonstrera. Lars Leijonborg och alla andra är hjärtligt välkomna. Jag tycker att vi går dit allihopa.

Det här handlar naturligtvis inte om enskilda poliser, Laila Freivalds. Det handlar inte om att det inte finns bra exempel. Jag vet att det finns. Jag har själv erfarenheter av ett väldigt gott samarbete med polisen. Men

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Aktuell debatt:

Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund

det finns också brister, och vi måste våga se det. Jag väntar gärna på ett besked eller en handlingsplan från polisledningen. Där finns ett ansvar för hur de resurser som polisen nu har faktiskt används. Den här debatten och de händelser som har utlöst den här debatten måste vara skäl nog för att polisledningen ska presentera en handlingsplan, som går ut på hur man nu med de resurser som man har ska effektivisera det arbete som vi faktiskt alla kräver ska göras.

Sedan handlar det här naturligtvis varken om pengar eller om hur polisen ska organisera sitt arbete, utan det handlar, precis som Alf Svensson säger, om demokrati. Det handlar om hur vi ska få det samtal till stånd i vårt samhälle som vi alla behöver, ett samtal som ska handla om hur vi i praktiken lever när det gäller demokrati och respekt för varje människas lika värde. Det handlar om att ge det svar som Lars Leijonborg efterlyser när sade: Vad säger vi när rädslan kommer krypande? Måste vi inte ha ett svar till den människa som känner sig rädd? Då skulle jag önska att det svar vi hade var: Jag är här. Jag finns här bredvid dig, bakom dig som stöd, bredvid dig för att föra kampen, framför dig som skydd om det behövs. Men jag är alltid här. Om vi alla var det hade vi kommit långt.

Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Vi behöver alla våra handlingsplaner individuellt och på riksplanet. Polisen har handlingsplaner, ända ned på närpolisnivå.

Det viktiga för oss är att se bredden i problematiken och inse att det som vi har att göra är att förebygga företeelser av det här slaget. Det handlar om värderingar och normer i vårt samhälle. Det handlar om att motverka segregation och utanförskap. Det handlar om att skapa bra uppväxtförhållanden för barn och ha en väl fungerande skola.

Det handlar också om att ge stöd till dem som drabbas av de gärningarna som de här grupperna utför. Det stödet behöver utvecklas. Vi behöver hjälpa dem av ungdomarna, och de är alltfler, som är beredda att lämna de här grupperingarna. Det är ingen lätt sak heller. Där har regeringen bidragit till att utveckla metoder för hur man ger den hjälpen. Och inte minst måste vi utveckla den lagstiftning vi har. Jag delar inte riktigt den uppfattningen att vi ska vara nöjda med den lagstiftning vi har. Det ska vi inte vara. Den kan faktiskt bli bättre. Ett exempel är det aktiva deltagandet i sådana här grupper som ägnar sig åt detta. Det är en svår juridisk fråga att hitta den rätta avgränsningen för att inte hota annat som är grundläggande värdefullt i vårt samhälle. Men det är en viktig uppgift för oss som ansvarar för lagstiftningen, för regeringen och riksdagen, att målmedvetet arbeta vidare för att säkerställa att det inte finns några luckor i vår lagstiftning när det gäller att angripa varje agerande, varje yttring av de här åsikterna. Åsikterna ska vi möta med argument. Men handlingarna ska vi beivra och förhindra.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 oktober.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Skydd för enskilda personer då gemenskapens institutioner och organ behandlar personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter
KOM (99) 337

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Förslag
1999/2000:RR3 till bostadsutskottet

5 § Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1998

*Allmänna pensions-
fondens verksamhet
år 1998*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU6
Allmänna pensionsfondens verksamhet 1998 (skr. 1998/99:132).

Anf. 19 SIV HOLMA (v):

Fru talman! I regeringens skrivelse 1998/99:132 lämnas en redovisning och utvärdering av Allmänna pensionsfondens verksamhet 1998. Vänsterpartiet yrkar i en motion till denna skrivelse att det behövs en näringspolitisk utvärdering av AP-fondens årliga placeringar. Utskottet avstyrker motionen med hänvisning till kommande förslag om AP-fondens mål, organisation och placeringsregler. Vänsterpartiets och Miljöpartiets representanter i utskottet har avgett en gemensam reservation mot majoritetens uppfattning.

Fru talman! Ägandeförhållandena speglar maktförhållandena i samhället. Socialt och politiskt beskriver kapitalägande i alla former maktförhållandet mellan lönearbete och kapital. Vi vill att löntagare och offentliga institutioner på ett mer aktivt sätt ska engagera sitt långsiktiga sparande i näringslivet och därigenom utveckla en mycket mer aktiv ägarroll än hittills. Med fler aktiva och engagerade ägarintressen undviks såväl privata som offentliga monopol.

Det är därför viktigt att t.ex. fackföreningarna bygger upp premiepensionsfonder som investeras i svenska företag och som har möjlighet att påverka till långsiktiga förbättringar för arbetstagarna i stället för att bara söka den bästa kortsiktiga avkastningen.

Svenskt näringsliv behöver seriösa ägare med långsiktiga placeringshorisonter. Under senare år har utländska ägare och spekulativa intressen ökat sin ägarrepresentation i Sverige. Vi menar att det kollektiva sparandet och offentliga institutioner kan spela viktiga roller som såväl riskkapitalförsörjare som stabila och aktiva ägarintressen i näringslivet. AP-

fondernas placeringsrättigheter i aktier bör därför snarare utvidgas än begränsas.

Fru talman! Om vi lyfter blicken för ett ögonblick kan vi konstatera att löntagare i flera länder börjar upptäcka att de via sina pensionsfonder och andelar i aktiefonder dominerar ägandet i världens storföretag. Världens samlade pensionsfonder äger mer än totalvärdet på världens tre största börser. I det perspektivet anser vi att engagemanget i ett långsiktigt ägaransvar är arbetarrörelsens och andra progressiva folkrörelsers mest strategiska fråga. Det finns med andra ord en potential som det gäller att använda. Det handlar alltså egentligen mer om brist på politisk vilja än brist på resurser.

Fru talman! Sedan 1990 har vår AP-fonds tillgångar ökat från knappt 408 till 745 miljarder kronor. Den genomsnittliga avkastningen under den senaste femårsperioden har uppgått till drygt 10 %. Reglerna för hur AP-fondens medel ska placeras har emellertid varit förhållandevis snävt formulerade. Vänsterpartiet vänder sig emot att de olika AP-fondstyrelsernas placeringar varit helt dikterade av krav på hög avkastning, givet långtgående riskspridning och hög betalningsberedskap. Några andra motiv bakom placeringarna har man inte ansett vara nödvändiga.

Den ensidiga fokuseringen på avkastningsmålet återspeglas också i regeringens skrivelse om Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1998. Trots att t.ex. sjätte AP-fonden har vissa, om än begränsade, möjligheter att investera i små och medelstora företag gör man inga näringspolitiska bedömningar när det gäller denna verksamhet.

Överenskommelsen mellan Socialdemokraterna och de fyra borgerliga partierna i somras om bl.a. AP-fondens placeringsregler innebär att en ökad andel av AP-fondsmedlen kommer att placeras i både börsnoterade och icke börsnoterade aktier. Fempartigruppen betonar att AP-fondens placeringar inte bör tillgodose t.ex. näringspolitiska eller sysselsättningspolitiska mål.

För att begränsa risken för ett ökat statligt ägande i spåren av utvidgade möjligheter att placera fondmedel i aktier föreslår gruppen dessutom att AP-fondens ägarandel inte får överstiga ett röstetal motsvarande 10 % i ett enskilt bolag.

Fru talman! Vänsterpartiet delar inte alls den ideologiska och principiella uppfattningen som ligger bakom placeringsreglernas utformning. Vi vill i stället att AP-fondsmedlen i större utsträckning används för att möjliggöra en högre och uthållig tillväxt i svensk ekonomi.

Vi anser att den viktigaste förutsättningen för att klara framtida pensionskostnader är att vi har en hög sysselsättning och låg arbetslöshet. För att klara det måste det finnas många framgångsrika små och stora företag.

Det handlar också om att det bör ges förutsättningar för att utveckla en kunskapsintensiv och högt förädlad produktion. I detta sammanhang behöver vi också en väl fungerande offentlig sektor med bra skola, vård och omsorg. Ett starkt näringsliv förutsätter en aktiv och målmedveten näringspolitik.

AP-fondsmedlen skulle i större utsträckning än i dag kunna utnyttjas för att möjliggöra en sådan näringspolitik. Det förutsätter i sin tur en

mindre fokusering på gällande avkastningsmål och också färre ideologiska blockeringar i synen på statligt ägande i näringslivet.

Fru talman! Avslutningsvis: Eftersom AP-fondsmedlen kommer att placeras i både börsnoterade och icke börsnoterade bolag borde det rimligen innebära att AP-fondens årsredovisning innehåller en näringspolitisk bedömning av aktie- och företagsplaceringarna. I dag finns inte ens någon ansats till näringspolitiska perspektiv på AP-fondens placeringar. Vänsterpartiet anser att det är ett krav som man utan större svårigheter skulle kunna infria, nämligen att redovisningen innehåller ett näringspolitiskt avsnitt.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation.
(Applåder)

Anf. 20 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! 1999 är ett viktigt år för alla äldre i hela världen. På tröskeln till ett nytt årtusende har FN beslutat att 1999 ska vara FN:s äldreår. Huvudtemat är Ett samhälle för alla åldrar. EU-kommissionen har uppmärksammat de kommande åldersmässiga förändringarna i Europa och har också – liksom FN – placerat äldrefrågan högt upp på dagordningen.

Orsaken är befolkningssituationen i världen, dvs. att andelen äldre ökar mycket kraftigt. Vi var först i Skandinavien, och sedan kunde vi se detsamma i resten av Europa och USA. Vid mitten av det nya seklet blir det aktuellt även i resten av världen.

Aldrig förr i världshistorien har vi haft en sådan ålderssituation som den som nu väntar oss. Detta ställer oerhört stora krav på världens alla nationer när det gäller äldreomsorg, sjukvård och pensioner. Vi kan vara stolta över att Sverige i många avseenden är ett föregångsland. Vi har kommit en god bit på väg i planeringen genom att vi beslutat om ett nytt pensionssystem som ger en långsiktig stabilitet. Inte minst det faktum att så många partier har kunnat enas om ett nytt pensionssystem har renderat internationellt erkännande.

Fru talman! Stabila pensionssystem kräver långsiktig finansiering. Det är en av anledningarna till att vi här i dag debatterar regeringens skrivelse Redovisning av Allmänna pensionsfondens verksamhet för år 1998.

Fonden tillkom som en följd av införandet av en allmän tilläggspension. Trots att 1960 års pensionsreform utformades som ett rent fördelningssystem, dvs. att varje års pensioner finansieras genom avgifter på den aktiva befolkningens inkomster under samma år, fann man det motiverat att en betydande fondbildning kom till stånd. Skälet till detta var dels ett samhällsekonomiskt intresse av att hålla uppe sparandet i ekonomin, dels ett behov av att bygga upp en buffert för att klara kortsiktiga skillnader mellan avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar.

Årets skrivelse är en sammanställning av fondstyrelsernas årsredovisningar, deras utvärderingar av den egna medelsförvaltningen och regeringens utvärdering av fondstyrelsernas förvaltning av fondkapitalet.

Enligt Vänsterpartiet tecknas bilden av en i stort sett lysande fondförvaltning. Sedan 1990 har AP-fondernas tillgångar ökat från knappt 408 miljarder till 745 miljarder kronor. Den genomsnittliga årliga nominella avkastningen har under den senaste femårsperioden uppgått till drygt 10 %, och ändå är man inte nöjd.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Allmänna pensions-
fondens verksamhet
år 1998*

Under våren 1998 beslutade riksdagen om ett reformerat ålderspensionssystem. En del av det reformerade ålderspensionssystemet ska utgöra ett fonderat system. Där kan varje blivande pensionär bestämma över placeringen av sina pengar. För dem som inte gör något val, s.k. icke-väljare, har det inrättats en särskild fond, premiesparfonden. Den förvaltas av en nyinrättad sjunde fondstyrelse inom AP-fonden. AP-fondernas roll är också att utgöra en buffert inom fördelningssystemet.

Ett reformerat ålderspensionssystem kräver också en reform av organisationen. De fem partier som står bakom pensionsöverenskommelsen har i somras kommit överens om placeringsregler och organisation för det nya fondsystemet.

AP-fondssystemet föreslås i samband med överföringen från AP-fonden till statsbudgeten den 1 januari år 2001 få en ny organisation och nya placeringsregler. Omläggningen syftar till att bättre anpassa AP-fondssystemet till det nya ålderspensionssystemet, att öka möjligheterna till en effektivare kapitalförvaltning och att långsiktigt förbättra avkastningsmöjligheterna.

De nuvarande första–femte fondstyrelserna omvandlas till fyra lika stora, självständiga buffertfonder med identiska placeringsregler. Varje fond beräknas vid den nya organisationens start förvalta ett kapital på drygt 125 miljarder kronor. Tillsammans med sju fondstyrelser beräknas AP-fondssystemets samlade kapital uppgå till ca 520 miljarder kronor totalt.

Placeringsreglerna blir flexiblare. Ett huvudsyfte är att AP-fonden totalt sett ska kunna öka placeringarna i aktier, som långsiktigt visat sig ge en högre avkastning än obligationer. Vidare ges AP-fonden ökat utrymme att placera i utländska tillgångar i syfte att uppnå en bättre risk-spridning av det förvaltade kapitalet. Avkastningen kan därigenom öka utan att risken i värdepappersportföljen ökar.

Och, fru talman, här kommer Vänsterpartiets kritik in. I placeringsreglerna sägs att man inte ska göra näringspolitiska överväganden. Etiska och miljömässiga hänsyn ska tas utan att förvaltningsmålet åsidosätts. Vänstern vill att fonden i sin årsredovisning ska redovisa en näringspolitisk bedömning av sina investeringar.

Om man läser i Ds 1999:38 *AP-fondernas organisation och placeringsregler i det reformerade pensionssystemet* finner man på s. 9 målet för placeringsverksamheten. Där står det bl.a. att förvaltningen ska ske med utgångspunkt i AP-fondens åtagande gentemot alla dem som ska ha pension. Förvaltningen ska vara till nytta för de försäkrade. Så här står det: ”De nya AP-fonderna föreslås få ett överordnat mål som innebär att en långsiktigt hög avkastning uppnås.”

Att det ska vara långsiktig placering innebär att AP-fonderna inte blir några spekulationsfonder, inte heller att man kortsiktigt lämnar företagsägande för att kurserna tillfälligt går ned. I och med att det rör sig om en långsiktig inriktning av placeringarna kommer fonderna att bidra till stabilitet i det svenska näringslivet, som på ett fördelaktigt sätt kommer att skilja sig från kortsiktiga pensionsfonder och spekulanter som nervöst går in i och ut ur företagen.

Även om fonderna inte har ett näringspolitiskt mål, kommer de ändå att vara en positiv faktor för det svenska näringslivet genom att bidra till stabilitet och långsiktighet.

Denna departementsskrivelse ligger till grund för en proposition som förväntas i november, så vi kommer att fortsätta att diskutera detta ärende då.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan i betänkande nr 6 och avslag på reservationen.

Anf. 21 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Carin Lundberg om detta med långsiktig inriktning när man gör dessa placeringar. Är inte den bästa långsiktiga inriktningen att se till att vi har en hög sysselsättning och låg arbetslöshet och att också ha en redovisning utifrån näringspolitiska perspektiv i dessa placeringar? Är inte detta en bättre definition på den långsiktiga inriktningen av placeringarna än att bara tala i ekonomiska termer i form av stabilitet?

Anf. 22 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! De pensionärer som jag träffar med anledning av äldreåret är väldigt angelägna om att få en bra pension. Det tror jag att också framtidens pensionärer kommer att vara. Därför är det viktigt att förvaltningen av pensionspengarna sker på ett långsiktigt sätt.

Som jag sade kommer vi att fortsätta den här diskussionen, men jag kan tills vidare konstatera att även om man inte har det här näringspolitiska målet kommer fonderna ändå att vara en positiv faktor genom att de bidrar till stabilitet och långsiktighet.

Anf. 23 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag tycker inte att det ena utesluter det andra, utan jag tycker att det förslag och den syn som vi har redovisat är en utveckling av det långsiktiga ansvaret för att placera pensionspengarna.

Jag hoppas att det svar som Carin Lundberg har gett innebär att man kommer att se även på denna möjlighet, så jag tar det som ett positivt svar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Japan m.m.

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU4

Ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Japan m.m.
(prop. 1998/99:135).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Allmänna pensions-
fondens verksamhet
år 1998*

7 § Socialförsäkringens personkrets

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU3
Socialförsäkringens personkrets (prop. 1998/99:119).

Anf. 24 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU3 behandlar socialförsäkringens personkrets. Regeringens förslag har gått ut på att göra lagstiftningen mer logiskt uppbyggd. Det är bra. Den svenska socialförsäkringen delas i framtiden upp i två delar, en del som avser bosättningsrelaterade förmåner och en del som avser arbetsrelaterade förmåner. Den första typen av förmåner finansieras av skattekollektivet, den andra av avgifter, arbetsgivar- och egenavgifter.

I och med att systemet är logiskt, skapar det också större möjligheter till flexibilitet och förändringar. Den del av försäkringen som gäller grundtrygghet finansieras av skattekollektivet och ligger i bosättningsdelen. De arbetsanknutna systemens avgiftsfinansiering kan, om man vill det, specialdestineras mer än i dag. Avgifter och förmåner kan knytas närmare samman i högre grad än i dag. Försäkringsgrenar kan läggas samman eller delas upp, också det utan större tekniska svårigheter. Den nya uppbyggnaden av socialförsäkringssystemet ger således flexibilitet. Sedan – och det är en helt annan sak som inte ska diskuteras i dag – kan det finnas mycket stora politiska skiljaktigheter om behovet av förändringar och om hur eventuella förändringar bör ske inom de olika systemen.

Med dessa ord har jag velat stryka under att det är en bra teknisk förändring som regeringen föreslår. Vi ansluter oss helt till de nya principerna.

Det finns dock vissa smärre problem och skönhetsfläckar som påtalats i olika motioner.

När det gäller biståndsarbetare uppkommer praktiska problem vad gäller bosättningen. Det vore orättfärdigt att använda sig av det generella bosättningsbegreppet för denna grupp av personer. Det förutsätts inte heller i förslaget. För biståndsarbetare anställda av Sida gäller att den utsände med familj behåller sin bosättning i fem år, medan endast tre år ska gälla för biståndsarbetare utsända av frivilliga organisationer. Detta utgör en orättvisa och faktiskt en onödig orättvisa. I princip är kontrollen lika god i de två fallen, och dessutom kommer pengarna från samma källa. Vi moderater anslöt oss vid utskottsarbetet till kristdemokraternas motion, där man hade uppmärksammat en brist i propositionen.

I socialförsäkringsutskottet finns ganska många ledamöter från Skånebanken. Vi har under många år uppmärksammat på de problem som gränsgångarna i Skåne träffar på vad gäller socialförsäkringen och beskattningen. I Danmark tar man inte ut socialförsäkringsavgifter. Det gör man i Sverige. Dessutom har försäkringarna delvis olika utformning. Systemen passar helt enkelt inte samman.

I utskottets betänkande erkänner man problemen och redovisar också utförligt – vilket jag ska ge en eloge för – vad som gjorts för att komma till rätta med förhållandena. Det är bra, men det gäller faktiskt att trycka på ytterligare. För att arbetsmarknaden nere i Öresundsregionen ska

fungera integrerat när bron är färdig krävs det att Sverige och Danmark finner bättre lösningar än vad vi har i dag.

Ett förslag kunde vara frivillig rätt till val av vilket system man vill tillhöra. Det föreslås nu i en proposition från regeringen vad gäller beskattningen av anställda ombord på färjor, tåg, m.m. som går mellan Sverige och Danmark. Detta är en nyhet. Detta vore kanske en modell att bygga vidare på.

Att vi moderater inte nöjde oss med utskottets skrivning, vilket vi hade kunnat göra, kan tyckas petigt. Men vi anser att det är utomordentligt viktigt att vi finner bra och praktiska lösningar av problem som vi alla tycker är mycket besvärliga. I ett sådant fall har faktiskt de som företräder regeringen och de som företräder oppositionen lite olika roller. Vi ska trycka på regeringen. Vi kan höja rösten lite mer och understödja näringslivet och regionala politiker oberoende av parti som snabbt vill finna praktiska och bra lösningar. Jag tror att det är väldigt viktigt. Vi ska nämligen komma ihåg att den stora bromsen inte är vår regering utan snarare den danska regeringen.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

I reservation 5 begär vi moderater något mycket självklart, nämligen att personer som råkar bli sjuka inom EU och behöver vård utsätts för minsta möjliga byråkrati. Våra turister ska inte behöva packa ner en särskild blankett som de ska använda om de har oturen att behöva söka läkarvård. Pass eller annan legitimationshandling borde räcka.

Anf. 25 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Det är med något blandade känslor som jag ställer mig i denna talarstol i dag. Betänkandet som behandlas är en redovisning av utskottets synpunkter på regeringens proposition som klargör många frågor inom socialförsäkringens personkrets med dess nya regler. Det är positivt att vi får tydliga regler angående bosättning och arbete som bas för olika förmåner inom systemet. Men propositionen har också missat i några för oss kristdemokrater väldigt värdefulla lagtexter. Det gäller bl.a. en rättvisefråga mellan biståndsarbetare som är statligt anställda och det kanske största antalet, nämligen alla som jag vill företräda i denna debatt, de som är anställda av enskilda organisationer. Det gäller olika samfund, ideella organisationer och liknande som under många år gjort betydande insatser i många av våra fattigaste länder.

Det är tacksamt och glädjande att propositionens förslag avseende bosättnings- och arbetsbaserade regler är förnyade, att man inte längre ska kvalificeras efter hur länge man har bott i Sverige för att få del av t.ex. garantibelopp och olika bidrag. Om bosättningen i Sverige avser att vara mer än ett år gäller att alla är lika i form av bidragsmottagare. Detta redogjorde Margit Gennser för, och jag ställer mig bakom det.

På samma sätt är det med de arbetsbaserade förmånerna som gäller omedelbart vid anställning, fr.o.m. den första dagen av anställningen under förutsättning att avsikten är att anställning och vistelse ska vara mer än ett år.

Kristdemokraterna har i motion Sfl8 motiverat kraven på en rättvis reglering av förmånerna som baseras på bosättningsbegreppet.

Fru talman! Jag vill redan nu yrka bifall till reservation 3 under mom. 3.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

Utöver det som känns bra med nya och fasta regler konstaterar jag med blandade känslor också att det finns nya regler som kommer att sätta grundmurade värderingar ur spel. Sverige har under många år utmärkt sig genom att vara ett föregångsland beträffande rättvisa och solidaritet. Vi vill att alla människor ska ha lika rätt avseende såväl förmåner som möjligheter att påverka sin ekonomiska situation.

År 1985 flyttade jag hem till Sverige efter fem års biståndsarbete i Rwanda. Min hustru och jag hade då arbetat med att bygga upp en sekundärskola och skolsjukvård. Dessa insatser delfinansierades bl.a. tack vare medel från Sida som kanaliserades genom Pingstmissionens utlandshjälp och några kyrkor. Efter dessa år kändes det märkligt att komma hem till Sverige och informeras om att vi var utförsäkrade. På den tiden fanns det varken arbetslöshetsersättning eller sjukpenning att erhålla, eftersom vi hade varit utomlands i frivilligorganisationers utlandstjänst. Om vi hade varit anställda inom Sida eller UD hade reglerna varit helt annorlunda. Vi hade med all sannolikhet haft motsvarande svenska löner. Vi hade även haft socialförsäkringens olika förmåner. Nu hade vi, liksom många gör än i dag, arbetat för en lön motsvarande mottagarlandets kostnadsläge, vilket i u-länderna är avsevärt under vår svenska kostnadsnivå. Jag ska emellertid inte beklaga mig här och nu. Beslutet var ju vårt eget. Men vi kände till förutsättningarna och tecknade därför egna försäkringar så långt som det gick att ordna.

Hur ser det då ut i dag? Hur är det för dagens biståndsarbetare? Många svenskar reser varje år till olika länder för att på ort och ställe arbeta med bl.a. rättvisa och solidaritet. Det är inte endast biståndsarbetare från kyrkor, utan många andra frivilligorganisationer skickar också folk till olika länder med skiftande behov. Allt från byggnationer av vägar och bostäder till utbildning inom teknik och sjukvård samt värderingar såsom jämlikhet och respekt för oliktänkande är grund och målsättning för osjälviska insatser. Många människor ger allt och offerar svensk trygghet till förmån för behövande människor i länder som står under utveckling.

Många avsätter flera år, ja kanske rent av hela sin yrkesverksamma tid på biståndsarbete med hopp om att själva få uppleva att rättvisan kommer dem själva till del i form av pension och andra sociala förmåner. Men döm om deras förvåning när biståndsarbetare som inte är anställda av Sida eller staten ska särbehandlas. Efter många år med betydande biståndsinsatser från Sverige borde vår lagstiftning följt med i utvecklingen för denna personkrets och således kommit längre i fråga om rättvisa inom socialförsäkringens regler.

Fru talman! Kristdemokraterna vill i enlighet med vår motion att regeringen ska klargöra skillnaderna mellan socialförsäkringens sätt att se på bosättningsbegreppet och folkbokföringens bosättningsbegrepp. Det råder, som utskottet skriver, inte full kongruens mellan dessa båda myndigheters olika sätt att se på begreppet. Det får inte heller råda någon skillnad när det gäller dem som ska komma i åtnjutande av förmånerna. Anledningen till att vi anser det vara rätt med en förklaring är att man inte ska hamna i oklarhet om vad som gäller vid studier och arbete i utlandet när vistelsen ligger runt tolv månader. Vad kommer att gälla vid längre tid än tolv månader, och vilka förmåner gäller om man varit utomlands färre än tolv månader?

Kristdemokraterna anser att regeringen bör komma med en tydligare text av vad som ska gälla för människor som är i utlandet under ett år eller studerar utomlands under ett år.

Angående särskilda personkategorier är det anmärkningsvärt att regeringen tillåter sig att skilja på dem som anställts via enskilda organisationer och dem som anställts som statliga biståndsarbetare. Det handlar i många fall om ekonomiska medel från samma källa, nämligen statsbudgeten men som kanaliseras på olika sätt till biståndsarbetare och slutligen till mottagarlandet.

Propositionens förslag och även betänkandet behandlar inte dessa båda grupper lika, och detta är inte rättvist. Det är diskriminering av dem som anställts av och arbetar med stöd från kyrkor och andra liknande enskilda organisationer. Det berör människor som osjälvviskt beger sig till u-länder och avstår från andra trygghetsfaktorer till förmån för behövande människor i utvecklingsländerna. Bakom dessa människor finns en drivkraft att hjälpa dem som lider stor nöd på det som för oss är självklara grunder i livet. Deras insatser och effektiva användning och handläggning av begränsade resurser borde snarare uppmuntras än, som aviseras i förslaget, begränsas när det gäller deras sociala förmåner.

Fru talman! Enligt betänkandet ska särskilda persongrupper omfattas av utsträckt giltighet av socialförsäkringen vid utlandstjänstgöring. Den som av statlig svensk arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för dennes räkning ska under hela utsändningstiden, utan tidsbegränsning, omfattas av såväl den bosättningsbaserade som den arbetsbaserade försäkringen. Detta gäller även medföljande familjemedlemmar.

Om nu samma personer väljer att utföra samma arbete i samma land men med en enskild svensk organisation som arbetsgivare, drabbas de av en betydande orättvisa. Helt plötsligt ska man – det gäller kanske inte alla – trots förbättringar till fem års utlandstjänst ändå tvingas att lämna mottagarlandet och tjänsten innan femårsgränsen har passerats. Vad är det som säger att alla projekt som administreras av kyrkor och enskilda organisationer kan stå klara inom den tiden? Statliga biståndsprojekt drabbas inte av dylika begränsningar. Det måste vara samma spelregler på hela spelplanen, annars provocerar vi fram en orättvisa som är osund.

Jag erinrar mig att det under mina fem år i Rwanda var möjligt att betala in en ATP-avgift motsvarande svensk lön. Detta var mycket tacknamligt eftersom många av oss endast fick lön i relation till mottagarlandets kostnadsläge. Lågre löner betalades för att pengarna skulle komma fler till del.

Om vi nu ser på förhållandena i dag, borde rättvisa råda mellan dem som är anställda av en statlig svensk arbetsgivare och den som har enskild organisation som arbetsgivare, men så är det inte. Det finns en femårsregel som drabbar alla biståndsarbetare med enskilda organisationer som arbetsgivare. Det tycks inte ha någon som helst betydelse att såväl Riksdagens revisorer som Sida framhåller att dessa enskilda organisationer, samfund och kyrkor gör en betydande insats och är synnerligen kostnadseffektiva.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att här kan man inte finna några demokratiska och solidariska rättigheter. Även i den nya lagen ska man helt plötsligt straffa dem som hängivet offerar sig och flera av sina bästa år i biståndsarbete. I stället för bestraffning borde de premieras med

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

en högre grundpension eller åtminstone en lika hög garantipension och samma försäkringar som gäller övriga svenskar i den nya socialförsäkringslagen. Skattefinansierade förmåner får inte skilja beroende på om man arbetar utomlands med anställning i ett svenskt företag, en kyrka eller ett samfund eller om man har en statlig svensk arbetsgivare.

Vad blir då sammanfattningen? Jo, i värsta fall kan det låta på följande sätt: Du som hjälper människor som drabbats av lidande och nöd kan mycket väl själv drabbas av ekonomisk misär vid pensionen om du haft en annan arbetsgivare än en statlig svensk arbetsgivare.

Anf. 26 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Margit Gennser och Kenneth Lantz har på ett tydligt sätt beskrivit vad det här betänkandet innehåller. Jag tänker inte uppta kammararens tid med att fylla på den biten.

Jag kommer däremot att lyfta fram det som vi i Centerpartiet inte är nöjda med i det här förslaget. Vi tycker att stora delar av det man föreslår är bra, men vi saknar en viktig komponent i det här betänkandet.

Vid flera tillfällen har vi motionerat om att vi vill ha en trygghetsreform som ska innehålla en arbetslivsrelaterad försäkring för sjukdom, arbetslöshet och förtidspension. Den offentliga utredning som ligger till grund för den här propositionen heter *En lag om socialförsäkringar*, SOU 1997:72. I den föreslogs att även arbetslöshetsförsäkringen skulle ingå i den sammanhållna socialförsäkringen. Nu valde regeringen att inte ta med den. Jag vet att det finns remissinstanser som har kritiserat förslaget. Det finns också de, t.ex. Lagrådet, som satte frågetecken för att man inte tog med den i det här förslaget.

Vi i Centerpartiet tycker att det är viktigt att vi har ett trygghetssystem som gäller för alla. Arbetslöshetsförsäkringen är ju en frivillig försäkring, men vi tycker att det är viktigt att alla får del av ersättningar från det trygghetssystem som samhället ska stå för. I motioner från den allmänna motionstiden och även i en motion nu har vi lyft fram detta.

Vi tycker att trygghetsförsäkringen vid arbetslöshet ska vara allmän och obligatorisk. Ersättningen vid arbetslöshet ska vara en generell trygghet som omfattar alla personer som har kontakt med arbetslivet. På en alltmer tudelad arbetsmarknad finns det risk för att s.k. fripassagerarproblem uppstår, dvs. att vissa arbetstagare inte tecknar den frivilliga försäkringen och därmed inte bidrar till finansieringen av den. Det gör att alla människor inte har samma rättigheter som de som har varit förutseende nog att teckna en sådan här försäkring. Vi kan finna problem i andra länder där man väljer att förlita sig på frivilliga försäkringar inom socialförsäkringens ram.

Regeringen brukar kritisera förslag om frivilliga försäkringar på det sociala området. Därför är vi kritiska till att regeringen inte har valt genomföra de intentioner som fanns i utredningen. Vi anser att alla de trygghetssystem som administreras av Riksförsäkringsverket, Premiepensionsmyndigheten, de allmänna försäkringskassorna, Arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och arbetslöshetskassorna ska hänföras till begreppet socialförsäkring.

Den arbetslöshet som vi har i samhället har bidragit till att alltfler människor står utanför den generella välfärden. Det illustrerar tydligt bristerna i det välfärdssystem vi har.

Dagens socialförsäkringar är avsedda att ge ekonomisk trygghet till alla. Men i stället har beroendet av behovsprövade socialbidrag ökat. Statens uppgift bör vara att se till att människor har en grundläggande trygghet i de fall man drabbas av sjukdom eller arbetslöshet eller av annan orsak inte kan delta i arbetslivet. Vi i Centerpartiet föreslår alltså en samordnad trygghetsförsäkring. Vi hade hoppats att även arbetslöshetsförsäkringen skulle ha ingått i det förslag som vi behandlar i dag.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1 i det här betänkandet. Jag yrkar också bifall till reservation nr 3 där Kenneth Lantz fint har beskrivit villkoren för biståndsarbetare och den femårsgräns som där gäller.

Anf. 27 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Den proposition vi nu diskuterar berör en synnerligen central fråga, nämligen vilka som ska anses ingå i de socialförsäkringar vi har. Jag tycker att det förslag som har lagts fram har stora fördelar. Det har ju också vunnit bred anslutning inom utskottet. Det är klara och tydliga huvudregler som nu slås fast. Det är bra att det har tagits fram, och det är bra att vi i dag kan fatta beslut om det hela.

Jag tänkte något uppehålla mig vid de två punkter som jag har berört i samband med en reservation och ett särskilt yttrande. Det handlar om frågan om biståndsarbetarna och frågan om arbetslöshetsförsäkringen.

Förslaget innebär en förbättring även för de biståndsarbetare som är anställda av kyrkor och enskilda organisationer. Det är ju bra. Nu utvidgar man det hela till fem år. Däremot har vi tyckt att det ligger en hel del i den motion som har väckts av Kristdemokraterna som säger att man ska ha samma regler som för dem som är anställda av Sida. Därför ställer vi oss bakom den motionen i en reservation som skrivits under av flera partier. Det bör kunna vara samma villkor på den här punkten. Trots förbättringen, tycker vi att man kunde ha tagit steget fullt ut. Detta gör att jag vill ställa mig bakom bifallsyrkandet till reservation nr 3.

Sedan har vi den intressanta och väsentliga frågan om var arbetslöshetsförsäkringen hör hemma. Det är vår uppfattning att den bör vara en generell försäkring, en försäkring som omfattar samtliga. Däremot tycker vi att den har klara skillnader mot sjukförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring på ett sätt som sjukförsäkringen inte alltid kan vara eftersom man inte alltid kan komma åt det som är orsaken till att man får ersättning. Vi har därför tyckt att det fanns anledning att i ett särskilt yttrande något snudda vid den fråga som Centerpartiet kommenterar i sin reservation. Man vill lägga samman försäkringarna och såvitt jag förstår ha samma regler för dem som för dem som har inkomstbortfall.

Vi har dessutom en i förhållande till Centerpartiet i hög grad avvikande mening i frågan om försäkringarna ska innehålla något slags grundtrygghetsmodell. Vi tycker att socialförsäkringarna ska utgå från inkomstbortfallsprincipen.

Fru talman! Vi har flera gånger i motioner här i kammaren lagt fram förslag om att få till stånd en modell med tre stora försäkringar – en som gäller sjukdom, en som gäller arbetslöshet och en som gäller förhållandena efter det att man har slutat arbeta på grund av ålder. Det finns skäl

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

för att de ska vara väldigt självständiga i förhållande till statsbudgeten. Fru talman! Vi återkommer till de frågorna i andra sammanhang.

Anf. 28 ANITA JÖNSSON (s):

Fru talman! Som nämnts står ett enigt utskott bakom propositionen. Några av partierna har dock reserverat sig mot vissa detaljer.

Den nuvarande svenska socialförsäkringen bygger på principen att försäkrade är de personer som är bosatta här i landet och inskrivna hos försäkringskassan. Bosättning ger rätt till vissa förmåner, som t.ex. folkpension och barnbidrag. För rätt till andra förmåner som sjukpenning och inkomstgrundad folkpension krävs också förvärvsarbete. Lagen om allmän försäkring, AFL, har länge haft den centrala platsen i det svenska socialförsäkringssystemet. Här regleras bl.a. sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen.

Det är dock inte alltid enkelt för den enskilde att uttolka socialförsäkringarna och veta exakt vilka regler som gäller, eftersom förmånssystemen är komplexa, men ambitionen med dagens förslag är att de ska göras tydligare. Det har hittills lagts ned ett stort arbete på att förbättra, förenkla och effektivisera reglerna i våra socialförsäkringssystem. Nu går vi vidare och samlar alla socialförsäkringar i en speciell lag, socialförsäkringslagen, med enhetliga försäkringsvillkor för likartade förmåner. Dagens system, som baseras på att människor ska vara inskrivna hos försäkringskassan, slopas och ersätts av arbets- och bosättningsbaserade förmåner.

Jag ska säga något om den nya försäkringens huvudprinciper.

För det första: Vem ska anses vara försäkrad? Det är den person som ingår i den personkrets som skyddas av de trygghetssystem som finns i den nya socialförsäkringslagen. Det är bosättning i Sverige respektive arbete i Sverige som är utgångspunkten för att man ska få tillgång till socialförsäkringarna. Det innebär att inte vare sig svenskt medborgarskap eller att vara inskriven hos försäkringskassan längre ska vara försäkringsvillkor.

För det andra: Vilka är socialförsäkringarna? Definitionen i propositionen tar sikte på en mer praktisk metod för avgörande av detta, nämligen att genom uppräkningsmetoden i lagstiftningen bestämma vad som ska hänföras till en socialförsäkring och vad en sådan ordning ska kallas. Därför utgår förslaget från hur trygghetssystemen i dag administreras. De trygghetssystem som administreras av Riksförsäkringsverket, Premiépensionsmyndigheten och de allmänna försäkringskassorna blir de som innefattas i begreppet socialförsäkring.

Som vi fått höra finns det en reservation från Centerpartiet vad gäller definitionen. Man vill att även arbetslöshetsförsäkringen ska tillhöra denna grupp. Utskottet delar dock propositionens uppfattning att arbetslöshetsförsäkringen på olika sätt skiljer sig från försäkringssystem som traditionellt hänförs till socialförsäkring. Jag ska nämna några motiv för detta ställningstagande.

Arbetslöshetsförsäkringen handläggs inte av försäkringskassorna utan av Arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och arbetslöshetskassorna. Den är uppdelad i en grundförsäkring och en inkomstbortfallsförsäkring. Den är till vissa delar frivillig och passar därför mindre väl in i ett obligatoriskt system. När utredningen som ligger till grund för propo-

sitionen var ute på remiss hade också flera remissinstanser invändningar mot att arbetslöshetsförsäkringen skulle ingå i det nya socialförsäkringsbegreppet.

Förslaget innebär alltså en uppdelning av socialförsäkringen i två grenar: den bosättningsbaserade försäkringen och den arbetsbaserade försäkringen.

I den bosättningsbaserade försäkringen finns två slag av förmåner, dels de som utgår med garantibelopp, dels de som ges som bidrag. Jag ska inte räkna upp alla dessa förmåner utan bara som exempel nämna att till den första kategorin kan föras föräldrapenning på garantinivå eller folkpension i form av förtidspension och efterlevandepension. Som exempel på bidrag kan nämnas barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd.

Till den arbetsbaserade försäkringen räknas försäkringar som avser inkomstförlust. Exempel på sådana är sjukpenning och föräldrapenning över garantinivån. Förslaget om en tudelning av socialförsäkringen är ett led i den renodling av försäkringssystemen som för närvarande pågår i Sverige, baserad på olika orsaker till behovet av förmåner.

När det gäller de bosättningsbaserade förmånerna ska det bosättningsbegrepp som används i princip vara detsamma som inom folkbokföringen. Den som kommer till Sverige ska anses vara bosatt här, om vistelsen kan antas komma att överstiga ett år. På motsvarande sätt ska en i Sverige bosatt person som lämnar landet fortfarande anses bosatt här, om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år. Det ska inte finnas någon väntetid för de här förmånerna, och det innebär att dessa kan betalas ut så snart bosättningsvillkoret är uppfyllt.

En person måste dock ha uppehållstillstånd för att ha rätt till de bosättningsbaserade förmånerna. Det finns vissa undantag när det gäller ettårsregeln. Vissa persongrupper bör precis som i dag inte innefattas av ettårsregeln när det gäller utlandsvistelse. Det gäller bl.a. statsanställda som sänds ut för tjänstgöring utomlands, ambassadanställda, utlandsstuderande och biståndsarbetare.

För utlandsstuderande blir det en i förhållande till i dag utsträckt tillämpning. En person som är bosatt i Sverige och studerar utomlands ska anses vara fortsatt bosatt här, om personen genomgår studiestödsberättigad utbildning eller uppbär utbildningsbidrag för doktorander. Reglerna gäller även medföljande familjemedlemmar.

För biståndsarbetare som sänds ut av Sida eller annan statlig arbetsgivare gäller, som här har nämnts, samma regler som för andra statligt utsända. Enligt utskottets mening utgör även de enskilda organisationernas biståndsarbete en viktig del av den svenska biståndspolitiken. Här gör lagstiftningen alltså ett undantag. Vi ser positivt på att biståndsarbetarna nu kommer att få ett utökat skydd genom den föreslagna femårsregeln innebärande att de i fortsättningen under fem år kommer att vara försäkrade med bosättningsbaserade förmåner.

Jag tycker som skåning precis som Margit Gennser, som talade varmt för att vi måste ta itu med gränsgångarproblematiken, att det är viktigt att vi får en lösning på de problem som uppstår när man bor i ett land och arbetar i ett annat. Det gäller inte bara de för oss aktuella två länderna, utan så här ser det i dag ut också i världen i övrigt, kanske framför allt i Europa, där vi har en gemensam arbetsmarknad.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

Jag kan från min hemkommun se bron mellan Sverige och Danmark, och när den öppnas för trafik om cirka ett år blir det säkert ännu fler som kommer att välja att arbetspendla mellan de båda länderna. Regler om vilket lands lagstiftning som ska gälla för dem finns i EU:s förordning 1408/71.

Eftersom det finns skillnader mellan socialförsäkringssystemen i de båda länderna kan det uppstå tolkningsproblem, och det är oklart för individen vilka försäkringssystem som gäller. Problemet är inte nytt, och därför har regeringen på olika sätt tagit detta problem till sig. För några månader sedan lämnades en rapport, *Öresund – en region blir till*, som har getts ut av den svenska och den danska regeringen gemensamt, där man tar upp de här problemen. I denna rapport säger man att man så långt som möjligt ska säkra att de som bor i Öresundsregionen framdeles inte upplever skillnader i de sociala systemen som ett hinder för integration. Regeringen kommer att ta initiativ till bl.a. en omfattande satsning på information och en särskild styrgrupp för Öresundsintegrationen som löpande ska följa upp de problem och hinder som kan dyka upp.

Utskottet konstaterar också att man i budgetpropositionen för 2000 under utgiftsområde 10 säger att när färdigställandet av Öresundsbron kommer att vara helt klart innebär det ett ökat svensk-danskt samarbete. I det sammanhanget kommer dessa socialförsäkringsfrågor att beröras.

Till sist vill jag säga att det här förslaget alltså inte innebär någon ändring i sak i de olika socialförsäkringarna, utan är ett sätt att samla samtliga socialförsäkringar i en lag som ska innehålla vissa gemensamma bestämmelser för de olika förmånerna. Den utgår från hur trygghetssystemen administreras, och det finns bestämmelser om bosättning och arbete i Sverige, försäkringstider, utgivande av ersättning utomlands samt anmälan och handläggning av ärenden.

Med en sådan uppbyggnad underlättas en helhetssyn på socialförsäkringen, vilket kommer att motverka framväxten av ett splittrat försäkringssystem med förmåner som riskerar att överlappa varandra.

Jag yrkar därför bifall till hemställan i betänkandet SfU3 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 29 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Anita Jönsson nämnde ju här att flera remissinstanser hade varit kritiska till att införliva arbetslöshetsförsäkringen i det här systemet. Det har många gånger funnits kritiska åsikter till olika typer av offentliga utredningar, men regeringen har ändå valt att lägga fram förslag. Jag beklagar verkligen att man inte valde att lyssna mer på Lagrådet, som ställde frågan om det inte hade varit på sin plats att också reglera arbetslöshetsförsäkringen inom socialförsäkringssystemet.

Jag skulle se det enbart som en fördel att ha *ett* samordnat system, oavsett om man behöver få ersättning för sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet eller förtidspension, och det är det vi vill med vårt trygghetssystem, den trygghetsförsäkring som vi föreslår. Allt det här skulle vara samlat under ett tak.

Det saknas helhetssyn i de system som finns i dag. Tyvärr är det ju då en del som väljer att saxa sig fram mellan de olika försäkringsförmåner som man kan få. Det krävs omfattande kunskap om de system som finns och de kryphål som finns, och tyvärr finner ju en del de kryphål som ofta

finns när man kan få ersättning ifrån olika system. Det hade som vi ser det varit en klar fördel om man hade kunnat ha ett samlat system där allt fanns under ett och samma tak, och jag hoppas verkligen att regeringen återkommer med förslag om en sådan här åtgärd snarast.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

Anf. 30 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte antalet remissinstanser som ligger till grund för huruvida man ska lyssna på dem eller ej, utan det är naturligtvis vilket innehåll remissinstanserna har i sina svar, dvs. varför man tycker att något är bra och varför man tycker att något är dåligt. Vi har, utifrån att det finns stora olikheter i arbetslöshetsförsäkringen i förhållande till de regler som ska vara gemensamma för de övriga försäkringssystemen, sett att den olikheten skulle ställa till stora problem. De vinster som man kan göra med den likheten i lagstiftningen skulle försvinna.

Jag har tidigare redogjort för bakgrunden, dvs. vad det är i arbetslöshetsförsäkringen som gör detta. Det handlar om att den inte är obligatorisk, och det handlar om att det inte är försäkringskassan och Riksförsäkringsverket som administrerar den, utan det finns en annan myndighet eller organisation som har det uppdraget. Det har då lett fram till det förslag som ligger här.

Jag tycker att för individen är det här förslaget klart och tydligt vad gäller vilka system som ska in i den nya socialförsäkringslagen, och det är klart och tydligt vem som har ansvar för arbetslöshetsförsäkringen, och det är det som är det viktiga.

Anf. 31 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Anita Jönsson har på ett bra sätt redogjort för den nya socialförsäkringslagen men uttrycker bl.a. frågorna om biståndsarbetarna på ett lite dunkelt sätt.

Anita säger att det är positivt med den här förbättringen, men jag skulle vilja ställa en fråga: Varför skulle då inte utskottet kunna enas om en total likabehandling av biståndsarbetarna, oberoende av om man är anställd av ett statligt företag, Sida eller någon myndighet, eller om man är anställd av en ideell organisation, en kyrka eller ett samfund? Varför ska det finnas särskilnad mellan de här två grupperna?

Anf. 32 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! När vi stiftar lagar i den här församlingen är det nästan alltid så att man tycker att man har gjort allt klart och tydligt. Men så upptäcker man att det kanske inte blev riktigt bra för alla och allt, och så gör man undantag. Undantag innebär alltid att man måste sätta nya gränser för vem som ska finnas i dessa undantag.

Jag tycker att det är bra att man har så få undantag som möjligt. Men vi har då sagt att vi ska undanta biståndsarbetare, som inte är utsända av staten, i den här lagstiftningen och säga att ettårsregeln inte ska gälla, utan de ska kunna vara ute i fem år och fortfarande vara kvar i de bosättningsbaserade försäkringarna. Jag tycker att det är rätt tanke.

Vi har andra motioner i det här betänkandet, som handlar om andra yrkesgrupper som man visar på också gör ett förtjänstfullt arbete, men som arbetar för andra än en statlig arbetsgivare. Här har vi då sagt att vi inte kommer att göra något undantag för dem.

Samtidigt tycker jag att det är viktigt att staten tar sitt arbetsgivaransvar och säger att de som jobbar i andra länder får ett bra försäkringskydd. Det är naturligtvis upp till andra arbetsgivare också att se till att man, när man sänder ut anställda på uppdrag ute i världen, försäkras sina anställda på ett bra sätt när de inte omfattas av det allmänna, generella försäkringssystemet.

Anf. 33 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle gärna vilja få ett råd av Anita Jönsson om vad jag i så fall ska ta med mig hem till många av mina nära vänner och f.d. kolleger som arbetar inom de ideella organisationerna. Skälet till att de ska undantas från de här förmånerna, ska det vara att de är mindre värda? Varför ska de exkluderas eller uteslutas på något sätt från den här förmånen, som egentligen inte är en dyr förmån, om man ser till antalet anställda och dessutom deras relativt låga lönekostnader? Det borde vara ett rimligt och likaberättigat skäl att de också skulle få samma förmåner som de statligt anställda biståndsarbetarna. Vad säger Anita Jönsson om det?

Anf. 34 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Kenneth Lantz har svårt att se att detta är ett undantag. Detta undantag gör man därför att man ser att de biståndsarbetare som inte är utsända av en statlig arbetsgivare också gör ett bra arbete och därför bör undantas i lagstiftningen.

Alla andra som åker ut mer än ett år får inte den bosättningsbaserade förmånen. Om man däremot som biståndsarbetare är anställd av en annan arbetsgivare än staten har man en möjlighet att vara ute i fem år och ändå ha rätt till de bosättningsbaserade förmånerna. Jag tycker att det är bra. Det är dessutom en förbättring, eftersom det tidigare var tre år.

Vi hade i utskottet en träff med Forum Syd, som representerade över 100 olika organisationer. Vi frågade då organisationen: Hur ser era avtal ut med dem som åker på biståndsarbete i andra länder? Det svar vi fick är att det oftast är på två år som de får uppdraget. Jag uppfattade att man från organisationen tyckte att undantaget på ett bra sätt gjorde att man kunde vara ute mer än en period i sitt arbete som biståndsarbetare. Genom att vi har gjort detta undantag har vi också talat om att den här gruppen gör ett mycket förtjänstfullt arbete.

Anf. 35 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Miljöpartiet ställer sig bakom utskottets betänkande. Vi har inte skrivit några motioner med anledning av propositionen trots att förslaget är långt från vår modell, som innebär total reform av hela grundtrygghetssystemet. Det arbetar vi för på lång sikt. Men i det nuvarande systemet är dagens betänkande ändå en bit på vägen, och därför har vi tillstyrkt det.

Det nya förslaget är klart och tydligt för försäkringstagarna, klart och tydligt för försäkringskassorna, och det innehåller bättre villkor för utlandsarbetare än förut. Men fortfarande faller grupper mellan stolarna. Vi i Miljöpartiet anser att det till stor del beror på den starka kopplingen till inkomst och inkomstbortfall. Vi arbetar för att förändra det på lång sikt.

Nu kommer jag in på den egentliga orsaken till att jag ändå går upp i debatten här i dag. Det är en mycket viktig grupp som vi alla har glömt som jag vill framhålla – och som säkert ingår i den grupp som Kenneth Lantz talade om – och det är Läkare utan gränser. Lars Ångström i vårt parti har skrivit en motion om detta under den allmänna motionstiden. Den lämnades in för sent för att kunna behandlas i dagens betänkande. Men jag vill flagga för att jag kommer att jobba för den gruppen och även andra grupper i framtiden.

Man kan säga: Det här kan vi inte ta hänsyn till. Det är ett undantag. Det kommer andra grupper som också vill ha det ena och det andra. Men jag tycker inte att man ska resonera så. Systemet är konstruerat så att grupper faller mellan stolarna. Då är det vår skyldighet att rätta till bristerna.

Just gruppen Läkare utan gränser har fått stor publicitet genom Nobelpriset, så den blir svår att glömma bort. Jag vill i fortsättningen försöka att vara så öppen som möjligt för att upptäcka grupper som faller mellan stolarna och kämpa för deras rättigheter. Det är förhoppningsvis något vi kan hjälpas åt med allesammans. Jag tillstyrker dagens betänkande.

Anf. 36 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Eftersom dagens föredragningslista är ganska lång och många önskar debattera välkomnas säkert korta inlägg, och detta inlägg är kort.

Anita Jönsson presenterade utskottsmajoritetens syn på ett mycket bra sätt. Från Vänsterpartiets sida vill jag också passa på att yrka bifall till utskottsmajoritetens yrkande i socialförsäkringsutskottets betänkande angående socialförsäkringens personkrets. Mitt parti uppskattar den samverkan som varit kring propositionen mellan s, mp och v.

Den nya lagen är i många avseenden komplex och inte helt lättillgänglig. Det är därför viktigt att den personal som kommer att handlägga dessa frågor blir ordentligt informerad och utbildad. Det står också i betänkandetexten. Naturligtvis är det också viktigt att de grupper som främst kommer i kontakt med den nya lagstiftningen erhåller information. Det är säkert också en ambition från regeringen och från myndigheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Socialförsäkringens
personkrets*

Ny svensk filmpolitik

8 § Ny svensk filmpolitik

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU5
Ny svensk filmpolitik (prop. 1998/99:131).

Anf. 37 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det vi har att ta ställning till i dag är ett förslag som framför allt är baserat på filmavtalet för år 2000. Det gäller att se till att

vi får en samordning av det filmpolitiska stödet och verksamheten inom ramen för Filminstitutet.

Avtalet innebär att staten och de berörda branscherna genom avtalet påtar sig ett gemensamt ansvar för såväl finansiering som användning av behövliga medel för filmpolitiken. Vi tycker att detta är att föredra framför en helstatlig lösning. Avtalet är också så utformat att det öppnar även för fler intressenter som kan ansluta sig och för att ytterligare medel på annat sätt än i avtalet specificerat kan tillföras.

Det är alltså en rejäl satsning pekuniärt, men det sker inom ramen för kulturbudgeten. Man kanske kan säga att den hundraåriga filmen som sent omsider blev erkänd som en egen kulturform nu också får en rättmätigare del av kultursektorns ekonomiska resurser.

Undertecknandet av avtalet mellan staten, biografägarna, filmuthyrarna, filmproducenterna, Sveriges Television AB, TV 4 AB, Våra Gårdar och Folkets Hus-föreningarna innebär att i stort sett alla de som är berörda av filmverksamheten i Sverige deltar. Filmägarnas kontrollbyrå har genom påteckning på avtalet angivit att den inte har något att erinra mot utformningen av avtalet.

Vi har inte lagt fram något motförslag. Vi tycker att avtalet är en bra helhet. Det är därför inför nästa avtalsperiod som man eventuellt kan göra de justeringar som då kan anses vara påkallade. Avtalet och propositionen ger möjlighet att utveckla de filmcentrum för produktion, utbildning och skapande för amatörer som finns ute i landet. Det ger också en möjlighet till distribution till många orter. Man har öppnat för nya distributionsformer och därmed för den nya teknik som är på gång genom att utforma avtalet och propositionen på ett sådant sätt.

Från moderat håll väckte vi en motion där vi yrkade på två saker. Det ena var att vi bättre skulle ta hand om det filmkulturella arvet. Sedan vi väl hade skrivit motionen har framkommit att den utredning som samtidigt lades fram om just omhändertagandet av äldre filmer för närvarande bearbetas i departementet och att det kommer ett förslag i samband med att budgetpropositionen framläggs för år 2001. Vi har därför avstått från att yrka bifall till denna vår hemställan av bl.a. det skälet och att vi inte tycker att man ska ingripa i en pågående process.

Även om det inte är en statligt uppgift, eller kan läggas på Filminstitutet, utgår vi alla i utskottet från att SFI i sitt arbete med filmkulturella frågor också ägnar uppmärksamhet åt de kulturhistoriskt värdefulla biografer som finns i Sverige så att vi inte gör oss urarva på en betydelsefull och mycket viktig del av kulturhistorien.

Vi kan väl säga att utskottet utan att använda pekpinna markerar att alla de som har ansvaret för dessa biografer också besinnar detta sitt ansvar.

Fru talman! Redan i dag förekommer ett nära samarbete mellan TV och film. Men det skulle kunna göras mycket mer. Det saknas medel ibland, men man försöker. Jag vet att TV här i Stockholm, och även i Göteborg och Malmö, har varit medproducent och på olika sätt deltagit i filmproduktion.

Ett sätt att kunna skapa större resurser för detta är det som vi från Moderaternas håll har föreslagit i flera år, nämligen att man avyttrar den ena av de två TV-kanalerna och låter denna, i så fall enda allmänägda, behålla hela den inkomst man får av licensmedlen. Detta skulle kunna ge

TV en central position i filmsektorn. Efter ett tydligt utformat s.k. *public service*-uppdrag skulle TV därmed också kunna bli en bärande institution för svensk kvalitetsfilm liksom för hela kultursektorn.

Fru talman! Det är på denna punkt som vi reserverar oss emot betänkandet. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 8.

Anf. 38 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Film, som vi i dag ska diskutera, är den konstart som når flest människor. De stora konsumenterna av film är barn och ungdomar. Filmen har sin funktion när det gäller att t.ex. uttrycka sig konstnärligt, påverka och förklara omvärlden, roa, informera och även bidra till igenkännande och identifikation. Listan skulle säkert kunna göras längre vad gäller filmens roll och betydelse.

Tillgängligheten utifrån detta är alltså oerhört viktig. Detta beskrivs också mycket väl, och fokus läggs på det, både i Filmutredningen och i det filmavtal som ligger till grund för propositionen. Därför är det viktigt att bl.a. upprätthålla och utveckla biografens roll som kulturell mötesplats i hela landet. Man måste ge fler, främst barn och ungdomar, möjlighet till eget skapande med film och andra medier för rörliga bilder. Filmens roll bör regionalt och lokalt stärkas i kulturlivet, särskilt med tanke på barn och ungdom.

Fru talman! Den övergripande frågan som riksdagen i dag har att ta ställning till när det gäller filmen är om riksdagen ska godkänna en fortsatt avtalslösning eller om riksdagen föredrar en helt statligt finansierad filmpolitik. I propositionen *Ny svensk filmpolitik* markerar regeringen att inför varje ny avtalsperiod bör villkoren för en fortsatt avtalslösning jämfört med en helstatlig modell prövas. I det sammanhanget vill jag passa på att säga att vi kristdemokrater delar synen på att en avtalsmodell är att föredra. Däremot är vår bestämda uppfattning den att riksdagen först har att besluta om de yttre ramarna – om vi ska ha ett samlat filmavtal eller inte – och vad som i så fall ska ingå i detta avtal. Därefter sluter parterna avtalet.

Det förfaringsätt som vi nu har innebär att den öppna arenan har ersatts med slutna dörrar, och att regeringen väljer att förelägga riksdagen ett avtal kring vilket parterna redan enats. Det enda förbehåll som gjorts från statens sida är enligt propositionen att avtalet kräver regeringens godkännande. Det borde inte bara vara riksdagens formella godkännande man söker, utan ett reellt sådant. Ett avtal med staten som part kräver en tydlig demokratisk förankring. Den politiska processen hämmas när varje invändning kan innebära att det slutna avtalet måste förhandlas om. Det känns otillfredsställande.

Majoritetstexten i betänkandet vad gäller just denna punkt lyder som följer: Tillvägagångssättet med av riksdagen i förväg uppdragna riktlinjer kunde innebära att riksdagen i förväg binder upp regeringen med alltför fasta och detaljerade ramar, vilket skulle försvåra regeringens förhandlingsposition gentemot övriga avtalsparter.

Det är en bra beskrivning av vad som nu de facto händer – fast tvärtom. Regeringen binder nämligen genom det nuvarande tillvägagångssättet upp riksdagen. Det är möjligt att kulturministern om hon hade varit här i dag – vilket jag beklagar att hon inte är – hade svarat på en fråga om detta. Men jag kanske får ett svar från socialdemokraterna genom Åke

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

Gustavsson – vad jag förstår är det han som ska representera dem i dag. Det är möjligt att man kommer att säga att detta är ett sedan en lång tid tillbaka praktiserat arbetssätt vad gäller filmavtal. Men detta faktum borde inte hindra att förfaringssättet i framtiden blir föremål för en prövning.

Fru talman! Det finns ett antal delområden som helt eller delvis saknas i filmavtalet. Jag ska beröra några av dem.

Barn och ungdomar ska uppmuntras att se film – det är en självklar utgångspunkt. Som jag sade inledningsvis är ungdomar redan i dag de största konsumenterna av film. Trots detta finns det i dag knappast någon forskning kring barns möte med film. Forskningen har dessvärre – det har också utskottet konstaterat – också gått ned något jämfört med förut. När det gäller de mindre barnen saknas forskning helt. Viktiga obesvarade frågor är t.ex. vilket slags film barn själva väljer och suger åt sig, vilket förhållningssätt de har till mediebruset, hur de reagerar på våldskildringar och om och i så fall på vilket sätt de bearbetar sina upplevelser. Behovet av sådan forskning bör uppmärksammas, vilket borde ha framgått i filmavtalet.

Kvalitet är ett överordnat begrepp i avtalet. I propositionen gör regeringen en i och för sig vällovlig ansats när man säger att kvalitet bör vara ett överordnat begrepp i hela filmpolitiken. Det är bra att kvalitetsens betydelse markeras. Men regeringen tycks nöja sig med denna, i och för sig viktiga, ansats. Regeringen väljer att redogöra för hur begreppet kvalitet och konstnärlighet definierades i det första filmavtalet från 1963, och avslutar stycket med att konstatera att i senare filmavtal har andra, mer kortfattade, formuleringar använts. Hur regeringen, och därmed också utskottet, definierar begreppet kvalitet i det filmavtal vi nu har att diskutera är däremot höljt i dunkel. Efter endast några spridda formuleringar väljer man att helt släppa frågan.

Teaterförbundet har velat aktualisera en definition av kvalitetsbegreppet. Det gjordes i ett remissvar till utredningen. Som exempel ger man den definition som gjordes i det första filmavtalet. Filmutredaren P O Enquist menar att den formuleringen måhända är alltför vid, och att andra, mer kortfattade, kvalitetsdefinitioner säkert kan finnas. Markeringen av kvalitetsens avgörande betydelse är central. Den är en riktningssättning om än inte en fulländad definition av ett slutmål, säger utredaren. Ovanstående utdrag och resonemang visar något som vi kan vara överens om – det är inte helt lätt att uppnå en klar definition av vad vi menar med kvalitet. Detta faktum får dock icke leda till att vi lämnar frågan därhän.

Om kvalitetsbegreppet ska användas vid Filminstitutets bidragsgivning bör det tydliggöras. Det är angeläget att definitionen inte blir alltför stelbent och inskränkt utan uppmuntrar den konstnärliga friheten, bredden och mångfalden. Här behöver det inte ligga en konflikt. Vi kunde börja i den andra ändan – med vad vi *inte* vill beskriva som kvalitetsfilm.

En annan aspekt som bör få uppmärksamhet är vad som händer i mötet mellan film och publik. En sådan diskussion kunde bl.a. söka besvara frågor rörande var det etiska ansvaret bör ligga. Ska det ligga på den förtroendevalde, producenten, distributören eller åskådaren? Eller är det ett delat ansvar? En sådan diskussion kan utgöra underlag och vara vägledande för filmsatsningen i alla led. Vårt eget behov av frihet samt ytt-

randefriheten, som är en viktig förutsättning för demokratin och som det är viktigt att slå vakt om, måste kombineras med ansvar för och hänsyn till andra människors integritet och livsåskådning.

Varför inte ge Filminstitutet i uppdrag att anordna diskussioner och seminarier i frågor rörande kvalitetsfilm utifrån olika etiska frågeställningar? Varje ord som sägs och varje handling som utförs varje dag formar andan i vårt samhälle, där vi alla är delaktiga. Detta beskrivs mycket träffande av Aftonbladets journalist Lena Melin i en artikel från den 22 oktober. Hon skriver om de avskyvärda nynazistiska attentat som begåtts under den senaste tiden, och uttrycker behovet av att en fond för det offentliga samtalet skapas. Hon tar upp behovet av ett plank som människor kunde bolla sina reaktioner mot. Att bjuda in till samtal är en vilja att spika upp planket, menar hon.

På filmens område skulle Filminstitutet kunna erbjuda ett sådant bollplank. Det är vad vi kristdemokrater förespråkar i reservation 2.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag något beröra frågan om en mer genomtänkt satsning när det gäller barnfilmskonsulenter. Avtalet anger, enligt propositionen, att Filminstitutet ska anlita konsulenter för bedömningen bl.a. av vilka barn- och ungdomsfilmsprojekt som ska få förhandsstöd. I detta avseende är inte avtalet tydligt formulerat. Det går att tolka det som att man avser att inhämta kompetensen för varje tillfälle. Vi kristdemokrater hade hellre sett att det av det ingångna avtalet tydligt framgick att Filminstitutet ska anlita en fast barnfilmskonsulent. På så sätt kan kontinuitet skapas i arbetet och barnfilmskonsulenten integreras i Filminstitutets arbete. Detta har vi skrivit om i ett särskilt yttrande tillsammans med Folkpartiet. Eftersom denna del ligger inom själva avtalet, en del som riksdagen inte kan besluta om utan att avtalet upplöses, har vi valt att göra ett yttrande. Centerpartiet har valt ett annat sätt att hantera avtalet. Vi vill inte göra på det sättet.

Filmutredningen föreslog en oberoende översyn av institutet för att möjliggöra en överblick av Filminstitutets kostnader, styrning och kontroll samt bedöma huruvida styrelsens bemanning är tillräcklig, för stor eller för liten. Vi hade gärna sett att så hade blivit fallet, också med anledning av att avtalet dessutom ger Filminstitutet ett tyngre kulturpolitiskt ansvar. Vi kan inte finna tillräckliga skäl för majoritetens ställningstagande, dvs. att inte följa rekommendationen av utredningen. Därför har vi föreslagit att en översyn ska komma till stånd.

Fru talman! Jag står självfallet bakom samtliga yrkanden från Kristdemokraterna men för tids vinnande här i kammaren nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1 under mom. 1 samt reservation 2 under mom. 2.

Anf. 39 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Centerpartiet tycker att det är bra att det har varit möjligt att än en gång träffa ett avtal mellan staten och filmbranschen om den svenska filmpolitiken. Det är inte många verksamheter i samhället som har så stor betydelse för kulturen – naturligtvis – och som dessutom har stor närings- och regionalpolitisk betydelse.

På den regionala och lokala nivån har filmproduktionens regionalpolitiska betydelse blivit alltmer uppmärksammas. Flera regioner och orter har engagerat sig hårt för att få filminspelningar till sig. För de orter som

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

har lyckats har detta inte bara betydelse på kort sikt genom de direkta sysselsättningstillfällena som skapas under själva filmandet. Många gånger kan vi se hur det ger turisteffekter, som t.ex. med filmen *Jägarna*, som utspelas uppe i Älvsbyn, och filmen *Fucking Åmål*.

Än i dag tar nog dessvärre många recensenter för givet att de flesta filmer produceras i vår huvudstad. Jag fick en liten bekräftelse på det i morse när jag lyssnade på morgonnyheterna. En recensent hade tittat på en film som handlade om en polis. Han satt och funderade över vilken gata i Stockholm de var på tills han kom på att det faktiskt handlade om Göteborg. Det är väldigt viktigt att filmer sprids ut, så att de inte bara fokuseras runt de centrala orterna.

Till skillnad från filmavtalet som har gällt sedan 1993 omfattar det nya avtalet all verksamhet som bedrivs av Svenska Filminstitutet, dvs. både produktion och kultur. Det är bra, men det finns vissa risker med det som man måste vara uppmärksam på. Eftersom finansieringen av såväl produktion som kultur kommer att vara gemensam skulle en nedgång i biobesöken kunna medföra att man tvingas till olyckliga besparingar på det kulturella området, t.ex. när det gäller barn- och ungdomsvisningar, visningsorganisationer och regional verksamhet. Det måste bli en viktig uppgift för nya chefen Åse Kleveland och Filminstitutets styrelse att ha en sådan framförhållning och planering att det kan undvikas.

Följande citat kan man läsa i filmavtalet:

”En av de viktigaste uppgifterna för en ny svensk filmpolitik är att säkerställa tillgången till ett brett utbud av värdefull film i olika visningsformer i hela landet. En närliggande uppgift är att upprätthålla och utveckla biografens roll som kulturell mötesplats i hela landet.”

Det är en skrivning som jag som centerpartist gillar. Förutsättningarna för att fler medborgare ska kunna ta del av filmproduktionen i landet ökar verkligen genom bl.a. stöd till distribution av parallellkopior, biografupprustningsstöd, stöd till film i skolan och stimulansbidrag till biografägare som visar svensk film. Det tycker jag är bra.

Tekniken för visning av film utvecklas ständigt, och vi vill passa på att påpeka att det är viktigt att vara uppmärksam på t.ex. den snabba utvecklingen av bredbandstekniken när det gäller distribution av film. Det finns också andra lösningar på gång, t.ex. satellitöverföringar, som också är ett alternativ.

Redan i dag finns det exempelvis skolor som får filmer via bredband i stället för vanliga filmrullar. När det gäller Sundsvall har t.ex. en glesbygdsskola som ligger cirka fem mil utanför tätorten utnyttjat den metoden i flera år. Skolan kan alltså ta kontakt med AV-centralen och säga att man vill visa en speciell film och så skickas den via bredband. Det här kommer att få stor betydelse i framtiden för de små biograferna, särskilt i mindre orter. Det är ännu en anledning för staten att ta sitt ansvar och satsa på digital allemansrätt i hela Sverige, så att alla får den här möjligheten.

Till sist, fru talman, vill jag säga att för närvarande gäller att det statliga stödet till de regionala filmpoolerna och fonderna inte får användas till långfilmsproduktionen. Centerpartiet anser att det beslutet bör omprövas och att det inte längre bör finnas någon begränsning av de regionala resurscentrumens möjlighet att använda de statliga insatserna till filmproduktion.

Särskilt viktigt är det att regionerna kan engageras i arbetet med att få fram nya filmare, s.k. växthusarbete. Det bör också vara möjligt för ett regionalt resurscentrum att, precis som nu, stå som producent för ett filmprojekt oavsett om det avser lång-, kort- eller dokumentärfilm.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 under mom. 13 och till reservation 4 under mom. 10. Jag står givetvis också bakom våra övriga reservationer men yrkar bifall till dessa två.

Anf. 40 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Åhörare! Det här är en något annorlunda debatt. Jag tycker att det är en lite konstig situation eftersom det grundläggande i propositionen i praktiken inte står under beslut, nämligen innehållet i filmavtalet.

Gunilla Tjernberg tog upp att man, om man har synpunkter på avtalet, får yrka avslag på hela innehållet och inte på delar. Det är egentligen bara den europeiska gemenskapens kommission som ska godkänna de stödformer som anges i avtalet. Det här blir en något omvänd ordning, men jag inser också svårigheten om riksdagen skulle ha debatterat och låst förutsättningarna i avtalet i förväg. Då torde det inte bli mycket till förhandling. Det blir ett slags moment 22, men det får vi väl stå ut med.

Det är ju bra att bl.a. TV-bolagen och filmbranschen är med, men jag beklagar att videobranchen inte ansåg sig kunna ställa upp på det här avtalet. Nu ska avtalet gälla i fem år. Inför nästa bör man i god tid ta upp frågan om hur förhandlingarna ska gå till och om man t.ex. ska ha en parlamentarisk grupp som medverkar för att det ska kännas meningsfullt för riksdagen.

Nåväl, bortsett från detta har vi ändå en del synpunkter på den här propositionen. Folkpartiet värnar, som alltid, konkurrensens fördelar och valfrihet. Vi är därför kritiska till att det finns en brist på mångfald och alternativ inom filmpolitiken. Den som tycker sig ha en bra filmidé, men behöver stöd, har egentligen bara två instanser att gå till: Sveriges Television och Svenska Filminstitutet.

Visserligen har Filminstitutet ganska självständiga konsulenter, men de lever i samma företag, de lever i samma kultur och det är förmodligen samma chef som har rekryterat dem – även om det nu blir en förnyelse i det avseendet som i sig ser spännande ut.

Det är mot den bakgrunden, fru talman, man ska se våra förslag.

En punkt är att vi anser att det ska göras en oberoende översyn av Filminstitutet för att riksdagen ska få en överblick över institutets kostnader, styrning, kontroll m.m. I det sammanhanget vill jag också tydligt markera det som utskottet har tagit fram i sin sammanfattning av propositionen, nämligen att regeringen anser att det inte finns formella förutsättningar att låta Filminstitutets verksamhet omfattas av handlingsoffentlighet men förutsätter att institutet ändå tillämpar inte största möjliga tystnad utan största möjliga öppenhet i sin verksamhet. Genom att Filminstitutet mer eller mindre har monopolställning blir det ju nästan som en myndighet, och då är det än mer viktigt att det finns en långtgående öppenhet.

Jag yrkar med det bifall till reservation 6, avseende mom. 17.

Det är också mot den tidigare nämnda bakgrunden som jag yrkar bifall till reservation 9, avseende mom. 20, om en fristående film- och TV-

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

Ny svensk filmpolitik

fond. Detta har föreslagits i en utredning som Leif Furhammar gjorde för några år sedan. Vi anser att det är olyckligt att fonden har försvunnit ur bilden och vill gärna att regeringen återkommer om den.

Sedan vill jag för tydlighets skull säga att det också finns många bra saker i förslaget, inte minst den ökade ekonomiska satsningen på filmen som kulturform. Folkpartiet har i sitt budgetalternativ också ställt upp på regeringens förslag i det avseendet. Till detta återkommer vi väl den 8 december.

När jag pratar kulturpolitik kommer jag vanligtvis fram till att det är mycket viktigt att hela landet får leva, och så är det även beträffande film. Flera regioner har visat stort intresse, och det måste stimuleras ytterligare. Filmutredningen har visat att utbyggnaden av regionala resurscentrum har varit framgångsrik. Sedan talar man om att den regionala filmverksamheten är en viktig faktor för sysselsättning, och det är väl bra. Men jag vill starkt betona att kultur är av stor vikt i sig. Det får inte bli så att kampen mot arbetslöshet, för ökad turism etc. är en förutsättning för kultur, utan kulturen har sitt eget stora värde.

Ytterligare en del som vi har tagit upp i vår motion är den teknikutveckling som sker. Den är givetvis intressant i det här sammanhanget också, och det gäller att man följer utvecklingen noga. Den kan inge farhågor men också ge möjligheter. Vi hade gärna sett att det i det föreslagna avtalet eller i texten kring detta hade förts ett resonemang om bl.a. bredbandstekniken.

Genom vår motion har utskottet tagit upp denna tråd. Utskottet pekar på ett betänkande, *Bredband för tillväxt i hela landet*, på att IT-infrastrukturen för höghastighetskommunikation ska vara väl utbyggd och på att tillgången till bredband ska vara lika god i glesare bebodda delar av landet som i mer tätbefolkade delar. Om detta genomförs, vilket jag hoppas, skapas möjligheter för små biografier på mindre orter. Om det blir så att storstäderna prioriteras blir det ett hot mot de små biograferna.

Nu skriver utskottet att man förutsätter att regeringen liksom Filminstitutet noga följer utvecklingen inom IT-området, varpå man avstyrker motionsyrkandet. Eftersom jag inte ser någon egentlig skillnad mellan utskottets skrivning och Folkpartiets skrivning i motionen har jag inte sett någon anledning till någon särskild skrivning i det här avseendet utan nöjer mig med vad utskottet säger.

Slutligen har vi pekat på vikten av en filmpolitik för barn och ungdom. Detta poängterar utredningen också i viss mån. Vi vill markera detta ännu tydligare och har därför tillsammans med kd ett särskilt yttrande om att vi hellre sett att det av avtalet tydligt framgick att Filminstitutet ska inrätta en fast barnfilmskonsulenttjänst. Motivet till det framgår också av yttrandet, där vi påpekar att det är angeläget att samma person bedömer de olika filmprojekten.

Anf. 41 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Film är den konstform som efter musiken når flest människor. Filmen förenar, precis som musiken, kulturpolitiska och näringspolitiska intressen. DVD-tekniken har gjort det praktiskt möjligt att se film på vanliga hemdatorer, och med de digitala sändningarna över marknätet kommer det tillgängliga utbudet av film på TV att öka.

I det sammanhanget ser vi det som viktigt att möjligheten för fria filmare att söka bidrag för sina produktioner ökar. Den fria utvecklingsfond som Miljöpartiet motionerat om är fortfarande under beredning. Vi ser fram emot ett förslag om inrättande av en fri utvecklingsfond. En sådan fond ökar möjligheterna att också ha råd att producera långfilm på landets regionala resurscentrum. Jag yrkar bifall till reservation 9 under mom. 20.

Det nya filmavtalet gör det möjligt för fler att producera svensk film och ökar distributionsvägarna. Kvalitet är ett honnörsord igen, vilket Miljöpartiet ser som ett steg framåt efter ett par år av steg bakåt. Ordet "kvalitet" måste definieras i varje enskilt sammanhang. Det är omöjligt att politiskt bestämma en definition, precis som det är omöjligt att definiera vad skönhet är. Ord som är värdeladdade ska diskuteras, vändas på och vridas om. Det nya filmavtalet lägger grunden till många och förhoppningsvis långa samtal kring vad kvalitet egentligen är. Leve samtalet!

Det finns en oro bland oberoende filmare både för att novell- och dokumentärfilmen inte ska prioriteras tillräckligt i det nya filmavtalet och för att ingen av de nya konsulenterna ska ha barnpedagogisk kompetens. I propositionen om det nya filmavtalet markeras att det finns särskild anledning att på olika sätt värna barnfilmens ställning. Det sägs i 37 § att det ankommer på Filminstitutet att själv avgöra om en eller flera konsulenter för barn- och ungdomsfilmprojekt ska anlitas. Propositionen markerar också att tidigare års erfarenhet visar att en särskild barnkonsulent med intresse för och goda kunskaper om ämnet, exempelvis genom barnpedagogisk utbildning, kan spela en betydande roll inte enbart genom att fördela stöd utan även genom att leta fram olika lämpliga objekt.

Eftersom oro markerats har utskottet valt att lyfta fram den här texten igen i betänkandet. Utskottet utgår från att de här formuleringarna blir vägledande för Filminstitutet. Endast utvärdering kan styrka om avtalets intentioner uppfylls. Även skolornas möjligheter att beställa kort-, novell- och dokumentärfilm måste självklart följas upp och eventuella hinder undanröjas på vägen.

Miljöpartiet hade hoppats att videobranschen skulle vara med och sluta gemensamt filmavtal. Vi beklagar att det inte blev så. Vår uppfattning rent ideologiskt är att det är bättre med ett samarbetsavtal mellan de olika aktörerna än en renodlad statlig filmpolitik.

Under flera år har vi motionerat om att öka de samlade insatserna inom filmområdet. Nu är detta verklighet. Det nya avtalet är väldigt konkret inom vissa områden och lämnar över till styrelsen att tolka inom andra. Miljöpartiet tror att den nya chefen för Filminstitutet kommer att ha en bra grund att arbeta ifrån och att avtalet även medger ett stort utrymme för egen kreativ utveckling. Vi hälsar Åse Kleveland hjärtligt välkommen att lotsa en ny svensk filmpolitik framåt!

När det gäller t.ex. stöd till distribution och visning av film i hela landet säger 22 § att stödet ska omfatta både lanseringsstöd och paralleldistribution, biografstöd, stöd till regional verksamhet, till film i skolan, till visningsorganisationer, till filmfestivaler och till import och lansering av kvalitetsfilm. Miljöpartiet hoppas på en renässans för den lilla biografen, och vi tror att den digitala tekniska utvecklingen och bredbandsdistribut-

ionen kommer att vara viktiga verktyg för ökad regional spridning av kvalitetsfilm.

I 27 § slås fast att minst 14 % av de medel som kommer in till Stiftelsen Svenska Filminstitutet under ett år ska användas för stöd till film i skolan och 20 % till stöd för regional verksamhet, där bl.a. regionala filmproduktioner ingår.

När det gäller film i skolan poängteras att de medlen ska verka för spridning av kort- och dokumentärfilm och till skolbioverksamhet. Just kort- och dokumentärfilmen har ju varit ganska så osynlig i skolan de senaste åren. Nu ges möjlighet till ett kraftfullt fall framåt.

Fru talman! Något som alltid är lika pinsamt i alla sammanhang är att påpeka att halva mänskligheten består av kvinnor och att det självklart ska återspeglas i alla sammanhang vad det än gäller. Nu gäller det tilldelning av produktionsstöd. Här slås fast att kvinnliga filmskapares villkor ska förbättras. Könsuppdelad statistik får utvisa verkligheten vid utvärdering.

Nästa avsnitt handlar om små barn. Små barn som har ett sexuellt beteende har ofta kommit i kontakt med pornografi. Det finns en ökning av våld mellan barn i samhället i dag, enligt Rädda Barnens pojkmottagning. Våldet blir allt grövre och det är sexuellt inriktat. I princip alla högstadiesbarn har kommit i kontakt med någon form av porr. Det kan gälla allt från IT till TV 1000. Nya händelser kan observeras. Barn som dödar barn. Barn som växer upp i familjer där det finns mycket våld och grovt våld tenderar att själva bli väldigt våldsamma.

En ökning av våld mellan tonåringar kan också observeras genom läsning av sjukhusens journaler, dock anmäls inte dessa brott till polisen. Varför? Är de rädda? Här gäller det både personvåld och rån.

Barn som inte genomgått sin pubertet ska över huvud taget inte se på vuxensex, helt enkelt därför att de inte kan hantera de bilder de ser. Men generellt vet vi att porren blir allt grövre. Och, mina vänner, i dag saknas det ett flödande utbud av alternativa bilder. Jag menar bilder på en kärleksfull älskog. Medan vi väntar på att den vanligaste typen av kärlek, kärleken till livet och till sina nära och kära, blir den normgivande kärlek som visas på film behöver vi beslutsfattare mer kunskap om hur barn som ser på porr reagerar och hur vi från samhällets sida kan hjälpa dem att hantera sina upplevelser och komma över sina chocker.

I filmavtalet avsätts 2 % av det filmkulturella stödet till forskning. Jag utgår från att forskningen kring barns påverkan av våld och pornografi kommer att bli ett prioriterat område, eftersom det skett en kvantitativ nedgång i svensk forskning kring barn och medier, och forskning kring barns påverkan av porr i princip helt saknas. För det är väl ingen som tror att porrindustrin själv frivilligt avsätter pengar till sådan forskning.

Våldsskildringsrådet har till uppgift att verka mot skadliga våldsskildringar genom att sprida kunskap, utbildning och bilda opinion. För att de ska kunna göra det på bästa sätt måste de ha tillgång till ett relevant forskningsmaterial. Annars står de där och trampar vatten medan alltför många barn utsätts för ett alltmer omfattande mediebrus.

Såg ni förresten kortfilmen i *public service*-televisionen i måndags, i serien Ett rött paket? Vilken härlig, underbar kärleksfilm. Den går i repris. Missa den inte!

Till sist, fru talman, en kommentar till den sista strecksatsen i förslagsrutan om inriktningen och insatser för filmen. Den säger att de framtida insatserna ska vara att upprätthålla och utveckla det internationella utbytet och samarbetet på filmområdet. Här återstår mycket att göra. Nu tänker jag inte främst på marknadsföring av svensk film utomlands, vilket självklart är utomordentligt viktigt, utan jag tänker på det utbud vi själva har att tillgå på biograferna. Medge att det är ytterst sällan en indisk film visas på biograf i Sverige, trots att Indien är världens största filmproducent, eller en polsk film eller en sydafrikansk film eller en – – – , osv. i all oändlighet. Världen är stor.

Här kan vi inte hoppas på att föräldrar ska vara någon god förebild för sina barn när det gäller att välja något som inte är amerikanskt, om det någon gång kommer upp sådan film på bio. De tillhör en helt förlorad Kalle Anka-generation. Om ungdomar ska få kunskap om övriga världens film, världen utanför Amerika, krävs det att skolan och de små biograferna visar de här filmerna och att de hjälper till att skapa mer smak. En stor och betydelsefull uppgift. Det nya filmavtalet öppnar för nya möjligheter.

Anf. 42 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Ewa Larsson.

Ewa Larssons anförande innehåller väldigt mycket av förhoppning och tillit. Förhoppning att saker och ting ska ordna sig. Men nu är det så att vi i riksdagen ändå ska ge oss in i att diskutera en del konkreta formuleringar som ligger i ett avtal. I det avtal som vi diskuterar nu står det väldigt tydligt i 37 §, jag ska läsa innantill, jag hoppas att jag får tid med det: "Vidare skall styrelsen anlita konsulenter för bedömningen av vilka kort-, dokumentär-, samt barn- och ungdomsfilmprojekt som skall få förhandsstöd samt för bedömning av fördelningen av utvecklingsstöd enligt 19 §."

Det är alldeles riktigt. Inne i propositionen finns det en beskrivning av vilket värde som ligger i att ha en särskild barnfilmskonsulent. Men avtalet i sig anger en annan inriktning. Ewa Larssons kommentar till det skulle jag vilja höra, därför att vi vill gå tydligare fram här för att säkra granskningen av barnfilm och förhandsstöd. Det är det som Kristdemokraterna och Folkpartiet avser i vårt särskilda yttrande.

Anf. 43 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill påminna Gunilla Tjernberg om att den text hon läste upp är ett avtal som sluts mellan olika parter, och det avtalet har inte vi att besluta om här i riksdagen. Däremot har regeringen möjlighet att i en proposition utveckla texten kring avtalet. Det har man gjort, och vi har i kulturutskottet igen lyft fram frågan om betydelsen av en eller flera barnkonsulenter och vår förvissning om att det är så Filminstitutet kommer att arbeta.

Den punkt som Gunilla Tjernberg läser upp, som handlar om det avtal som är slutet mellan de olika parterna, kan vi diskutera här, och det är precis det vi gör just nu, men vi kan inte ändra på avtalet. Det var precis det som Lennart Kollmats tog upp när han sade att detta är en lite märklig debatt, därför att den handlar om en sådan liten del. Det mesta är redan inneslutet i ett avtal.

Om jag kommer ihåg rätt är också Gunilla Tjernberg och Kristdemokraterna överens om att ett filmavtal som sluts mellan parter är att föredra framför en rent statlig filmpolitik.

Anf. 44 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Vi är för en avtalsmodell, det är alldeles riktigt. Det är just därför vi har valt att i den fråga som gäller barnfilmskonsulent utforma ett särskilt yttrande. Det har alla partier möjlighet att delta i för att tala om vad man verkligen tycker i en fråga. Den chansen missar Ewa Larsson och Miljöpartiet.

Sedan ska jag ta upp frågan om kvalitet. Ewa Larsson väljer vägen att någon annan än vi diskuterar kvalitet. Jag tycker att det känns som ljusår ifrån den debatt som vi har fört under förmiddagen om hur angeläget det är att partier, politiker och förtroendevalda på något sätt både initierar och tar ett ansvar i viktiga opinionsbildande frågor.

Leve samtalet! sade Ewa Larsson alldeles nyss. Det är precis det som vi kristdemokrater föreslår, att riksdagen ska ta ett initiativ, att Filminstitutet initierar samtal rörande kvalitet och etiska diskussioner. Det är det som vårt yrkande handlar om. Ewa Larsson säger samtidigt: Leve samtalet!

Det är lite svårt att förstå Ewa Larsson i den här frågan, därför att det är mycket opreciserat vad Miljöpartiet egentligen tycker när det gäller att bilda opinion i viktiga värdefrågor, som inte minst medierna har ett stort ansvar för men också möjlighet att påverka så att vi får ett gott samhällsklimat som är bra just för våra barn, för våra ungdomar och för oss alla i samhället.

Anf. 45 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Först var det frågan om en eller flera barnfilmskonsulenter med relevant barnpedagogisk utbildning. Jag kan förstå att Kristdemokraterna har ett politiskt behov att profilera sig i frågan, komma med spetsfundiga formuleringar och att reservera sig. Det är så vi driver politik. Men den som läser betänkandet ser att här står allt det som Kristdemokraterna efterlyser. Jag har full respekt för att profilera sig politiskt.

Men i fråga om kvalitet gäller precis "Leve samtalet!". Nu samtalar vi med varandra. Jag lovar att den definition som Kristdemokraterna har på kvalitet inte kommer att överensstämma med det Miljöpartiet anser vara kvalitet. Men jag tror att mycket är likadant. Det är bra att Kristdemokraterna föreslår att Filminstitutet ska initiera en debatt om kvalitetsbegreppet, men jag tycker inte att vi i riksdagen ska besluta om att institutet ska göra det.

Jag är övertygad om att de på Filminstitutet läser protokollen och följer vad vi tycker. Varför skulle de inte själva vilja ha en sådan debatt? Varför skulle inte den nya chefen vilja ha det? Det kan jag inte förstå. Det finns många ställen kvalitetsdebatten kan föras på. Jag säger inom alla områden: Leve samtalet!

Anf. 46 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det filmavtal som träder i kraft den 1 januari kommer att gälla i fem år. Det omfattar 385 miljoner kronor om året, och det är en ökning med drygt 100 miljoner. Detta fördelar sig på 207 miljoner kro-

nor i produktionsstöd, 91 miljoner för film i hela landet och 87 miljoner för Filminstitutets filmkulturella verksamhet, dvs. för att bevara och öka tillgängligheten av filmer och material av, som det framgår i propositionen, film- och kulturhistoriskt intresse för forskning och för allmänheten samt att främja spridning och visning av värdefull film.

Jag vill i sammanhanget, liksom har gjorts tidigare, hälsa Åse Kleveland välkommen som chef för Filminstitutet. Jag är övertygad om att hon med de erfarenheter hon har från norskt och nordiskt kulturliv har mycket att bidra med.

Jag såg i Svenska Dagbladet den 22 oktober att man där uttrycker sin oro över vad Åse Kleveland kan komma att ställa till med. Skälet till ledarskribentens oro var att Åse Kleveland under sin tid som kulturminister var framgångsrik och lyckades, som tidningen uttrycker det, ”höja anslag och utverka bidrag och stöd till kulturen”. Men att lyckas försvara anslag inom kulturen är enligt Svenska Dagbladet ingen merit. Jag tycker för min del att det är utmärkt att Filminstitutet får en chef som försvarar kulturen och filmen. Pengarna är en inte oväsentlig del. I det här fallet kan både Svenska Dagbladet och Moderaterna vara lugna. Genom det nya Filmavtalet har svensk film fått goda förutsättningar att fortsätta att utvecklas. Det blir bl.a. Åse Klevelands uppgift – inte att jaga pengar.

Vi kan alla vara överens om att svensk film för närvarande seglar i medvind. Det räcker med att peka på – som någon gjort tidigare – framgångarna för *Fucking Amål*. En framgång för en film gör ingen filmsommar, men utan tvivel stärker framgången självförtroendet i branschen.

I Kulturutredningen behandlades självfallet även filmen. Vi konstaterade att filmen är en ung konstform, nämligen att vi betraktar film som en självständig konstnärlig uttrycksform. Jag är inte riktigt övertygad om att alla jämför filmen med övriga konstformer.

Vi hade ett resonemang i utredningen om varför det offentliga ska stödja filmen. Vi skrev bl.a. i utredningen om att värnandet om konstarens utvecklingsmöjligheter, t.ex. att ge resurser för experiment och nyskapande som inte ger omedelbara resultat, handlar också om att kunna handlägga ett långt tidsperspektiv. Vi skrev också att stöd till verksamheter landet runt är ett utslag av fördelningspolitiska överväganden, fördelningspolitik med geografiska förtecken. Vi avslutade den delen med att säga att de statliga medlen till filmproduktion ökar benägenheten hos andra intressenter att satsa kapital på produktion av film. I dag kan vi se resultatet – plus drygt 100 miljoner kronor.

Den utredning som P O Enquist gjorde, och som ligger till grund för den satsning på svensk film som vi i dag diskuterar, ser jag som ett fullföljande av vad vi sade i Kulturutredningen. Det är mycket glädjande. I en replik till Gunilla Tjernberg kan jag säga att det finns en viss demokratisk förankring. Man har utgått från de riktlinjer som i det avseendet gällde i Kulturutredningen. Därutöver har inriktningen en god förankring, bl.a. att upprätthålla och utveckla värdefull svensk filmproduktion i samverkan med berörda branscher, säkerställa tillgången till ett brett utbud och värdefull film samt i hela landet upprätthålla och utveckla biografens roll.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

Jag skulle vilja veta vilken punkt i dessa riktlinjer som kd tycker är orimlig och som man vill protestera emot. Jag tror att filmen har goda möjligheter att fortsätta att utvecklas.

Ewa Larsson var i sitt resonemang inne på Kalle Anka-generationen bland föräldrarna i förhållande till barnen. Tyvärr tvingas man hålla med Ewa Larsson. I det perspektivet är det viktigt med ett kraftfullt filmavtal för att stimulera bl.a. produktion av svensk film. Det handlar ytterst om att värna om små nationers kultur – eller det vi kallar för kulturell mångfald.

Utskottet framhåller i betänkandet vikten av att bevara film- och kulturhistoriskt värdefulla biografier. Jag vill speciellt nämna att utskottet framhåller att biografernas ursprungliga arkitektur, inredning och konstnärliga utsmyckning bevaras vid renovering. Det händer tyvärr alltför ofta att insatserna koncentreras till det yttre medan sådant som inredning plockas bort. Därmed försvinner en väsentlig del av det värde som lokalen står för. Utskottet utgår från att Filminstitutet verkar för att biograferna ska bevaras.

Så några kommentarer till reservationerna.

Ewa Larsson har tidigare diskuterat kvalitetsfilmen. Jag ska inte säga något särskilt ytterligare. Hon menar att det är självklart att alla som sysslar med kultur måste hålla kvalitetsbegreppet levande. Det finns dessutom ett särskilt kvalitetsmål i de kulturpolitiska målen. Därifrån till att vi politiker, i det här förslaget Filminstitutet, ska ägna oss åt att definiera kvalitetsbegreppet är steget långt. Jag tar gärna en kvalitetsdiskussion med Gunilla Tjernberg om kvalitetsvärdena i t.ex. *Fucking Åmål*, men jag vill inte låta politikerna sätta upp normer om att det är detta som ska gälla.

Samma sak gäller resonemanget om det etiska ansvaret. Vem säger emot detta? Men det måste naturligtvis ytterst vara upphovsmännen själva som tar ansvar för det etiska innehållet. Jag får ett intryck av att Kristdemokraterna inte vill acceptera filmen som en självständig konststart fullt ut. Den skiljer sig tydligen från andra konstnärliga uttrycksmedel, t.ex. litteratur och teater. Vill ni också på dessa områden utkräva ett speciellt etiskt ansvar som ska fastställas av någon instans?

Birgitta Sellén diskuterade behovet av nya regionala resurscentrum. Jag delar uppfattningen att det är önskvärt att starta nya centrum. Det ligger i ambitionen att stärka filmen regionalt och lokalt. Men som utskottet framhåller måste regionala och lokala huvudmän ta initiativ, ta ansvar. Det är möjligt att vi kan hjälpas åt i det arbetet.

Jag tycker att det är rimligt att det nya filmavtalet först ska träda i kraft och att Filminstitutets nya ledning får komma in i arbetet innan vi föreslår några stora förändringar.

Kristdemokraterna och Folkpartiet – Lennart Kollmats var inne på det – har enats om att begära en utredning om Filminstitutet. Det är naturligtvis viktigt att vi följer verksamheten, eftersom Filminstitutet har en så central roll. Men i dag ska vi ta ställning till det nya filmavtalet, vilket jag också uppfattar att reservanterna i allt väsentligt ställer sig bakom.

Jag vill hålla med Lennart Kollmats när det gäller Filminstitutet och offentlighetsprincipen att här bör gälla största möjliga öppenhet. Man kan säga att parollen var att här gäller inte tystnaden utan snarare viskningar och rop.

Centerpartiet tar upp behovet av extra pengar om antalet biobesök inte blir så stort. Man föreslår att staten utanför filmavtalet måste kunna tillskjuta medel för satsningar exempelvis genom lokala visningsprojekt. Centerpartiet riskerar att bli något av en glädjedödare om man redan nu ser dessa farhågor. Låt oss i första hand se möjligheterna!

Slutligen ska jag inte kommentera Lennart Fridéns anförande mycket mer än att säga att vi säkert får åtskilliga tillfällen att diskutera Sveriges Televisions roll i olika sammanhang. Jag har inte någon anledning att gå in på det nu. Men om Lennart Fridén vill ta en replik med anledning av detta ska jag gärna ägna ett replikskifte åt hur Sveriges Television bör se ut framöver.

Anf. 47 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Åke Gustavsson lyssnade möjligtvis inte när jag inledde mitt anförande, då jag ägnade en viss tid åt att just beskriva filmens betydelse på det kulturella ansvarsområdet och den kulturpolitik som vi tillsammans ansvarar för här i riksdagen. Den delen är alldeles klar då det gäller kristdemokraterna, att vi tycker att filmen är viktig. Vi ställer oss också bakom avtalet, vilket också visar att vi tycker att filmen är viktig.

Jag kan också konstatera att Åke Gustavsson och socialdemokraterna är nöjda med den process som vi nu har att hantera, där riksdagen alltså inte har så stora möjligheter att påverka ett filmavtal i Sverige. Det handlar om stora och viktiga frågor. Vi lyfter den demokratiska aspekten därför att vi tycker att filmpolitik är en viktig del i kulturpolitiken. Jag konstaterar att Åke Gustavsson och socialdemokraterna är nöjda med detta förfaringssätt, men jag är inte övertygad om att det är flera partier som delar den uppfattningen.

Anf. 48 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att man kan göra förbättringar och förändringar här. Jag har viss erfarenhet av tidigare framarbetande av filmavtal förutom detta som vi nu har att ta ställning till. När det var aktuellt under den borgerliga regeringens tid anmäldes en skrivelse till riksdagen. Här har det markerats genom en proposition och dessutom tagits upp några självständiga frågor som inte berör själva avtalet.

Om Gunilla Tjernberg framöver har synpunkter på hur man bättre ska klara en demokratisk process och ha en bättre dialog som föregår ett beslut om ett avtal, finns det naturligtvis en öppenhet för detta. Det är självklart att man ska titta noga på det – jag är inte alls främmande för det.

Problemet är att om riksdagen i förväg går in och säger till regeringens förhandlare, och i beslut formulerar det, att detta och detta ska de göra har vi alltså låst upp de statliga förhandlarna gentemot branschen. Det är faktiskt en fördel – det vet nog varje förhandlare – att ha ett visst utrymme att arbeta med. Annars är det ganska svårt att framgångsrikt kunna genomföra en förhandling.

Jag tycker, vilket också är ett uttryck för en politisk vilja, att en förhandling som resulterar i denna kraftiga utökning av stödet till branschen är bra utifrån de riktlinjer som jag bl.a. redovisade från talarstolen för en stund sedan. Jag tror inte att Gunilla Tjernberg ska dra för stora växlar av det jag eller socialdemokraterna säger, så att allting är bra som det är.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

Man är aldrig nöjd med inflytandefrågor. Det är alltid viktigt att se till att man har ett brett inflytande över avtal av denna typ och i många andra sammanhang också.

Anf. 49 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar Åke Gustavsson för svaret. Jag tycker också att det är bra att det här finns en öppning för att diskutera tillvägagångssättet när det gäller att teckna filmavtal. Jag är absolut övertygad om att det finns punkter i den här frågan som vi tillsammans behöver diskutera. Jag inser att det finns problem, men det behöver inte betyda att man för den skull ska väja för dem, som vi säger uppe i Norrland – jag kanske får säga det i riksdagen också.

Fru talman! Jag ska också något beröra kvalitetsaspekten. Jag kan då bara konstatera en sak, och Åke Gustavsson får korrigera mig, tillrättalägga eller förtydliga. I propositionen finns det en historieskrivning där det beskrivs hur man i det första filmavtalet 1963 fick en definition av kvalitetsbegreppet som är mycket fullödigt och mycket bra. Jag rekommenderar dem som inte har läst det att göra det. Sedan talar man om att detta ändrades i de kommande filmavtalen och det blev mer kortfattade formuleringar.

Vad händer nu? Jo, det står så här: I gällande filmavtal ska Filminstitutets styrelse ansvara för att tillgodose behoven av värdefull svensk filmproduktion. Nu finns alltså inte ens ordet definition med. Ska jag tolka det så att man har helt lämnat begreppet definition? Eller hur ser socialdemokraterna på just den delen? Det fanns med tidigare men inte i detta avtal.

Anf. 50 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Vad kristdemokraterna yrkar på i sin motion är att begreppet kvalitet ska tydliggöras, och sedan ska regeringen återkomma till riksdagen med förslag till de definitioner som ska ligga till grund för begreppet kvalitetsfilm. I utskottets majoritet konstaterar vi att kvalitetsbegreppet ingalunda är entydigt. Vi säger: "Det kan t.ex. i lika hög grad handla om konstnärlig kvalitet som om teknisk kvalitet och upplevd kvalitet." Dessutom kan man lägga in en tidsfaktor, så att det som vid en tidpunkt bedöms som mycket hög kvalitet sedan vid en annan tidpunkt bedöms som mycket låg kvalitet. Alltså handlar det i hög grad om subjektiva och värderingsmässiga frågor. Därför säger utskottet, inte minst med hänvisning till den konstnärliga friheten, att det inte är lämpligt att riksdagen fastställer en definition av kvalitetsbegreppet.

Som har framgått av diskussionen tidigare är det självklart att man ska kunna diskutera de här frågorna, och t.o.m. stimulera en diskussion, med dem som finns inom branschen, med den stora allmänheten, i massmedierna, här i riksdagens talarstol osv. Men vi ska inte fastställa en definition och säga att detta gäller och detta är vår norm och här ska inte vara någon frihet.

Om Gunilla Tjernberg vill ha detta på filmens område, varför säger hon inte till teatern att detta är det krav som vi ställer? Varför säger hon inte till de ledande författarna att det är utifrån detta som de ska skriva och detta som de ska rätta sig efter? Man är inne på en känslig och farlig väg om man riskerar att ställa den konstnärliga friheten åt sidan därför att

vi i riksdagen tycker att de ska göra på ett visst sätt och ingenting annat. Jag vill varna Gunilla Tjernberg – och nu är jag lite allvarlig – för att driva den diskussionen för långt, just från den här synpunkten. Vi kan uttrycka våra åsikter, men vi ska inte styra och ställa här.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

Anf. 51 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! När vi debatterade filmpolitik här i kammaren sade jag att om Per Olov Enquists utredning om svensk filmpolitik blir avtalstext är vi från Vänsterpartiet väldigt nöjda. Det som han skrev i den utredningen ligger väl i linje med Vänsterpartiets filmpolitik.

Nu är avtalet färdigförhandlat. Det är upp till riksdagen att ge sitt godkännande. Det finns alltså i detta skede ingen möjlighet att påverka avtalstexten. Det enda vi kan göra om vi inte vill att avtalet ska rivas upp och omförhandlas är att bifalla propositionen och godkänna vad regeringen föreslår om ett samlat filmavtal, vilket jag härmed gör, trots att allt vi velat ha med inte finns med.

Vad är det då som Vänsterpartiet tycker ska finnas i den svenska filmpolitiken som inte reglerats i avtalet? Vi tycker att kommunförbund och landstingsförbund, dvs. fler aktörer på TV-marknaden och inom film- och videobranchen, borde varit med som avtalsparter. Alla dessa har ett intresse av att det produceras och distribueras svensk film och dokumentärfilm i hela landet för att kvaliteten och återväxten av nya filmer ska stärkas och för att mångfald och yttrandefrihet ska främjas.

När det gäller förhands- och efterhandsstöd anser Vänsterpartiet att vi enbart borde ha ett förhandsstöd som bygger på kvalitetskriterier.

Vänsterpartiet anser att varje svensk kommun bör ha en biograf – detta för att slå vakt om kommunmedborgarnas möjlighet att se film i original, och då gärna också i en gammal kulturbevarad miljö.

Av den anledningen är det mycket viktigt att få med just både landstingsförbund och kommunförbund i denna process, så att de känner delaktighet i en bra svensk filmpolitik.

I dag kan det också vara svårt att få tag på kvalitetsfilm, särskilt hos de kommersiella videouthyrarna. Nu när de inte finns med som avtalsparter måste vi lösa frågan om ökad tillgänglighet till kvalitetsfilm på ett annat sätt. Vänsterpartiet anser därför att bibliotekens videoutlåningsverksamhet ska garantera en möjlighet för låntagare att låna kvalitetsfilm på biblioteket. Vidare bör en filmkatalog göras för att underlätta spridningen av kvalitetsfilm, kortfilm och dokumentärfilm som tillhandahålls av biblioteken.

Vidare anser vi att skolornas AV-centralers verksamhet behöver förstärkas. Skolan är den plats där goda film- och kulturvanor kan etableras. Skolbio är en mycket bra verksamhet som regleras i avtalet, men användandet av kort- och dokumentärfilm i undervisningen är också ett viktigt inslag. Därför bör en katalog som underlättar distribution av denna film via AV-centraler upprättas, och det är för att ge lärarna en ökad möjlighet att välja kort- och dokumentärfilmer i undervisningen.

Vi måste göra allt, tror jag, för att skapa goda alternativ till den våldsfilmkultur som finns i dag. Då behöver vi kanske se över andra möjligheter utöver vad som regleras inom detta filmavtal.

Regeringen beräknar att intäkterna till svensk film i och med detta avtal kommer att förstärkas med hundra miljoner kronor jämfört med det

föregående avtalet. 207 miljoner beräknas gå till produktionsstöd av film, 91 miljoner kronor till distribution och visning och 87 miljoner till filmkulturell verksamhet. Avtalstexten är dock snårig, bygger på olika procentsatser och är väldigt svårtolkad. Jag tror inte att vi kan veta exakt vad pengarna har gått till förrän efteråt. Då får vi utvärdera och se hur avtalet har fallit ut.

Det finns också de som säger att det nog är det sista filmavtal vi kommer att kunna skriva med avtalsparterna. Det var kärva förhandlingar, säger man. Därför är det viktigt att vi fram till dess att avtalet går ut om fem år diskuterar om vi fortsatt ska välja avtalsvägen eller om vi ska lämna den och gå in för en statligt finansierad filmpolitik. Staten lämnar i dag 200 miljoner kronor som ska fördelas i avtalet och parterna gemensamt de resterande 184,5 miljonerna, vilket tillsammans ger 385 miljoner till svensk film. Frågan är hur mycket staten är beredd att ge och hur långt de 200 miljonerna räcker om vi ska ha en enkom statlig filmpolitik. Många lyfter fram Danmark som ett föregångsland, och där har man en helstatlig filmpolitik.

Alla dessa frågor måste vi diskutera inför en eventuell ny avtalsperiod, men Vänsterpartiet har åtminstone för denna tid valt att stödja detta avtal.

Jag tror att en ny och fördjupad debatt om dessa frågor och svensk filmpolitik behövs, och jag tror också att den kommer, bl.a. därför att avtalet innebär en större frihet för Filminstitutets styrelse. Därmed kan under själva processens gång en debatt föras om vad pengarna ska användas till. Det har också att göra med mina förväntningar på Filminstitutets nya vd Åse Kleveland. Jag vill bara önska henne och den nya styrelsen lycka till.

Anf. 52 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag får passa på att här från bänken önska Åse Kleveland välkommen till Sverige och det viktiga arbete som hon har på Filminstitutet. Jag ska också säga till Charlotta Bjälkebring att vi delar Vänsterpartiets syn när det gäller den fördjupade debatt som vi behöver om filmpolitiken. Jag delar den synen, och jag välkomnar och tycker att det är bra att Vänsterpartiet också säger det.

Min fråga till Vänsterpartiet gäller forskning kring barn och ungdomars filmkonsumtion och vikten av att vi har kunskap om hur barn förhåller sig till film och vad som händer när och om barn bearbetar sina upplevelser. Detta kan vi utveckla mycket mera.

Regeringen väljer att inte diskutera det så mycket i propositionen. Utskottet väljer att enbart hänvisa till forskningens frihet och resonerar därmed inte någonting om detta. Hur ser Vänsterpartiet på detta i relation till det som beskrevs i anförandet? Det gäller hur barn påverkas av medierna.

Anf. 53 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Vänsterpartiet anser att det är väldigt viktigt att man forskar omkring filmen och hur barn och ungdomar upplever våld osv. som finns i filminslag. Där har vi inte alls olika uppfattningar.

Jag tror att vi som politiker måste ta ett större ansvar själva. Vi måste försöka ta ett helhetsansvar i dessa frågor. Vi beslutar i kammaren i dag

om vi ska gå med på att avtalet sluts eller inte. Jag ser det mer på det sättet. Vi måste driva och föra fram frågorna om forskning och utveckling på filmpolitikens område i våra partier när vi diskuterar forskningen. Det är där det ska in.

Nu har det avsatts 2 % av summan till forskning i avtalet. Det är bra. Debatten ska föras någon annanstans, men vi delar uppfattningen att den behöver utvecklas ännu mer än i dag.

Anf. 54 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag kan tolka Charlotta Bjälkebring så att diskussionen ska föras, men någon annanstans, vilket jag beklagar. Medierna är en viktig del i kulturutskottets arbete. Kulturutskottet har alla möjligheter att föra resonemang som också syns i betänkandena, vilket vi gör på många olika områden.

Vi vet att det finns fält inom forskningen när det gäller barn och ungdomar som i dag är blanka. Då talar jag om små barns förhållanden och om vad som händer när små barn konsumerar film och medier.

Vi kan ta tecknade filmer som exempel, som är ett område som det i dag inte bedrivs någon forskning på. Det är ett område som vi naturligtvis ska diskutera i utskottet utan att behöva känna att vi är inne och tassar på forskningens område och begränsar dess frihet. Det är ett resonemang man för. Det är ändå alltid forskarna själva som avgör vad de ska forska på.

Jag är inte så tillfreds med att Charlotta Bjälkebring väljer att hän-skjuta den här viktiga frågan någon annanstans – jag uppfattade att det var inom forskningens område. Jag tycker verkligen att det också har att göra med kultur och kulturpolitik när det gäller detta med att visa på effekter för att göra allting mycket bättre. Det kan man göra i utskottet och också i betänkandet.

Anf. 55 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Ärligt talat förstår jag inte riktigt vad Gunilla Tjernberg menar. Den debatten och den processen är ju precis vad vi här har talat om – dels Gunilla Tjernberg och jag, dels jag när jag har berättat om vilken filmpolitik Vänsterpartiet ska ha.

Denna process fortgår alltså. Jag tror att vi egentligen är helt överens i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Ny svensk filmpolitik

9 § Elever med funktionshinder

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU4
Elever med funktionshinder (prop. 1998/99:105).

Anf. 56 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till reservationerna 1 under mom. 3 och 3 under mom. 5.

Alla barn och ungdomar har rätt till utbildning av god kvalitet. Den översyn av regler och former för undervisning av barn i behov av särskilt stöd som har gjorts har av en rad skäl varit nödvändiga.

En del av de förslag som i dag läggs på riksdagens bord innebär förbättringar men i några principiellt centrala frågor är regeringens förslag en skrivbordsprodukt, långt ifrån den verklighet och de barn och ungdomar som utbildningen är till för. Majoriteten verkar inte vilja se de mycket stora svårigheter som en del barn har och de svårigheter som inte minst många mindre kommuner har när det gäller att hantera dessa.

Det låter käckt att säga att barn ska bo hemma hos sina föräldrar och att kommunen ska erbjuda det stöd som behövs. Vem anser inte det? Problemet – och det är detta som majoriteten inte tar till sig – är att grava handikapp ibland fordrar mycket avancerad kompetens och en väldigt medveten miljö för att den enskilde eleven ska kunna utvecklas så bra som det bara är möjligt.

Jag tror att vi, om vi menar allvar med talet om att vi vill ha en skola för alla och att alla barn ska ges en likvärdig utbildning, inte får vara naiva. Varje barn är unikt. Det finns olika funktionshinder och olika grader av dessa. I takt med att forskningen går framåt kan vi diagnostisera mer. Kraven på pedagogisk utveckling och professionalitet ökar därmed.

Statens ansvar handlar naturligtvis om att skapa mål och regler för stödet till eleverna, men det handlar också om att säkra tillgången på kompetens och se till att vi värnar det som på det här området är av god kvalitet.

Skolverkets inspektörer har i den rapport som kom till oss i början av året granskat stödet till elever med särskilda behov i svenska skolor. Man undrar om skolministern har läst rapporten. I rapporten pekas det på allvarliga brister i skolornas professionalitet i stödet till de här barnen.

Det handlar inte om en bristande vilja från skolornas eller kommunernas sida. Nej, det tycks inte vara en resursfråga. I stället lyfter man i rapporten fram att det saknas pedagogisk målmedvetenhet och kompetens för den särskilda undervisningen. Därför är det naturligtvis bra med den typ av informationsinsatser och handledning som exempelvis stärkta resurscenter kan ge. Vi moderater stöder förslagen i den delen. Men detta räcker inte. Det krävs mer. Framför allt kan vi inte avveckla nödvändiga institutioner utan att säkerställa att en nyordning blir bättre.

Jag tror inte att den modell med nedlagda specialskolor och bara statliga resurscenter som nu förordas kan säkra tillgången på kvalificerad lärarkompetens med de kunskaper som just de svårast handikappade eleverna fordrar.

Framför oss har vi ett generationsskifte som är oroande därför att vi vet att vi kommer att få brist på specialpedagoger över huvud taget. Då borde det vara en sak för oss att värna tillgången till dem vi i alla fall har liksom de miljöer där den kunskapen kan utvecklas och frodas. Detta kommer ju många till del och kan användas. Därför menar vi moderater att fasta skoldelar i specialskolor och resurcenter hör ihop. Det är i det dagliga arbetet med vanliga elever som kunskaper och erfarenheter blir till. Detta kan inte skapas långt ifrån, och det kan inte heller säkras genom att möta elever under kortare perioder.

Den allvarliga frågan är hur skolministern kan tro att skolor som i dag inte klarar av stödet till elever med relativt enkla och väl kända inläringssvårigheter helt plötsligt ska kunna ta det fulla ansvaret för barn som behöver mycket kvalificerade specialpedagogiska insatser.

I utbildningsutskottet har vi vartenda år sedan jag kom med diskuterat otillräckligheten när det gäller stöd för t.ex. barn med läs- och skrivsvårigheter, dyslexi. Kunskapen i det allmänna skolväsendet är för dålig och kunskapen om hur man kan arbeta med de här barnen är för dålig. Nu talar vi om elever med betydligt större bekymmer. Vi talar om behovet av betydligt mer kunskap och kompetens i lärargärningen än när det gäller läs- och skrivsvårigheter.

Mot den bakgrunden tycker jag att det är aningen naivt att lägga det förslag som regeringen har lagt. Man undrar lite grann hur kommunerna ska klara av denna insats. Hur tänker man egentligen? Och hur ska barnens rätt till en bra skola kunna säkras? I förslaget tar man t.o.m. bort den särställning i regelverket som barn i målgruppen har. Jag tycker att det i stället nästan borde vara ett minimikrav att i särskild ordning värna de här barnens rättigheter. Det är i varje fall en förutsättning för att man praktiskt ska kunna utforma den ökade valfrihet som vi moderater tycker att de här eleverna och familjerna borde få.

Elever som har sådana handikapp att de i dag väljer att gå i specialskola behöver stöd och särskilda insatser på en nivå som de flesta kommuner knappast – inte ens om de ibland skickar en eller två från personalen på kurs – kommer att klara. Risken är uppenbar att vi kommer att ha ungdomar som hamnar vid sidan av. Det heter att de är integrerade, men de kommer i bästa fall med ett antal assistenter att sitta där i sin ensamhet när de i stället skulle kunna få en väl fungerande utbildning och en utvecklingsmöjlighet som vi vet att de här skolorna erbjuder.

Vi moderater motsätter oss därför en avveckling av de statliga specialskolorna. Vi menar att elevens och föräldrarnas önskemål i stället ska ges ökad betydelse. Vi tror att de flesta, precis som utredningen säger, helst vill gå i sin skola nära hemmet. Men vi tycker att de måste få göra bedömningen om kvaliteten motsvarar de krav och förväntningar som finns. Vi tycker också att det ska finnas alternativ att välja mellan. Statens uppgift är ju inte bara att ordna med exempelvis regler, utan i det här fallet borde vi också värna de få alternativ som finns för de här barnen och ungdomarna.

Föräldrar med handikappade barn skaffar sig gedigna kunskaper både om det egna barnets behov och möjligheter och om vilka typer av pedagogiskt arbete som finns och som kan vara bra. Det kan vi ta till oss och använda om vi vidgar valmöjligheterna i stället för att sitta här i riksdagen och bestämma att alla barn ska gå i skolan i hemkommunen.

Det finns mycket att säga om specialskolorna men jag ska inte förlänga diskussionen i just den delen. Jag konstaterar dock, och jag tror att detta kommer att visa sig i debatten, att också socialdemokraterna vrider sig och våndas inför det här beslutet.

Det finns två punkter i propositionen och i majoritetstexten som visar på detta och som jag vill kommentera. Den ena punkten är naturligtvis att man ihärdigt talar om möjligheterna till visstidsvistelse på resurscenter för de här barnen, men det är ingenting nytt. Redan i dag kan barn som går i skola i kommunerna och även personal som arbetar med de här barnen komma till resurscentret och vara där under en period för att bättre kunna hantera vardagen där hemma. Detta är ingenting nytt.

Det här är dock inget alternativ för dem som faktiskt inte kan beredas kompetent hjälp hemma. Vad man då utsätter de barnen och familjerna för är ständig visstidsplacering. De får aldrig gå i någon skola. De tillhör ingen skola, utan de är visstidsplacerade på ett resurscenter. Detta är väldigt otryggt och för många barn kommer det inte att fungera. Endera blir det en lek med ord eller också kommer det att innebära en väldig otrygghet för barnen. Vad är syftet med det? Jag tror att det handlar om att ni försöker säga att ni egentligen vill att det ska finnas en utväg för dem som man i annat fall inte klarar. Men varför inte lyssna i stället på alla de invändningar som har kommit de senaste månaderna och ändra sig i sakfrågan?

Det andra exempel på våndan som jag tycker är tydligt är att ni faktiskt förordar att man ska behålla specialskolan för hörselskadade och döva. Jag tycker att det är väldigt bra. De behöver specialskolor. Många döva och hörselskadade ungdomar väljer efter en tid att gå till en specialskola. De går ut ur och in i det vanliga kommunala skolsystemet och specialskolorna, och det fungerar ganska bra. Det ger dem en möjlighet att välja en profil som passar den enskilde eleven. Det är utmärkt.

Vad är det som skiljer de andra från de döva? Det är inte ens så att man kan hävda teckenspråket och möjligheten att vistas i en teckenspråklig miljö som är det som skiljer. Flera av de andra handikappgrupperna använder också teckenspråket och behöver det för att kunna utvecklas.

Det finns många nackdelar med specialskolor. Det är många nackdelar med att välja att gå i en skola långt hemifrån. Det finns många bekymmer med det, och de ska inte underskattas. Men de är lika oavsett vilket handikapp man har. Just därför är det en väldigt konstig slutsats när regeringen valt att låta en grupp behålla specialskolan, medan man föreslår en nedläggning av övriga. Vore jag elak – det ska jag inte vara – skulle jag ha sagt att det kanske handlar om att de som till antalet är fler och som har det handikappet ändå får behålla sin specialskola. De rösterna hörs mer än de få som behöver Ekeskolan eller Hällsboskolan. Det är väldigt allvarligt om det skulle vara så, men jag tror inte att det är så. Men det visar att även ni känner en vånda. Jag vädjar till er att inse att kammaren faktiskt har möjlighet att fatta ett beslut som inte innebär en nedläggning av specialskolorna men som gör att man i stället tar till sig det som är positivt. Det finns sådana delar också i den här propositionen. Vi måste försöka att gemensamt ta ansvar för att värna en bra skolgång också för gravt handikappade barn och ungdomar.

(Applåder)

Anf. 57 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Låt mig först slå fast: Den kristdemokratiska grundsynen utgår från en värdegrund förenlig med kristen tradition och västerländsk humanism. Det innebär att varje människa är unik och har ett absolut värde. Hon besitter därtill en förmåga att utvecklas i gemenskap med andra människor, och det är i relationerna med andra som vi växer, utvecklas och mognar. De värden man väljer som grund för politiken måste kunna ge en helhetsbild av människan – hennes värde, förutsättningar, behov och uppgift.

Alla människor ska i vardagslivet kunna ta sina möjligheter i anspråk. Det här gäller särskilt de människor som har svårt att göra sin röst hörd i samhällsdebatten. Rättvisa och solidaritet är begrepp som tillsammans beskriver det ömsesidiga beroendet människor emellan.

Fru talman! Vi behandlar i dag frågan om elever med funktionshinder. Jag avser att i mitt anförande i huvudsak uppehålla mig vid frågan om specialskolornas framtid, Ekeskolan och Hällsboskolan i första hand. Men propositionen behandlar också de funktionshindrades skolsituation ur flera andra aspekter. Mycket i propositionen är bra, och det vi är överens om behöver vi inte debattera.

Kristdemokraterna anser att barn och ungdomar med funktionshinder så långt som möjligt ska erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun. Statens insatser bör främst riktas mot att stödja kommunerna för att öka deras förutsättningar att klara uppgiften att ge de funktionshindrade en bra utbildning och en meningsfull och trygg tillvaro.

Regeringen föreslår i propositionen en avveckling av de fasta skolorna vid Ekeskolan i Örebro och Hällsboskolan i Sigtuna.

Den ideologiska utgångspunkten stämmer väl överens med kristdemokratiska utgångspunkter. Strikt ideologiskt är det varje kommuns uppgift att ansvara för att alla invånares primära behov tillgodoses, oavsett förutsättningar och ålder.

Men, fru talman, frågan är mycket mer komplex än så. Vi vet att om regeringens ändringsförslag genomförs kommer många kommuner att leva upp till intentionerna i förslaget, medan andra kommuner får svårt att klara uppgiften – detta beroende på att de inte har ekonomiska resurser och inte heller har lärarkompetens för det. Många barn kommer att välja skolgång i sin hemkommun, vilket de redan gör, medan andra vill gå på en specialskola. Valet måste vara den enskildes rättighet. Om den rättigheten inte finns blir det den enskilde funktionshindrade som kommer i kläm. Det handlar faktiskt om ett riskspel med en alltför osäker utgång.

Fru talman! Kristdemokraterna är inte beredda att riskera att elever i behov av särskilt stöd inte ges tillräckliga möjligheter till utbildning utifrån deras specifika förutsättningar. Vi anser att man måste utgå från den funktionshindrades och de anhörigas perspektiv. Föräldrarnas och barnens önskemål måste få väga tungt. Den oro som eleverna och deras anhöriga känner måste tas på allvar.

Det finns också andra skäl som talar för att behålla de statliga specialskolorna för syn- och talskadade barn. De funktionshindrade upplever inte bara fysiska utan också sociala hinder vid en avveckling eller omdaning av specialskolan.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Efter interpellationsdebatten här i kammaren för ett par veckor sedan fick jag ett antal brev från funktionshindrade. Ett brev kom från en funktionshindrad pojke. Vi kan kalla honom Magnus. Magnus oroade sig för att om de fasta delarna i specialskolan som han går på stängs, kommer det att innebära social isolering för honom. Jag förlorar min enda kompis Per, skriver han, som går i samma skola som jag.

Vill verkligen politikerna i Sveriges riksdag driva Magnus in i social isolering, och det för en ynka princip skull? Vill vi beröva Magnus hans enda kompis? Kristdemokraterna vill inte det. Magnus och de andra funktionshindrade som känner att de vill ha kvar specialskolan i dess nuvarande form, både nu och i framtiden, borde vi kunna tillmötesgå. De måste ha rätt att välja den skola som passar dem bäst. Det handlar om livskvalitet och valfrihet för Magnus och Per – och alla andra funktionshindrade i dag och i morgon.

Det är med anledning av de funktionshindrade barnens och föräldrarnas önskemål som vi kristdemokrater säger nej till regeringens förslag att avveckla de statliga specialskolornas fasta delar vid Ekeskolan och Hällsboskolan.

Specialskolorna har en högt utvecklad kompetens, duktiga lärare och lång erfarenhet av att ge de multihandikappade eleverna undervisning utifrån deras specifika behov och förutsättningar. Det handlar om unik kompetens och lång erfarenhet. För oss kristdemokrater är det obegripligt att skolministern föreslår den här förändringen av en väl fungerande verksamhet som både berörda barn och föräldrar vill ha kvar.

Fru talman! Några ord om friskolan. I propositionen kommenteras de fristående skolorna. Tyvärr görs detta endast utifrån vem som ska godkänna dem. Regeringen föreslår att en nyinrättad styrelse ska bevilja tillstånd för de fristående skolorna. Enligt vår mening bör Statens skolverk göra det, en ordning som redan tillämpas när det gäller andra fristående skolor. Att regeringen inte diskuterar betydelsen av de fristående skolorna för elever med funktionshinder är anmärkningsvärt. De fristående skolor som motsvarar specialskolan är en viktig del i den mångfald som vi kristdemokrater eftersträvar.

Barn är olika och har olika behov. Respekten för varje individs integritet kräver mångfald. Möjligheten att välja mellan olika skolor – statliga, regionala, kommunala eller fristående – gör att fler kan finna en utbildning som passar just henne eller honom.

Vi menar att friskolor ska vara ett självklart inslag i skolväsendet. Det stimulerar till pedagogisk och organisatorisk förnyelse. Det ökar flexibiliteten och leder till effektivare resursanvändning i alla skolor, i såväl offentliga som fristående skolor. En reell möjlighet att välja skola kommer därmed alla elever och hela svenska skolan till del.

För oss är det, som jag redan tidigare har framhållit, föräldrarnas och elevernas perspektiv som är utgångspunkten. Det är helt i överensstämmelse med ett antal internationella konventioner som Sverige har skrivit under och som tillförsäkrar föräldrarna rätten till inflytande över sina barns undervisning. Det gäller t.ex. Europakonventionen, som numera är svensk lag, och FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Alla ska således, oberoende av föräldrarnas ekonomiska standard, eget handikapp eller andra särskilda behov, kunna välja en fristående skola.

Fru talman! Till sist: När det gäller den rörelsehindreanpassade gymnasieutbildningen anser regeringen att eleverna inte ska erbjudas s.k. individuella program. Enligt vår mening bör eleverna – också de rörelsehindre – utöver nationella och specialutformade program även erbjudas individuella program.

Vi anser att de funktionshindrade eleverna självfallet bör ges samma möjligheter som övriga elever att studera på ett individuellt program. Vi anser i likhet med RBU – Riksförbundet för rörelsehindre barn och ungdomar – att regeringens förslag strider mot de handkappolitiska målen och den lagstadgade rätten till likvärdig utbildning.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla kristdemokratiska yrkanden, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 3 under mom. 5 och reservation nr 5 under mom. 19.

Anf. 58 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Jag är glad att jag har fått gå på Ekeskolan, för det var där som jag fick lära mig att skratta.

Det var först när jag kom till specialskolan som jag lärde mig någonting och som jag fick möjlighet att lära nytt.

Jag är glad att jag har fått gå på Ekeskolan, för det är där som jag har fått mina vänner.

Fru talman! Det här var några av de röster som kunde höras för ett par veckor sedan i Örebro när barnen på Ekeskolan hade sin demonstration mot nedläggningen av specialskolorna. Det är precis det som barnen talade om som det här fallet handlar om, skolministern.

Ekeskolan är en specialskola som kan ge barn med flerk Funktionshinder rätt och möjlighet att vistas i en miljö där de känner att de kan växa, där de känner att de kan få den bästa pedagogiken och undervisningen. De får de bästa tänkbara hjälpmedel, de får vänner och känner sig trygga. Där mår de bra. Jag vill ge dessa barn den möjligheten. Jag vill inte begränsa den.

Många skolbarn kan inte få den möjligheten och den erfarenheten i sina hemkommuner. För vissa barn går det bra, men för de barn som det inte fungerar för måste det finnas ett sådant alternativ som t.ex. Ekeskolan.

Fru talman! För ett par veckor sedan sade utskottets majoritet – Socialdemokraterna. Vänsterpartiet och Miljöpartiet – i sitt beslut att nedläggningen av specialskolorna ska bli ett faktum. Kärnfrågan hos majoriteten var integration. Skolministern talade om principen om att barn med funktionshinder så långt möjligt ska erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun.

Jag tycker att det är viktigt och bra att vi ökar resurserna till skolorna i hemkommunerna. Men med det nuvarande förslaget saknas ju valfriheten. Eleverna saknar möjlighet att söka sig vidare, att få en trygghet, att öka sina kunskaper, att välja den bästa tänkbara skolan och utbildningen för just dem.

Socialdemokraterna väljer att skapa en motsättning mellan specialskolorna och satsningen på hemkommunerna. Det är oerhört upprörande att man försöker att skapa en motsättning mellan att hjälpa och stötta barnen i respektive hemkommuner och att låta de barn som vill gå på specialskolorna få vara kvar i de skolorna.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Skolministern har också försökt att släta ut debatten genom att säga att de barn som i dag går i specialskolor ska få gå kvar där. Men det räcker inte, Ingegerd Wärnersson. Frågan handlar lika mycket om att de barn som kommer efter dem som avslutat sin skolgång i framtiden måste få gå i en specialskola. Dagens elever inser det, och jag tycker att det är synd att skolministern inte gör det.

För oss på den borgerliga sidan råder det en bred enighet om att kommunernas kompetens när det gäller barn med funktionshinder måste förbättras och stärkas, eftersom de flesta barn med funktionshinder går där. Men jag ser specialskolorna som ett komplement till den kommunala undervisningen i hemkommunerna. Jag vill både ha en specialskola och en möjlighet att studera i hemkommunen. Jag ser inte den motsättningen mellan specialskolorna och en ökad kommunal kompetens som majoriteten gör.

De barn som inte finner sig till rätta i sin hemkommun måste kunna välja att söka sig vidare till en specialskola. Vart ska de annars ta vägen? Det är en orimlighet att tro att landets 289 kommuner kan bli lika kvalificerade som man är på specialskolorna. Det är ju inte möjligt, och det är inte heller någon tidigare i debatten som har trott på det, framför allt inte barnen själva och de som arbetar i specialskolorna.

Men socialdemokraterna tycker att specialskolorna sätter stopp för och förhindrar att man ökar kompetensen i kommunerna. På så sätt anser man att specialskolornas barn är ett hinder för landets totalt 1 100 barn som har funktionshinder. Jag tycker inte att dessa barn står i vägen. De har en rättighet som måste bli synlig.

Fru talman! Integrationen i den kommunala skolan måste vara frivillig. Barn har en rättighet, inte en skyldighet att vara integrerade i den kommunala skolan. Ett barn är inte heller integrerat bara för att det vistas i samma lokal som andra barn, om det inte accepteras, kan delta i lekar, i ett socialt liv, i undervisningen eller i fritidsaktiviteter. Du är inte integrerad bara för att du sitter på en speciell post, på en speciell stol i en speciell kommun.

Det som propositionen om elever med funktionshinder och skolministern missar är ju att segregation i vissa fall kan vara bra, speciellt för de elever som kräver extraresurser och en specialpedagogik. Det faktum att inte alla synskadade barn med multifunktionshinder går eller kommer att gå på Ekeskolan kan knappast vara ett argument för att inte ett enda barn ska få göra det.

Fru talman! Eftersom man nu säger att de fasta skoldelarna ska bort har regeringen ett förslag om att barnen endast ska komma till ett resurscenter för en kortare eller en längre period – man pratar om ”viss tid”.

För stärka resurscentrumet menar skolministern att de fasta skoldelarna måste stängas för att frigöra resurser. Men vad är vunnet med det? Ambitionen är ju alldeles för lågt satt. Vi måste se till att alla barn får de bästa möjligheterna att växa och utvecklas. Resurscentrumet är också beroende av en samverkan med en fast skodel för att det ska fungera, och den vill skolministern stänga.

När det gäller resurscentrumet har vi fortfarande inte fått något svar på frågan vad ”viss tid” egentligen innebär. Det skulle vara intressant att få höra det i dag.

Förr vissa elever – precis som tidigare talare här har sagt – kan det vara bra att under en kortare tid få komma och få specialundervisning. Men förslaget innebär ju en stor försämring för de barn som har de mest grava handikappen. Barn med autism måste finnas i en miljö där de känner sig trygga, där de kan gå årskursvis, där de får vänner och bekanta, där de hamnar i en trygg tillvaro.

Skolministern har ju också talat en del i debatten om hur viktigt det är att utforma en skola för äldre funktionshindrade och en gymnasieskola för synskadade barn med funktionshinder. Men om det är så viktigt att stärka skolan för de äldre eleverna och att införa en gymnasieskola, hur kan det då komma sig att de yngre barnen inte ska få den möjligheten? Har vi inte varit överens om och kan vi inte se att det är just i de yngre åren som skolan är så oerhört viktig för den kommande utvecklingen?

Vi i Centerpartiet vill ha kvar de fasta skoldelarna. Vi vill också bygga ut och se över om det kan komma till en gymnasiedel för att så många elever som möjligt ska få sin trygghet, en tro på livet och ett framtidshopp.

Fru talman! Ibland funderar jag på vad regeringens mantra om vård, skola och omsorg innebär, för Ekeskolan handlar ju om alla tre sakerna. Det handlar om en vård, det handlar om en omsorg, det handlar om en skola. På något sätt blir det ju bara tomma ord som man för vidare genom det här mantrat. Jag blir ledsen och besviken.

Vi är många som under en ganska lång tid, i alla fall det senaste året, har väntat på att regeringen ska komma med nya idéer och förslag inom skolområdet. Inte mycket har kommit. Varför inte ta chansen nu, skolministern, att kunna göra ett framsteg och visa att vård, skola och omsorg är viktigt?

Fru talman! Skolministern har ju också en del kompisar inom socialdemokratien som har diskuterat förslaget om nedläggning av specialskolorna. T.ex. kunde jag i min hemtidning Nerikes Allehanda i går läsa en artikel av skolministerns kompis i kammaren Hans Karlsson, som också har stått bakom förslaget om nedläggningen av de fasta skoldelarna. Där säger han att skolan ska få vara kvar. Hur är det möjligt? Varför går man ut med dubbla budskap? Varför vågar man inte stå fast vid de principer och de förslag som man har lagt fram? Jag tycker att det är lurendrejeri. Jag tycker att det i slutändan är en respektfråga, respekt för att vi är olika. Det ska inte finnas en skola för alla. Det ska finnas en mångfald och alternativ, där det enskilda barnets behov är viktigare än varje princip som kommer fram. Det är när det enskilda barnet sätts i centrum som vi kan få en skola för lärande, en skola för alla.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 3 under mom. 5, för jag vill ge barnen valmöjlighet, möjlighet till utveckling och trygghet. Och jag hoppas att socialdemokraterna ändrar sig och också vill ge barnen den möjligheten.

Anf. 59 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det är många elever med funktionshinder och deras föräldrar som verkligen önskar att barnen ska kunna bo hemma och gå i vanlig skola. För många människor har också utvecklingen de senaste årtiondena mot ökad integration verkligen inneburit något positivt.

Många synskadade t.ex. har uppskattat att möjligheten till skolgång i hemkommunen har ökat.

Folkpartiet har också varit positivt och pådrivande i den utvecklingen. Utgångspunkten för oss liberaler har hela tiden varit att människor med funktionshinder ska kunna få sådana resurser och sådant stöd att de kan leva ett självständigt liv och delta i samhällslivet på samma villkor som alla andra människor. De ska i så stor utsträckning som möjligt kunna delta både i utbildning och i arbetsliv. Elever med funktionshinder ska naturligtvis ha samma valfrihet när det gäller både skolform och de friskolor som kan komma att utvecklas i framtiden.

Människor tycker olika, och föräldrars och elevers önskemål ser olika ut. Många hörselskadade t.ex. föredrar en specialskola med internat framför att gå i en vanlig skola. De får i en specialskola ofta helt andra möjligheter att träna och utveckla sitt teckenspråk än vad de får i en vanlig skola i hemkommunen. Få principer är så heliga att de kan tillämpas på alla människor utan undantag. Därför är det bra, fru talman, att majoriteten i sitt förslag låter specialskolan för hörselskadade vara kvar.

Integration, vanlig skolgång och boende hemma är bra mål, men om dessa mål medför sämre skolgång, mindre frihet och minskade förutsättningar för vuxenlivet, då måste vi politiker vara beredda att mjuka upp principerna.

I dag diskuterar vi en grupp elever med flerhandikapp, elever med hörsel- och synskada kombinerat med språkstörning, rörelsenedsättning och kanske utvecklingsstörning. Jag vet inte hur många av oss som på nära håll har sett arbetet med elever som har multihandikapp. Jag har fått tillfälle att göra det vid några tillfällen.

Har man sett ett barn som inte verkar ha någon som helst kontakt med omvärlden sakta utvecklas så att det till sist kan kommunicera kanske via datorn, tecken, tal eller skrift, upplever man att underverk ibland kan ske. Har man sett ett sådant barn med så dåliga förutsättningar ändå göra framsteg och lyckas i sin utveckling, inser man också att det är fråga om ett oerhört arbete för alla inblandade. Det behövs personal med specialkompetens, modern teknik, välanpassade lokaler och resurser – pengar.

Dessa barn är dyra, fru talman, och de ska också vara dyra. Har ett barn haft oturen att födas med så svåra funktionshinder, är det vår mänskliga plikt att göra allt för att underlätta livet för detta barn.

Jag kan inte tänka mig att regeringens förslag hjälper de barn som i framtiden skulle ha gått på Ekeskolan eller Hällsboskolan. Jag kan inte tänka mig att det blir bra för de här barnen ute i kommunerna bara för att riksdagen uttalar ordet integration. Om integration ska bli något mer än ett tomt ord, måste det finnas garantier för att elever med funktionshinder får bästa tänkbara skola i sin hemkommun.

Folkpartiet anser att staten ska ha ansvaret för denna lilla grupp av elever som propositionen berör. Därför föreslår vi en handikappeng som följer eleven och garanterar hög kvalitet och likvärdighet i behandlingen, oavsett var föräldrarna bor. Med en statlig peng skulle man kunna säkra elevernas rätt att oavsett kommunens engagemang utnyttja de resurscentrum som regeringen talar om. Men att genomföra en avveckling av de specialskolor som nu finns utan att garantera resurser för dem som bäst behöver dem kan inte Folkpartiet acceptera.

En avveckling av specialskolorna utan att återställa handikappreformen i sitt ursprungliga skick är också omöjlig. Den handikappreform som genomfördes med Bengt Westerberg som en stark drivkraft betydde oerhört mycket för många funktionshindrades vardag. Tack vare rätten till personlig assistent kunde handikappade människor bestämma mer över sin egen vardag. Tack vare den reformen kunde många handikappade delta i skola och arbetsliv på ett sätt som varit omöjligt förut.

Nu har denna reform vartefter tiden gått urholkats av regeringen så att friheten för människor med funktionshinder blivit allt mindre. De har inte längre rätt till personlig assistent i vardaglig kommunal verksamhet som skola och utbildning. Jag ska ge ett exempel.

Vid en genomgång i Kunskapslyftskommittén angående funktionshindrades möjligheter konstaterades att en funktionshindrad får använda sig av en personlig assistent om han eller hon deltar i en hobbykurs på ett studieförbund. Däremot får personen inte utnyttja sin personliga assistent om han eller hon på samma studieförbund utbildar sig för gymnasiekompetens i engelska.

Det är klart att utan självklar rätt till personlig assistent i skolan kommer inte idén om att integrera elever med funktionshinder att lyckas.

Fru talman! Förslagen i propositionen är helt enkelt inte tillräckliga för att ge alla funktionshindrade elever möjlighet till ett självständigt liv. Förslagen ger inte en garanti för att de svårast funktionshindrade ska få lika bra skolgång som nu.

Därför kommer Folkpartiet att rösta för vårt förslag om handikappeng med garanti för resurser till funktionshindrade. Vi kommer också att rösta för ett uttalande om återställande av handikappreformen. Och om detta inte bifalls tänker Folkpartiet rösta nej till avveckling av specialskolorna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation 4 under mom. 4 och 5.

Anf. 60 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Dagens debatt sätter målsättningen om att skapa en skola för alla på sin spets. Det handlar om de av våra barn och ungdomar som har ett eller flera funktionshinder. Det handlar om att stödja och utveckla rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet för alla. Det handlar om hur vi fullt ut kan anpassa skolans innehåll utifrån varje elevs förutsättningar, önskemål och behov.

Våra ambitioner att skapa en skola för alla är ytterst ett led i att bygga ett samhälle för alla. Ett samhälle för alla är ett integrerat samhälle där människor har rätt till delaktighet och gemenskap. Vi har fortfarande långt kvar för att fullt ut nå de mål som vår handikappolitik och FN:s standardregler anger. Och arbetet med integration och normalisering måste fortsätta och utvecklas vidare. Men i och med de förslag till åtgärder som utskottsmajoriteten nu lagt fram för riksdagen kan vi ta ytterligare ett antal steg i rätt riktning. Förslagen förstärker en av hörnstenarna i svensk handikappolitik, nämligen principen om att barn med funktionshinder så långt som möjligt ska erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun. Dessa barn och ungdomar ska därmed, i likhet med övriga barn och ungdomar, ha rätt att bo kvar hemma med sina föräldrar. Detta

är vad svensk handikapprörelse och Handikappombudsmannen under många år har kämpat för.

Fru talman! Alla barn behöver vård, omsorg, trygghet och stimulans för att utvecklas och må bra. Dessa behov tillgodoses naturligt i de allra flesta fall i det nyfödda barnets familj, men kretsen utökas successivt allteftersom barnet växer och erövrar mer och mer av sin omgivning och därigenom också skapar fler och fler kontakter med vuxna och jämnåriga.

Samhället ger på olika sätt erbjudanden om stöd till alla familjer för att främja barnens hälsa och utveckling. Barn och ungdomar med funktionshinder och deras familjer har samma behov som alla andra men dessutom specifika behov utifrån det aktuella funktionshindret. Det är därför angeläget att vi tillsammans med barnet och familjen kan göra de individuellt anpassade insatserna för vård, omsorg och skola till en väl fungerande helhet.

Den planering som görs i skolan ska därför bygga på ett åtgärdsprogram som tas fram tillsammans med barnet, föräldrarna och de professionella från såväl skola som omsorgsverksamheterna. Jag menar att detta skapar förutsättningar för den verkliga valfriheten. Genom att samverka effektivt och väl ta vara på de samlade resurser och erfarenheter som vi i dag kan erbjuda skapar vi en oändlig mängd av kombinationer av lösningar. För mig ligger valfrihetens kvalitet i att kunna vara delaktig i alla de små vardagliga beslut som tillsammans skapar en fungerande helhet.

Grundprincipen måste vara att de resurser och den kompetens som ett barn behöver ska komma till barnet och att barnet inte ska förflyttas till de platser där resurserna finns.

Därför är det naturligt att det är kommunerna som har det yttersta ansvaret. Men det är ett stort ansvar som måste delas mellan kommunerna, landstingen och staten. I dag är statens stöd snedfördelat, och det är det som utskottsmajoriteten med dagens förslag vill rätta till så att mera av statens medel går till att ge stöd ut till kommunerna.

Om vi menar allvar med att lyckas med att nå integration och normalisering måste vi se att det är speciellt viktigt med de insatser som vi gör redan från barnets födsel och att det sedan följs upp med kontinuerligt anpassade åtgärder genom hela livet. Allt detta syftar till att ge de funktionshindrade frihet, självständighet och delaktighet i det samhälle som de väljer att leva i.

För vi in alltför många sär lösningar och segregering åtgärder blir det allt svårare att tro att vi ska kunna lyckas bryta den alltför stora segregation som vi i dag har när det gäller vuxna funktionshindrade.

När det gäller den sammanhållna skolan har den allmänna förskolan successivt växt fram. Den har en viktig uppgift i fråga om att lägga grunden för all framtida integrering av funktionshindrade i samhället i stort men även som en grund för den fortsatta skolgången. Det är där som många av våra värderingar och attityder grundläggs, såsom respekten för alla människors lika värde, förståelsen för de funktionshindrades situation och insikten om de möjligheter och kvaliteter som funktionshindrade kamrater har och som de kan delge mig.

Fru talman! Den debatt som har varit kring utskottsmajoritetens förslag har i stort begränsats till att handla om de statliga specialskolorna och då speciellt den förändrade inriktningen av verksamheten vid Eke-

skolan och Hällsboskoslan. Medierna och representanter för de borgerliga partierna har ofta fått det att framstå som att de barn som går där i dag genom ett enda klubbslag här i kammaren omedelbart skulle slängas ut från sina skolor. Det är tvärtom så att omställningen kommer att ske på ett sådant sätt att alla de elever som i dag går i dessa skolor kan slutföra den utbildning som de har påbörjat, vant sig vid och inrättat sig efter. Förslaget innebär att Ekeskolan och Hällsboskolan långsamt förändras vad gäller inriktning till att bli utvecklade resurscentrum för alla barn. De ska också återkommande kunna ta emot elever från landets alla kommuner under kortare eller längre tid för att ge dem specialpedagogiskt stöd, för att utreda dem och för att ge dem möjlighet att utvecklas. Men allt detta grundar sig på att det finns ett individuellt åtgärdsprogram som har tagits fram i samverkan och att det finns ett speciellt syfte. Den kompetens och det kunnande som den personal har som finns på de statliga skolorna och som har utvecklats under många år kommer därigenom alla de barn som finns ute i kommunerna till del.

Utskottet anser att det är riktigt att i samband med detta sammanföra Tomtebodas och Ekeskolans resurscentrum i framtiden. Men vi vill överlåta till den framtida styrelsen att avgöra organisationsform och lokalisering, allt i syfte att få en så rationell och effektiv verksamhet som möjligt.

Fru talman! Resurscentrumen har en spännande och alltmer viktig uppgift framför sig vad gäller att bidra till en fortsatt utveckling av specialpedagogiska metoder och modeller. En ökad satsning på pedagogisk forskning inom området elever med funktionshinder kommer också att genomföras, och det kommer att satsas speciella pengar på det. Det finns ett stort behov av utveckling, systematisk uppföljning och dokumentation av de erfarenheter som vi har inom detta område. Jag ser också framför mig att det finns ett behov av att öka det nordiska samarbetet kring specialpedagogisk utveckling, vilket bör eftersträvas.

I syfte att höja den pedagogiska kvaliteten och öka möjligheterna till individanpassning av skolsituationen avsätts särskilda medel för kompetensutveckling av personal ute i skolorna. Och det är viktigt att skolans personal på ett bra sätt kan ge elever med funktionshinder ett stödjande bemötande. På så sätt kan en positiv självbild och en tilltro till de egna möjligheterna skapas hos eleverna. Jag vill påpeka att jag har stor respekt och stort förtroende för den erfarenhet, det kunnande och den kompetens som personalen i dag har såväl i våra specialskolor som ute i alla våra grundsärskolor och träningsärskolor.

Fru talman! Beslutet innebär en omfördelning av statens medel. Framför allt innebär det att pengar i större utsträckning används till att stödja kommunerna i arbetet med att ge de funktionshindrade eleverna en bra utbildning. Detta tillsammans med den ökade satsningen på kompetensutveckling och forskning samt de ökade statsbidragen till kommunerna för att höja kvaliteten i vården, skolan och omsorgen innebär totalt sett att resurserna till de barn som har behov av särskilt stöd ökar.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet, och som en sammanfattning av det som jag har anfört ska jag avsluta med att citera Bengt Lindqvist, FN:s speciella rapportör i handikappfrågor, som mycket tänkvärt konstaterat följande: "Målet integration när man genom medlet integration."

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Anf. 61 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson säger att den här propositionen sätter frågan om en skola för alla på sin spets. Det är verkligen ett understatement. Det är precis vad det handlar om. Sedan handlar det om vilka slutsatser man drar av det.

Sedan får jag veta att Socialdemokraterna anser att barn så långt som möjligt ska erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun. Då är min fråga: Vad är så långt som möjligt?

Och när det inte går att erbjuda en elev den utbildning som den behöver, t.ex. ett gravt talstört barn, vart ska de då ta vägen? Vart ska föräldrar och skolor vända sig med ett gravt talstört barn? I utskottets betänkande behandlar vi problemet med stamning. Det är inte ett så gravt handikapp. Men vi vet att skolorna i dag inte längre hanterar stamningsproblemen. Få kommuner har kvar talpedagogerna. Vart vänder man sig om man har ett gravt talstört barn när ni har lagt ned den specialskola som finns?

Vilken nivå kan anses vara anpassad utbildning? Jag tycker inte att det är tillräckligt att säga att handikappade barn ska erbjudas en anpassad utbildning. De ska ha utbildning av den absolut bästa pedagogiska kvaliteten som går att åstadkomma. Där är det en stor skillnad mellan majoritet och opposition. Det är den frågan som ställs på sin spets. Vilket krav på professionalitet och kvalitet ska man ha när det gäller just de här barnen?

Anf. 62 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Alla partier har inte kraften eller modet att driva frågan om att skapa en skola för alla fullt ut. Det gäller att se de möjligheter som finns i att skapa en integration fullt ut.

Det som ligger till grund för det förslag som vi nu tar upp är den utredning som kom att kallas för FUNKIS-utredningen. Vad jag förstår var Moderaterna med på båten i den utredningen. Där ställde man upp på de förslag som fanns. Med de förslag till olika stödåtgärder som föreslås där kan att man fullfölja den här linjen.

Sedan vet Beatrice Ask mycket väl att vi ska ta vara på den kompetens vi har i Sverige i dag när det gäller språkstörda barn. Den största delen av den gruppen finns redan i dag ute i våra kommuner. De måste på ett bättre sätt få tillgång till den samlade kompetens och erfarenhet som finns i landet i dag.

Men frågan är hur Moderaterna ser på detta. Hur många specialskolor vill ni bygga för den här gruppen handikappade elever?

Anf. 63 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är jag som ställer frågor här. Min fråga gäller var Socialdemokraterna sätter ambitionsnivån. Man säger att de flesta talstörda barn finns kvar ute i kommunerna. Vi vet att det är ett stort bekymmer att barn med stamningsproblem och andra talproblem inte får det stöd de behöver. Detta har rapporterats från Skolverket. Det framgår också av propositionen att detta är ett stort bekymmer.

Vi har en, säger en, specialskola för dem som har de största problemen av den här sorten. Det handlar om kromosomförändringar och andra grava problem. Då är frågan: Var vill Socialdemokraterna att en fjortonå-

ring som pratar som en bebis ska gå i skola? Var ska man få den professionella kompetensen? Den finns ju inte i kommunerna.

Jag är rädd för att ni undergräver förutsättningarna att utveckla och utnyttja kompetens på det här området. Då finns det inte heller någon kompetens att delge alla de andra. Ni slänger ut barnet med badvattnet. Vi moderater har inte sagt att vi ska bygga specialskolor av alla möjliga slag. Vi har sagt: Låt oss värna dem som finns! Låt de berörda välja om de tycker att de klarar av detta hemmavid eller om de vill välja ett alternativ!

Det är där skillnaden går. Vart ska man vända sig om man har ett barn som inte kan tala?

Anf. 64 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Redan i dag klarar vi många av de barnen. Men överallt finns det ju exempel på hur vi har en bit kvar för att nå upp till den ambition vi har. Det finns ingen anledning att ta ett av dessa exempel som visar att vi har behov av att skapa ett ytterligare stöd ute i kommunerna som ett exempel på att det inte går. Detta är en utveckling som vi själva måste vara med och styra. Genom att tala om vilken ambition vi har skapar vi också en viljeinriktning och visar att vi är beredda att öka de resurser som behövs ute i kommunerna.

Men att man från början har den inställningen att det inte kommer att gå, måste ju innebära att man vänder på detta och säger att det måste finnas fler specialskolor. Den stora gruppen barn går ju trots allt ute på skolorna. Det är väl ändå inte bara de drygt 30 barn som finns på Ekeskolan som ska ha valfrihet. Valfrihet måste omfatta större delen av den persongrupp som vi pratar om här. Det handlar om 1 000–1 500 elever.

Anf. 65 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson sade att vi ska ha en skola med hög kvalitet för alla. Så långt som möjligt ska de placeras i hemkommunerna. Jag vill ställa en fråga till Torgny Danielsson. Ser Torgny Danielsson några som helst problem för de små landsortskommunerna, glesbygdskommunerna, med multihandikappade barn? Vart ska dessa barn ta vägen efter avvecklingen av specialskolorna? Är det social isolering som väntar dem? Eller har Torgny Danielsson något annat förslag?

Anf. 66 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Erling Wälivaara än en gång understryker att vi skulle slänga ut de barn som finns där i dag. De barn som i dag har sina kamrater på en av dessa skolor har naturligtvis kvar sina kamrater och kommer att få gå kvar i sin utbildning tiden ut – en utbildning som de har anpassat sig till.

Med den utökning och den utveckling vi vill ha av resurscentrumen kommer dessutom fler elever, och även elever ute i glesbygdskommunerna, att få ta del av den specialpedagogiska kompetens som behövs. Jag har också en stor tilltro till att det ute i kommunerna finns stora förutsättningar för att skapa helhetslösningar kring varje barn. Då måste man utgå från var barnet finns och ta speciell hänsyn till varje enskilt barns speciella behov.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Här i kammaren verkar det som om ni tror att vi politiker ska kunna tala om exakt vad en visstidsvistelse ska kunna vara. Då tycker jag att man har förlorat poängen. Visstidsvistelsen måste ju byggas på att man utgår ifrån den individuella åtgärdsplan och det program som finns och som har sin grund i vilka behov som det här barnet och den här familjen har, oavsett om de bor i en glesbygdskommun eller inte.

Anf. 67 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om att de barn som nu går på Ekeskolan och Hällsboskolan inte kommer att kastas ut. Men det är inte så lyckligt att det inte kommer att finnas multihandikappade barn i framtiden. Ingen vore gladare än jag om det vore så väl. Men jag tror inte att vare sig Torgny Danielsson eller jag kan garantera det.

Jag tänker på de barn som kanske kommer om 10–15 år. Vart ska de ta vägen om de bor i en liten landsortskommun som säger att den inte klarar av att ge det här barnet en bra utbildning med hög kompetens? De klarar inte att ge barnet den hjälp det behöver.

Jag kommer så till de resurscentrum som beskrivs i propositionen. Det talas där om ”viss tid”. Jag vill ställa frågan: Hur lång tid är det? Är det från förskoleåldern och ända upp till dess att man går upp i gymnasiet, eller vad?

Anf. 68 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Integration innebär för mig att man redan från födseln accepterar att vilket barn vi än pratar om – också ett multihandikappat barn – har det sin berättigade plats i vårt samhälle och kommer att ha det hela livet. Vi kan inte ha en handikappolitik för barn i förskoleåldern, en annan handikappolitik för barn i skolåldern, en tredje för gymnasieelever och kanske en fjärde för vuxna.

I den utbyggnad som sker av förskoleverksamhet osv. jobbar vi från början med lösningar som innebär att barn integreras i kommunal verksamhet och att kommuner får det stöd som de behöver. Men i vissa lägen behöver elever tillfälligt vistas i resurscentrumens skoldelar. Jag säger än en gång att jag inte här i kammaren ska säga att visstidsvistelse är tre veckor och fyra dagar, eller vilket annat svar som efterfrågas, utan den måste utgå från det faktiska behov som finns, oavsett om barnet finns i en glesbygdskommun eller inte.

Anf. 69 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Torgny Danielsson vad som ger oss politiker rätt att säga vad som är bäst för varje elev.

Anf. 70 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Det är det som jag säger att vi inte ska göra här i kammaren men som jag tycker att ni gör från den borgerliga sidan. Ni kräver att vi ska dra en gräns vid en viss grupp av barn för vilka vi inte kan överlämna förtroendet till kommunerna att ge skola, vård och omsorg. Det ska i stället vi här i kammaren göra. Vi ska utgå från att kommunerna inte kan ta det här ansvaret för vissa grupper. Vi vet att vi i dag ute i våra grund- och särskolor har barn med mycket varierande antal handikapp.

Anf. 71 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Också jag tycker att det är jätte viktigt att vi stärker kommunerna, både allmänt och vad gäller resurser och annat i förskolan, men även att ha en tilltro till kommunerna, som Torgny Danielsson säger. Vad är det som säger att alla landets kommuner ska kunna bygga upp en så bra kvalitet och miljö som de här specialskolorna kan erbjuda? Vad säger att vi inte ska kunna bygga upp förutsättningar i kommunerna och ha kvar en valfrihet?

Jag skulle också vilja kommentera det som Torgny Danielsson sade om ökat nordiskt samarbete. Det kan vara jätteintressant. Vi kan t.ex. titta på vårt grannland Norge, som för en tid sedan lagt ned sina specialskolor men upptäckte att detta, precis som vi befarar, inte fungerar så bra. Man har därför tagit tillbaka beslutet och genomför en specialskolereform.

Anf. 72 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är ett feltänkande om man menar att det handlar om *en* bra lösning eller *en* bra miljö. Det kommer att finnas en mångfald av olika lösningar och olika miljöer som är bra just för ett visst barn.

Vi har i dag en utbildningsdebatt, och det blir då lätt att vi fokuserar just på utbildningsdelen. En förutsättning för att man ska lyckas är att man klarar att se helheten kring barnet, både vilket omsorgs- och vårdbehov som det har och vilken typ av specialpedagogisk träning osv. som det behöver. Det kan mycket väl ske hemma, och det är det naturliga.

Centern har förespråkat en annan linje, nämligen att vi ska erbjuda plats i specialskola. Men hur många sådana här specialskolor vill Centern ha? Det säger ni inte. Ni kan inte nöja er med *en* skola. Om det ska finnas en valmöjlighet måste det vara fråga om mer än de 31 platser som Sofia Jonsson värnar om och som finns på Ekeskolan i Örebro.

Anf. 73 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det beslut som riksdagen ska fatta med anledning av FUNKIS-propositionen berör på olika sätt ett stort antal barn och ungdomar med funktionshinder, deras föräldrar samt personalen kring dem. Det handlar självklart om de ofta mycket små grupper elever som har svåra fysiska funktionshinder, men också andra och ofta större grupper av elever är berörda av beslutet. Det gäller t.ex. elever med svårigheter på grund av ADHD eller DAMP.

En hörnsten i svensk handikappolitik är principen om att barn och ungdom med funktionshinder så långt möjligt ska kunna bo med sina föräldrar eller, om detta inte är möjligt, i deras närhet. För att detta ska möjliggöras krävs olika samverkande åtgärder. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade är ett exempel på en sådan åtgärd. Den tillkom för att undanröja svårigheter i den dagliga livsföringen för personer med varaktiga funktionshinder. Att barn och ungdomar med funktionshinder erbjuds en anpassad utbildning av god kvalitet i sin hemkommun eller i dess närhet är en annan sådan åtgärd.

I ett internationellt perspektiv är Sverige ett föregångsland med höga ambitioner när det gäller att erbjuda alla barn och ungdomar en utbildning inom det ordinarie utbildningssystemet. Det innebär dock inte att vi kan slå oss till ro. Fortfarande finns det mycket som kan göras för att

målet en skola för alla ska kunna sägas vara uppnått, dvs. en skola där kompetens och bemötande stärker varje elev att utifrån hans eller hennes egna förutsättningar nå skolans mål samt att detta sker i en situation som präglas av gemenskap och delaktighet.

Det är kommunernas ansvar att erbjuda alla barn och ungdomar utbildning. Om detta får det inte råda någon oklarhet. Flertalet elever med svåra funktionshinder återfinns också i kommunernas skola. Vad staten kan och bör göra är att stödja kommunerna att fullt ut ta detta ansvar. I propositionen presenteras flera åtgärder i detta syfte.

Det handlar bl.a. om en förändrad och regionalt baserad organisation för stöd i specialpedagogiska frågor som innebär att statens insatser kommer att kunna samordnas på ett bättre sätt än i dag. Det innebär en samordning av de resurser som i dag finns inom SIH:s konsulentorganisation samt för landstingens hörselvårdspedagoger, resurscentrum, kunskapscentrum m.m. En viktig uppgift för stödorganisationen är att stödja etablerandet av nätverk mellan lärare och annan personal i skolan med elever som har liknande funktionshinder. Här erbjuder tekniken i dag helt nya möjligheter att kommunicera än vad som tidigare varit fallet. Det har vi erfårit bl.a. vid besök på Tomtebodan.

En annan viktig uppgift för den förändrade stödorganisationen är att stimulera samverkan mellan de olika intressenter som finns kring elever med funktionshinder. Vi vet att många parter är involverade, inte bara inom skolans värld utan också via hälso- och sjukvården. Det finns mycket att vinna på ett etablerat samarbete mellan dessa.

Det handlar också om den satsning på kompetensutveckling för personal i skolan inom området elever i behov av särskilt stöd som redan aviserades i vårpropositionen och sedan i budgetpropositionen. Till detta kommer den särskilda satsning på kompetensutveckling som görs för personal som arbetar med elever med grav språkstörning.

Regeringen avser också att avsätta medel för pedagogisk forskning inom området elever med funktionshinder.

Det finns en grupp elever för vilken det är motiverat med ett avsteg både från principen om att eleven ska få sin undervisning nära hemmet och från det kommunala huvudmannaskapet. Det gäller barn och ungdomar som är döva eller dövblinda och vissa hörselskadade för vilka teckenspråket är förstaspråk. Dessa barns och ungdomars behov av kommunikation och undervisning på teckenspråk är i de flesta fall inte möjliga att möta i den kommunala skolan. Därför menar regeringen att den statliga specialskolan ska finnas kvar för denna målgrupp.

Regeringen har samtidigt föreslagit att de sex skolorna för döva och hörselskadade samt dövblinda ska samordnas i en myndighet med gemensamt kansli. I dag är varje skola en egen myndighet. Syftet är bl.a. att få till stånd en kraftsamling och en förbättrad samordning vad gäller utvecklingsinsatser vid skolorna samt kompetensutveckling av skolornas personal.

En individuell planering är viktig särskilt för elever med funktionshinder. Regeringen aviserar därför i propositionen sin avsikt att införa krav på åtgärdsprogram i samtliga skolformer för barn och ungdom. I dag gäller detta endast för grundskolan, specialskolan och sameskolan. Samtidigt avser regeringen att stärka elevens och vårdnadshavarens ställning genom en tydligare möjlighet att ta initiativ till åtgärdsprogram.

I många fall innebär tonåren en särskilt besvärlig period för ungdomar med svåra funktionshinder. Vanliga tonårsproblem ska passas ihop med de problem som funktionshindret i sig ger upphov till. Detta kan ställa krav på speciella insatser, både för elever i de högre årskurserna i den obligatoriska skolan och på gymnasienivå.

Organisationskommittén för den framtida stödorganisationen bör därför i sina direktiv ges i uppdrag att bedöma hur behovet av stöd för de äldre eleverna bör utformas. Regeringens avsikt är att stödorganisationen, inklusive resurscentrumen för vissa elever med specifika funktionshinder, ska stärka stödet för elever i gymnasieåldern.

För ett fåtal ungdomar med svåra funktionshinder har det visat sig att folkhögskolan kan utgöra ett komplement till gymnasieskolan. Ett exempel på detta är Hagabergs folkhögskola, som under ett antal år på försök har erbjudit ungdomar med synskada en ettårig preparandkurs som bl.a. syftar till att ge ungdomarna en möjlighet att efter fullgjord skolplikt förbereda sig för kommande gymnasiestudier. Erfarenheterna av detta projekt har varit positiva. Mot denna bakgrund avser jag att ge Skolverket i uppdrag att i samarbete med SIH bedöma om och hur folkhögskolan kan nyttjas för att stödja ungdomarnas väg till gymnasiestudier och hur detta i så fall bör arrangeras.

I den svenska skolan finns i dag tiotusentals elever med olika funktionshinder. Den absoluta majoriteten elever med en komplicerad kombination av synskada och flerfunktionshinder finns i den kommunala särskolan.

Debatten om denna proposition har tyvärr blivit helt fokuserad på 31 elever på Ekeskolan. Jag säger tyvärr. Då tänker jag på alla de andra ungdomarna och barnen med funktionshinder som också gärna hade velat höra sitt funktionshinder bli nämnt i denna debatt och att någon också hade pekat på deras situation där hemma i sina skolor.

Mediebilderna av Ekeskolan, framtagen av bl.a. riksdagsledamoten Sten Tolgfors, bygger på många felaktiga uppgifter. Jag vill därför redovisa vissa fakta om denna skola.

På skolan fanns den 1 oktober i år en elev som är sju år, en elev som är åtta år, en elev som är nio år, två som är tio, två som är elva, två som är tolv, en som är tretton, en som är fjorton och fyra som är femton år. Dessutom finns det 16 ungdomar i åldern 16–20 år.

Det har påståtts att det är kö till Ekeskolan. Det är inte sant att det är kö till Ekeskolan.

Dessa 31 elever kommer från olika skolformer. 9 kommer från grundskolan, 6 från grundsärskolan och 16 från träningskolan. Det är alltså inte sant att eleverna kommer från grundskolan.

Alla 31 eleverna ska få gå klart sin skolgång på Ekeskolan. Det är inte sant att de ska tvingas ut i den vanliga skolan.

Ekeskolans fasta skoldel som statlig specialskola ska successivt avvecklas. En mindre skoldel kommer även i fortsättningen att finnas på Ekeskolan. Det är alltså inte sant att Ekeskolan ska stängas.

Ekeskolans resurscentrum utökas, och fler elever kommer att erbjudas pedagogiskt stöd i sin utveckling. Det är alltså inte sant att kompetensen vid resurscentrumet ska försvinna.

Fru talman! Jag vill sluta med några ord från Niklas i en träningskoleklass någonstans i Sverige. Så här säger han:

”Det va en som fråga vad det va för fel på mej.
då sa jag.
Det är väl inget fel på mej.
Jag är ju världsbäst.”

Anf. 74 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att skolministern är väldigt bekymrad över den kritik hon har fått i medierna, men att skylla debatten och kritiken på tidningar och TV är väl ändå lite fel. Hade ministern inte skrivit sitt anförande i förväg utan i stället lyssnat på debatten så hade det också framgått att inte bara jag, faktiskt, har tagit upp många olika handikapp, både sådana som handlar om specialskolor och sådana som borde kunna hanteras på ett bättre sätt ute i skolorna.

Jag vill direkt gå in på ett sådant problem, som inte Torgny Danielsson kunde svara på tidigare, och det handlar om talstörning. Vi vet och har bekymrat oss i utskottet över att skolorna inte hanterat stamning och enklare talsvårigheter. Nu meddelar skolministern att så långt som möjligt ska man få anpassad undervisning hemma, men jag skulle vilja veta: Vart vänder man sig med ett gravt talstört barn, när ni i majoriteten har lagt ned den enda specialskola som hanterat den typen av problem? Och vad tror skolministern konsekvensen blir för ett barn med grava talsvårigheter om det inte kan få komma till en riktig skola? Och hur mycket fortbildning är det ni tänker erbjuda kommunerna, om man nu ska skicka personal på kurs? Och tror skolministern, slutligen, att de här lärarna och andra som kan få åka på kurs på resurscentrum någonsin kommer upp i den kompetensnivå som specialutbildad personal vid de skolor som ni vill lägga ned faktiskt har i dag? Mitt tips är att det blir en kvalitetssänkning, och det är allvarligt.

Anf. 75 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! I den här propositionen, tillsammans med övriga propositioner och den budget som vi har lagt fram från regeringens sida, är det en otrolig kompetensutveckling som vi satsar på lärarna. Det är det största statliga stöd i fråga om kompetensutveckling som någonsin har skett. Den här kompetensutvecklingen är till större delen riktad just mot elever som har ett större behov än andra. En stor del av satsningen kommer att gå till kompetensutveckling för all personal, just i mötet med funktionshindrade. Det har visat sig att det är delar av detta som i dag inte finns i lärarutbildningen. Många av våra lärare, som har gått igenom sin lärarutbildning för flera år sedan, saknar den här kompetensen. Den här utbildningen är efterlängtd av många, och den ska ske.

Det kommer att ske kompetensutveckling direkt riktad mot det som Beatrice Ask nämnde tidigare, nämligen möjligheterna att bättre möta dyslexi. Det kommer att ske kompetensutveckling till de elever som är gravt språkstörda. I dag finns det, förutom Hällsboskolan och dess resurscentrum, ett antal språkklasser runt om i Sverige. Vi anser att det måste finnas fler av den här typen av språkklasser eller stöd för dessa elever. Därför kommer just utbildningen inte att vara någon kortvarig tvåveckorsutbildning, utan de medel som Hällsboskolans resurscentrum ska få – där finns specialistkompetensen, och specialisterna där ska vara

behjälpliga att utbilda andra – avser en tvåårig kompetensutvecklings-satsning riktad till personal i kommunerna som arbetar med elever med grava språksvårigheter. Basen för dessa är att de är specialpedagoger. De har alltså en gedigen baskompetens och ska få ytterligare kompetens.

Vi behöver fler språkklasser, men de ska vara spridda över Sverige. När man i fortsättningen undrar vart man ska vända sig och ställa den direkta frågan ”Vem vänder jag mig till?”, då frågar man givetvis i de här stödcentrumen vart man ska gå vidare när man har ett gravt språkstört barn.

Men min fråga tillbaka till Beatrice Ask är: Hur många specialsolor vill i så fall Beatrice Ask ha för de här barnen? Det som vi har i dag på Hällsboskolan räcker inte till för att möta de gravt språkstörda.

Anf. 76 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det har inte riktigt framgått av regeringens offensiv i den här frågan att den nu förordar utökning av antalet specialklasser. Det ska bli intressant att se programmet för uppbyggnaden av de här specialklasserna. Och det behövs nog, det tror jag, därför att hjälpen är underdimensionerad i förhållande till behoven.

Vi moderater förordar inte startande av nya specialsolor. Men vi avvisar en nedläggning av de mest kvalificerade skolor vi har på två områden. Det är vad debatten nu ganska mycket handlar om.

Den rapport som vi fått från Skolverket visar att kommunerna i dag inte hanterar ”enkla” handikapp ordentligt, om vi får kalla det för handikapp. Ni vill relativt snabbt, får man lov att säga, avveckla den kompetens som finns. Frågan är då vart man ska vända sig.

När man står där med ett språkstört barn eller ett barn med ett multihandikapp är det ingen tröst att veta att någon av de ganska få speciallärare som finns ska skickas i väg på kurs i två år för det barnet. På något sätt kapar ni den gren man sitter på, eller den öppning som finns.

Det är lite fräckt att räkna upp barn på detta sätt som om det inte vore något problem. Dessa barn är oerhört viktiga. Det är säkert fler barn som skulle behöva hjälp. Men det är säkert fler barn i landet som kan vara i sin hemkommun därför att specialsolorna med den fasta verksamheten finns där som inspiration och kraft för det arbetet. Det har inte heller framkommit i propositionen hur resurscentren ska kunna bygga upp kunskaper utan en fast och vardaglig undervisning av den typ av barn som de hanterar.

Anf. 77 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag vet inte hur Beatrice Ask har läst själva propositionen. Den är väldigt tydlig när det gäller Hällsboskolan. Här står, och jag läser från propositionen: Särskilda insatser på skolområdet, SIS, i syfte att stimulera och underlätta inrättandet av regionala undervisningsgrupper för gravt språkstörda elever. Det betyder med andra ord att det kommer att bli fler ställen att möta dessa elever.

Dessutom står det: Hällsboskolans resurscenter utökas. Det minskas inte, utan det utökas. Vi stärker alltså verksamheten och utbildar mer personal så att vi kan möta det behov som faktiskt har ökat när det gäller de gravt språkstörda. Det är definitivt ingen minskning. Det är en utök-

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

ning av resurser för de gravt språkstörda barnen! Det står tydligt och klart i propositionen.

Sedan vill jag ytterligare upplysa om en sak till som Beatrice Ask hade fel i i sitt förra anförande. Det gäller regleringen. Det blir en tydlig reglering när det gäller de barn som i framtiden kommer att gå på Ekeskolan. Regleringen kommer att vara att visstidsplacering ska följa skolplikten. Det är ingen som kan hamna i ett resurscenter och inte veta hur länge eller på vilka villkor. Regleringen kommer att vara tydlig.

Regleringen kommer att vara att eleven är inskriven i sin hemkommun. Där har eleven sin skola. Eleven kommer inte att vara i något vakuum. Det gäller att läsa propositionen både när det gäller de delar som syftar på lagtexten och de delar som syftar på olika förordningar.

Anf. 78 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Nu hör vi det dubbla budskapet igen. Vi kan höra hur skolministern säger: Skolan ska inte stängas. Vi har ju ett resurscenter som en del av barnen kan få gå på under kortare eller längre tid. I andra andetaget frågar sig skolministern varför vi som vill behålla skolan blir upprörda. De elever som går på skolan i dag ska ju få gå klart. Jag tycker att det är ofattbart att ett sådant dubbelt budskap kan komma ut.

Varför sätter skolministern de barn som t.ex. går på Ekeskolan mot de barn runtom i landet som också behöver stöd och hjälp? Varför försöker man att skapa den motsättningen? Är det för att försöka vinna politiska poäng på kort sikt? Våga visa i vilken riktning ni vill gå! Ni försöker skapa en motsättning som inte är möjlig. Jag vill att Ekeskolan ska få vara kvar.

Anf. 79 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! I sitt anförande frågade Sofia Jonsson vem jag har lyssnat på. Någon som jag har lyssnat oerhört mycket på är Sofia Jonssons partikamrat Inger Larsson. Det som skiljer Sofia Jonsson och Inger Larsson är ålder och livserfarenheter.

Inger Larsson är en landstingspolitiker som har varit verksam inom landstinget i oerhört många år och som har varit och också är ordförande i en socialnämnd. Det betyder att hennes kompetens när det gäller just dessa barn som finns på Ekeskolan är, vill jag påstå, vida överlägsen Sofia Jonssons.

Hon har varit med om de reformer där barnen som var på särskolan tidigare fanns inom institutioner. Hon har varit med om reformerna när dessa elever skulle gå ut i ett gruppboende när de blev vuxna och kunna klara sig själva. Hon har varit med om reformen att föra över ansvaret för särskolan från landstinget till kommunen. Med den kompetens och den erfarenhet som Inger Larsson har var hon en viktig ledamot i FUNKIS-utredningen. Det var just kompetensen hos många som låg till grund för det beslut som vi så småningom presenterade.

Det är väldigt lätt för Sofia Jonsson att nu säga att jag använder mig av att ställa ålder mot erfarenhet. Men eftersom Sofia Jonsson själv säger att jag har "talat med några barn på Ekeskolan" vill jag ställa den kompetensen mot den kompetens som centerpartisten Inger Larsson hade med sin gedigna erfarenhet av särskolan. Det var också Inger Larssons uppfattning att reformen är nödvändig.

Det finns, Sofia Jonsson, inte något som väcker så stor och stark debatt som handikappfrågor, eftersom det handlar om utsatta människor. Då gäller det också att våga vara rakryggad.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Anf. 80 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur man ska svara på ett sådant angrepp. Jag tycker att det är tragiskt att skolministern inte har andra argument än att attackera min ålder och i viss mån mitt kön.

Det är också konstigt att skolministern försöker racka ned på det sättet och påvisa min partikamrats kompetens som satt i utredningen. Det var jag som blev tillfrågad i första hand att sitta i FUNKIS-utredningen, men på grund av utlandsarbete hade jag inte möjlighet till det.

Det är en konstig argumentation, Ingegerd Wärnersson. Jag tycker att Ingegerd Wärnersson ska ta sig i kragen och använda de riktiga argumenten och försöka att få till att Ekeskolan och Hällsboskolan ska få vara kvar för barnens bästa!

Anf. 81 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag förstod precis hur Sofia Jonsson skulle yttra sig. Nu för första gången tar jag också till tonen. Det har varit alldeles för mycket tyckande om just barnen på Ekeskolan. Jag kan dessa barns situation. Jag har mött dem, och jag har också mött många av deras kamrater runtom i landet.

Det som var det bästa med FUNKIS-utredningen var att det fanns en samlad kompetens. Här fanns ledamöter från Sveriges riksdag – Anna Åkerhielm från Moderaterna, Margitta Edgren från Folkpartiet – och här fanns Inger Larsson från Centerpartiet. Samtliga hade gedigen politisk erfarenhet från såväl landstingspolitik som kommunpolitik och rikspolitik.

Det var ingen av dessa partier som reserverade sig mot utredningen. Det var ingen av de övriga ledamöterna som reserverade sig mot Ekeskolan. Det fanns ett särskilt yttrande från Moderaternas sida som inte berörde Ekeskolan. Nuvarande generaldirektören för SIH var ledamot. Han hade inga invändningar mot Ekeskolan. Jag för fram detta eftersom Sofia Jonsson själv har valt den tuffa tonen i debatten om Ekeskolan. Då måste jag också väga den kompetens som fanns i utredningen mot det sätt som Sofia Jonsson presenterar Ekeskolan på.

Sofia Jonsson nämnde autistiska barn i sitt anförande. Vet Sofia Jonsson hur många autistiska barn som finns runtom på våra skolor? Vet Sofia Jonsson att det finns kommunala skolor med enbart autistiska barn där man har en spetskompetens när det gäller de barnen som inte finns på Ekeskolans resurscenter?

Anf. 82 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Skolministern sade att det inte är sant att skolan kommer att läggas ned. Det är fråga om hur man använder orden. Vad som är sant är att det inte kommer att finnas en fast skola för en elev som har flera olika handikapp, och det kommer inte att finnas en garanti för att den eleven får en bra skola hemma i kommunen.

Regeringen skriver att alla kommuner ska ha huvudansvaret för alla barn. Det ska finnas tydliga och välmotiverade undantag, t.ex. för de

*Elever med
funktionshinder*

hörselskadade. Jag anser att en elev med flerhandikapp, språkstörning i kombination med utvecklingsstörning, funktionsnedsättning, rörelsehinder osv. är ett välmotiverat undantag.

Min fråga blir: Hur kommer ministern att kunna garantera att en sådan elev i hemkommunen får den speciallärare och den assistent han behöver? Hur kommer ministern att kunna garantera att kommunen verkligen kommer att skicka denna elev till resurscentret och utnyttja det? Regeringen säger nej till Folkpartiets förslag att ha en statlig ekonomisk garanti för att dessa elever ska få det stöd de behöver.

Anf. 83 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja veta hur stor och omfattande den handikappeng som Folkpartiet för fram är. Var har ni redovisat den i er budget? Hur många barn har ni i så fall tänkt ska omfattas av handikappengen? Gäller den också de 15 000 barn som finns inom särskolan? Eller vilka barn är det som har rätt till handikappeng? Gäller den också de barn som i dag finns inne i alla våra skolor? Detta är mina frågor.

Vilka är det då vi pratar om och vilken kompetens finns runt de här barnen? I Sverige har vi ungefär 620 särskolor. Av dessa är 363 också träningskolor. Träningskolor finns i 187 kommuner. Det finns alltså en vid, stor och bred kompetens för att möta barn med olika funktionshinder.

Av de barn som går ute på skolorna finns majoriteten på träningskolorna, som jag sade i mitt anförande. Ungefär 84 % av barnen på träningskolorna är flerfunktionshindrade. Jag har mött de barn som Ulf Nilsson beskrev i sitt anförande, men jag har mött minst av dem på Ekeskolan. De flesta som motsvarar den beskrivning som Ulf förde fram finns nämligen ute i landet. Men några finns på Ekeskolan, och de är där just därför att de behöver ett speciellt pedagogiskt stöd i sin utveckling. Det är därför man kommer till Ekeskolan – just på grund av att man behöver detta speciella pedagogiska stöd. Man ska visserligen ha en synskada och tillhöra gruppen förståndshandikappade, men det är inte det speciella funktionshindret som sådant utan behovet av det särskilda pedagogiska stödet som räknas, och det kommer att finnas även i fortsättningen vid resurscentret.

Anf. 84 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi anser att alla handikappade barn med grova funktionshinder, de som i dag utgör specialskolans målgrupp och en del där utanför, ska omfattas av en sådan här handikappeng. De exakta gränserna får naturligtvis dras upp efter en ordentligt genomarbetad utredning.

Det finns ett antal flerhandikappade barn ute i landet, som Ingegerd Wärnersson säger. Alla får inte en bra skolutbildning. Att i dag lägga ned en väl fungerande verksamhet utan att skapa nya garantier om en förbättring tycker jag är att ta alltför stora risker för barn som redan har det svårt.

Anf. 85 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag återkommer än en gång till förändringen för Ekeskolan och dess framtid. I dag är Ekeskolan en statlig specialskola. Regeringens förslag innebär att barnen även i fortsättningen kommer att kunna

gå i Ekeskolan. Det kommer att finnas en skoldel, men den blir mindre än den är i dag. Det kommer också att finnas ett utökat resurscenter.

Vi kan aldrig tala om hur den enskilda skolgången ska vara för ett enskilt barn – jag pratar nu om denna speciella grupp. Tanken är att man gör ett åtgärdsprogram. Hur detta program kommer att se ut blir oerhört varierande från den ena eleven till den andra beroende på deras olika förutsättningar.

Därför vill vi understryka att denna skola kommer att finnas kvar. Det kommer att finnas ett resurscenter. Men dessutom vill vi att resurscentret ska kunna gå ut och möta och ge stöd till de ca 300 barn – vi har inga fakta på hur många det är – som finns ute i landet och som väldigt mycket liknar de barn som i dag finns inne på Ekeskolan.

Det handlar inte om att någon ska missa denna möjlighet. Möjligheten att få det stöd som finns vid Ekeskolan kommer att finnas i fortsättningen. Vi ser ju att det i dag finns oerhört få barn i de lägsta åldrarna på Ekeskolan. Det är en signal på att man klarar dessa barn allt bättre ute i landet. Jag tog upp de äldre eleverna i mitt anförande. Det är ofta när eleverna blir äldre och har varit ett antal år i sin träningskola, grundskola eller grundsärskola som problemen kommer. Vi måste därför hitta lösningarna för de äldre. Tanken på att Ekeskolan ska vara en gymnasieskola har aldrig funnits. Man har fått en utvidgad möjlighet att ta emot de äldre eleverna, men däremot finns ingen speciell skolform för dem på Ekeskolan.

Anf. 86 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag har tre korta frågor till skolministern.

Skolministern sade i början av sitt anförande att grundprincipen är att de handikappade ska bo hos sina föräldrar eller i deras närhet. Jag vill veta lite närmare vad som åsyftas med ”närhet”. Innebär det i hemkommunen, i grannkommunen eller i regionen? Jag tror att detta är oerhört viktigt. För hur kommer kommunerna i framtiden att tolka ordet ”närhet”? Kan de skicka handikappade elever från Karesuando ned till Kalmar därför att det är det närmaste stället de kan finna? Detta är alltså mycket viktigt.

När det gäller den Rh-anpassade gymnasieutbildningen och rätten till individuella program vill jag fråga: Sätts den lagstadgade rätten till likvärdig utbildning på undantag genom detta?

Jag har bara en kort kommentar om Ekeskolan och Hällsboskolan. Skolministern säger att kompetensen inte ska försvinna på dessa skolor – nej, det är för väl att den inte gör det. Men kan skolministern hålla med mig om att tillgängligheten för de rörelsehindrade enskilda eleverna i alla fall blir något begränsad jämfört med i dag?

Anf. 87 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag ta upp en fråga som ställdes i det första anförandet. Den gällde de fristående skolorna. Jag vill gå tillbaka till propositionen. Där står klart och tydligt:

Det finns samtidigt enligt regeringen skäl att analysera konsekvenserna av en anpassning av lagstiftningen i syfte att harmonisera bestämmelserna mellan skolformerna så att Statens skolverk ansvarar för godkännande av fristående skolor även för den aktuella gruppen elever.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Där har vi alltså ingen skillnad i vårt synsätt, utan detta är andemeningen.

Det andra som jag vill ta upp nämndes också i det första anförandet. Det gäller föräldrarnas önskemål. I dag kan en förälder mycket väl önska Ekeskolan. Men det är alltid Ekeskolans personal och resurscentret som gör bedömningen huruvida eleven ska vara på Ekeskolan eller inte. Detta görs utifrån avgörandet om ifall man kan möta eleven på det pedagogiska sätt som är andemeningen med att man ska gå på Ekeskolan. Låt oss säga att Ekeskolans personal säger nej. Då har föräldern möjlighet att gå till en överklagandenämnd och få frågan prövad. Även nämnden kan säga nej.

Jag träffade så sent som för fjorton dagar sedan en elev som just nu är uppe till provning på Ekeskolan. Man kommer att rekommendera att eleven inte ska gå där. Vad som kommer att hända vet jag inte. Föräldrarna har alltså ingen självklar rättighet, utan det hela prövas på många olika sätt.

I det förslag vi nu lägger fram om åtgärdsprogrammen, som ingen har tagit upp i denna diskussion, ingår just att vi pekar på att föräldrar ska få rätt att kräva ett åtgärdsprogram. Det ger föräldrar en oerhörd styrka och innebär ett stort stöd till många föräldrar med funktionshindrade barn runt om i vårt land. Via detta åtgärdsprogram kan man hävda t.ex. att man vill att ens barn ska få ett större stöd av Ekeskolans resurscenter eller att man vill ha en skolgång på ena eller andra sättet. Tillsammans med de sociala myndigheterna gör man upp hur åtgärdsprogrammet ska se ut.

Anf. 88 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick svar på en enda av mina tre frågor.

Jag sade i mitt inledningsanförande att mycket av det som finns i det här betänkandet är bra och att jag inte anser det meningsfullt att debattera det som jag håller med om i propositionen.

När det gäller de fristående skolorna vill jag bara tacka skolministern.

När det gäller föräldrarnas önskemål är det helt klart att det, som i det här fallet, är Ekeskolan som bestämmer vilka som ska få komma dit. Men det beslut som vi fattar i dag innebär ju att inte ens Ekeskolan kan bestämma detta. När det gäller en funktionshindrad elev som är under 20 år och som behöver stöd och resurser begränsar kanske detta med viss tid intagningen till resurscentret.

Jag skulle gärna vilja få svar på mina tre frågor. Den första är: Vad innebär "dess närhet"? Den andra frågan gäller den lagstadgade rätten till likvärdig utbildning när det gäller den Rh-anpassade gymnasieutbildningen. Sedan vill jag ha en kommentar om kompetensen.

Anf. 89 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Då går jag tillbaka till detta med åtgärdsprogrammet. Jag förtydligar att det givetvis är en självklarhet att man med den kompetens som finns vid resurscentret ska vara med när bedömningen görs av hur åtgärdsprogrammet ska se ut. Det är ju där spetskompetensen finns.

Vi menar nu att denna spetskompetens ska kunna komma fler elever till godo. Vi har ingen exakt siffra när det gäller den mest komplicerade gruppen. De elever som i dag finns på Ekeskolan ser så oerhört olika ut.

Det är svårt att säga hur många som hör till den mest komplicerade gruppen. Men det finns kanske – jag säger *kanske* – ytterligare 300 runt om i Sverige. De måste också ges en större möjlighet att få det stöd och den spetskompetens som finns inne på resurscentret. Det är därför vi vidtar det här åtgärdsprogrammet. Det byggs upp av den egna skolan tillsammans med resurscentrets personal. Och den personal som finns där i dag ska också kunna åka ut och verka ute.

Vi kan använda tekniken på ett helt annat sätt. Vi har hört en beskrivning av hur man gör i dag på Tomtebodaskolan när det gäller de synskadade. Vi kan arbeta mellan resurscentret och t.ex. de olika träningsskolorna, särskolorna, och vi kan arbeta med lagen. Det är fantastiskt. Man har kommit oerhört långt när det gäller att kunna möta och ge bättre stöd till flera elever. Det är alltså ingen försämring utan en förstärkning för flera som vi föreslår.

När det gäller närheten beror det på vilken typ av funktionshinder man har. Man kan tillhöra tränings skolans personkrets. I dag har vi ju tränings skolor i 187 kommuner. Det finns inte tränings skolor i alla kommuner. Vi kommer antagligen aldrig att bygga sådana i alla kommuner, eftersom behovet inte är sådant. Det betyder att en del elever har sin tränings skola hemma; de är närmast den. En del, som kanske har skolan i grannkommunen, har den i närheten. Man kan också ha gjort en samordning, så att man har ett delat ansvar. Ibland – när eleven bor längre bort – handlar det om ett resurscenter. Det beror alltså helt på var den enskilde eleven befinner sig.

Anf. 90 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Mycket är redan sagt i den här debatten. Det är i grunden väldigt positivt att en debatt som handlar om de funktionshindrade elevernas situation engagerar så mycket och så många. Det visar på den solidaritet, den empati och det engagemang som faktiskt finns runt om i vårt samhälle.

Den debatt som under en tid har pågått med anledning av de förslag som vi debatterar här och nu har till väldigt stor del kommit att fokuseras runt förändringen av verksamheten vid Ekeskolan i Örebro. Det här har bl.a. medfört att en del av de andra förslagen har kommit att diskuteras i betydligt mindre omfattning. Det är synd, eftersom de förändringar som nu diskuteras rör en betydligt större grupp av elever. Redan nu finns det stora flertalet av de funktionshindrade eleverna ute i kommunerna, som tidigare talare har påpekat. I den allmänna debatten har det ibland kommit att framstå som om det rörde sig om en väldigt liten och till specialskolorna avgränsad grupp elever. Sanningen är att förslagen på många områden går ut på att ta ett helhetsgrepp om den stora grupp funktionshindrade elever som det faktiskt rör sig om.

Förslagen handlar sammantaget om hur vi ska utveckla arbetet med att ge de funktionshindrade eleverna möjlighet att leva, bo och vara delaktiga i hela samhället. Förslagen innehåller, som redan har framhållits, bl.a. satsningar på att öka kunskapen, satsning på forskning, en förändrad och samordnad stödorganisation och en utveckling av resurscenterverksamheten. Allt görs i syfte att utveckla och förbättra situationen för de funktionshindrade eleverna.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Betänkandet *Elever med funktionshinder* har föregåtts av en ganska lång process, bl.a. med FUNKIS-utredningen som bakgrund. En förändring och en utveckling av de förslag som fanns i utredningen har under resans gång skett. Många kloka synpunkter har tillförts, och de finns nu samlade i det betänkande som vi har framför oss.

Det är i sammanhanget viktigt att se med ödmjukhet på frågorna. Den oro, de farhågor och de synpunkter som framför allt har framförts från föräldrahåll med anledning av de förändringar som föreslås ska naturligtvis tas på allvar. Det engagemang, den glöd, som visas är positivt. Att inte ta till sig erfarenheter, idéer och synpunkter är fel. Lika fel är det att av olika partitaktiska skäl i onödan skapa motsättningar.

Det kan vara på sin plats att än en gång göra det tydligt att de elever som i dag får sin undervisning vid någon av de specialskolor som successivt avvecklas ska ha möjlighet att slutföra den utbildning som de har påbörjat och inrättat sig efter. Ingen elev kommer att tvingas att sluta på skolan. Syftet är att skolornas kunnande och kompetens successivt ska kunna komma fler elever till del.

Betänkandet är dels en del i en utveckling av skolans arbete, dels – och det är viktigt – en del i en utveckling av den svenska handikappolitiken. Vad vi ska göra här är att vi ska ta steg för att forma en framtida skola, en skola som på ett bra sätt ska kunna möta de funktionshindrade eleverna och deras självklara rätt till en utbildning av god kvalitet och ett rikt liv.

Fru talman! Alla ställer, såvitt jag förstår, upp på devisen ”En skola för alla”. Utifrån det perspektivet kan och bör man diskutera hur vi ska utveckla skolan och utbildningssystemet från en rad olika aspekter.

En skola för alla – hur ställer det sig i förhållande till de ökade klassklyftorna?

En skola för alla – hur ser det ut när man betraktar det utifrån en jämställdhetsaspekt?

En skola för alla – hur ser det egentligen ut för våra invandrar- och flyktingbarn?

En skola för alla – hur stämmer det överens med utvecklingen av börsnoterade skolor?

Utifrån våra olika värderingar drar vi olika slutsatser. Det finns säkert många tillfällen för oss att återkomma för att diskutera hur vi når en skola för alla. Den här debatten handlar till stor del om hur de funktionshindrade eleverna också ges möjlighet att bli delaktiga i en skola för alla.

Det yttersta ansvaret för alla elever – då menar jag *alla* elever – vilar på kommunerna. Statens roll är att stödja kommunerna med kunskap, kompetens, resurser m.m. Men nu, när man ser att kommunerna inte når upp till de högt satta målen om att forma en skola för alla, kan man se olika sätt att ta sig an problemet. Ett angreppssätt skulle kunna vara att man konstaterar att kommunerna aldrig kommer att klara av en del av de mest funktionshindrade eleverna. Det gäller kanske särskilt de minsta kommunerna. Det är orimligt att tänka sig att de skulle ha kompetens för att kunna möta elever som bara dyker upp en gång vart femtonde år. Lösningen måste i det här fallet vara att staten tar ett större och tydligare ansvar för den här elevgruppen. En fortsättning på det resonemanget leder till frågan hur vi ska hantera andra brister inom den kommunala skolan. Är det rimligt att staten tar ett större och tydligare ansvar för

andra elevgrupper, t.ex. rörelsehindrade, dyslektiker och utvecklingsstörda? Hur stora statliga specialskolor med internat och riksintag behövs då? Det här synsättet leder i sin förlängning till just den segregering och isolering som handikapprörelsen envist och länge har bekämpat.

Ett annat och från min synpunkt mer konstruktivt sätt att angripa problemet, dvs. att den kommunala skolan inte klarar av det uppdrag den har, skulle vara att det i En skola för alla är viktigt att elever med funktionshinder ges möjlighet att på samma sätt som alla andra elever bo nära sina föräldrar. Det är också viktigt att kunskapen, kompetensen och inte minst bemötandet verkar för delaktighet och gemenskap. Staten får i det perspektivet en stödjande och bistående roll. Genom utbildning, fortbildning, stödjande organisation, lagstiftning m.m. kan staten dela ansvaret för de elever som bäst behöver resurser av olika slag. Utgångspunkten måste vara att den enskilde elevens specialpedagogiska behov ska styra utformningen av skolans insatser. I det sammanhanget kan exempelvis de resurscenter som enligt förslagen ska utvecklas fylla en viktig funktion.

Detta synsätt innebär också större möjligheter till ett gott stöd från kommunens sida den dag då skoltiden tar slut för den funktionshindrade. Då, om inte förr, måste kommunen ta ett stort ansvar, vare sig eleven gått i statlig specialskola eller i kommunal skola.

Fru talman! Förslaget om elever med funktionshinder löser inte alla problem. Vänsterpartiet ser förslagen som ett steg mot att försäkra elever och ungdomar med funktionshinder en rätt till stöd, ge likvärdiga villkor och verka för en utbildning av god kvalitet. Förslagen ska naturligtvis ses i samband med andra förslag som rör de funktionshindrades rätt till delaktighet i samhället. Väsentliga delar i detta utgörs av de resurser som kommunerna har och en lagstiftning som garanterar rättigheter.

Vänsterpartiet kommer, i motsats till en del av de partier som i dag kritiserar betänkandet, att fortsätta arbeta enträget för att kommunerna ska ges mer resurser och rättighetslagstiftningen på bl.a. handikappområdet stärkas. En hörnsten i svensk handikappolitik måste enligt Vänsterpartiet vara att så långt som möjligt erbjuda de funktionshindrade barnen möjlighet till en anpassad utbildning i hemkommunen och en rätt att i likhet med andra barn kunna bo hemma med sina föräldrar.

Fru talman! Jag vill gärna avsluta med att ge en personlig vinkling på debatten här i dag. En del andra har gjort det. Det handlar om Kalle, i en av landets minsta kommuner, som för drygt tio år sedan var ute och cyklade på midsommarafton. Olyckan var framme, och Kalle skadades mycket svårt. Han svävade mellan liv och död under en lång tid. Kalle klarade sig men med mycket svåra bestående skador. Spasticitet, grava synskador, grava talskador och stora minnesluckor är några av de saker som kom och kommer att följa Kalle genom livet.

När det blev klart att Kalle skulle in i skolan igen startade diskussionen ganska snart i kommunen om hur man skulle ordna det. Att man skulle ordna det var det aldrig någon tvekan om. Genom att snabbt ta rätt på den kunskap och kompetens som fanns i kommunen kunde man också snabbt få veta vad man behövde hjälp med. Alla berörda, dvs. även de utanför skolan, engagerades. En av de viktigaste frågorna var den om assistent. Genom samverkan och utbildning lyckades man ordna den frågan på ett bra sätt. Många var de gånger då kommunen behövde hjälp och stöd utifrån, t.ex. expertkompetens. Nästan lika många gånger hoppades man

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

på en samordning av de resurser som fanns utanför kommunen. Resurserna och kunnandet fanns många gånger, men tyvärr alltför splittrat. Genom att ta ett helhetsgrepp lyckades i alla fall kommunen samla sina resurser och tillsammans med föräldrarna, och framför allt Kalle själv, se till att Kalle fick möjlighet till en bra skolgång på hemmaplan.

Om man ska tala om en båda-vinner-strategi, som man ibland gör, är Kalle ett gott exempel på det. De klasskompisar som fick förmånen att följa Kalle genom skolan har getts en livskunskap och en människokunskap som man bara kan önska att alla elever fick. Naturligtvis finns det mycket som kunde ha gjorts bättre. Många var de som sade att det här går inte. En lärdom är att med en grundinställning, eller varför inte använda begreppet bemötande, hos hemkommunen och ett rätt utformat stöd utifrån går det att göra en skola för alla – en skola även för Kalle.

Kalle är nu 21 år och har efter Rh-gymnasium och folkhögskola i Skåne valt att flytta hem till sin lilla hemkommun. Han har en trevlig lägenhet, praktiserar för närvarande i två företag och har tre assistenter som enligt honom själv fungerar bra. Visst är livet besvärligt för Kalle, men för det mesta trivs han. Jag pratade själv med honom senast i lördags och vet därför att jag får använda honom som exempel i dag – ett exempel på att det faktiskt är möjligt!

Avslutningsvis menar jag att genom de förslag som finns i det här betänkandet görs det än mer möjligt för fler av Kalles sort runtom i landet att få rätt till en skola på hemmaplan, rätt till en skola för alla.

Men detta yrkar jag bifall till utbildningsutskottets förslag.

Anf. 91 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson beklagar sig över att debatten framför allt handlar om specialskolor och inte om de många elever som utredningen och även propositionen berör. Det är ju så i en demokrati att det är mest intressant att prata om det man faktiskt har olika uppfattningar om. Det är i andra system som man brukar ägna sig åt att prata om sådant som inte har någon betydelse. Vi är väldigt överens om nödvändigheten av att öka insatserna för information och annat visavi kommuner osv.

Men eftersom debatten om de här specialskolorna är lite förvirrad har jag ändå två konkreta frågor som jag skulle vilja ha svar på. Efter att ha lyssnat på skolministern skulle jag vilja veta om Vänsterpartiet anser att Ekeskolan och Hällsboskolan ska avvecklas eller om de ska bli kvar. Vad är det som gäller i det förslag som ni nu gemensamt lägger fram? Skolministern hävdade ömsom att de skulle avvecklas, ömsom att de skulle bli kvar. Om jag förstod Lennart Gustavssons inlägg rätt anser han att specialskolor är ett hinder mot integration och delaktighet. Jag skulle alltså vilja veta: Vad är det som gäller i det som nu föreligger?

Det andra jag vill veta är: Om jag har tolkat det hela rätt och Vänsterpartiet alltså anser att specialskolorna är något slags hinder mot integration och delaktighet, hur motiverar då Lennart Gustavsson att just hörsel-skadade och döva elever ska erbjudas utbildning i specialskola?

Anf. 92 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Vad som finns i förslaget är en avveckling av de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan. Detta ställer sig Vänster-

partiet bakom. I stället pratar vi om en utveckling av resurscenterdelen. Den frågan anser jag mig därmed ha besvarat.

Sedan var det en fråga om de döva och hörselskadade: Hur ser vi på det faktum att man behåller specialskolorna för den gruppen? Då vill jag påminna om att FUNKIS-utredningens förslag gick ännu längre. Man ville ha en kommunalisering även av skolorna för döva och hörselskadade. Under resans gång, vilket jag sade i mitt anförande, har man tagit till sig synpunkter och argument och landat på att specialskolorna för döva och hörselskadade behövs också i fortsättningen.

Anf. 93 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är inte ofta som Lennart Gustavsson och jag blir överens. Jag tror dock att den tolkning jag här fick, dvs. att det nu handlar om avveckling av den fasta skoldelen och utveckling av resurscenterverksamheten, är den som faktiskt gäller i propositionen. Så uppfattade i alla fall majoriteten i utskottet det. Därmed är inte heller det skolministern sade om att skolan blir kvar sant. Man kan få en viss utbildning på ett resurscenter, men det är ju inte en skola.

Sedan är det intressant att man under resans gång har insett behovet av specialskola för döva och hörselskadade. De talstörda har väl då haft svårare att göra sin röst hörd. Det går nämligen inte att hävda att teckenspråket utgör skillnaden, eftersom gravt talstörda barn – och många andra handikappade med, för den delen – använder just teckenspråk för att utveckla sin kommunikationsförmåga. Jag konstaterar alltså att detta inte är något bra argument. Men det är naturligtvis intressant att notera att majoriteten ändå tog till sig något av den kritik som de ursprungliga förslagen möttes av. Det är i alla fall ett steg på vägen, men det är ingen logisk argumentation för att göra på det ena viset för en del och på det andra viset för andra. Det är en halvmesyr ni har åstadkommit.

Anf. 94 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Huruvida det är en halvmesyr, en nödlösning eller någonting annat vet jag inte om vi ska gå in och diskutera under den här korta repliktiden.

Jag vill först bara kommentera detta med huruvida skolan blir kvar eller inte. Det är i så fall upp till ministern och upp till mig att göra denna tolkning av hur man vill se på det hela. Jag har gjort den tolkning som jag gjorde: Vi avvecklar den fasta skoldelen på Ekeskolan och Hällsboskolan. Vi går vidare och bygger upp en resurscenterverksamhet med möjlighet till visstidsvistelse.

Sedan pratades det om de gravt talskadade barnen. En av anledningarna till att vi har landat i att Hällsboskolan ges en längre tid och att vi faktiskt gör mer – det finns medvetna satsningar på att öka kunskapen och kompetensen om just de gravt talskadade barnen – är att det där finns mycket att utveckla i fråga om kunskap och kompetens. Därför gör man en medveten satsning på det här, eftersom vi vet att vi där behöver bygga upp mer av kunskap.

Anf. 95 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Om man avvecklar en skola är det ju inte så mycket utrymme för tolkning. Det är klart att Lennart Gustavsson har rätt, den här

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

skolan avrättas, jag menar avvecklas. Men man kanske också kan säga avrättas.

När det gäller orden om utveckling av resurscentrum finns där naturligtvis många intressanta och positiva tankar. Problemet är att det i förslaget, såvitt jag ser, inte finns några som helst garantier för att kommunerna kommer att utnyttja dessa resurscentrum på ett likvärdigt sätt så att funktionshindrade i olika kommuner kommer att få likvärdig behandling.

Eftersom Lennart Gustavsson tog upp alla insatser som är viktiga när skoltiden tar slut vill jag än en gång påminna om att handikappreformen har urholkats sedan 1997. Rätten till personlig assistent både i skolan och utanför skolan har minskat, och många funktionshindrade har fått gå tillbaka till de förhållanden som rådde före handikappreformen.

Jag har inte hört det när vi har diskuterat handikappreformen i utskottet och jag har inte hört här i dag att Lennart Gustavsson eller Vänsterpartiet har några konkreta förslag som skulle förbättra de funktionshindrades garantier både när det gäller livet utanför skolan och i skolan. Det handlar om statlig garanti för finansiering. Det handlar om återställande av handikappreformen.

Anf. 96 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag hörde att Ekeskolan skulle avrättas. Det tycker jag är en *mycket* grov överdrift när det handlar om ett förslag som faktiskt syftar till att utveckla stödet till de funktionshindrade.

Jag trodde någon gång att även Folkpartiet skulle våga gå före, skulle våga ta strid för frågor som rör en utvecklad och väl genomförd handikappolitik. Jag har faktiskt personligen blivit besviken därför att man inte har vågat göra det.

En kommentar till rätten till personlig assistans. Det är rätt att ersättning enligt nu gällande lagstiftning kan lämnas utifrån särskilda skäl. Det finns alltså klara möjligheter inom rådande lagstiftning som också fungerar i vissa kommuner. Socialutskottet valde att inte ta upp frågan i sitt yttrande över det betänkande vi behandlar i dag. Men jag ska ge Ulf Nilsson rätt, frågan om rätten till personlig assistans för barn som vistas i skola eller barnomsorg är säkert värd att återkomma till.

Anf. 97 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det uttalade konkreta förslaget är en garanti, exempelvis vårt konkreta förslag här i kammaren i yttrandet om återställande av handikappreformen angående finansiell garanti för att ge barnen möjlighet att få den utbildning de behöver. Utan sådana konkreta förslag kan man inte som Lennart Gustavsson säga att man utvecklar. Vi har konkreta förslag för att utveckla möjligheterna för de funktionshindrade. Jag har inte hört några konkreta förslag från Lennart Gustavsson i dag.

Anf. 98 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! För att återkomma till den centrala delen i Folkpartiets reservation vill jag peka på att den ju rör knytningen till en statlig handikappeng. Jag har läst och läst i Folkpartiets olika motioner och faktiskt inte lyckats hitta en fullföljning av de tankar som Folkpartiet har. Jag skulle bra gärna vilja ha en sidhänvisning till var jag kan hitta grundfilo-

sofin och framför allt finansieringen samt vilken omfattning som ska gälla för en statlig handikappeng. Det vore jag mycket tacksam för att få av Ulf Nilsson.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Anf. 99 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Ni säger ofta att ni värnar om den svaga och den lilla människan. Ni kämpar för rättvisa. Jag har egentligen ingen anledning att misstro det, men sedan berättar Lennart Gustavsson om Kalle och hans tragiska olycka. I förbifarten nämner han att Kalle fick gå en Rh-gymnasieutbildning. Det var ju bra.

Men med det förslag som nu föreligger kommer Kalle inte att ha rätten att läsa individuella program. Däremot kan Lennart, som är stor och stark, sportig och riktigt praktigt, göra det.

Ser Lennart Gustavsson någon orättvisa i att den lagstadgade rätten att få en likvärdig utbildning ställs på undantag?

*Elever med
funktionshinder*

Anf. 100 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för komplimangen om min storlek och min styrka. Den är något överdriven vill jag påstå, i alla fall styrkan.

Frågan rör hur vi ser på det individuella programmet vid Rh-gymnasierna. Jag anser att om vi tillåter ett individuellt program vid Rh-gymnasierna finns en uppenbar risk att syftet förfelas. Jag vill samtidigt, Erling Wälivaara, peka på möjligheten till stödundervisning, som faktiskt finns redan nu, och möjligheten till bl.a. specialinriktad kursplan. Jag tror att det är viktigt att vi ser Rh-gymnasierna som en utbildning som innehåller kvalitet och att vi också ser de möjligheter som finns att stötta de elever som kommer in där.

Anf. 101 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det finns möjligheter. Men Lennart Gustavsson säger att om vi tillåter detta finns en uppenbar risk. Jag frågade om Lennart Gustavsson ser att den lagstadgade rätten till likvärdig utbildning sätts på undantag genom det här beslutet.

Anf. 102 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! För att tala kort ser jag inte den motsättning som Erling Wälivaara vill göra gällande i och med att vi har klara och tydliga möjligheter till stödundervisning, förlängd studietid och specialinriktade kursplaner i Rh-gymnasierna.

Anf. 103 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Miljöpartiet står alltså bakom den proposition som föreligger i dag. Vi var däremot inte med i själva utredningen. Där var Moderaterna, Folkpartiet och Centern med. Det är med lite förvåning som man lyssnar på debatten, därför att det förefaller som om de borgerliga partierna har en lite annorlunda uppfattning i dag än man hade i utredningen. Propositionen följer alltså utredningens förslag på de väsentliga punkterna.

Debatten har pågått länge och jag har inte så väldigt mycket nytt att bidra med. Möjligen skulle jag, eftersom jag hör till de äldre talarna,

kunna försöka ge ett litet perspektiv på frågan som rör ett lite längre tidsintervall.

På 60-talet hade jag förmånen att arbeta inom psykologutbildningen som lärare i inlärningspsykologi och om barnutveckling. Där träffade jag en barnpsykiater som just hade slagit larm om förhållandena på de anstalter som då, i början av 60-talet, hade hand om vården och utbildningen av handikappade och utvecklingsstörda.

Jag fick tillfälle att göra en resa och besöka flertalet anstalter i Sverige och i Finland. Finland valde jag därför att det var ett föregångsland. På grund av de stora krigsskador man hade haft under andra världskriget hade man där en stor grupp personer med olika skador, och rehabilitering och utbildning var en viktig fråga där. Det var ett föregångsland.

Besöken på anstalterna visade, i dagens perspektiv, att man hade ett system för att ta hand om både elever med funktionshinder och utvecklingsstörda som var ett stort misslyckande.

Man mötte s.k. anstaltsbarn, institutionaliserade och understimulerade i avsaknad av den hjälp som om de hade fått den hade betytt mycket för deras personliga utveckling. Målet på många anstalter var ett fortsatt anstaltsliv som vuxen.

Mycket har ändrats sedan den tiden. Två saker har varit särskilt betydelsefulla. Den ena är medvetandet av betydelsen av att barn under sin utveckling och under sin skoltid får vistas hemma, träffa sina föräldrar i hemmiljö, delta i vardagslivet, möta grannar, vänner och kamrater, kan delta i fritidsaktiviteter i närheten av hemmet, ha en skola i hemmets närhet. Den andra är kompetens hos den personal och de lärare som ska ha till uppgift att stödja barnet under skoltiden och i dess utveckling. Medvetandet om att dessa två saker är viktiga är starkt i dag. Redan i slutet av 60-talet började den stora omställningen till det vi har i dag, dvs. att i närheten av barnens hemmiljö ordna förhållanden så att man kunde ha skolgång, vård och stöd i utvecklingen. Särskolorna och träningskolorna inrättades. Särskolor finns nu i de flesta kommuner – i 187 kommuner och med 15 000 elever.

Sverige har varit ledande i den utvecklingen, och vi har varit drivande internationellt. Sverige låg bl.a. bakom utformandet av de standardregler som FN:s generalförsamling enigt antog 1993, där man deklarerar betydelsen av att barn med funktionshinder ska få sin skolgång i närheten av hemmet och ha möjlighet att vistas i hemmiljö – det som vi lite slarvigt kallar för integrering.

Propositionen har ett stort fel, nämligen att den kommer för sent. Utvecklingen har pågått under mycket lång tid. Propositionen handlar om en uppstramning av organisationen, en effektivisering av organisationen, tillskjutning av nya resurser för att kunna öka kompetensen ute på särskolor och träningskolor, skapandet av resurscenter för fem regioner i Sverige där man på ett överskådligt sätt ska kunna få insyn, utvärdering, uppföljning och anpassning av verksamheterna och att ge stöd ute i kommunerna till föräldrar, barn och skolor. De resurser som vi har ska kanaliseras ut, t.ex. SIH och forskningsresurser på universitet, sjukhus osv.

Omorganisationen hade behövts på ett tidigare stadium. Nu får vi den, och det är bra. Den är välkommen.

Vi får tillfälle till att återkomma till diskussionen om organisationen många gånger. Det är inte tänkt att det ska ligga ett fullständigt organisationsförslag färdigt. Mycket av detaljerna måste utarbetas av experter i samråd med kommun- och landstingsrepresentanter för att förslaget ska bli lämpligt och regionalt anpassat. Det viktiga är att diskussionen hålls levande, att frågan uppmärksammas på alla nivåer och att vi har en rullande uppföljning – som tydligt anges i propositionen och betänkandet. Även socialutskottet har påpekat detta. Vi får inte släppa frågan.

Jag tycker, precis som Ingegerd Wärnersson, att det är lite synd att vi har fått diskutera Ekeskolan så mycket. Det är inte för att Ekeskolan är ointressant, men därför att det finns så stora och viktiga frågor i omorganisationen som vi borde ha fått höra fler synpunkter på.

Jag tänker inte ta upp några av de inlägg som har varit tidigare, även om jag känner en stark vilja att bemöta en del av dem. Det har gjorts tidigare av Lennart Gustavsson och Ingegerd Wärnersson. Jag nöjer mig med att konstatera att vi har fått en proposition som vi tror är bra för utvecklingen av skolor och utbildning för de barn med funktionshinder vi har i Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 104 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Vi kunde höra Gunnar Goude börja sitt anförande med att tala om gamla institutioner som fanns på 60-talet där barnen var instängda och understimulerade. Som vi har hört tidigare i debatten är jag relativt ung och kunde inte själv vara med och se hur det såg ut. Men det har ändå varit en positiv utveckling, och jag tycker att den ska gå vidare.

Gunnar Goude säger att han tar ställning i frågan med utgångspunkt i integration. Det är bra att vi stärker kommunerna. Det är bra att vi ser till att funktionshindrade barn och andra funktionshindrade stärks i sin ställning i hemkommunen.

Men om man har sin utgångspunkt i integration, är det då inte lika mycket segregering och lika lite integration för de specialskolor där döva barn och ungdomar går? Hur kommer det sig att Miljöpartiet kan säga ja till en proposition med den grunden?

Anf. 105 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att mitt anförande hade en liten effekt, nämligen att vi kan vara överens om att utvecklingen går åt rätt håll. Den har kommit lite i skymundan i debatten. Organisationsförslaget är i och för sig bra.

Sedan går jag över till detaljfrågan. När det gäller de döva finns ett kommunikationsproblem som gör att integrationen är speciell. Man är hänvisad till teckenspråket. Det går inte att kommunicera med teckenspråk i den vanliga miljön. Personer kan inte teckenspråket. Vi har gjort bedömningen, naturligtvis med stöd av experter, att det är bättre för barnen att få vara tillsammans, utvecklas, lära sig teckenspråk och kommunicera med varandra, lärare och vuxna. Det finns ett negativt argument, nämligen att det inte går att ordna på annat sätt. Det måste man ha klart för sig.

Anf. 106 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hör vad Gunnar Goude säger, men jag kan fortfarande inte förstå den skillnad han gör mellan grupperna. På Ekeskolan finns elever som i stort sett inte kan kommunicera. Lärarna och pedagogerna kan enbart förstå elevens vilja genom att barnet t.ex. använder ögonen på ett visst sätt eller att barnet använder sig av andningen. Det är det som är problemet. Jag vill se en ökning av möjligheterna för flertalet funktionshindrade barn i kommunerna. Samtidigt ska möjligheten för de gravt multifunktionshindrade barnen finnas att gå på en specialskola och få den extrahjälp som behövs. Jag tror inte att kommunerna kan ge den extra specialkunskapen.

Anf. 107 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det är svårt att diskutera handikapp allmänt. Det finns många grupper, och lösningarna ser olika ut för de olika grupperna. Jag har givit argumenten för de döva. Där är kommunikationen så viktig att det motiverar att specialskolorna finns kvar.

De blinda eller synskadade eleverna har full möjlighet att delta i den vanliga skolan om de får rätt hjälpmedel och rätt stöd. Synskadades Riksförbund har ingen annan uppfattning än att det också är målet, och det är det som slås fast i propositionen.

När det gäller den typ av grava funktionshinder som Sofia Jonsson nämner nu är det en annan fråga. Jag vill haka på det hon sade sist om specialskolor. Jag tror att vi använder begreppet i två bemärkelser. Det är dels de statliga specialskolorna, dvs. de två som har diskuterats så mycket. Det är dels de väldigt många träningskolor som finns och som man skulle kunna använda namnet specialskolor på. Det är alltså inte så att kompetensen är sämre på de träningskolorna än på några andra skolor, utan det finns tvärtom en väldigt bra kompetens på många skolor. Den kan utvecklas vidare, och det ska göras. Men kompetensen är inte sämre på träningskolorna än på Ekeskolan.

Anf. 108 BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Gunnar Goude för den historiska exposén. Den är väldigt intressant. Det är inte bara utvecklingen när det gäller specialskolor och annat som man behöver fundera över, utan också Miljöpartiets politiska utveckling ger en del frågor. Miljöpartiet började ju sin era som en rörelse för alternativ och föräldrakooperativ, för att föräldrar skulle kunna välja. Nu talar Gunnar Goude från riksdagens talarstol om vad som är bäst för alla barn, nämligen att de ska bo i hemkommunen.

Den fråga som inställer sig är naturligtvis: Anser Miljöpartiet att föräldrar med handikappade barn ska kunna ha ett ordentligt inflytande över sina barns skolgång? Hur rymmar det med en avveckling av de två alternativ som vi har diskuterat här i dag? Borde man inte utveckla alternativen i stället för att avveckla dem?

Vi som känner Gunnar Goude och har debatterat med honom vet att han har ett enormt engagemang för dyslexiproblemen. Många gånger har vi här i riksdagen konstaterat att kommunerna inte gör det som de borde göra för barn med dyslexi. Jag undrar då: Vad är det som gör att Gunnar Goude tror att kommunerna skulle sköta ansvaret för de multihandikap-

pade eleverna bättre? Om de inte ens klarar att hantera läs- och skrivsvårigheter på ett ordentligt vis – vilket vi har varit överens om många gånger – vad är det i denna proposition som gör att man tror att det som i dag sköts via framför allt specialskolor och resurscentrum ska kunna hanteras?

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Anf. 109 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Tack för de frågorna. När det gäller Miljöpartiets inställning till valfrihet och mångfald i fråga om alternativen är den klar, precis som Beatrice Ask säger.

När det däremot gäller Ekeskolan som alternativ är inte det lösningen på problemet. Ekeskolan är alltså en skola som har haft sin funktion och som i den nya organisationen har en mycket viktig men ny funktion att fylla. Den ska inte lösa problemet när det gäller valmöjligheterna.

Däremot finns det naturligtvis valmöjligheter av andra slag, mellan träningsskolor, särskolor, den vanliga grundskolan, träningsskolor i andra kommuner och fristående skolors verksamhet. Det finns profilerade fristående skolor som är alldeles utmärkta när det gäller olika typer av handikapp, t.ex. dyslexi och autism, bl.a. Waldorfskolor.

Där tror jag att vi i Miljöpartiet gärna ser en utveckling i riktning mot en större mångfald.

Anf. 110 BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Gunnar Goude säger att Ekeskolan har fyllt sin funktion och att det nu kommer annat. Det kanske ligger något i det. Men borde inte föräldrarna få avgöra om det är så, om de är för valfrihet osv.? Är det inte ett sidbyte som Miljöpartiet har gjort när man nu i riksdagens talarstol kan stå och tala om vilka skolor som behövs och inte behövs, i stället för att man tror på mångfalden och att det får avgöras genom att det finns olika alternativ att välja mellan?

Anf. 111 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tror alltså att det ligger ett ansvar hos Sveriges riksdag att försöka få en organisation som är ändamålsenlig. Jag vet inte hur Beatrice Ask tänker sig att föräldrarna ska komma med ett sådant förslag.

Om nu Ekeskolan har haft en viktig funktion under en längre tid och sedan i den nya organisationen kommer att kunna utvecklas i riktning mot att vi får en mer effektiv insats från Ekeskolan i ett större sammanhang, för att kunna nå ut till kommuner, till föräldrar och till barn så att deras resurser kommer fler till del och kan utvecklas, är det väl bara en fördel.

Jag tror alltså att det är en stor vinst att Ekeskolan finns där, med den kompetens och de erfarenheter den har, både lokalmässigt och personalmässigt, och att de resurserna ska in i det här systemet och vara en viktig del i fortsättningen också. Däremot är det ingen lösning alls i fråga om valfriheten. Det går alltså 15 elever där nu. Det är 15 000 som går i särskolan.

Anf. 112 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ska först göra några kommentarer till debatten, som jag har kunnat följa den.

Gunnar Goude talade sist om 15 elever och 15 000 elever. Varje individ har sina rättigheter och sina behov. Det är ganska viktigt att inte ställa 15 mot 15 000. Alla är viktiga.

Ingegerd Wärnersson försökte fly sitt ansvar. Man kan alltid komma fram till någonting i en statlig utredning. Det remissbehandlas, och det är föremål för en rejäl diskussion, förhoppningsvis oftast en allmän diskussion. Men sedan är det regeringen som lägger fram förslag och riksdagen som antar förslag om eventuella förändringar. Det ansvaret kan man inte fly från.

Jag hörde skolministern säga att vi – hon menade säkert ”vi politiker” – aldrig kan avgöra hur en utbildning ska läggas upp. Hon talade om att möjligheten till stöd ska finnas. Men det som diskuteras just i fråga om de här två skolorna står också sammanfattat som intagningsstopp. Intagningsstopp är för mig intagningsstopp, inget annat. Det är alltså en förändring som äger rum, en förändring som innebär intagningsstopp.

I sammanfattningen till betänkandet beskrivs utskottsmajoritetens princip på följande vis:

”Utskottet ställer sig bakom principen om att funktionshindrade elever så långt möjligt skall erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun och därmed, i likhet med andra elever, ha rätten att kunna bo hemma med sina föräldrar.”

Den slutsats man drar är att synskadade och talskadade elever inte längre ska tillhöra den målgrupp som finns för den statliga specialskolan. Men om de berörda eleverna och deras föräldrar, både de som går nu men framför allt de som skulle vilja gå, vill någonting annat än utskottsmajoriteten och skolministern, ska de då ha rätten att välja någonting som de menar är bättre för dem? Ska alternativen finnas? Det är det frågan gäller.

Att Ekeskolan och Hällsboskolan har väckt debatt beror inte på att det har drivits en politisk kampanj. En politisk kampanj som inte har någon grund i verkligheten väcker inte särskilt mycket intresse. Det som gör att den här frågan diskuteras är att den berör människor. Det är inte många som berörs, men alla människor har lika värde. Den debatten måste vi vara beredda att ta.

Den debatt som förs i kammaren i dag blir ett uttryck för en viktig skiljelinje i politiken, och det gäller rätten att välja, synen på individen kontra kollektivet. Den här skiljelinjen går igen i många andra avseenden, inte minst på det område Ingegerd Wärnersson har att hantera i regeringen, nämligen synen på friskolor. Det är inte med glädje och lycka som man från regeringens sida ser alternativen växa fram. Socialdemokratiska majoriteter i kommuner ute i landet längtar inte efter friskolor. I Malmö säger man konsekvent nej; det skulle ju kunna drabba den kommunala skolan.

Är inte tanken att friskolan ska ge elever och föräldrar rätten att välja? Jag inser att Ingegerd Wärnersson i grunden inte tycker det. Det finns andra som tycker annorlunda när det gäller alternativen också inom socialdemokratin, men de är alltför få.

Det finns naturligtvis en gräns för vad som kan åstadkommas när det gäller valfrihet. Så är det – det är givet. Men det som nu föreslås är en ytterligare begränsning av möjligheter som faktiskt finns. Det är inte fråga om en debatt om att bygga ut nya möjligheter, utan en möjlighet som fanns kommer att inskränkas. Det är en begränsning av rätten att välja.

Jag tror i och för sig att det på sitt sätt är ett uttryck för god vilja, en ambition, att lägga livet till rätta, att ta ansvaret. Men är politiken det viktiga eller är individen det viktiga?

Det är ingen tillfällighet att denna skiljelinje i utskottet går mellan de borgerliga partierna och Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet. Det är ett uttryck för att man har olika syn på individens rätt och kollektivets makt. Statens – i bred mening, inklusive kommuner och landsting – grundläggande roll är att ge stöd åt dem som verkligen behöver stöd, så långt möjligt på deras egna villkor. Det är det som gör det möjligt att utveckla den kraft som finns hos varje människa – också hos den som är handikappad på mer än ett sätt eller på endast ett sätt.

Detta, herr talman, är en mycket viktig frågeställning. Det rör 15 barn. Det rör säkert tiotals, kanske hundratals, barn i framtiden som inte får den möjlighet som finns i dag. Men den stora frågan är varför man ska förnekas rätten att välja detta alternativ.
(Applåder)

Anf. 113 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tyckte att angreppet var lite krystat från Bo Lundgren. Poängen var naturligtvis inte alls att jag skulle ställa de 15 mot 15 000. Det handlar inte alls om det. Det handlade om huruvida Ekeskolans bevarande skulle bidra till ökad valfrihet för föräldrarna i vårt land.

Min uppfattning är att en förändring av Ekeskolans verksamhet, så att man når fler föräldrar och fler barn med information och kan ge fler möjlighet att komma in när de behöver det – t.ex. för träning, för att lära sig ett handikapphjälpmedel, för att träffa andra barn med liknande problem och för att föräldrarna ska kunna träffa andra föräldrar som har samma problemsituation – väsentligt ökar skolans effektivitet när det gäller deltagandet i detta stora arbete. Det är det som är poängen.

När det gäller synen på friskolor är det väl ganska klart var Miljöpartiet står. Det är ganska klart att den friskolereform som Socialdemokraterna och Miljöpartiet genomförde är anledningen till att vi i dag har en sådan markant förbättring när det gäller landets friskolor, om man nu jämför med situationen när de borgerliga ledde skolutvecklingen.

Bo Lundgren talar om individens villkor. Jag kan bara gratulera. Vi har i Miljöpartiet gång på gång upprepat att vi vill ha en skola för alla. Vi har en skola för alla. Nu ska vi också ha en skola för envar. Jag tror att vi delar uppfattning i den frågan.

Anf. 114 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Om de principer Gunnar Goude talar om fick styra ställningstagandet skulle detta egentligen bli ett annat, också just i detta betänkande. Att man bevarar möjligheten att välja den skolform som nu finns i Ekeskolan för de elever som skulle vilja det och som ska drabbas

av det intagningsstopp man talar om behöver inte utesluta andra reformer som gör att valfriheten generellt kan utökas.

När det gäller synen på friskolor är det bra om Miljöpartiet kan hjälpa till här i riksdagen att se till att de planer som finns hos Ingegerd Wärnersson och andra socialdemokrater stoppas. Det var i början på 1990-talet som den borgerliga regeringen införde den skolpeng som har gett möjlighet till ett mer fritt skolval, vilket skulle kunna utvecklas ännu mer om det fanns en större känsla för det.

Anf. 115 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att Bo Lundgren har betydligt bättre kontakt med Ingegerd Wärnersson än vad jag har. Jag har inte alls sett några sådana planer.

Bo Lundgren säger att frågan om Ekeskolan har berört många. Jag känner igen denna typ av debatt. Man går ut med en information, för att citera ur en av motionerna som kommer att beröras så småningom, som debatteras i Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Aktuellt och Rapport. Människor ser att Ekeskolan ska läggas ned och att de elever som går där är hänvisade till den vanliga skolan. Det är klart att det berör människor. Första gången jag mötte den typen av desinformation – jag har inte varit politiker så länge – blev jag väldigt förvånad. Det var just i friskolefrågan. Det är felaktig information till massmedierna som får människor att reagera.

I denna typ av debatt förstör man en sak, går ut med felaktig information och konstaterar att folk blir upprörda. Sedan får man hela den debatten vällande in över riksdagen. Det stjäl så mycket tid av den debatt som vi skulle behöva när det gäller den viktiga frågan om hur vi ska organisera och förbättra förhållandena för barn med funktionshinder och deras familjer här i landet. Det är min syn på just den detaljen i detta ärende.

Anf. 116 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Mina kontakter med Ingegerd Wärnersson – alldeles bortsett från att vi tillhör samma valkrets – är inte så väldigt djupa, måste jag säga. Men jag följer den allmänna debatten och tidningsuttalanden, och jag kan inte säga annat än att socialdemokratin rent allmänt präglas av en debatt som handlar om att privat vård är tveksamt och friskolor likaså. Den känslan tror jag att de flesta i denna kammare har. Det finns en klar skiljelinje. Man accepterar någonting som man var mycket tveksam till när det väl infördes av en borgerlig regering, men som man inte fullt ut kan gå emot. Det finns skilda meningar. Det finns de inom socialdemokratin som tycker något annat, men de officiella uttalandena är trots allt det man måste gå efter.

Att säga att det t.o.m. är fel att förstora upp en debatt är egentligen lite tråkigt. Det är faktiskt så att vi av tidsskäl i Sveriges riksdag har väldigt svårt att föra debatter som handlar just om de få människor som har en speciell situation, även om vi skulle vilja göra det. För att undvika att föra många sådana debatter skulle vi försöka inrikta hela politiken på att utgå från människorna snarare än från politikens styrssystem. Skulle vi kunna ta hänsyn till enskilda människor redan i det sätt vi bygger sam-

hället på skulle det vara mycket lättare att undvika denna typ av frågeställningar.

Det som det nu gäller är frågan om det intagningsstopp som det faktiskt rör sig om – i detta avseende en minskning av valfriheten. Är det bra eller är det dåligt? De borgerliga partierna tycker att det är dåligt att inskränka denna valfrihet.

Anf. 117 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Först får jag välkomna Bo Lundgren i skoldebatten. Det var första gången som jag har varit med om det.

Diskussionen om de fristående skolorna tänker jag inte ta upp i dag. Jag hoppas att vi kan få återkomma till den. Jag tänker inte heller ta upp min relation vare sig till Gunnar Goude eller till Bo Lundgren. Det tar jag upp utanför kammaren.

Nu till sakfrågan. Vi står inför ett väldigt viktigt historiskt steg när det gäller att leva upp till våra principer om svensk handikappolitik. Ekeskolan kom en gång till som statlig specialskola därför att vi inte hade någon annanstans att möta de barn som hade just de speciella behov som barnen som i dag finns på Ekeskolan har.

Det vi i denna proposition föreslår är att Ekeskolans fasta skoldel ska avvecklas successivt som statlig specialskola. Vi ska behålla det statliga resurscentrumet. Vi säger också att det ska finnas en mindre skoldel på Ekeskolan för visstidsplaceringar. Den ska finnas som ett led i utbildningen, som ska ha sin bas i hemkommunen.

Denna del är alltså inte att likställa med det stöd som man kan få i resurscentrumet när man kommer dit för vanlig utredning eller träning. Det är skillnad på dessa två delar. Resurscentrumet kommer fortfarande att ha träning och utredningsuppdrag. Det kommer att finnas en mindre skoldel för visstidsboende.

Skillnaden är att vi säger att dessa barn kan vara skrivna i sina hemkommuner och att hemkommunen har grundansvaret för dessa elever. Men hur de enskilda elevernas skolgång ska se ut ska avgöras tillsammans med hemkommunen och de kompetenta personer som finns på resurscentrumet.

Det blir inte någon begränsning för föräldrarna när det gäller att välja. Man går igenom detta program och kommer fram till hur elevens skolgång ska se ut. Blanda inte ihop resurscentrumets utredningverksamhet med den mindre skoldelen!

Anf. 118 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag har fram till för åtta nio veckor sedan ägnat mig åt specialområden som mer har med ekonomi och skatter att göra. Nu har jag en annan roll. Jag har många gånger sagt att vi har världens högsta skatter i Sverige och ändå brister i vård, skola och omsorg men nu har jag större frihet och möjligheter att också delta i debatten på den andra sidan. Det tycker jag är mycket viktigt. Jag kommer att delta i skoldebatten då och då men den förs ju annars förtjänstfullt, som i denna fråga, av Beatrice Ask och Sten Tolgfors – för att nämna några partikamrater till mig.

Frågan om skolan i bred mening är viktig och frågan om rätten att få välja när det gäller konkurrens och kvalitet är också viktig. Dessutom är det viktigt att komma ihåg att staten i bred mening, alltså också kommu-

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

nerna, har ett särskilt ansvar för elever som har särskilda, större eller mindre, problem; det är givet.

När man sätter sig in i den här frågan från början utan att ha sysslat med skolpolitik och försöker se det hela på ett principiellt plan framstår det som givet att man inför ett intagningsstopp. Man avvecklar en del som har funnits och som har gett en större valfrihet. Detta är ett faktum i betänkandet.

Anf. 119 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Intagningsstoppet är en konsekvens av att just Ekeskolan som statlig specialskola successivt ska avvecklas. Således måste det finnas ett intagningsstopp när man kommer in på den statliga specialskolan men det innebär inte att barn kommer att bli hindrade att fortsatt kunna vara där. Det gäller då, som vi sagt, det åtgärdsprogram som kan leda till att man under kortare eller längre perioder kommer att vara i den skoldel som även i fortsättningen kommer att finnas på Ekeskolan. Intagningsstoppet hör givetvis samman med just det som handlar om att den statliga specialskolan ska avvecklas.

Anf. 120 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår det. Men om man kan finnas där en kortare eller längre period innebär det en annan situation där det ges mindre möjligheter jämfört med hur det är i nuvarande situation. Det är just det som frågan gäller.

Om det sedan är få elever eller om det är många elever är mindre intressant. Vad det rör sig om är en begränsning av valmöjligheterna. Däri ligger principfrågan, och det är det som vi tycker är fel.

Anf. 121 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Anser moderaterna att det ska finnas fler statliga specialskolor för att därmed värna och utveckla den valfrihet som så varmt omhuldas av moderaterna? Om inte, varför är då det nuvarande antalet specialskolor ultimat perfekt?

Anf. 122 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det finns olika frågeställningar. Vi har ju den gamla frågan om man har slutat slå sin fru och som man ska svara ja eller nej på. Här har vi ungefär samma sak. Om det nuvarande antalet är exakt avvägt vet jag inte. Däremot vet jag att om man avvecklar två skolor som finns blir valmöjligheterna mindre än tidigare.

Anf. 123 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan förstå en del av moderaternas tveksamhet till kommunernas möjligheter att skapa en skola för alla, även en skola för de funktionshindrade; detta bl.a. med tanke på den moderata synen på kommunernas resurser.

Något som för mig är intressant att få veta är följande: Hur ska det kommunala kunnandet, den kommunala kompetensen, enligt moderaterna kunna utvecklas för att stödja funktionshindrade elever och andra

elever med behov av särskilt stöd om vi inte ska ha fler statliga specialskolor?

Anf. 124 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det finns ju olika frågeställningar. En frågeställning gäller Ekeskolan och Hällsboskolan. Läs gärna exempelvis gårdagens Dagens Nyheter. Där finns en beskrivning av Hällsboskolan. Detta är ganska intressant och borde trots allt mana till eftertanke hos majoriteten här. En annan frågeställning gäller hur staten medverkar till en förbättring av kommunernas kompetens i mycket bredare mening. Det är också väsentligt men det är två olika frågeställningar som inte behöver ses i ett sammanhang – det ena utesluter inte det andra, som jag har sagt. Detta är det första.

Det andra är att synen generellt på kommunerna är att kommunerna spelar en viktig roll i det som är offentligt i Sverige men på många områden spelar de en alldeles för stor roll. Vi tycker att de omfattande resurser som finns i kommunerna borde användas på ett bättre sätt. I kommuner där det finns en borgerlig majoritet med moderat inslag väljer man ofta att dra ned på vissa saker för att skapa utrymme för en ökad satsning på skolan, framför allt vad gäller skolans kunskapsförmedling som ju är det väsentligaste i skolan.

Det är detta som skiljer oss från dem som vill ha en allomfattande stat, som vill att kommunerna ska syssla med affärsverksamhet, näringsverksamhet, gym, bostadsbyggande, bostadsförvaltning och motsvarande som ligger utanför kärnuppgifterna. Vi har, som jag sagt, reagerat just mot att världens högsta skatter tas ut av Sveriges medborgare. Ändå känner medborgarna otrygghet. Det här med Ekeskolan och Hällsboskolan är en liten del av den otrygghet som en del i framtiden kommer att få känna som inte blir delaktiga i detta.

Det viktiga för oss är att se till att de resurser som finns, och som ska finnas, för det offentliga för att finansiera gemensam verksamhet – och då inte alltid organiserat, för det kan ske i andra former – utnyttjas på ett bra sätt och med en bra kvalitet, inte minst när det gäller utbildningen. Det finns mycket resurser som kan användas i framför allt kommuner och landsting för att få en bättre verksamhet. Det är det som är vår politik.

Anf. 125 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Det betänkande som det i dag ska beslutas om rör egentligen tre olika parter i målet: elever, föräldrar och lärare. Elever och föräldrar är samma intressegrupper, oavsett om specialskolorna får läggas ned beträffande sin skoldel eller om de får vara kvar. Dessa parter har relativt entydigt deklarerat sin ståndpunkt men deras röster har inte blivit hörda. Deras kanske enda verkliga valmöjlighet beträffande barnens skolgång tas ifrån dem – ett häpnadsväckande beslut år 1999.

Gruppen lärare däremot består av olika personer med olika yrkesprofession beroende på vilket beslut som fattas. Det är lärarna på specialskolorna som vill ha kvar verksamheten och det gäller också lärarna ute i kommunerna. Från dem har föga hörts. Deras fackliga företrädare har ännu inte trätt fram och talat om kompetenshöjning, om kostnaderna för den etc. Med stor sannolikhet kommer de att göra det. Kommunernas

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

politiker kliar sig i huvudet när de betänker sina nya uppgifter och ansvarsområden.

Det är inte enkelt att specialutbilda lärare för att ta emot elever med de specifika behov som de elever har som skulle ha sökt sig till specialskolorna. Det måste finnas lämpliga utbildningsanordnare. Finns de, skolministern? Det måste finnas en vilja från lärarna. Finns den? Det måste finnas vikarier för de elever som tillfälligt ska släppa i väg sina lärare på utbildning. Finns de vikarierna att tillgå i dag? Det måste finnas pengar i kommunernas kassa. Finns de pengarna?

Hur eleverna i kommunen ska få en kvalitativt lika god undervisning är en debatt som, menar jag, inte har förts på allvar. Fortfarande kan vi, menar jag, ingen annanstans möta dessa elevers behov på den kvalitativt höga nivå som specialskolorna har.

Lärarna ute i kommunerna har redan i dag en ytterst ansträngd arbets-situation. Att lägga på dem nya arbetsuppgifter utan att ge tid och medel för kompetensutveckling är svek och bedrägeri mot en yrkesgrupp som arbetar för samhällets bästa.

Herr talman! Lärarnas situation måste beaktas i det beslut som fattas. Regeringen har enligt min mening inte tagit tillräcklig hänsyn till den pedagogiska process i klassrummet som innebär att både de här eleverna och deras lärare ska få uppleva arbetstillfredsställelse.

Därför vädjar jag till regeringen att ta sitt ansvar för en yrkesgrupp som redan nu dignar under alltför stora och höga krav. Denna fråga kommer att beröra lärarnas yrkessituation. Vi får inte fler lärare till yrket genom att ge dem ytterligare uppgifter som de inte är utbildade för.

Jag har samma yrkande som Erling Wälivaara. Det betänkande som nu föreligger för beslut må konsekvensutredas ytterligare en gång för att slippa historiens beskrivning av ett sådant misstag denna dag från kam-maren.

Anf. 126 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis säga att jag beklagar det sätt som skolministern behandlade ledamoten Sofia Jonsson på i sitt tidigare replikskifte. Jag tycker inte att härskarteknik hör hemma i riksdagsdebatter, och jag tycker inte att personangrepp gör det heller.

Herr talman! På Ekeskolan i Örebro går 30 av landets allra mest ut-satta och behövande barn. Men på Ekeskolan går också landets kanske mest utvecklingsbara barn. Det är barn vars möjligheter och förmågor väntar på att väckas. Deras fulla potential ligger framför dem. Det är barn som inte kommer till sin rätt eller till rätta i hemkommunernas skolor, eftersom deras behov är så speciella. De är alla blinda eller svårt synska-dade, och de är alla multihandikappade. Det innebär att barnen också kan vara hörselskadade, rörelsehindrade, autistiska, epileptiska eller ha en rad olika syndrom. Det är just kombinationen av funktionshinder som gör barnens situation så speciell. Att vara blind *och* hörselskadad *och* autistisk *och* rörelsehindrad innebär något helt annat och mycket mera än de fyra funktionshindren tagna för sig.

Vi har i dag hört skolministern och andra bli arga för att fokus har lagts på Ekeskolan i debatten. Varför har så skett? Jo, för det första där-för att detta är ett i hög grad kontroversiellt förslag som upprör många

människor. Mycket av det andra i betänkandet är okontroversiellt och har därför inte rönt debatt.

För det andra är det jättebra att blinda barn med multifunktionshinder hamnat så i fokus i debatten. Det har mig veterligen aldrig hänt förr. Tusentals människor känner nu till bättre än någonsin tidigare deras situation, deras behov och deras egen vilja.

För det tredje: Ingenting hindrar skolministern att ha debatt om andra saker. Skolministern har själv bidragit till att det inte varit någon debatt över huvud taget, eftersom hon inte velat medverka i någon som helst debatt. Jag återkommer till det.

Det fjärde skälet är att det är en fråga som engagerar så många människor. Då ska riksdagen ha synpunkter på deras engagemang! Var det fel att de engagerade sig? Det är minsann fel frågor, tycker politikerna i Stockholm, som människor i Örebro och på andra håll engagerar sig i.

Ingen lösning fungerar för alla, i synnerhet inte för barn med multifunktionshinder. Det går bildligt talat inte att söka tvinga in runda barn i fyrkantiga system. Barnens funktionshinder är mycket individuella, och därmed är också deras behov mycket individuella. På Ekeskolan, som är landets enda specialskola för blinda och multihandikappade barn, får barnen en individanpassad undervisning. Skolan har kanske Europas ledande kompetens när det gäller att förstå, undervisa och utveckla barn i just deras situation. Ekeskolan är ett mänskligt växthus, vars resultat är helt remarkabla. Det vet vi som löpande besöker skolan, skolministern.

Den som röstar för skolans stängning ska veta att detta kommer att få till följd att ytterligare drygt 30 av landets barn aldrig kommer att få möjlighet att komma till sin rätt och bli de personer de har förutsättningar att bli. För barnen är Ekeskolan både en sista chans och en första möjlighet till livet. Barnen kommer till Ekeskolan efter att i årtal ha prövat och misslyckats i hemkommunens skolor. Märk väl att jag säger "hemkommunens skolor" och inte grundskolor, som skolministern påstod i sitt inledningsanförande.

För första gången i livet får de vänner, de får bli delaktiga, kanske t.o.m. får en kille-tjej-relation. Att barnen under de första skolåren går på hemmaplan gör att få av eleverna, precis som skolministern påpekade, är i ålder 7–9 år. Man kommer först när alla andra möjligheter är uttömda. Vi vet alla som sitter här inne att i de tidiga tonåren ökar den sociala komplexiteten i livet. Kille-tjej-relationer och kompisar blir oerhört viktiga. Det räcker inte längre att spegla sig i familjen som man dittills gjort. Det är då den formella integrationen i den kommunala skolan sätter fokus på det faktiska utanförskapet för barnen.

För många barn med svåra funktionshinder är inte den fysiska åldern densamma som utvecklingsåldern, den takt man utvecklas i. Barnen på Ekeskolan går därför kvar längre än barn i en vanlig grundskola. Tio av barnen är också äldre än de i vanliga skolor. I vissa fall kan man vara kvar ända till 21 års ålder. Men barnen måste kunna gå kvar så länge de utvecklas och lär sig saker. Det här problemet understryks av att blinda barn med multifunktionshinder är den kanske enda grupp i landet som saknar en rejäl gymnasiemöjlighet. När barnen gått ur Ekeskolans grundskola, specialskolan, blir resultatet i många fall omedelbar förtidspensionering. Detta är direkt orättfärdigt.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Skolministern har hävdad att Ekeskolan har 21 elever. Hon har gjort det dels i en interpellationsdebatt här i riksdagen, dels i sin egen artikel i Expressen. Hon hävdar detta trots att bevisligen 33 barn går på skolan, 31 fast och två i snitt på besök. Hon bortdefinierar alltså tio av skolans barn. Hon underkänner deras existens. De finns inte. De räknas inte därför att de har fel ålder. Tala om att aktivt medverka till att osynliggöra barn med funktionshinder! För majoriteten och skolministern är det ett problem och ett nedlägningsargument att barnen på Ekeskolan i deras tycke inte är i lagom ålder.

Nu har skolministern lärt läxan. Hon sade 31 barn, inte 21, i debatten i dag. Hon sade samma sak i ett skriftligt frågesvar till mig.

Det viktiga borde faktiskt vara inte i första hand åldern utan vilka barn som skolan hjälper. Det viktiga borde vara hur blinda barn med multifunktionshinder kan hjälpas att må bra och utvecklas. Åldersresonemanget från skolministern och majoriteten visar att de över huvud taget inte förstått situationen för blinda barn med multifunktionshinder. Ta replik på mig, skolministern, och klara ut skolministerns syn på elevantalet. Är det 21 barn som ministern har skrivit och sagt, eller är det 31 som hon hävdade i dag? Varför har ministern nekat tio barns existens? De går bevisligen inte i hemkommunens skola, de går bevisligen på Ekeskolan, men ministern har underkänt att de finns där.

Skolan sägs också ha för få elever. Man ska spela ned betydelsen. Vem ska bry sig om något tiotal eller tjugotal eller trettiotal barn? Det finns ju många andra någon annanstans. Ekeskolans elevantal styrs av att barnen saknar rätten att välja och föräldrarna saknar kännedom om möjligheterna i Ekeskolan. Elevantalet är därför inte ett mått på behov utan ett bevis på bristande valfrihet för barn med funktionshinder. Man kan inte driva systemenligheten hur långt som helst, framför allt inte när det gäller barn med funktionshinder. Är det några barn i detta land som är beroende av att man tar hänsyn till individuella förutsättningar är det just dessa barn.

Skolministern sade i sitt anförande att hon kan barnens situation. Det kan hon inte alls. Det säger barnen själva, och det säger föräldrarna och det säger experterna. Det beror bl.a. på att hon som skolminister har vägrat att besöka Ekeskolan, vägrat att förklara för barnen varför hon vill stänga deras skola, vägrat att lyssna på de berörda, vägrat att titta dem i ögonen och lyssna på deras synpunkter. De enda skolministern selektivt har lyssnat på är de stora intresseorganisationer hon har på bekvämt promenadvstånd från departementet. Föräldrarna har tvingats att bilda ett eget riksförbund för just multihandikappade barn, eftersom man anser att deras situation är bortglömd.

Ministern har i ett och ett halvt års tid efter den i mitt tycke – jag kan återkomma till det om skolministern vill – vanskötta FUNKIS-utredningen och propositionen vägrat att delta i debatter i radio, TV eller tidningar. I måndags tackade hon nej till en debatt i Aktuellt, för en vecka sedan i Rapport. Hon har vägrat intervjuer, hon har inte skrivit några egna artiklar, hon har inte svarat på andras. Varför står inte skolminister Ingegerd Wärnersson för sina förslag?

Politiker har ett alldeles särskilt ansvar att vara tillgängliga just för barn som själva inte kan resa till Stockholm, som inte kan demonstrera som LO på torget utanför riksdagen eller göra sin röst hörd på annat sätt.

Men i stället för att diskutera med dem beslutet berör ägnar sig skolministern, häpnadsväckande nog, åt att förneka att beslutet innebär att specialskolan Ekeskolan stängs. Då föreslår jag att skolministern innan replikskiftet läser utskottets betänkande. Där skriver man uttryckligen att specialskolan avvecklas. Då kan vi i och för sig få en intressant debatt om avveckling betyder stängning eller någonting annat. Men det sår "avveckling i enlighet med regeringens förslag".

I mitt tycke ger skolministern en bild av politiken som är blind och döv för människors uppfattningar. Det närmar sig nu 13 000 människor som har protesterat mot stängning av Ekeskolan. Det är en folkrörelse: Jag protesterar mot stängning av Ekeskolan. Aldrig någonsin har barn med funktionshinder sett ett sådant engagemang för deras situation. Barnen själva kräver att skolan ska få vara kvar, även om de vet att de själva först får gå klart. De gör därför att de av egna erfarenheter vet hur viktigt det är att också barn i kommande generationer får komma till specialskolan Ekeskolan. Det är tråkigt att majoriteten och ministern inte är lika klarsynta som barnen på Ekeskolan. Uppenbarligen trodde man att kritiken skulle kunna petas undan bara dagens elever får gå kvar. Men barnen själva genomskådade ministern.

Ekeskolefrågan visar för mig hur det kan bli när ett politiskt överhetsperspektiv dominerar debatten. Överheten sitter i riksdagen och bestämmer vilka barn som ska få gå i en skola i Örebro, eller rättare sagt inte gå, eller vart barnen i Malmö eller Haparanda ska ta vägen.

Majoriteten säger att man vill stänga specialskolan Ekeskolan för att frigöra resurser för det pedagogiska stödet till kommunerna. Det är orimligt och orättfärdigt att ställa 31 barn med kanske landets mest komplicerade funktionshinder på Ekeskolan mot barnen i kommunerna. Är majoritetens ambitioner så låga att man måste skjuta en verksamhet i sank för att stärka en annan?

Kommunernas generella kompetens för barn med funktionshinder måste förbättras ordentligt just därför att de flesta berörda barn går i kommunala skolor. För många barn kan hemkommunen vara en bra miljö, men för alla barn är det inte så. Ekeskolans specialskola är ett komplement till hemkommunernas skolor när dessa inte räcker till. Det faktum att inte alla synskadade barn med multifunktionshinder går eller någonsin kommer att gå på Ekeskolan kan knappast vara ett argument för att inte något barn ska få göra det.

Specialskolan Ekeskolan ska vara kvar och stödet till kommunerna ska förbättras. Det finns ingen motsättning mellan Ekeskolan och ökad kommunal kompetens. Detta är bara ett debattrick. Tvärtom är resurscentret beroende av samverkan med den fasta skoldelen för att man ska kunna utveckla ny pedagogisk kunskap, det säger de som jobbar på resurscentret, de som Wärnersson som minister borde ha träffat.

För övrigt är det ingen som vet var detta resurscenter ska ligga i framtiden. Riksdagsmajoriteten väljer att inte ta ställning. Beslutet ska skjutas från landets högsta demokratiska församling till någon annan, någon annanstans, någon annan gång.

Majoriteten söker ge intryck av att möjligheten för några få barn att komma på visstidsbesök till resurscentret för utredning, träningsbesök o.d. är samma sak som dagens specialskola. Men i dag kan barnen gå läsårsvis med trygghet, klasskamrater och ett socialt liv. Det finns ingen

likhet med visstidsbesök vid ett resurscentrum. Tanken att flytta ett autistiskt barn för korttidsbesök är i många fall en omöjlighet. Dessa barn, om några, är totalt beroende av en trygg och långsiktig miljö.

Dessutom vill majoriteten stänga specialskolorna utan att realistiska alternativ har säkrats. Ingen vet om förslagen i propositionen i realiteten ens är möjliga att realisera. Man har inte undersökt de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna. FUNKIS misslyckades med detta, och propositionen misslyckas en gång till. Man har inte följt hur tidigare kommunaliseringar har utfallit, vilket jag frågat skolministern om flera gånger. Dagens beslut, om det drivs igenom, blir ett skott i mörkret.

Det är omöjligt att tro att landets 289 kommuner ska kunna nå samma kunskapsnivå som Europas kanske ledande riksrekryterande specialskola. De berörda barnens funktionshinder är så ovanliga att en speciallärare i en kommun vilken som helst kanske träffar ett sådant barn under hela sin yrkesverksamma tid.

Kommunerna saknar incitament för att på förhand bygga upp specialkompetens, specialanpassade lokaler och införskaffa utrustning för miljonbelopp. Och vad ska kompetensen användas till när det enda barnet med dessa funktionshinder som finns i en kommun har gått ur skolan? Resultatet kommer naturligtvis att bli att om detta drivs igenom kommer kommunerna att få gå samman och bygga egna specialskolor på regional eller annan basis.

Kommunerna kommer också att få stora problem att bära kostnadsansvaret. Och vem kan tro att detta inte kommer att drabba barnen så att de inte också i fortsättningen – för så är det i dag – får sitta i en skrubbe med en personlig assistent helt vid sidan av de övriga barnens liv, därför att det är billigast men det är verkligen inte bäst.

Kommunerna bryter redan i dag – det vet vi, skolministern – mot LSS-lagen när det gäller assistenter och särskilda boenden. Vissa kommuner bryter t.o.m. mot domstolsutslag i samband med LSS-lagen. Så varför vill skolministern och majoriteten stänga landets bästa skola för blinda och multihandikappade barn? Inga andra hållbara skäl har angetts än att principen om integration och skolans kommunalisering överordnas barnens och familjernas vilja.

Jag noterade särskilt att Ingegerd Wärnersson i sitt inledningsanförande talade om system, organisation, kommunalisering och kommittéer. Men hon talade inte om barn. Hon talar framför allt inte med barn, för det vill hon inte, trots att de har inbjudit henne, trots att jag har utmanat henne på debatter vid skolan inför barn, personal och föräldrar så att de kan göra sin mening känd.

Integration i den kommunala skolan måste vara frivillig. Barn har en rättighet, men icke en skyldighet, att vara integrerade i den kommunala skolan. Ett barn är inte heller integrerat bara för att det vistas i samma lokaler som andra barn, om det inte accepteras, kan delta i lekar, i socialt liv, i undervisning och i fritidsaktiviteter. I dag är det så att när de andra barnen springer in från rasten är dessa barn fortfarande på väg ut tillsammans med sin assistent.

Ekeskolans barn har tidigare gått i kommunala skolor, dvs. formellt integrerade skolor, vilket inneburit att de har suttit ensamma med sin assistent vid sidan av de andra barnens liv. Om man har den minsta inlevelseförmåga är det lätt att förstå hur utanför många av dessa barn med

funktionshinder måste känna sig. De är närvarande, formellt integrerade, och uppfyller därmed skolministerns önskan, men de är inte inkluderade. Tvärtom, integration är det som sätter fokus på utanförståendeskapet. Detta är barnens historier, det är inte skolministerns visioner.

Situationen är helt motsatt på Ekeskolan. Många får sina första vänner i livet när de kommer dit, kanske vid 12 års ålder. De blir delaktiga. De får kanske t.o.m. kille–tjej-relationer. Just genom att man låter barn med samma funktionshinder lära känna varandra, läsa och trivas tillsammans stärker man självkänslan hos dem. Barnen säger detta varje gång som man träffar dem.

Det som både FUNKIS och skolministern så grovt har missat är att segregation kan vara positivt under förutsättning att den är självvald.

Herr talman! Majoriteten gick till val på vård, skola och omsorg. Ekeskolan är vård, skola och omsorg, och den ska man lägga ned. Barn med funktionshinder har inte för många alternativ, de har alldeles för få. Jag vill påstå att det är knappast någon grupp i samhället som valmöjligheterna i livet är så begränsade för, och majoriteten är i dag beredd att inskränka valmöjligheterna ännu mera.

Som jag ser det måste utvecklingen snarare gå mot att barn med funktionshinder får en statligt garanterad och finansierad rätt att själva välja skola. Tillräckliga resurser ska följa barnen till den skola som de väljer och inte kunna tas ifrån dem, inte kunna användas till annat. Sedan får föräldrarnas och barnens valfrihet avgöra om specialskolorna behövs, och det är också svaret på den fråga som skolministern och andra har ställt i dag: Hur många specialskolor vill moderaterna ha? Ja, svaret är ju så många som föräldrarna och barnen behöver. Detta kommer att kunna klaras om barnen får en reell och finansierad valmöjlighet.

Skulle en splittrad vänster, ett tvehåget miljöparti och en minst sagt oentusiastisk socialdemokrati rösta igenom en stängning av specialskolan Ekeskolan kommer riksdagen varje år att få ta ställning till upprivningsyrkanden. Om dessa inte går igenom blir Ekeskolan en valfråga 2002.

De som vill stänga skolan – dvs. Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna – har inte ens med sig sina egna i Örebro. I Örebro stad och län finns en total politisk enighet om att skolan ska vara kvar. Skolans ordförande är en tidigare socialdemokratisk riksdagsman och han vill ha kvar specialskolan.

Alla argument kommer nu att börja synas. Hur kommer kommunerna att klara skolan för funktionshindrade i framtiden? Hur klarar de den i dag? Hur ska man uppfylla kraven i LSS-lagen, som man bryter mot i dag? Hur går det med kunskapsuppbyggnaden? Ökar kommunernas beredskap?

Ekeskolefrågan handlar om att alla barn, och alldeles särskilt de med funktionshinder, har rätt att vistas i en miljö där de känner att de kan växa, där de får del av bästa tänkbara pedagogik och undervisning, där de har tillgång till bästa tänkbara hjälpmedel, där de har vänner, där de känner sig trygga och där de mår bra.

Majoriteten är på väg att kränka dessa barns egna livsval. System överordnas människor med mycket speciella behov. Men, Ingegerd Wärnersson, systemet har inget värde i sig hur vackert det än kan låta med ett enhetligt kommunalt skolsystem, om det inte kan leverera välfärd och god utbildning till de barn som är beroende av systemet.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Barn och familjer vet själva hur den bästa skollösningen ser ut. Det är därför som vi vill att Ekeskolan ska vara kvar. Och det är därför som jag nu yrkar bifall till reservation nr 3 under mom. 4 och mom. 5.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Bill (m).

Anf. 127 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag har haft förmånen att i denna kammare många gånger diskutera skolfrågor. Det har inte varit så att vi mellan partierna alltid har varit överens om hur vi ska kunna nå målen. Men en sak som jag ser tillbaka på och som har präglat dessa år är faktiskt att det alltid handlat om kunskap och kompetens, även om vi har varit oense om hur vi skulle nå målen.

Jag har under lång tid mött mitt namn i artiklar som har varit signerade av Sten Tolgfors. Jag har hört beskrivningar av mig som inte någon i min omgivning skulle kunna känna igen, beskrivningar fyllda av osanning och lögn. Det har varit beskrivningar av mig som människa, som politiker, som skolminister och som lärare. Var dessa beskrivningar är tagna ifrån vet jag ingenting om. De får stå för Sten Tolgfors.

Jag tänker nu bara kommentera ett par saker som har tagits upp i Sten Tolgfors anförande.

Det första gäller en interpellation som jag besvarade häromveckan i riksdagen. Den finns protokollförd. Där framgår klart och tydligt att jag i en del av interpellationen talar om hur många elever som går i årskurserna 1, 2, 3 osv. Jag säger också att jag tänker återkomma till de äldre eleverna. Detta påpekar jag två gånger i interpellationen, och jag har också gjort det i dag i mitt anförande här i kammaren. Detta väljer Sten Tolgfors att avsiktligt misstolka att jag inte känner till att det finns 31 elever på en skola. Jag tycker att den här nivån är rena sandlådan.

Det andra är att han säger att jag aldrig har besökt Örebro och Ekeskolan. Givetvis har jag besökt Ekeskolan. Givetvis har jag talat med föräldraföreningen där. Senast talade jag med en elev för några veckor sedan. Den eleven kunde själv resa med ett flygplan från Arlanda och ned till Ängelholm. Det var fullt möjligt för henne att kommunicera med mig, att tala om sina tankar och idéer. Problemet för den eleven var att det var för få killar på Ekeskolan, så hon kunde inte bli förälskad. Men hon stormtrivdes där ändå.

Jag vill också säga att de intryck som jag har fått inte har varit, som Sten Tolgfors uttrycker sig, på bekvämt promenadavstånd från departementet. Jag har lärt mig genom att resa genom hela Sverige. Jag har besökt alla våra specialskolor, många sär- och träningskolor och många kommunala skolor som möter precis de här eleverna.

Anf. 128 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det där är bara tricks och försök, skolministern, också mot Sofia Jonsson. Tala om personen, inte om saken. Fram med alla de saker som jag har sagt om Ingegerd Wärnersson som person! Jag har inte sagt en enda, förutom att jag kritiserat henne för att hon inte deltar i debatten. Och det är sant. Det andra är att hon inte har besökt skolan som minister, och det är också sant. Fram med dem, sitt inte och syfta på dem,

hymla inte om dem och försök ge intryck av att det är synd om Ingegerd Wärnersson. Det är barnen det här drabbar, inte Ingegerd Wärnersson.

Ingegerd Wärnersson säger att jag med flit har misstolkat detta att det är 21 elever i Ekeskolan och hänvisar till interpellationsdebatten. Låt mig då få citera vad hon själv skrev i Expressen, och hon talar då om de tusen eleverna i kommunerna: ”--- även om bara en liten del av dessa har lika komplicerade handikapp som de 21 eleverna på Ekeskolan ---”.

Jag hävdar inte att Ingegerd Wärnersson inte känner till att det är 31 elever och två elever i snitt som är där på besök. Jag hävdar att det är värre än så, därför att hon har hela tiden fört ett resonemang om att de är för gamla, att de är äldre än i grundskoleålder. Det är ett sätt att visa att skolan inte behövs. Därmed blir slutsatsen rimlig. Det råkar nämligen vara exakt 21 elever som är i den ålder som Ingegerd Wärnersson vill att de ska vara, dvs. upp till 16 år, i grundskoleålder. De andra göre sig icke besvär därför att de är för gamla. Det spelar ingen roll att skolan hjälper dem att utvecklas, lära sig läsa, skriva och ha kontakt med andra människor. Det handlar alltså inte bara om interpellationen, skolministern. Jag har ganska goda belegg för det jag säger. Det är bara att titta i Expressen från den 12 oktober så ser man ett av dem.

Jag sade dessutom inte, vilket samtliga som har tillgång till protokollet kan se, att Ingegerd Wärnersson aldrig har besökt skolan. Det vet jag att hon har, men hon gjorde det innan hon blev minister, innan hon själv hade lagt fram ett nedläggningsförslag. Det är precis sant, som jag sade i mitt anförande, att hon aldrig har besökt skolan som minister, aldrig diskuterat nedläggningsförslaget, aldrig hört vad eleverna har att säga, aldrig tittat dem i ögonen.

Ingegerd Wärnersson gav tre exempel när hon försökte ta sig ur debatten här. Alla tre är lätt att syna.

Jag ber Ingegerd Wärnersson att i nästa replik ta upp saken i stället.

Anf. 129 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag tänker inte gå in i någon debatt om vad Sten Tolgfors tycker eller tänker, för han ljuger hela tiden och det tänker jag vidhålla. Sten Tolgfors säger t.ex. i en debattartikel i dag att jag, när jag besökte Örebro, vägrade att besöka Ekeskolan.

Jag var inbjuden av Örebro kommun tillsammans med universitetet. Jag hade ett fulltecknat program som varade från morgon till kväll, och jag fullföljde programmet i inbjudan. Det fanns inte i detta program någon inbjudan till Ekeskolan. Därmed kunde jag alltså inte gå dit, och det fanns inte heller möjlighet eftersom programmet var fulltecknat.

Men det här, herr talman, är i sig en löjlig debatt. Men det är Sten Tolgfors som har valt att föra debatten om Ekeskolan på det här sättet. Hade vi hållit oss till saken och de barn det gäller, hade jag också varit mer benägen att gå ut och möta debatten.

Den debatt som har förts här i kammaren i dag tycker jag har varit konstruktiv och bra. Jag har lyssnat till de anföranden som har hållits. Jag har också noterat att moderaterna har olika uppfattningar om hur många statliga specialskolor det ska finnas i fortsättningen.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Anf. 130 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Skolministern kastar ur sig anklagelser som hon inte på något sätt vare sig kan tänka sig eller klara av att bevisa. Jag tycker att om man anklagar någon för att ljuga, ska samma regler gälla som i alla andra delar av samhället, dvs. att man får bevisa det så att man inte står där avslöjad i slutändan.

Jag hävdar fortfarande att skolministern vägrat att besöka Ekeskolan. Jag har själv utmanat henne till debatt i Örebro om Ekeskolan. Jag har vid olika tillfällen uppmanat henne att besöka skolan. Andra har gjort det. Jag vet också att det pågått ett arbete under hand för att få henne att besöka skolan. Det kan väl knappast ha kommit som en överraskning för skolministern att eleverna där vill träffa henne. Halva Sverige vet detta vid det här laget, men skolministern har inte nåtts av någonting.

Jag har inte gjort detta till en personfråga. Jag har i ett och ett halvt år försökt få en debatt med Ingegerd Wärnersson om Ekeskolan, men det har varit totalt omöjligt. Först var ursäkten att hon inte kunde delta därför att hon var ordförande i FUNKIS-utredningen. Hon kunde inte delta i debatten förrän hon hade tagit fram ett förslag som minister. Men hör och häpna, när förslaget kom tackade hon fortsatt nej till debatter, till mina inbjudningar, till massmediers inbjudningar och till alla andra debatter.

I våras lämnade hon efter två tre minuter en interpellationsdebatt här i riksdagen. Hon utnyttjade alltså inte sina 16 minuter. Hon ville inte vara med i debatten då heller.

Som sagt: Exemplet som jag gav från så sent som från denna vecka var ett par inbjudningar som skolministern tackat nej. På det sättet gör hon det till en personfråga. Det är en ministers ansvar och skyldighet att diskutera de sakfrågor som man ansvarar för. De flesta ministrar tycker att det är kul att deras frågor uppmärksammas, så icke skolministern. Här är det ett problem att 13 000 människor engagerar sig i funktionshindrade barn och en skola. Här är det ett problem att vi debatterar en skola.

Jag begriper inte detta. Jag kan inte annat än dra slutsatsen att det finns en mycket begränsad entusiasm och att man inser hur svårfinansierat detta nedläggningsförslag är. Då väljer man, som skolministern, att gå till hårt personangrepp mot Sofia Jonsson och mot mig därför att man inte klarar sakdebatten. Jag beklagar det.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då dagens votering skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

FiU6 Allmänna pensionsfondens verksamhet 1998

Mom. 1

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 2 (näringspolitisk utvärdering av Allmänna pensionsfondens årliga placeringar)

1. utskottet

2. res. (v, mp)

Votering:

245 för utskottet

52 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 69 m, 35 kd, 15 c, 15 fp

För res.: 1 s, 36 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

SkU4 Ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Japan m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU3 Socialförsäkringens personkrets

Mom. 1 (arbetslöshetsförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

281 för utskottet

15 för res. 1

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 36 v, 34 kd, 15 fp, 15 mp

För res. 1: 15 c

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Desirée Pethrus Engström (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 3 (biståndsarbetare och femårsgränsen)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, m, kd, c)

Votering:

162 för utskottet

134 för res. 3

1 avstod

52 frånvarande

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 36 v, 15 mp
För res. 3: 69 m, 35 kd, 15 c, 15 fp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Mom. 5 (gränsgångare)

1. utskottet
2. res. 4 (m)
Votering:
227 för utskottet
68 för res. 4
1 avstod
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 1 m, 36 v, 35 kd, 15 c, 14 fp, 14 mp
För res. 4: 68 m
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU5 Ny svensk filmpolitik

Mom. 1 (begreppet kvalitetsfilm)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)
Votering:
262 för utskottet
35 för res. 1
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 69 m, 36 v, 15 c, 15 fp, 15 mp
För res. 1: 35 kd
Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Mom. 2 (Filminstitutets etiska ansvar)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)
Votering:
260 för utskottet
36 för res. 2
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 36 v, 15 c, 14 fp, 15 mp
För res. 2: 1 m, 35 kd
Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 10 (regionala organisationer på filmområdet)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

282 för utskottet

15 för res. 4

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 36 v, 35 kd, 15 fp, 15 mp

För res. 4: 15 c

Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Mom. 13 (möjlighet för ett regionalt resurscentrum att vara producent)

1. utskottet

2. res. 5 (c)

Votering:

282 för utskottet

15 för res. 5

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 36 v, 35 kd, 15 fp, 15 mp

För res. 5: 15 c

Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Mom. 17 (en oberoende översyn av Filminstitutet)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, fp)

Votering:

247 för utskottet

50 för res. 6

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 36 v, 15 c, 15 mp

För res. 6: 35 kd, 15 fp

Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Mom. 19 (utförsäljning av en av SVT:s kanaler)

1. utskottet

2. res. 8 (m)

Votering:

226 för utskottet

70 för res. 8

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 36 v, 35 kd, 15 c, 13 fp, 15 mp
För res. 8: 69 m, 1 fp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 19 s, 13 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp
Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markrats ha röstat nej.

Mom. 20 (en fristående film- och TV-fond)

1. utskottet
2. res. 9 (mp, fp)

Votering:

265 för utskottet

30 för res. 9

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 35 v, 35 kd, 15 c

För res. 9: 15 fp, 15 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 7 kd, 3 c, 2 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Elever med
funktionshinder*

11 § (forts. från 9 §) **Elever med funktionshinder** (forts. UbU4)

Anf. 131 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Sten Tolgfors anförande och debattinlägg med en viss beundran för det engagemang som Sten Tolgfors har i frågan. Men jag undrar ändå några saker. Jag blir lite misstänksam eftersom det är så många värderingar som hänger i luften. Allting är så oerhört positivt kring Ekeskolan och den arbetsform som man har där. Jag får nästan det intrycket att Sten Tolgfors över huvud taget inte har övervägt andra alternativ. Sådana utsagor som att det är landets mest komplicerade funktionshinder som finns där måste ju vara alldeles meningslösa. Det kan inte ens vara eftersträvansvärt eller lämpligt. Det måste vara betydligt mer nyanserade utsagor för att det ska gå fästa vad Sten Tolgfors är ute efter annat än att han tycker att Ekeskolan är bra.

Jag har en fråga, och jag tror att det är många som undrar över det. Vilken inställning har Sten Tolgfors till alla de träningskolor som finns – det finns alltså över 300 sådana – när det gäller kompetens och kvalitet och deras möjligheter att ta hand om elever? Det är ju relativt få som går på Ekeskolan.

Jag har alltså funderat över vilken inställning Sten Tolgfors har i frågan som helhet. Det är alldeles klart att han tycker att Ekeskolan är jättebra, men det är inte riktigt klart varför för mig. Hur ser Sten Tolgfors på den övriga delen av verksamheten, träningskolornas kompetens och deras möjligheter att klara den typ av uppgifter som Ekeskolan har med de

relativt få barn som går där? Det handlar ju om en väldigt stor grupp, över 300 träningskolor med olika specialiteter.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Anf. 132 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det är rätt att jag är positiv till specialskolan Ekeskolan. Orsaken till att jag är det är att jag tror att det behövs en skala av åtgärder. Barn har många olika typer av funktionshinder och också kombinationer av funktionshinder. Det gör att deras situation är väldigt individuell och väldigt olika. Därför kan man inte skapa ett enda enhetligt system som man försöker tvinga in alla barn i. Det behövs många olika former.

Många barn kan gå i hemkommunernas olika former av skolor. Alla barn som är i hemkommunerna går ju inte integrerat i den mening som många människor kanske tror när de hör ordet.

Det finns t.ex. regionala specialskolor, Rh-klasser osv. upp till de mycket få specialskolorna för barn med komplexa handikapp. Det är precis så som jag vill att det ska kunna vara. Det ska finnas en vid skala av olika skolformer, så att varje barn kan få den miljö som det barnet passar bäst i.

Grunden för det är inte riksdagsbeslut utan att barn och föräldrar tillsammans med skolornas experter själva finner och bestämmer den form som passar just det speciella barnets situation allra bäst.

Jag tycker att Ekeskolan svarar mot detta. Barnen där har, som skolministern faktiskt nämnde i sitt anförande, prövat en rad olika typer av skolformer men misslyckats över hela skalan och sedan kommit till Ekeskolan. Om man stänger det enda alternativ som återstår efter det att eleverna har misslyckats i alla de olika skolformerna på hemmaplan, blir följden bara den att vi får drygt 30 barn till i landet som inte kommer till sin rätt.

Det är verkligen fråga om att låta många blommor blomma och att lägga mer av ansvar och inflytande på barnen, föräldrarna och skolorna själva och mindre på riksdagen.

Anf. 133 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att den analysen var särskilt övertygande. Jag undrar fortfarande om det inte bland all den kompetens som finns i landet finns kompetens som alldeles utmärkt klarar just den här typen av handikapp. Rättare sagt vet jag att det är så.

Jag undrar också vilka utvärderingar Sten Tolgfors tänker på när han talar om en ledande kompetens i en unik specialitet. De utredningar som jag har sett har inte alls på samma sätt varit positiva. Skolverkets sista utvärdering sade helt enkelt att kvalitetskriterier och kvalitetsuppföljning inte förekommer på skolan. Jag kan inte bedöma det här, men Sten Tolgfors måste ha ett helt annat material än det som jag har.

Jag reagerar också mot sättet att argumentera t.ex. i motionen. Jag tror att Sten Tolgfors lite grann har bidragit till missuppfattningen att Ekeskolan ska stängas och att de barn som går där ska gå i vanliga kommunala skolor. Det finns en glidning i uttryckssättet som gör att det lätt kan uppfattas så.

Sten Tolgfors hänvisar också till massmediernas reaktioner. Han måste därför ha varit uppmärksam på att det missförståndet redan fanns. I motionen nämns Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter. Jag

*Elever med
funktionshinder*

slog upp Svenska Dagbladets ledare och breven till ledarsidan. Det är sant att det där finns sex artiklar, av vilka Sten Tolgfors har skrivit tre själv.

Anf. 134 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! För att börja med det sista vill jag säga att det inte är en hemlighet för någon som har följt frågan att Expressen, Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter har haft flera förstaledare i sakfrågan. Det är inte alls så att vi har spritt missförståndet. Det är de som inte har velat diskutera Ekeskolan som har hävdat att allt annat än just den är viktigt.

Vad det handlar om är att barnen hänvisas till hemkommunerna. I dessa finns det flera sorters skolor. Det finns också regionala specialskolor för vissa barn med funktionshinder, men man vill ta bort möjligheterna att gå just på Ekeskolan.

Det är vidare intressant att höra Gunnar Goude ifrågasätta kompetensen. Det är just den typen av kompetens som Gunnar Goude vill sprida med hjälp av resurscentren. Ni säger att den är helt avgörande för att kommunerna ska klara det här i framtiden.

Det är också intressant att majoriteten inte ser skillnad på singel- och multihandikapp. Vi har i Sverige traditionellt haft en handikappolitik som ser blinda, döva, rörelsehindrade osv. i vertikalt perspektiv. För barnen på Ekeskolan är perspektivet horisontellt – man är blind *och* döv *och* rörelsehindrad *och* autistisk. Komplexiteten i den typen av funktionshinder är en helt annan än i singelfunktionshinder. Att Ekeskolan är så speciell beror kanske på att den är inriktad just på att hjälpa barn med multifunktionshinder.

Utfallet av de olika kombinationerna av funktionshinder blir väldigt individuellt. Jag har sett ett antal exempel på skolan där barn som icke har varit kontaktbara i hemkommunen efter fyra år plötsligt kan vara med på en uppvisning och t.ex. spela piano inför en hel aula och presentera sin musik. Att eleven kan tala och vara delaktig är en sorts kvalitetsutvärdering.

Det är knappast någon slump att barn och föräldrar själva säger att det först var när barnen kom till Ekeskolan som någonting började hända. Barnen och föräldrarna slåss så mycket som de bara kan för att den här skolan ska få vara kvar.

Anf. 135 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har två ganska konkreta frågor till Sten Tolgfors. Den första rör utvecklingen av resurscenterverksamheten: Anser Sten Tolgfors att det är omöjligt att utveckla en resurscenterverksamhet utan att ha tillgång till en fast skoldel? Som den minnesgode erinrar sig fördes denna debatt också när man förändrade Tomtebodas inriktning. Tomtebodas resurscentrum fungerar i varje fall utifrån den erfarenhet som jag har väldigt bra.

Också den andra frågan är konkret: Anser Sten Tolgfors att de mest multifunktionshindrade eleverna finns på Ekeskolan?

Anf. 136 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om resurscenterverksamheten. De som jobbar där säger själva att de är beroende av en samverkan med den

fasta skoldelen. Man utvecklar tillsammans med skoldelen ny kunskap, som man sedan skickar ut i landet, och det är gott nog för mig.

Den andra frågan hann jag inte notera i hastigheten.

Anf. 137 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ställer frågan en gång till. Anser Sten Tolgfors att de mest multifunktionshindrade eleverna i Sverige i dag finns på Ekeskolan?

En kommentar till möjligheterna att utveckla resurscenterverksamhet: Jag tycker att det är viktigt att dra lärdom av resurscenterverksamheten vid Tomtebodas, där man faktiskt har lyckats utan att ha tillgång till en fast skoldel. Även Sten Tolgfors borde dra lärdom av detta.

Jag hinner kanske med också en annan fråga. Den har anknytning till en fråga som jag fick ett dåligt svar på från Bo Lundgren och som gällde på vilket sätt vi ska utveckla den kommunala kompetensen. För att vara tydlig vill jag säga att jag inte satte den frågan i motsatsställning till diskussionen om specialskolorna. Vi är alla överens om att vi ska utveckla den kommunala kompetensen i fråga om stöd till de mest behövande eleverna.

Min fråga är: Hur går detta ihop med moderat politik vad gäller resurser till kommunerna?

Anf. 138 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Den första frågan var om de mest multihandikappade eleverna finns på Ekeskolan. Jag tycker inte att det är en intressant fråga. Jag tycker att den intressanta frågan är att det på Ekeskolan finns 33 barn som kommunerna inte har kunnat hjälpa. Det säger kanske en del av komplexiteten i deras funktionshinder.

Jag är helt övertygad om att kommunerna aldrig kan komma nå samma specialkompetensnivå som en specialskola. Vad är då anledningen till det? Jo, därför att de här barnens funktionshinder är så speciella att en speciallärare kanske träffar ett enda barn med just en viss typ av behov under hela sin karriär och livstid.

Det säger sig självt att framför allt de små kommunerna då löpande inte kan hålla lika hög kvalitet. Kanske kan knappast ens de stora kommunerna klara det som specialskolan Ekeskolan klarar.

Den andra frågan gäller den avvecklade skolan på Tomtebodas. De synpunkter som jag har fått är inte alls så odelat positiva som den politiska uppfattningen om detta har varit.

Hur ska man utveckla kommunernas kompetens och framför allt kopplingen till kommunernas resurser? Jag vill att varje barn med funktionshinder ska ha en statligt garanterad och finansierad rätt att välja skola. Det innebär att pengarna följer med barnet dit som det självt, föräldrarna och experterna tycker att barnet ska gå. Det innebär att kommunerna inte har möjlighet att styra resurserna till någonting annat men också att man förmodligen förbättrar resurstilldelningen till de barnen i många kommuner, där de kanske i första hand betraktas som kommunala budgetproblem.

Det är den bilden som många föräldrar ger. De har kämpat år efter år och slagit sig blodiga mot hemkommunen därför att barnen inte får tillgång till det stöd som de behöver.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

En annan fråga är att kommunerna uppvisat brister när det gäller LSS-lagen, inte minst i de tider som vi nu har haft. Öronmärk alltså pengar direkt till barn med funktionshinder, och ge dem själva makten att välja på vilken skola de ska gå! Då kommer situationen att förbättras. Jag tror att barn och föräldrar då kommer att avgöra om specialskolorna behövs. Under en för mig överblickbar period är jag helt övertygad om att Ekeskolan skulle få vara kvar, om man flyttar makten från politiker till människorna själva.

Anf. 139 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Först ett tillrättaliggande. Sten Tolgfors säger att vi har svårt att se att barnen på Ekeskolan är mer än synskadade. I alla våra handlingar står det att det handlar om synskadade med tilläggshandikapp eller i övrigt handikappade.

Det jag inte kan få att gå ihop riktigt i Sten Tolgfors argumentation är att han säger att segregation i vissa fall kan vara något positivt, om den är självvald. Samtidigt beskriver han att de barn som finns på Ekeskolan i dag finns där på grund av att de har upplevt misslyckanden i sina hemkommuner. Då är ju frågan: Hur pass självvalt är det då egentligen, om det är det som är grunden för alla de elever som finns på Ekeskolan? Det är den bild Sten Tolgfors får oss att se när det gäller barnen på Ekeskolan.

Sten Tolgfors pratar ofta om att han har träffat barn där som för första gången har fått en kamrat, eller att det är först när de kom till Ekeskolan som de har lärt sig att skratta. För mig är det beklämmande, därför att för mig innebär en handikappolitik som är seriös att man kan erbjuda möjligheter så att barn lär sig skratta i sina hem från början och att man får kamrater, oavsett om de är handikappade eller inte, i samhället.

Sten Tolgfors! Valfriheten; för vilka är det som valfriheten *inte* ska gälla? För vilka elevgrupper? Är det vissa kommuner – Sten Tolgfors säger att de alltid är misslyckade – som låser in barnen i en garderob med en assistent, och vilka kommuner är det i så fall? Sten Tolgfors måste klart tala om vilka som inte ska få den här valmöjligheten, för han lägger inte fram några förslag på att öppna för att det ska finnas fler specialskolor.

Anf. 140 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det jag lägger fram förslag om är att ge alla barn, och särskilt barn med funktionshinder, en statligt garanterad och finansierad rätt att välja skola. Då kommer faktiskt behovet att styra om Ekeskolan eller andra specialskolor blir kvar, och faktiskt också om det kommer att öppnas nya, antingen i offentlig eller i enskild regi. Valfriheten ska självklart inte bara gälla några, utan den ska gälla alla, och inte beskäras, som socialdemokraterna vill nu.

Den andra frågan som Torgny tog upp är en fråga om avvägning mellan ambition och verklighet. Det är klart att vår vision och vårt mål måste vara att alla barn accepteras. Jag har jobbat med mobbningsfrågor i tio år, och jag vet att det inte är så. Jag har pratat med tillräckligt många föräldrar och barn som är funktionshindrade för att veta att många av barnen inte är accepterade. De är inte delaktiga. De är utanför och har hamnat i

en skrubbb, och de upplever det väldigt tydligt, inte minst när de kommer till de tidiga tonåren.

Då är frågan: När visionen kolliderar med verkligheten, Torgny, ska det då finnas en utväg eller ska det inte göra det? Torgny Danielsson vill ta bort utvägen. Han vill säga till de barn som faller igenom därhemma – eller man kan se det så, och det kanske är riktigare, att kommunerna faller igenom – att det inte finns någon dörr som kan öppnas. Situationen är som den är. Möjligheterna är uttömda. Man har prövat två, fyra, sex, åtta eller tio skolor, men det har inte lyckats. Okej, det var det. Vad gör man då? Det är den fråga som Torgny Danielsson måste svara barnen med multifunktionshinder på, och som de är väldigt oroliga för att han inte kan svara på.

Det är därför segregationen kan vara positiv när den är självvald. Om man tillräckligt länge har upplevt att man tittas på, man pekas åt, man sitter utanför och man är inte med; att då komma till specialskolan Ekeskolan med barn i samma situation där man kan titta på funktionshindren totalt avdramatiserat, där alla är en i gänget, där man är del av ett kompisgäng med kamratskap och helhet och kanske t.o.m. kan få kille-tjejrelationer, *då* är segregationen någonting positivt, och då är den självvald. Alternativet är ju att det blir en negativ segregation som man känner och upplever varje dag på hemmaplan.

Anf. 141 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Både Sten Tolgfors och jag har kolleger och kamrater i våra respektive partier som är ansvariga för kommunal verksamhet över hela landet. Det gäller både borgerligt styrda kommuner, socialdemokratiskt styrda kommuner osv. Vad säger Sten Tolgfors då till dem när han åker ut? Säger han då: Ni har inte och kommer inte heller att kunna skapa de resurser som behövs för att kunna erbjuda de barn som har funktionshinder av olika slag möjligheten att få sin skolgång i närheten av sina hem.

Sten Tolgfors! Ni moderater pratar ofta om mångfald. Är det den statliga specialskolan som kan skapa det mesta av mångfalden, eller kan man skapa den bäst ute i kommunerna? Jag menar då mångfald som ger möjlighet att skapa verklig valfrihet, dvs. ett stort antal möjliga lösningar och olika individanpassade åtgärdsprogram.

Anf. 142 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Torgny Danielsson frågar mig vad jag säger till mina kommunpolitiker. Det intressanta är väl att fråga vad de säger till mig? Och vad säger Torgny Danielssons kommunpolitiker till mig? De säger nämligen samma sak.

Jag kommer t.ex. från lilla Åmål från början. Jag hör från många små kommuner att man inte tror på möjligheten att man ska kunna erbjuda en tillräckligt god undervisning på hemmaplan, därför att man har problem i dag. Man har stora problem i dag. Lärarna tror i många fall inte på det heller. Framför allt tror inte föräldrar på det, och inte barn heller, som har upplevt att fernissan på välfärdsstaten vad gäller barn med funktionshinder är synnerligen tunn. Det finns oerhört mycket att göra här, och den delen är vi överens om: Kommunerna måste bli bättre.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Torgny Danielsson frågar också vem som ska skapa mångfald, men det ligger i sakens natur att jag inte kan fatta beslut om det. Mångfalden kommer som ett resultat av de mångas valfrihet. Då kommer det att vara så att statliga specialskolor kommer att behövas och finnas, statligt kompetensstöd till kommunerna kommer att behövas och finnas, kommunala skolor som är duktiga på detta kommer att behövas och finnas, och jag tror också att vi kommer att få se enskilt drivna skolor som kommer att behövas och finnas. T.ex. tror jag att föräldraföreningen på Ekeskolan i ett långsiktigt perspektiv säkert skulle göra ett jättebra och engagerat arbete med att driva den skolan.

Men Torgny är fast i ett systemperspektiv. Han tror att vi här och nu ska fatta beslut om var funktionshindrade barn ska gå och var de har det bäst. Men besluten ligger inte hos oss. De ligger hos barn och föräldrar. Mångfalden kommer inte ovanifrån – den kommer underifrån.

Anf. 143 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag väldigt väl känner igen debatten. Det är en debatt som står mellan oss som tror att vi kan åstadkomma förändringar och förbättringar och dem som inte vill åstadkomma dessa förbättringar.

I mars månad i nådens år 1999 debatterade vi i den här kammaren en antidiskrimineringslag för arbetslivet, en lag som ska stötta de funktionshindrade på arbetsmarknaden. När frågan om den lagen skulle avgöras här i kammaren visade det sig att moderater och centerpartister var emot att funktionshindrade skulle ha rätt att slippa bli diskriminerade i arbetslivet. Jag kommer tillbaka till detta senare.

Det är bra, herr talman, att vi nu kan gå vidare i utvecklingen och bygga ett samhälle för alla, ett jämlikt samhälle där alla har möjlighet till full delaktighet. Men det här är ingen lätt process i många olika avseenden. Inte minst när det gäller opinionen har det visat sig under FUNKIS-utredningens tid, dvs. den tid då FUNKIS-utredningen har diskuterats och beretts, att det här är komplicerat.

Och det är lätt att skapa oro. Det är lätt att skrämman upp människor – som Gunnar Goude sade här tidigare – om man väljer ord som man sedan glider på och ger intryck av att det är någonting annat som ska åstadkommas än det vi egentligen vill göra.

Jag tycker vidare, som fler har sagt här, att det är beklagligt att vi inte har haft möjlighet att diskutera bredden i det här stödet till funktionshindrade elever, utan att debatten har fokuserats på en liten del. Och det är klart att det är så som jag tror Beatrice Ask sade tidigare: Det är naturligt att man diskuterar det man är oense om. Men det är inte riktigt på det sättet att vi kan göra det så lätt för oss. Vi har också en skyldighet att diskutera på bred front.

I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd tas flera avgörande steg framåt i arbetet med att göra samhället mera jämlikt och öka förutsättningarna för delaktighet. Men när vi tar dessa steg framåt i utvecklingen är det viktigt på vilket sätt det sker. När FUNKIS-utredningen presenterades var jag kritisk på ett antal punkter. Jag var det därför att jag vet hur den här typen av förändringar påverkar, kan skapa oro osv.

Jag vet det därför att jag själv är förälder till ett barn som är utvecklingsstört. Jag vet det därför att jag nu har arbetat med handikappolitik i socialutskottet i fem år. Jag vet att tiden är viktig, tiden att lära känna nya förutsättningar och nya ambitioner så att förändringar inte ska upplevas som hot.

Jag har därför varit djupt engagerad i att påverka det förslag som vi nu har att ta ställning till så att det fångar upp de erfarenheter som jag och andra har av att ha vistats under lång tid i miljöer där vi umgås med funktionshindrade både i organisationer och i familjesituationer.

Mycket av det arbete som jag och andra har engagerat oss i har också skett tillsammans med föräldraföreningen vid Ekeskolan och med stöd av den. Jag är därför väldigt nöjd att de synpunkter som jag och andra har redovisat i stor utsträckning har tillmötesgått.

En av de synpunkterna har varit föremål för väldigt mycket diskussioner här i dag. Ska skolan stängas, som Sten Tolgfors och andra säger, eller ska eleverna få fortsätta att gå i skolan? Jag har försökt att läsa betänkandet. Jag har inte hittat att det någonstans står om stängning.

Det är det som Gunnar Goude var inne på tidigare. Genom att glida på formuleringarna försöker man att få det till någonting annat än vad det egentligen handlar om. Eleverna kommer att få gå kvar på Ekeskolan. I den debattartikel som Sofia Jonsson hänvisade till tidigare i dag står det just det som jag nu säger.

De elever som nu går på Ekeskolan får fortsätta att gå på Ekeskolan sin skoltid ut om de vill. Elever i framtiden i den här situationen som behöver det stöd som en skoltid på Ekeskolan utgör kommer också att få den skoltiden. Det kommer att finnas i riksdagsprotokollet. Ni får gå till rätta med mig den dagen det inte är giltigt längre.

Ett annat område som jag har synpunkter på handlar om möjligheterna att under en begränsad tid få stöd och träning och att få möjlighet att använda den specialkompetens som finns t.ex. vid Ekeskolan. Den möjligheten var inte riktigt tydligt beskriven i utredningen.

Därför tycker jag att det är väldigt viktigt att vi på den punkten fått klarläggande. Tycker skolan hemma, föräldrarna och övrig profession som finns kring ett funktionshindrat barn att eleven behöver just det stödet kommer det att finnas till hands. Det kommer att vara en jättebra och viktig oas för dessa ungdomar.

Herr talman! Jag har också haft synpunkter på det som står i propositionen om lokaliseringen av resurscenterverksamheten. Propositionen skulle kunna tolkas på det sättet att resurscenter för synskadade på sikt skulle enbart finnas i Stockholmsområdet. Jag anser inte att en sådan ordning är bra. Skälet för det är flera.

Genom att geografiskt sammanföra organisationer som tidigare funnits på olika platser finns det en uppenbar risk att kompetens går förlorad. Det gäller inte minst här där det väldigt mycket handlar om att kompetensen är människor.

Det är lätt att man väljer någonting annat än att flytta med till en förändrad lokalisering. Får man en sådan utveckling innebär det naturligtvis att det ytterst är de funktionshindrade eleverna som drabbas och som går miste om resursen.

Dessutom skulle en sådan lokalisering som man möjligtvis kan läsa in i propositionen få till följd att Ekeskolan inte skulle kunna fullgöra sina

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

uppgifter. Den verksamhet som var kvar skulle bli för smal. Det skulle också drabba eleverna.

Det är alldeles utmärkt att utskottet lägger denna uppgift hos den nya styrelsen. Alla inblandade vinner därmed tid. Tid är viktigt för att göra den bästa analysen av vilken modell som bäst gynnar ungdomarna. Personligen är jag övertygad om att det är att behålla såväl Ekeskolans resurscenter som Tomtebodas. Väldigt mycket talar för att det är den optimala lösningen.

Herr talman! Jag tycker att det går att dra en tydlig slutsats av det jag berättat om processen när det gäller att påverka det slutgiltiga förslaget vi har i riksdagen. Min slutsats är att det är en mer framgångsrik väg att vara konstruktiv och delta i processen än att gå vid sidan av och hojta.

Herr talman! Jag ska avslutningsvis säga något om mitt ideologiska förhållningssätt till arbetet med att skapa lika förutsättningar och en situation och ett samhälle där alla är lika mycket värda. Som politiskt aktiv vill jag vara pådrivande för att ta många steg framåt i den utvecklingen.

Jag vet också att det förhållningssätt som jag, vi socialdemokrater och flera andra har tyvärr inte delas av alla. Många tolkar förändringar som försämringar eftersom man inte ser målet. Vi har genomfört många förändringar i samhället som har syftat till att göra det bättre för alla och skapa förutsättningar så att människor som kanske inte alltid passar in i normalmallen ska kunna leva ett vanligt liv. Vi har mött motstånd.

Vi har mött motstånd från dem som har motsatt sig att vi ska stänga institutioner och låta utvecklingsstörda komma hem och bo i samhället. Vi har mött motstånd när vi ville förändra sjukvården för psykiskt sjuka. Jag tycker, herr talman och kolleger, att det finns anledning att komma ihåg den resa vi har gjort på handikappområdet under det här århundradet.

Vi har gått från en situation där man skulle gömma undan dem som inte passade in i normalmallen och där man dolde funktionshindrade. De fick inte vara med i samhället, de fick inte visas upp. Ibland var det så att de placerades i ladugården. Det finns anledning att komma ihåg den resan. I den situation där vi står i dag vill vi åstadkomma ett samhälle som fungerar för alla överallt.

Vi ska inte ha speciella bibliotek för den som rörelsehindrad eller den som är döv. Vi ska inte ha speciella kommunkontor för dem som är synskadade. Vi ska bygga ett samhälle som i alla delar fungerar för alla människor. Då måste man ta steg framåt. Då måste man våga att ta en debatt mot dem som är rädda för att förändringar innebär försämringar.

Slutligen vill jag säga någonting om det som hänt under 90-talet. Vi har förbättrat samhället för många människor med funktionshinder. Vi har genomfört lagstiftning, som här har beskrivits tidigare. Det handlar om lagen som stöd och service, assistansersättning och psykiatrireformen. Vi har lyckats värna den här gruppen funktionshindrade.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen bad riksdagens utredningstjänst att beskriva hur det hade utvecklats när det gällde anslagen till handikappområdet under 90-talet.

Jag ska inte gå igenom detta i detalj. Jag kan bara säga att det visade sig att mycket mer pengar går till de här grupperna i dag än tidigare. Fler människor omfattas av stödet än någonsin tidigare. Ulf Nilsson från Folkpartiet, som jag tror har lämnat kammaren, ville återställa handi-

kappreformen. Är det de två och en halv miljarderna i assistansersättning som fanns 1994 som han ville komma tillbaka till? Eller vad är det för någonting? I dag är det 7 miljarder. Mer än 8 000 personer har personlig assistans. Bara för att det inte ska råda någon tvekan om detta säger jag: Aldrig någonsin har så många funktionshindrade haft så mycket personlig assistans som i dag. Andra kan försöka vrida på den bilden – men detta är fakta.

Om den politiska viljan finns kan man genomföra sådana här förändringar. Men om man säger att det inte går så blir det inget. Detta gäller naturligtvis också den här målgruppen. Vill man att en viss grupp människor – om det nu är 30 eller 1 000 – i samhället för alltid ska vara utanför och i en speciell fålla så är det förstås rätt att säga som moderater, centerpartister och kristdemokrater. Var folkpartisterna står vet jag inte, eftersom de tycker två saker. Men om vi vill att alla ungdomar ska ha samma chans att vara med överallt i samhället måste vi ta steg framåt. Då måste vi också våga föra en diskussion med dem som är oroliga för de förändringar vi vill göra, och inte beskriva de förändringarna på ett sådant sätt att man åstadkommer ännu mer oro.

I detta anförande instämde Eva Johansson, Nils-Göran Holmqvist, Torgny Danielsson, Agneta Lundberg och Sonja Fransson (alla s).

Anf. 144 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Hans Karlsson inledde med att säga att han känner igen debatten. Han stod och slog sig för bröstet och menade att han och socialdemokratin tror på förändringar och förbättringar. Han pratade om ett samhälle för alla. Det vill jag också ha. Han pratade om ökade resurser till kommuner, skolor och funktionshindrade. Det vill jag och vi som vill bevara skolan också ha. Det gäller speciellt med tanke på att det bara är 50 % av kommunerna som har en plan för funktionshindrade och handikappade i kommunen.

Men det finns en sak till – och en väldigt stor skillnad mellan Hans Karlsson och mig. Jag tror också på elevens rättigheter och valmöjligheter.

Hans Karlsson pratar om ett samhälle för alla – om lika förutsättningar och människors lika rätt och värde. Jag undrar hur det går ihop med hans stora samhällsbild om att han vet hur alla elever vill ha det. Han tar fram en fyrkantig bild på skolpolitiken där alla ska stöpas i samma form.

Hans Karlsson! Det är viktigt att öka resurserna till kommuner. Men det är också viktigt att se till en valfrihet. Varför kommer Hans Karlsson fram med den motsättningen?

Anf. 145 HANS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag säga att det kanske är lite genant för Sofia Jonsson att jag här påminner kammaren och åhörarna om att centerpartisterna gick emot förslaget om att skapa en lag som förbjuder diskriminering av funktionshindrade i arbetslivet. Jag förstår att Sofia Jonsson tycker att det är genant.

Sedan vill jag tala om valfriheten. Vad vi gör med detta förslag är att vi ökar valfriheten, Sofia Jonsson. I dag kan man nämligen inte alltid välja att gå i sin skola hemma därför att skolan inte har byggt ut resurser-

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

na. Med de besked som lämnas i betänkandet blir det tydligt att det är en uppgift för varje kommun och skola att klara detta.

Det är viktigt att vi också ser till att skolan finns kvar för de elever som med sina föräldrar och sin skolpersonal ändå känner att de för längre eller kortare tid behöver gå i en särskild skola för att träna sig i särskilda delar. Och som jag skrev i Nerikes Allehanda i går, och som Ingegerd Wärnersson, Torgny Danielsson, Lennart Gustavsson, Gunnar Goude m.fl. har sagt här, så kommer Ekeskolan att vara kvar.

Anf. 146 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Först har jag en kort kommentar till det förslag till lag som Hans Karlsson diskuterade. Det var inte så att vi gick emot det – vi gick ett steg längre. Vi ville ha en samlad diskrimineringslag för både homosexuella, funktionshindrade, invandrare osv. Vi gick ett steg längre än vad socialdemokratin då gjorde.

Hans Karlsson har själv kommenterat sin debattartikel i Nerikes Allehanda i går om att skolan ska få finnas kvar. Men, Hans Karlsson, det är ju bluff och båg! Det handlar ju inte om det. Grundskolan och den fasta skoldelen ska ju försvinna. Om Hans Karlsson nu är så övertygad i sin argumentation och i sin ståndpunkt – varför törs han inte gå ut i debatten och diskutera det han verkligen står för? Jag förstår inte hur diskussionen och kopplingen Hans Karlsson gör går ihop. Varför hanterar han och socialdemokratin detta på det här sättet?

Anf. 147 HANS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte förstår vad det egentligen är Sofia Jonsson frågar om i den sista frågan. Jag har väl tydliggjort i flera artiklar under den senaste tiden var jag står i den här frågan. Det kan det inte råda något tvivel om. Det jag står för står hela det socialdemokratiska partiet i Örebro län för. Detta säger jag för att undanröja andra missförstånd som har spridits i den här kammaren under dagen. Vi är fullständigt eniga.

Centerpartisterna röstade emot antidiskrimineringslagen, Sofia Jonsson. Riksdagen hade inte att ta ställning till något annat förslag. Det fanns ingen annan utredning framme. Att samla alla diskrimineringslagar under en hatt är ju en fråga i nästa steg. Det fanns inget sådant förslag att ta ställning till. Därför tycker jag att det hade varit ganska trevligt om ni hade stött det förslag som fanns och som från och med i år faktiskt gör det förbjudet att diskriminera funktionshindrade. Men på den vagnen är inte centerpartister och moderater med.

Anf. 148 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Hans Karlsson sade att debatten om Ekeskolan gjort att vi inte haft möjlighet att diskutera bredden. Jaså, vem har hindrat det? Det skulle jag gärna vilja att Hans Karlsson svarar på.

Hans förnekar också att Ekeskolans fasta specialskola ska stängas. Jag läser ur betänkandet:

Utskottet har i det föregående ställt sig bakom regeringens förslag att avveckla de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan.

Sedan låtsas Hans som det regnar och hänvisar till att allt ska bli som det är. Det ska ju bli möjligt att komma till resurscentret på visstidsbe-

sök. Men det är en helt annan sak! Det är då inte fråga om att man går med klasskamrater läsårsvis med trygghet och långsiktighet i en social miljö. Då är det fråga om att komma under en begränsad tid – ingen vet hur länge det kan vara – och på träningsbesök eller utredningsbesök lära sig något särskilt t.ex. Det är inte vad Hans Karlsson och jag gjorde när vi gick i skolan. Vi hade klasskamrater, långsiktighet osv.

Den andra delen i detta är att det är totalt oklart var detta resurscenter ska finnas, vilket också gör det väl magstarkt att hävda att inget ska hända med Ekeskolan. Någon annan någon annanstans någon annan gång ska fatta beslut om lokaliseringen – det är innebörden av majoritetens beslut. Det finns en betydande risk för att ingenting alls blir kvar där Ekeskolan i dag ligger.

Hans Karlsson säger att vi glider på ord. Jag hävdar att han glider på åsikter. Låt mig läsa upp vad han själv har skrivit i Nerikes Allehanda:

Det finns barn med mycket svåra funktionshinder som mår mycket bra av integration i den allmänna skolan. Men det finns också ett antal barn som inte får samma chanser i en allmän skola som i en skola inriktad på deras speciella behov.

I samma artikel förbinder sig också Hans Karlsson att försvara den fasta skoldelen vid Ekeskolan så att den blir kvar och utvecklas. Tala om att glida på uppfattningar! Denna artikel är från november. Ingenting så substantiellt har hänt att det skulle kunna motivera en sådan total och dramatisk omställning som den Hans Karlsson har genomgått.

Anf. 149 HANS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! För en stund sedan sade jag, men Sten Tolgfors lyssnade kanske inte på mig då, att jag tror att den skoldel som kommer att finnas kvar blir en väldigt värdefull oas för dessa ungdomar. Med detta vill jag säga att jag är övertygad om att det under en ganska lång tid kommer att finnas behov av att under längre eller kortare perioder gå på Ekeskolan – inte på resurscentret, Sten Tolgfors! Sten Tolgfors vill inte läsa hela texten, utan han läser valda delar som passar hans åsikt och hans retorik. Det läser han gång på gång men han läser inte helheten. Det kommer att finnas ett resurscenter och det kommer att finnas en skoldel, Sten Tolgfors och alla andra!

Anf. 150 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Vi fortsätter den pedagogiska övningen. Ännu en gång ska jag återge vad som står i betänkandet: Det behöver införas regler i skollagen om att barn som är synskadade eller gravt språkstörda får fullgöra sin skolplikt i särskilda resurscenter. Det är vad som står i betänkandet i den delen.

Hans Karlsson svarade över huvud taget inte på frågan om vad det är som har hindrat honom att föra vilken debatt han vill när det gäller politiken för skolgång för barn med funktionshinder. Skulle detta på något sätt hindras av att många har velat diskutera Ekeskolan? Snarare borde det ju ha uppmuntrat. Intresset för skolgången för barn med funktionshinder har väl aldrig varit större.

Hans Karlsson har ännu inte förklarat vad det är som motiverar denna totala omställning. Både han och kommunens socialdemokrater har ju

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

förbundet sig att försvara specialskolan vid Ekeskolan – den fasta skoldelen – men sedan gör Hans Karlsson precis tvärtom.

Svara gärna också, Hans Karlsson, på frågan om hur den här avvecklingen av specialskolan ska gå till! Hur ska man klara att behålla kompetensen när alla vet att skolan har ett beslut om stängning hängande över sig? Jag vet att personal redan nu börjar fundera på att söka sig någon annanstans. Hur ska man klara ekonomin när man får ett ständigt minskande elevantal t.ex.?

Vi vet att de ekonomiska konsekvenserna inte, vare sig för kommunerna eller för skolan eller över huvud taget, finns med i dagens betänkande. Detta ska kastas in i efterhand, som jästen efter degen. Därför blir beslutet här formellt vid voteringen senare ett skott i mörkret. Ingen vet effekterna.

Avslutningsvis talar Hans Karlsson om 30 barn för alltid utanför men de själva väljer, vill och kämpar för att få gå på specialskolan Ekeskolan för att tillgodogöra sig alla kunskaper som de behöver för att kunna vara delaktiga i samhället i stort.

Anf. 151 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Om vi nu ska läsa ur betänkandet kunde vi kanske idka högläsning gemensamt från början till slut, Sten Tolgfors, så att vi kan redovisa helheten. Sten Tolgfors utelämnar text när han läser ur betänkandet. Där står det nämligen: ”Samtidigt byggs riksresurscentren ut vid de båda nämnda skolorna och tillförs en mindre skoldel för visstidsplacement.” Det passar inte Sten Tolgfors retorik att peka på detta.

En skoldel kommer att finnas kvar. Om man, Sten Tolgfors och andra, ska kalla den fast eller inte tycker jag mest är en semantisk fråga. Den här skoldelen kommer att finnas tillgänglig för de ungdomar som behöver den. Det är min bedömning och den får du, Sten Tolgfors, och andra kritisera mig för den dagen detta inte längre är giltigt.

Sedan gäller det detta med att bevara kompetens. Genom att samtidigt bygga ut resurscentret skapas naturligtvis större förutsättningar för att bevara kompetensen jämfört med om vi bibehåller nuvarande läge. Sedan må man hålla alla tummar man kan för att moderat politik inte blir genomförd på det kommunala området, för då blir det inte lätt att fullgöra det här. Moderaterna vill ju ta av kommunerna en massa pengar och sänka skatten för de välbeställda. Med en sådan politik klarar vi självklart aldrig att ge de här eleverna en bra skolgång.

Anf. 152 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Regeringen har i sin proposition *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* en god principiell utgångspunkt, nämligen att ”rätt till stöd, likvärdiga villkor och utbildning av god kvalitet för barn och ungdomar med funktionshinder måste stödjas och utvecklas”.

I föreliggande betänkande *Elever med funktionshinder* har det skett några förbättringar jämfört med propositionstexten men fortfarande finns negativa förslag kvar, främst om att inskränka målgruppen för framtidens specialskolor till att endast omfatta döva och hörselskadade elever med behov av teckenspråkig miljö – däremot inte för synskadade, talskadade elever eller elever med multipla funktionshinder. Konsekvensen blir att

de fasta skoldelarna på Ekeskolan i Örebro och Hällboskolan i Sigtuna successivt avvecklas genom ett intagningsstopp.

Nu förespråkas i stället en satsning på "en utbyggd resurscenterverksamhet med en mindre skoldel för visstidsplaceringar vid centren". Vidare heter det: "Inom ramen för resurscenterverksamheten skall det enligt regeringens förslag finnas en mindre skoldel för visstidsplaceringar för att kunna möta behoven hos barn och ungdomar som av olika skäl kan behöva mer intensifierade specialpedagogiska insatser under viss tid."

Därefter har utskottet kommit med en ny skrivning som jag för min del anser är en förbättring:

"Dessa placeringar vid resurscentret kan efter överenskommelse och utifrån den enskilda elevens specialpedagogiska behov pågå en längre eller kortare tid och ibland vara av återkommande karaktär."

Fru talman! Hos mig väcker detta ett antal frågor som jag gärna ser blir besvarade under den här debatten: Vad innebär egentligen visstidsvistelse? Vad innebär placering under längre respektive kortare tid?

Här ger betänkandet inget svar. Jag konstaterar dock att skolminister Ingegerd Wärnersson gav sin definition av visstidsbegreppet i en interpellationsdebatt den 12 oktober: "— — — det kan vara allt ifrån en vecka till flera år. Det handlar alltså fortfarande om att utgå från den enskilda eleven." Denna tolkning av begreppet viss tid fick nog många att höja på ögonbrynen, dvs. att viss tid kan röra sig om flera års tid. För mig blir det då snarast en lek med ord. Om en visstidsplacering på t.ex. Ekeskolan innebär flera år har jag svårt att förstå hur det ska kunna fungera utan en fast skoldel och utan möjligheter till ett boende vid den skolenheten, även om man formellt är skriven i hemkommunen.

Både utskottet och skolminister Wärnersson markerar att det handlar om att utgå från den enskilda elevens specialpedagogiska behov. Det är givetvis en riktig, en korrekt, ståndpunkt men jag uppfattar skolministerns tolkning betydligt vidare. Åtminstone jag skulle inte ha kunnat läsa ut en sådan tolkning av visstidsbegreppet om jag enbart hade haft tillgång till betänkandetexten. Jag skulle därför ha önskat att även betänkandetexten hade haft en förklaring av visstidsbegreppet i enlighet med skolministerns tolkning men så är inte fallet. För egen del kan jag därför inte tillstyrka betänkandet i denna del men jag skulle välkomna att ledamöter i utbildningsutskottet, och helst även skolminister Ingegerd Wärnersson, i dag bekräftade att en visstidsplacering kan sträcka sig över flera år om det anses nödvändigt för att tillgodose den enskilda elevens specialpedagogiska behov.

Fru talman! En annan förändring i betänkandet jämfört med propositionen är att utskottet visserligen ställer sig bakom regeringens intentioner att sammanföra Tomtebodaskolans resurscenter och Ekeskolans i en gemensam organisation men att utskottet "anser att frågan om de båda resurscentren skall samlokaliseras till Stockholmsområdet bör lämnas öppen".

Det har i olika inlägg, även här i kammaren i dag men framför allt av socialdemokratiska riksdagsledamöter från Örebro län, med Hans Karlsson i spetsen, setts som en stor seger och som att verksamheten vid Ekeskolan nu är räddad. Men den slutsatsen kan man inte vara säker på. Där delar jag Sten Tolgfors uppfattning.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

Det skrivs ju fortfarande om en samlokalisering, gemensam organisation osv. Detta kan ske på flera sätt, t.ex. genom att två resurscenter som i dag kan tänkas finnas vid de här två skolorna får en gemensam ledning och finns på två platser. Det kan också vara så att de slås ihop till en lokalisering – Stockholm eller Örebro – under gemensam ledning. Om det senare gäller kan man faktiskt inte utläsa om skolan i Örebro i något avseende finns kvar. Där får vi vänta och se vad den kommande styrelsen för stödorganisationen beslutar – så står det faktiskt i betänkandet.

Vi har analyserat och diskuterat denna fråga väldigt ingående inom Vänsterpartiet. Det råder en stor samstämmighet runt många frågor som i dag inte kommit upp till debatt. Jag och partiet delar den uppfattningen, som det står i betänkandet, att alla elever i huvudsak ska få en kvalificerad undervisning i sina hemkommuner. De flesta funktionshindrade elever får också i nuläget sin undervisning i hemkommunen. Ett mindre antal funktionshindrade elever kommer säkert att kunna få ett ökat stöd genom den kompetens som byggs upp i olika resurscenter runt om i landet. Några kommer att få ytterligare stöd genom visstidsplaceringar där under kortare eller längre tid. Men det jag är rädd för är att ytterligare några, ett fåtal elever, med ungefär likartade funktionshinder eller kombination av funktionshinder som de elever som i dag finns och som får sin undervisning på Ekeskolan och Hällsboskolan riskerar att komma i kläm vid omläggningen. Det gäller som tur är inte dem som redan påbörjat sin utbildning eller hinner börja innan intagningsstoppet, men alla tänkbara presumtiva elever riskerar att missgynnas.

För egen del är det fullständigt obegripligt, för att använda ett hårt ord, varför denna lilla grupp elever anses kunna riskera hela integrationsprocessen för den stora majoriteten av funktionshindrade elever. Jag förstår inte varför vi inte kan ha både–och. Den gamla marxistiska tesen, av var och en efter förmåga och åt var och en efter behov, tycker jag är ett lysande exempel. Vissa behöver faktiskt mer stöd och undervisningskompetens än andra. Varför bortse från den verkligheten?

Fru talman! Jag hade önskat att stödet och kompetensen ute i kommunerna via stöd från olika resurscenter hade fått chansen att bygga upp verksamheten före nedläggningen av de fasta skoldelarna vid de berörda skolorna. Nu går besluten som vanligt i motsatt riktning. Först beslutar man att lägga ned en fungerande verksamhet och hoppas på att kommunen hinner bygga upp fungerande strukturer. Om vi i stället för omväxlings skull hade kunnat gå motsatt väg, att se till att få fram en fungerande verksamhet ute i kommunerna, bygga upp olika resurscenter, då hade vi kanske inte behövt fatta ett drastiskt avvecklingsbeslut. Den här skolenheten hade då kunnat avvecklas av egen kraft genom minskad efterfrågan och vi hade haft en fungerande verksamhet på resurscenter och ute i kommunerna.

Jag är övertygad om att de flesta funktionshindrade elever och deras föräldrar vill se en god kvalificerad utbildning för sig själva och sina barn i hemkommunen. Men detta har uppenbart i många fall misslyckats, trots idoga och långvariga försök, vilket kanske förklarar åldersstrukturen på Ekeskolan. Man försöker så långt det går att få en god undervisning på hemmaplan.

Det har sagts att tunga remissinstanser ställer sig bakom propositionen, t.ex. Handikappombudsmannen. Jag konstaterar att Handikappombudsmannen inte hade någon avvikande uppfattning när FUNKIS-utredningen föreslog att alla specialskolor skulle läggas ned, även de som nu räddas för hörselskadade. Det var inget tal om att FN:s standardregler skulle följas, utan alla specialskolor skulle läggas ned. Det har alltså skett en viss tillnyktring hos även Handikappombudsmannen och i propositionen och betänkandet.

Jag kan också konstatera att många tunga remissinstanser, som inte nämnts, faktiskt varit negativa eller i varje fall tveksamma till den här åtgärden. Framför allt betvivlar man de enskilda kommunernas möjligheter att bygga upp den här kompetensen på ett sätt som är tillfredsställande. TCO skriver t.ex. att en skola för alla inte nödvändigtvis innebär en skolform för alla. Jag tycker att det är tänkvärt. Jag konstaterar att Sveriges Psykologförbund, Synskadades Riksförbund i det här läget åtminstone, Lärarnas Riksförbund, Svenska Logopedförbundet, SACO och LO har varit mycket tveksamma, ibland också negativa till förslaget.

Då tycker jag att man ska lära sig av erfarenheter. Det finns tyvärr andra exempel där övergripande beslut utifrån vällovliga principer inte lett till önskat resultat, inte på grund av ovilja utan på grund av bristande resurser och bristande kompetens ute i kommunerna. Då tänker jag på det exempel som Hans Karlsson tog upp: psykiatrireformen som inte i alla avseenden kan sägas ha styrkt de enskilda människornas krav på trygghet, sysselsättning och utbildning ens ute i kommunerna.

Jag kan alltså inte acceptera att någon elev med funktionshinder ska behöva drabbas på ett negativt sätt genom den föreslagna omläggningen. Det är alltså inte rimligt att principer riskerar att gå ut över en liten grupp funktionshindrade elever. Varför inte försöka vara lite mer lyhörd mot de elever t.ex. i Ekeskolan som säger att det är först i denna skolform som de har fått kompisar, känner trygghet och faktiskt fått en personlig utveckling? Varför inte lyssna på de föräldrar som berörs? Jag fick så sent som i dag ett brev. Där låter det så här: "Jag önskar att jag hade fel, men efter 9 års integreringsslit vet jag vad det handlar om. Det är som om vi lägger ner specialskolor, så vips är alla handikappade barn integrerade på ett bra sätt, för då har vi ju inte längre några specialskolor. Simalabim!"

Fru talman! Jag konstaterar att jag nu tvingas yrka bifall till en borgerlig reservation från Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna mot den egna partilinjen. Ett sådant ställningstagande är unikt för min egen del under de drygt 20 år jag jobbat med politiskt arbete i olika parlamentariska församlingar. Jag känner ändå ingen tvekan över beslutet, snarare en stor sorg över att jag misslyckats med att övertyga fler partikamrater i Vänsterpartiet att inta min ståndpunkt i den här frågan. Jag konstaterar trots allt att jag har stöd från en enig distriktsstyrelse i Vänsterpartiet i Örebro län, Vänsterpartiet i Örebro kommun, det vänsterpartistiska landstingsrådet i Örebro län osv. Jag ser också en uppenbar risk – Sten Tolgfors kan tycka att det är bra – att om vi lägger ned de statliga specialskolorna finns det en grogrund för att man i stället försöker hitta privata lösningar i form av fristående skolor, vilket för mig är mer negativt än en helt statlig specialskola.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 3, delvis, under mom. 4 beträffande förändring av specialskolans målgrupp,

m.m. och bifall till reservation 3, delvis under mom. 5 beträffande avveckling av de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan.
(Applåder)

Anf. 153 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Eftersom frågan har ställts här kring visstidsplaceringen och vad som egentligen gäller vill jag upprepa: Propositionen innehåller ett förslag om att en successiv avveckling ska ske av den statliga specialskolan. För den enskilde eleven innebär det i framtiden att man ska vara inskriven i sin hemkommuns skola. Det sägs därmed inte att man ska gå i sin hemkommuns skola hela sin skoltid. Det innebär att om så är att den här eleven behöver ett väldigt speciellt specialpedagogiskt stöd ska man kunna erbjuda detta. Då skrivs ett åtgärdsprogram. Det åtgärdsprogrammet skrivs av kommunens personal och Ekeskolans resurscenter. I lagen som kommer att reglera vad det här innebär för den enskilde eleven står följande: "Barn som är synskadade eller gravt språkstörda får fullgöra sin skolplikt i särskilda resurscenter. Utbildningen skall med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan respektive särskolan."

Det innebär alltså att en elev kan vara en kortare eller en längre tid i det här resurscentret och därmed också fullgöra sin skolplikt. Att vi inte har angivit tiden beror, precis som jag sagt, på den enskilde elevens behov. Så är det även i dag. Det är inte så att målsättningen för de elever som i dag finns på Ekeskolan är att de ska gå hela sin skoltid där. Målsättningen är i dag att man praktiskt ska försöka få hem dem till de skolor där de hör hemma, om det är en träningskola, särskola eller grundskola. Det är alltså ingen målsättning i sig att man ska tillbringa alla sina nio år vid Ekeskolan. Här följs upp de elever som har varit i grundskola, grundskola eller träningskola och inte fungerat och kommit som äldre elever till Ekeskolan. Vi har nämnt de förslag som vi tänker vidta för att förbättra situationen för de här eleverna. Det gäller inte bara för Ekeskolans elever, utan det här gäller generellt. Vi har en stor uppgift att titta på den sociala delen när det gäller de elever som i dag är integrerade ute i våra kommuner.

Det finns alltså möjlighet att fullgöra sin skolplikt i särskilda resurscenter.

Anf. 154 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än statsrådet i den bemärkelsen att inte heller jag tycker att det är fel att alla elever är skrivna i sin hemkommun. Jag kan också tänka mig olika förslag till finansieringar. Det är inte intressant om det kallas specialskola eller resurscenter.

Det finns dock en viss tveksamhet mellan utskottets otydliga skrivning om kort och lång tid och det som skolministern nu säger. Man kan tolka begreppet på det sätt som statsrådet gör, att man kan få sin skolplikt förlagd till ett resurscenter. Men ingen som jag har pratat med har någonsin förknippat visstidsbegreppet med flera års tid. Den tolkning som statsrådet Wärnersson har gjort borde framgå mer av betänkandetexten.

Men jag välkomnar att detta har kommit fram i den här debatten så att det vid specialpedagogiska bedömningar kan ligga till grund när man ska tolka begreppet "viss tid". Det är inget ändamål i sig, men ibland kan det

krävas längre placeringar för att man ska lyckas. Det är värdefullt att den kommentaren har kommit fram i dag.

Anf. 155 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! En liten del i Peter Pedersens anförande handlade om psykiatrireformen. Det är lätt att hålla med om att den inte i alla delar har varit framgångsrik. Men att av det dra slutsatsen att man inte skulle ha gjort någonting åt de psykiskt sjuka tycker jag är att gå väldigt långt.

De allra flesta av dem som tidigare fanns på institutioner finns nu ute i samhället och har ett vida bättre liv. Det är lite farligt att dra den typen av slutsatser som Peter Pedersen gör i sitt anförande.

Anf. 156 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tackar gärna för den kommentaren. Jag har varit kommunalråd i Degerfors under fyra års tid och som ordförande i socialnämnden ansvarig för dessa frågor. Vi har lagt ned ett mycket stort arbete i min hemkommun för att hitta lösningar.

Men det var Hans Karlsson som drog denna parallell. Jag konstaterar bara att verkligheten kan se ut på ett annat sätt än visionerna. Det är lätt att säga att alla, även de psykiskt störda och funktionshindrade, ska ingå och vara en naturlig del i samhället och ha lika villkor. Men vägen dit är väldigt lång.

När vi bryter upp en struktur skulle jag vilja att vi för en gångs skull ser till att de nya strukturerna åtminstone kan skönjas vid horisonten innan vi avvecklar de gamla. Det är inte riksdagsledamöter eller kommunalråd som kommer i kläm, utan det är de enskilda individerna. Jag tycker inte att någon människa – framför allt inte en svårt funktionshindrad människa – ska behöva att riskera att komma i kläm.

Om vi tar Ekeskolan som exempel är det för mig helt obegripligt att 31 elever anses hota hela integrationsprocessen. Om man bygger upp verksamheten och lyckas med den – vilket jag hoppas att man gör – kommer Ekeskolans fasta skoldel inte att behövas i framtiden. Då finns det ju de alternativ som vi alla önskar ska finnas ute i hemkommunerna. I dag finns de inte för ett litet antal elever.

Anf. 157 HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nu var det psykiatrifrågan som jag replikerade på. Men jag fick kommentarer när det gäller ytterligare områden som vi har debatterat här.

Angående psykiatrin kan jag beklaga om Peter Pedersen har intagit ståndpunkten att vi inte skulle ha genomfört psykiatrireformen. Det innebär att han placerar sig i bakåtsträvarens skara, och det känns lite trist.

Eleverna på Ekeskolan är inget hot mot integrationen. De kommer att ha möjlighet att gå kvar där hela sin skoltid. Men frågan är om vi ska satsa resurser på att bygga ut resurscenter och se till att de används på bästa möjliga sätt samt stimulera så att man på den kommunala nivån tar ansvar fullt ut för alla ungdomar i kommunen.

Jag vet att Peter Pedersen har varit kommunalråd i Degerfors, och det är en av de kommuner som har det jobbigt ekonomiskt. Men för den skull kan man inte säga att man inte vill ta ansvar för alla invånare i

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

kommunen. Jag tycker att det är bekymmersamt när han uttrycker sig på det sättet.

Anf. 158 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Hans Karlsson tar till väldigt billiga knep. Jag har aldrig sagt att jag tyckte att man inte skulle ha genomfört psykiatrireformen. Jag sade bara att man – precis som med den här reformen – inte får se alltför lättvindigt på de problem som föreligger. I alltför många kommuner förs det en lång och besvärlig kamp mellan landsting och kommun om vem som ska betala för ditten och vem som ska betala för datten. Det blir alltså en ekonomiska fråga.

Vi ser människor som enheter, inte som individer av kött och blod, och jag vill inte att det ska bli så åter en gång. Vi borde lära oss av de misstag som har gjorts.

Jag betraktar mig inte i något avseende som bakåtsträvare. Jag ser gärna reformer, men de ska vara väl underbyggda. Det ska få ta tid, och man ska tänka sig för.

Sedan förstår jag också att de elever som i dag finns på Ekeskolan inte är något hot. Det är ungefär som att säga att vi ska lägga ned halva Sverige; det drabbar inte dem som lever nu, men om 50 år så kommer det inte att finnas några jobb. Det är ett konstigt sätt att argumentera. Eller hävdar ni att de behov som eleverna på Ekeskolan har i dag inte kommer att finnas i framtiden? Jo, säger ni då, men de får man fixa på hemmaplan.

Finns det resurser? Ett stort antal remissinstanser har, precis som jag, stora tveksamheter i den frågan.

Anf. 159 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag håller med om att integrering måste vara grunden när man ska förbättra framtiden för funktionshindrade barn. Jag tror att huvudinnehållet i propositionen kan vara ett bra medel för att göra situationen ännu bättre för det stora flertalet i denna grupp.

Det finns i dag gott om kunskaper om integrering, men också en hel del kunskaper om att integrering måste genomföras med yttersta försiktighet och med känslighet för varje individs unika situation. Vi måste se till att inte förfalla till något slags integreringsfundamentalism.

För denna lilla grupp som behöver en mycket specialiserad kompetens och resurskrävande hjälp och stöd för sina funktionshinder räcker det inte bara med en god vilja. Det måste till gedigna resurser, kunskaper och engagemang.

Om kommunikationen inte fungerar, om den sociala samvaron inte kan fås att fungera, kan integreringen i stället komma att innebära en livslång stigmatisering. I vissa fall när det gäller de ungdomar som kommer till Ekeskolan måste man ha insikten och klokheden att förstå vilka elever som måste få en alldeles specifik specialpedagogik.

Jag anser därför att den fasta skoldelen vid specialskolan Ekeskolan ska få vara kvar.

Anf. 160 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag tänkte lyfta fram en annan fråga än den som nyligen har diskuterats.

Jag vill först säga att jag tycker att betänkandet innehåller väldigt många bra saker, inte minst för att man äntligen tar ett samlat grepp om de resurser till funktionshindrade elever som är integrerade ute i samhället. Vi bryr oss nu om eleverna på ett annat sätt genom att vi satsar extra resurser på elever som är integrerade. Kunskapen och den pedagogiska metodiken ska ökas bland lärare liksom kompetensen hos kommunerna.

Det är oerhört många fler elever som är integrerade i samhället, och det är också den målsättning som vi har. Det tycker jag är bra.

Det finns dock en sak som jag skulle vilja peka på och som jag också har motionerat om. Det handlar om riksgymnasierna och riksgymnasiernas möjlighet att anordna individuella program. Det står nämligen i de skolpolitiska målen att alla barn ska erbjudas en likvärdig utbildning, och det är en viktig formulering. Det innebär med andra ord att också de elever som går på riksgymnasier ska ha möjlighet att gå på ett individuellt program.

I det här betänkandet står det att de elever som går på ett riksgymnasium inte får tillgång till individuella program. Detta tycker jag är diskriminerande. Jag tycker att man då inte följer skolpolitikens mål. Man följer framför allt inte heller de handikappolitiska målen.

Fru talman! Jag anser att också de som går på riksgymnasier, som många gånger är gravt rörelsehindrade, döva eller hörselskadade, många av dem med flera andra tilläggshandikapp, har lika stora rättigheter till och lika stora behov av en anpassad skolgång med individuella program.

Jag kan inte förstå varför man här utesluter möjligheten till individuella program. Jag tror nämligen att just dessa elever har ett väldigt stort behov av att få dem anpassade utifrån var och ens möjligheter och behov.

Jag vill inte förlänga den här debatten, men vill ändå peka på dessa svårigheter och yrkar därför bifall till motion Ub24.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 november.)

12 § Vissa regeländringar på skolområdet

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU5
Vissa regeländringar på skolområdet (prop. 1998/99:110).

Anf. 161 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Det är löjligt att tala om undervisning. Större delen av lektionerna går åt till att försöka hålla klassen tyst eller sittande eller inom klassrummet. Eleverna kommer droppande en efter en vartefter, och det är svårt att urskilja någon gräns mellan rast och lektion, början och slut. Ingen ber om ursäkt för att de kommer för sent, kanske för att det inte går att urskilja vad det är de ska komma sent till, inte till undervisningen i alla fall. Eleverna tuggar tuggummi, dricker läsk, pratar i mobiltelefoner, studsar med basketbollar, springer runt och jagar varandra genom klassrummet, kallar varandra och lärarna för hora och

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Elever med
funktionshinder*

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

bög. Några stycken, som man knappt ser, halvligger paralyserade över bänkarna och försöker gömma sig och drömma sig bort.

Fru talman! Det var ett kort utdrag ur en artikel i en av våra sydsvenska dagstidningar. Författaren Christina Classon blev inbjuden som gästförfattare till en skola i Malmö och hennes upplevelser blev till artiklar som ger en bild av en svensk skola i förfall.

Den mörka bild som hon förmedlar är säkert en verklighet på många platser i landet men speglar dessbättre inte fullt ut läget i våra svenska grundskolor. Det finns massor av fina exempel på goda skolor där relationerna mellan elever och mellan lärare och elev är utmärkta och där en verklig kunskapsbildning sker. De olika rapporter som försöker att ge en korrekt bild av skolan i Sverige lämnar ändå en bild som ger oss anledning att bli oroliga.

Skolverket säger att förra året lämnade 5 000 elever grundskolan utan att kunna läsa, skriva och räkna. En av tio elever, 10 %, nådde inte upp till den kunskapsnivå som behövs för att klara gymnasiestudier. 20 % av eleverna slutade grundskolan utan att ha nått kunskapsmålen i ett eller flera ämnen och saknade betyget Godkänd i ett eller flera ämnen.

I gymnasieskolan fullföljer bara åtta av tio elever sina gymnasiestudier inom fyra år. För gruppen av elever som är födda i ett annat land eller med en förälder eller båda föräldrarna födda utomlands är statistiken mycket nedslående. Hela 43 % av eleverna fullföljer inte sina gymnasiestudier inom fyraårsperioden. Nästan hälften av dem lämnar alltså gymnasiet i förtid. Sammanfattningsvis måste man kunna konstatera att vår svenska grundskola inte har lyckats i sitt arbete på många avgörande plan.

I stället för att sänka kraven på elever, sänka kraven på lärares kompetens, acceptera dåligt ledarskap och hålla fast vid en orimlig syn på eleven som en kollektiv varelse måste skolan helt byta perspektiv och betrakta elever som enskilda individer med olika känslor, livsintressen och förutsättningar.

Fru talman! Med den utgångspunkten är det förvånande med majoritetens förslag som presenteras i betänkandet om vissa skolfrågor. Förslaget att sänka kravet på sökande till lärartjänster utan tidsbegränsning, s.k. tillsvidareförordnanden, så att det inte längre ska vara nödvändigt att behärska svenska språket är ett slag i ansiktet på tusentals elever som dagligen behöver möta många vuxna med ett bra svenskt språk.

Det sägs att det ska räcka med att ha de kunskaper som behövs för att göra ett fullgott arbete som lärare. Den inställningen tycker jag är mycket cynisk. Vad menar ni egentligen med detta? Räcker det med att slöjdläraren är duktig med kniv och bandsåg för att anses kunna göra ett fullgott arbete, eller vad menas egentligen?

De elever och lärare i s.k. invandrartäta skolor – ett uttryck som ibland används – som jag har talat med är mycket bekymrade och förundrade över detta förslag. Kanske är lärarna på skolan de enda personer på hela dagen som talar bra svenska och som möter oss, säger eleverna. Att få ett väl fungerande svenskt språk är en grundförutsättning för att lyckas både i gymnasiet och längre fram i yrkeslivet, är en uppfattning som man förmedlar.

Jag tycker att det är självklart att vi ska ställa krav på dokumenterade kunskaper i svenska språket på de sökande till fasta lärartjänster. Det är

en självklarhet för oss moderater. Att inte göra det är att ge upp, att helt enkelt devalvera våra krav på en fullgod skola för alla.

Argumentet att språkravet ska verka diskriminerande är utomordentligt konstigt. Det är väl alldeles givet att svenska elever ska undervisas så att svenska språket stärks, inte förflackas som regeringen vill.

Ett annat förslag som är i samma uppgivna anda är förslaget om att inrätta ett sökbart individuellt program. Förslaget måste ses som ett direkt erkännande att grundskolan misslyckats med sitt uppdrag att ge eleverna tillräckliga baskunskaper för att klara ett nationellt program.

Som jag nämnde inledningsvis, fru talman, saknar alltför elever förutsättningar att klara de nationella programmen – en utveckling som borde bromsas i stället för, som nu, accepteras.

Regeringens fortsatta syn på kärnämneskurser kommer också att accelerera utslagningen från gymnasieskolan – en utveckling som på sikt också kommer att märkas i den högre utbildningen med största sannolikhet.

Vi beklagar detta och kan bara hoppas att riksdagens majoritet så småningom kan hinna ifatt vår syn på kärnämnen och betrakta eleverna som just individer och inte som en grupp med likartade förutsättningar. Jag vågar påstå att den uppfattning som vi företräder också delas av merparten av våra svenska elever och lärare.

Fru talman! Det finns många goda skäl till att vi skaffar oss utförlig information om alla skolors resultat och kvalitet i en målstyrd skola. Skolans huvuduppgift är som bekant att bibringa elever kunskap, och den uppgiften får aldrig ifrågasättas. Vi har också ett nationellt ansvar för att skolans resultat i vid mening följs upp, och här behövs en rejäl uppsträckning, enligt vårt sätt att se det.

Här kan vi dock se ett visst ljus i mörkret i förslaget att avskaffa timplanen, visserligen bara i 80 kommuner. Men det är ändå så pass många att vi kan få en hygglig bild av läget i Sverige och hur den avskaffade timplanen också påverkar skolans arbete och resultat. Det är ett gammalt moderat förslag, och vi är glada att nu riksdagens majoritet finner vårt gillande.

Med en skola utan timplan och krav på goda resultat växer också kravet på uppföljning och utvärdering. Därför för vi återigen fram vårt förslag om ett fristående kvalitetsinstitut som en garant för en nödvändig genomlysning av vårt svenska skolväsende. Kunskap om sakers tillstånd är som bekant alltid en viktig förutsättning för förbättringsåtgärder.

Fru talman! Jag har talat om regeringens förslag som på ett antal punkter konserverar och erkänner grundskolans misslyckanden och som ytterligare försvårar för stora elevgrupper att få en bra undervisning i svenska språket och som borde avslås av denna riksdag. Men för tids vinnande yrkar jag nu bifall bara till reservation 3 under mom. 2, nämligen beträffande ett fristående kvalitetsinstitut.

Anf. 162 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! I föreliggande betänkande om regelförändringar på skolområdet visar regeringen sin uppfattning i några frågor, en uppfattning som jag har upplevt att man tar avstånd från i den politiska debatten. Jag vill här ta upp ett par av dessa frågor.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Den första frågan som jag vill beröra är ämnet estetisk verksamhet. I denna kammare har jag interPELLERAT såväl kulturministern som skolministern angående nedvärderingen av detta ämne och oron över att man inte i tillräcklig grad uppmuntrar människor att utveckla sina kunskaper och färdigheter inom det estetiska området. Estetisk verksamhet har såväl med kulturarv som med hantverk och med företagsamhet att göra. Estetisk verksamhet har med sinnlighet och lärandelust att göra. Estetisk verksamhet är ett sätt för många att utvecklas utifrån sin förmåga och begåvning.

Skolministern påstod den 12 oktober innevarande år och kulturministern den 14 oktober samma vecka att ingen nedvärdering fanns.

Likväl, när regeringen nu vill göra en regelförändring och tillåta vuxenstudierande att också studera estetisk verksamhet, vilket egentligen borde ha skett för länge sedan, får inte de vuxna räkna in detta ämne i sitt slutbetyg. Det får däremot ungdomarna. Att inte få ta med den kompetensen i ett slutbetyg kan inte tolkas på något annat sätt än en undervärdering av själva kunskapen.

Vi kristdemokrater värnar om all kunskap. All kunskap har olika sidor, en teoretisk del och en praktisk. Dessa sidor är lika viktiga, liksom de talanger och begåvningar som vi har för dem. Det finns ingen anledning att i en målrelaterad utbildning skilja mellan ungdomar och vuxna. För övrigt kan man, inom parentes sagt, fråga sig när man är vuxen i vårt land, eftersom gränsen inte är tydlig. Ibland är det 25 år, ibland 20 år, ibland 18 år och ibland 16 år som gäller.

Detta resonemang om olika ämnen med olika sidor och hur man får tillgodoräkna sig betygen i slutbetyget gäller också idrott och hälsa kurs A. Vi kristdemokrater menar att vuxenstudierande ska kunna räkna in idrott och hälsa kurs A samt estetisk verksamhet i slutbetyget. Vad finns det för anledning att skilja mellan t.ex. en 18-åring och en 25-åring i detta avseende?

Den andra frågan som jag vill ta upp gäller lagförändringen beträffande att ta bort insikter i föreskrifterna som behörighetsvillkor. Enligt betänkandet ska man i stället låta arbetsgivaren ansvara för att den anställda läraren skaffar sig insikter om målen. Vid flera tillfällen har vi från vårt parti frågat skolministern om värdegrunden. Hon har med all önskvärd tydlighet bedyrat sitt stora intresse för värdegrundsarbetet och också iscensatt ett antal projekt ute på landets skolor. Det förefaller då nästan absurt att samtidigt som man med all kraft förankrar kunnande och uppmärksamhet kring värdegrundsarbetet så lyfter man bort målen från behörighetsvillkoren för lärare – kunskapen om skolans mål.

Vi kristdemokrater tycker tvärtom att om någonting skulle ändras så skulle man utöver kunskaper om skolans mål som villkor för att lärare skulle vara behöriga också ange skolans värdegrund och vilka värden den vilar på för att lärare ska vara behöriga. Vi anser således att lärare som ska tjänstgöra i skolan ska ha nödvändig ämneskompetens, pedagogisk kompetens samt kunskap om värdegrund och mål för den svenska skolan.

Självklart anser också vi att lärare ska ha kunskaper i svenska språket. Det finns inte någon anledning att sänka det kravet.

När det gäller försöksverksamheten utan nationell timplan har vi i vår reservation tagit upp den begränsning som man vill göra till ett 80-tal kommuner. Fortfarande förstår inte vi varför inte alla som anser att de

har beredskap att kunna vara med i försöksverksamheten skulle få vara med. Det är väl jätteintressant att demokratin, om man vill kalla det så, nämligen rösterna ute i verksamheten som visar vilka som vill vara med i försöksverksamheten eller inte, får göra sig gällande. Nu är inte det fallet, vilket vi beklagar. Men då tycker vi att det är väldigt viktigt att också friskolorna finns med i försöksverksamheten utifrån sina speciella villkor och också blir utvärderade.

Fru talman! Sammanfattningsvis vill jag påtala vikten av att behöriga lärare utöver sin ämneskompetens också ska ha kunskaper om skolans mål och värdegrund samt att kunskap i estetisk verksamhet och i idrott och hälsa också ska inräknas i slutbetyget.

Jag står bakom Kristdemokraternas reservationer, och för tids vinning yrkar jag bifall till reservation 1 under mom. 8.

Anf. 163 SOFIA JONSSON (c):
Fru talman!

Man tillverkar kärlek inuti sig själv
bygger upp den
sedan kan man njuta av den
tills man tröttnar på att vara kär
men ändå inte
man kan älska på avstånd.

Fru talman! Det här är en dikt som är skriven av Susan Razay och är publicerad i boken *Varför älskar jag så?* Boken innehåller tonårsdikter som är skrivna av ungdomar i årskurserna 5–8 i Rinkeby. Det är fascinerande att se hur eleverna, de flesta inte mer än 14 år, hanterar språket. Den visar vilken tydlig makt orden har och hur avgörande de är för vår utveckling som människor. Den som inte har orden i sin makt saknar för det mesta annan makt också.

Bredbyskolan i Rinkeby är ett exempel på en framgångsrik skola, där man vågar tro på eleverna och därför vågar ha högt ställda krav. Få, om ens några, elever går ut grundskolan där utan godkända betyg.

När man läser elevernas dikter i denna bok, och när man ser på Bredbyskolan, ser man också hur avgörande skolan är för att ge alla ungdomar lika möjligheter och hur, närmast ofattbart, viktigt språket är för att deras möjligheter ska öppna sig framöver.

Mot den bakgrunden blir jag faktiskt lätt förtvivlad när skolministern och socialdemokraterna aviserar sänkta krav på lärarnas förmåga att hantera språket. Med det uttalade syftet att sänka kraven ska lärare inte längre behöva behärska svenska språket, som det tidigare hette, utan endast kunna tillräckligt bra svenska med hänsyn till tjänsten.

Det enda argument för förändring som jag hört föras fram är att ge fler människor, främst med invandrabakgrund, tillträde till läraryrket. Man motiverar det med att invandrare och de som är andra och tredje generationens invandrare behövs i alla typer av verksamheter, inte minst i skolan. Jag tycker också att det är oerhört viktigt, men man måste också fundera på vad det är som händer och vad det är som Socialdemokraterna föreslår.

Jag tycker att regeringen med sitt förslag bara förstärker uppfattningen om att man, bara för att man har en brytning, inte kan svenska. Det

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

handlar ju inte om dialekter eller mindre brytningar. Att behärska det svenska språket handlar om ordförråd, grammatik och förmåga att uttrycka sig.

Socialdemokratin brukar ju säga sig värna om de utsatta i samhället, människor med låga inkomster, de från hem utan utbildningstradition, arbetslösa och andra. Det man nu är på väg att göra tycker jag är ett historiskt svek mot barnen i de familjerna. Det är ju inte barnen från framgångsrika familjer, från hem med många böcker och långa utbildningar, som kommer att drabbas av en skola där lärarna inte måste kunna ordentlig svenska. De med goda förutsättningar hemifrån klarar sig i det närmaste alltid.

Fru talman! Det är inte dessa människor som har anledning att frukta en socialdemokratisk politik. Det är i stället de människor som av olika anledningar befinner sig i utsatta positioner som skolministern är beredd att svika.

Fru talman! Det är drygt ett år sedan riksdagsvalet. Det var en ganska annorlunda valrörelse på många sätt, speciellt för att skolan kom i fokus mer än någonsin tidigare. Vi var flera partier som tävlade om att överträffa varandra i löften om hur skolan ska förbättras. Också Socialdemokraterna deltog i den tävlingen. Många människor trodde på regeringens löften om att förbättra skolan. Men trots det har inte mycket hänt för att komma till rätta med skolans problem. Och historien har upprepat sig. I våras gick på nytt nästan en tiondel av eleverna ut grundskolan utan tillräckliga kunskaper.

Att inte komma med nya ordentliga förslag är en passivitet i politiken som är obegriplig för mig. Det saknas ju inte stöd för nya förslag – tvärtom. Vi i riksdagens oppositionspartier har under föregående år fört fram mer än 100 förslag om skolan. Samtliga avlogs i riksdagen med hänvisning till att regeringen skulle agera.

Fru talman! En av de frågor som vållat mest debatt har varit frågan om lärarbristen i skolan. Alla, utan undantag, har varit överens om att läraryrket ska uppvärderas. Att vara lärare är en av de viktigaste uppgifterna man kan tänka sig. Det tycker jag också ska märkas i skolan. En uppvärdering av läraryrket kan t.ex. handla om att inrätta nya karriärvägar, att skapa utrymme för högre löner, att ge tid och resurser för vidareutbildning, att öka lärarnas inflytande i hela skolan och mycket annat. Men för mig kan det aldrig någonsin förenas med att sänka kraven på blivande lärare.

Fru talman! Därmed vill jag yrka bifall till reservation 5 under mom. 11.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

12 § (forts.) Vissa regeländringar på skolområdet (forts. UbU5)

Anf. 164 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställen i utskottets betänkande nr 5. Sedan det är gjort ska jag så långt stämbanden räcker försöka motivera mitt ställningstagande.

I propositionen finns förslag som sinsemellan inte har just något annat samband än att de på olika sätt syftar till att stimulera skolan att utveckla sin verksamhet, så att den mer och mer tar sin utgångspunkt i elevernas behov och förutsättningar. Jag tänker inte kommentera vart och ett av förslagen utan bara några av dem.

Det dubbla kommandot och läroplanens mål å ena sidan och timplanen å andra sidan har länge diskuterats och kritiserats. Många menar att timplanen omöjliggör den individualisering och demokratisering av skolan som läroplanen anger som mål. Om det bara handlade om att lösa den konflikten kunde timplanen avskaffas omedelbart, som en del av motionärerna vill. Men kraven bör ställas högre än så.

Vi ska ha en nationellt likvärdig skola, och det är en mycket hög ambitionsnivå, som vi ännu inte har nått. Det finns skillnader i kvalitet och annat mellan olika skolor – skillnader som måste minska, inte öka. Därför vill vi nu söka oss fram efter de bästa vägarna för att stärka målstyrningen och likvärdigheten. Vi gör det i en försöksverksamhet där ca 80 kommuner ska kunna delta genom anslutning av skolor. Det kan bli en ansevärd mängd skolor som deltar i försöksverksamheten, och jag hoppas också att det blir många skolor, eftersom vi då får ett bredare underlag.

Denna försöksverksamhet kommer förhoppningsvis att stimulera den pedagogiska debatten ute på skolorna och att stimulera utvecklingen. Skolans anställda får ett ökat utrymme för sin professionalism, och det är inte oviktigt. Där försöksverksamheten lyckas väl kommer elevernas inflytande över det egna arbetet att stärkas betydligt, vilket är en annan önskvärd effekt.

Men förhoppningsvis får vi ut mer än så av försöksverksamheten. För att alla målen ska uppnås måste man ute i skolorna, i kommunerna och även från statens sida utveckla betydligt bättre instrument för uppföljning och utvärdering av skolans verksamhet.

Den nationella likvärdigheten ska alltså stärkas, och därför är det nödvändigt med en försöksverksamhet där vi ger oss tid att utveckla instrument som ger oss möjligheter att dra slutsatser för framtiden.

Den andra fråga som jag vill kommentera gäller den del av gymnasiet där ungdomar av olika anledningar inte går på ett nationellt program utan deltar i det individuella programmet. Vår utgångspunkt är att alla ungdomar ska ha en chans att komma vidare i sin utbildning. Det finns ingen anledning att bygga in stupstockar eller återvändsgränder i vårt skolväsende. Tvärtom ska hela ungdomsskolan bygga på övertygelsen om att alla barn och ungdomar kan utvecklas, att alla kan lära sig någonting med rätt stöd.

Det individuella programmet har unika möjligheter att möta elevers olika behov och förutsättningar, och genom att nu göra det sökbart och genom att ännu tydligare än i dag betona att syftet är att förbereda elever för att så småningom kunna gå över till ett nationellt eller specialutformat program förbättras programmets möjligheter att möta eleverna ytterligare.

Det är avslöjande när de här förslagen tolkas som ett sätt att undandra grundskolan ansvaret för den egna verksamheten och som att vägarna ska stängas för en del elever eller i vart fall göras längre och betydligt gropigare än i dag för de elever som inte direkt kommer in på ett nationellt program.

Jag läser in just detta i Moderaternas och tyvärr också i både Kristdemokraternas och Folkpartiets förslag. Man vill föra in ett slags stupstock i ungdomsskolan och göra det ännu svårare för dem som redan har det svårt. Jag menar att det tydligt visar hur man ser på människor och deras utvecklingspotential. Enligt denna syn har man en enda chans, och om man inte tar den eller om det inte var en *fair* chans, åker man ut ur systemet eller blir på ett eller annat sätt hindrad från att komma vidare.

Jag förstår inte den här synen. Jag är övertygad om att alla barn och ungdomar har möjligheter att utvecklas utifrån sin position.

Vi har tidigare haft en sådan här skola. Det var säkert en billigare skola, men den blev väldigt dyr för samhället totalt sett. Den ledde också till väldigt stora klyftor mellan människor, med förluster både ur demokratisynpunkt och ur jämlikhetssynpunkt, och naturligtvis till att många tappade sugen. Vi har inte råd med det, varken ekonomiskt eller mänskligt. Det är därför som vi vill göra hela gymnasieskolan till en skola där var och en kan utvecklas.

Jag skulle vilja ta upp en fråga som har varit uppe i debatten tidigare. Den gäller svenska språket. Det är naturligtvis en av skolans allra viktigaste uppgifter att ge alla barn och ungdomar ett språk att kunna kommunicera med och att känna sig trygg i, så att man kan formulera sina upplevelser osv. Mina med- eller motdebattörer, vilket det nu är, målar upp en bild av att förslaget i vad gäller lärarnas svenskkunskaper innebär att lärare inte längre ska behöva kunna svenska. Anders Sjölund säger att det nu ska räcka med att man kan hantera en bandsåg.

Nej, det är naturligtvis inte på det sättet. Jag måste säga att jag är lite förvånad över det sättet att föra debatten. Det för inte skolpolitiken här i kammaren framåt ett dugg om vi så till den milda grad misstror varandra och varandras ärliga uppsåt att göra skolan bättre. Vi kan ha olika uppfattningar om hur den ska se ut, men när man så till den milda grad försöker svartmåla varandras politik blir debatten väldigt förvirrande för dem som lyssnar på oss och försöker sätta sig in i var partierna står.

Det handlar ju här om att hitta ett sätt att få in den kompetens som många lärare med utländsk lärarexamen som flyttar till Sverige har och samtidigt också att få in den kompetens som ligger i det faktum att de själva har erfarenheter av att ha invandrat hit. Många elever i den svenska skolan har just de erfarenheterna men möter i dag alldeles för få vuxna i skolan som delar den erfarenheten.

Jag är ganska övertygad om att den som har den erfarenheten har en alldeles särskild kompetens att betona vikten av att man skaffar sig goda språkkunskaper så att man har ett språk att kommunicera på. Det är också

det som förslaget går ut på. Det står ingenstans att man inte ska behöva kunna svenska som lärare, utan tvärtom stryks det under att det inte är en kvalitetsförsämring och att man ska ha de nödvändiga kunskaperna i svenska, men att man vill formulera det på ett sådant sätt att man inte utestänger den som inte har svenska som sitt modersmål från början. Jag tycker, i internationaliseringens tider, att det är ett ganska rimligt förslag.

Jag skulle som sagt uppskatta om vi förde debatten om det som faktiskt står och vad vi menar och låter åsikterna gå isär på de punkter där vi är oense om inriktningen, för det finns sådana punkter också naturligtvis. Men svartmålning har skolan aldrig någonsin mått bra av. Jag tyckte att det var bra när Sofia Jonsson tog fram en helt annan bild av vad skolan faktiskt kan åstadkomma, nämligen barn som har ett rikt och bra språk.

Anf. 165 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Eva Johansson anklagar oss för att vi skulle skapa fallgropar till elever som har det svårt efter grundskolan. Det handlar om det individuella programmet. Inte alls! Men Eva Johansson själv företräder ett parti som har skapat en grundskola där alla barn ska lära sig ungefär lika mycket på ungefär samma sätt på ungefär lika lång tid och vid ungefär samma tillfälle i livet. Det här anser inte vi vara förenligt med den syn som jag delar och som Eva Johansson påstår att hon har, nämligen att barn är olika.

Därför funderar jag naturligtvis på: Hur kan Eva Johansson påstå att det att man ska se över det individuella programmet skulle ha att göra med att man skapar fallgropar? Tvärtom! Vi vill ha en flexibel skola där vi skapar möjlighet för de elever som inte är beredda att gå in i detta fyrkantiga system. Vi vill ju lösa upp fyrkantigheten och få en flexibel skola som gör att eleverna kan utvecklas och nå de mål som grundskolan ger. Hur tänker socialdemokraterna när det gäller det här?

Anf. 166 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är när man inte är beredd att i gymnasieskolan ta emot elever som vill komma vidare i sin utveckling som jag är rädd för att vi stänger vägen för många som känner att det är en utveckling just att komma vidare, in i en annan skolform, men framför allt för att få följa med sina kamrater när de går vidare. Det tror jag är en väsentlig del: att inte ställa en del elever utanför där.

Det har inte ett dyft med grundskolans ansvar att göra. Där är vi fullständigt överens om att grundskolan har ett mycket stort ansvar för att göra allt som går för att se till att varje elev har de kunskaper med sig som man behöver för att kunna komma vidare på de nationella programmen.

Men för de elever som nu inte har det kan vi inte säga: Då tänker vi bort er! Vi vill också satsa på dem. Jag tycker att det är angeläget att se till att deras första år i gymnasieskolan inte är bortkastat, utan att de kan få följa de delar av ett nationellt program som de faktiskt klarar av och vill gå in på, och kunna tillgodoräkna sig det sedan, så att man inte får dessa återvändsgränder som blir till stupstockar för väldigt många. Och det är här jag tycker att ni har en alldeles för njuugg inställning till de här eleverna.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Jag skulle önska att det vore lika många från de borgerliga partierna som ställde sig upp här och pratade om de här elevernas möjligheter som i den förra debatten om de funktionshindrade eleverna. Det är viktigt det också, men här är det en grupp elever som i och för sig är större, men där man inte är lika generös, tycker jag.

Anf. 167 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Med det svaret kan jag bara tolka in ett erkännande av att ni inte har lyckats med den målrelaterade grundskolan. Vi tycker tvärtom att det är väldigt viktigt att eleverna får känna sig godkända efter grundskolan och att de når fram till det. Sedan vill vi ha en väldigt mjuk och flexibel lösning, men någonstans må vi nog ta ansvar för att vi har ett målrelaterat system.

Jag vill övergå till en annan fråga som också egentligen handlar om toppstyrning, och det är: Varför är det bara ett åttiotal kommuner, som man ovanifrån väljer ut, som får vara med om att pröva att inte ha någon nationell timplan? Varför kunde man inte i den frågan låta alla de skolor som är långt framme i sin utveckling få vara med och pröva icke timplansbunden undervisning?

Anf. 168 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Ett åttiotal kommuner ger utrymme för en mycket omfattande försöksverksamhet, och det är få gånger som en försöksverksamhet av den här karaktären ges den omfattningen, särskilt som det inte handlar om 80 skolor utan betydligt många fler. Jag hoppas att det är så många kommuner som kommer fram till att man faktiskt vill delta i försöket, därför att det ställer också väldigt stora krav på kommunerna när det gäller uppföljning och utvärdering av verksamheten. Jag vet att det är många som är intresserade, men jag vet också att det är många som blir tveksamma när de ser vilka krav som ställs. Det är alltså ingen liten försöksverksamhet det handlar om.

Vi är inte beredda att nu fatta ett beslut om att ta bort timplanen, som en obegränsad försöksverksamhet skulle kunna ge som resultat, utan att ha resultaten från de här försöken och se vilka instrument vi kan få fram för utvärdering och uppföljning. Det här är ingenting som så att säga enbart är politik i den här kammaren, utan det handlar ju om en skola för väldigt många barn och ungdomar som ska vara bra, och vi måste kunna ta ansvar för de beslut vi fattar.

Jag är den första att hålla med om att grundskolan i dag inte lyckas med det som är dess uppdrag fullt ut, nämligen att se till att alla elever får med sig de kunskaper och de godkända betyg i ämnen som de ska ha till gymnasiet. Det är ett tillkortakommande, och det är därför det är så viktigt att vi ständigt bedriver en utvecklingsverksamhet, att vi ger frihet för en utvecklingsverksamhet ute i skolorna, att vi ger resurser till den, att vi förändrar lärarutbildningen och allt det här som ligger i pipeline nu och som vi försöker med; inte minst en förskola för alla barn som är en bra grund att stå på.

Anf. 169 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att vara positiv. Eva Johansson efterlyste ju någonting positivt från vårt håll, och vi är positiva till det försök

som nu kan åstadkommas i de här kommunerna vad gäller den avskaffade timplanen. Vi tror att det är ett steg i rätt riktning.

Vi hade också hoppats att få gehör för vår syn att detta också måste mätas på ett bra sätt, nämligen ett kvalitetsinstitut, men det kanske vi kan återkomma till längre fram när insikterna har infunnit sig.

Jag vill ta upp två saker i övrigt. Här nämns då att vi vill inrätta stupstockar i den svenska skolan. Det må jag säga: det var verkligen att kasta sten i glashus, om man uttalar det som socialdemokrat! Vad kan man säga annat, när vi vet att av de elever som går ut gymnasieskolan är det bara 43 % som går igenom fyra år av gruppen invandrarelever, om man nu får uttrycka sig på det sättet. Bara åtta av tio läser faktiskt alla fyra åren och tar studenten, som det hette förr i tiden. Det är väl om något ett bevis på att det här inte riktigt fungerar. Är det någon som har byggt in stupstockar så är det väl i så fall socialdemokraterna.

Jag skulle vilja fråga om det här med det svenska språket. Vi är mycket kritiska till att förändra det här. Om man läser innantill i propositionen, vilket jag tänkte få göra här, står det så här: "Samtidigt får avkall inte göras på nödvändiga kunskaper i svenska språket som behövs för att göra ett fullgott arbete som lärare. En sökande bör ha de kunskaper i svenska språket som behövs." Punkt. Hur ska man tolka det? Det går nämligen inte att begripa det egentligen. Behövs för vad då? "Behövs" enligt vårt sätt att se innebär att ha sådana kunskaper att man är ett föredöme språkligt sett för dessa elever som verkligen behöver ha ett bra föredöme.

Anf. 170 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, det går att göra olika tolkningar av vilka svensk-kunskaper som behövs, likaväl som det går att göra olika tolkningar av vad som behövs för att kunna anse sig behärska det svenska språket. Jag är inte säker på att jag klarar en sådan granskning. Vem vet?

Det är därför som vi också säger, som framgår av både propositionen och utskottsbetänkandet, att ansvaret för att bedöma en utländsk lärares kunskaper i svenska flyttas över från skolhuvudmannen till Högskoleverket. Vi utgår från att den som söker ska få lov att dokumentera sina kunskaper i svenska. Det är alltså inte så att det räcker med att kunna skrika ikapp med bandsågen.

Däremot har den formulering som har funnits tidigare tolkats som en diskriminering av invandrade lärare. Det är en förlust för svenska skolan att inte kunna ta tillvara dem. Vi vill hitta en bättre väg att komma fram på.

När det gäller kvalitetsuppföljning och utvärdering och uppföljning av skolan över huvud taget är vi överens om att det är nödvändigt med en sådan. Det är kanske en av de allra viktigaste uppgifterna för oss i framtiden att hitta bra instrument. Jag är inte säker på att det fristående institut som moderaterna förespråkar är den bästa vägen.

Vi håller nu på att "tagga upp" Skolverkets arbete på detta område. Jag är i varje fall inte nu beredd att säga att det arbete som knappt har hunnit att ta sin början med nämnden är misslyckat. Nu vill vi se vad det kan ge. Jag tycker att inspektörernas arbete har lovat ganska mycket. Vi har fått intressanta rapporter från dem som ligger till grund för jobbet både för oss och för regeringen.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Anf. 171 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Herr talman! Det var intressanta synpunkter. Jag går till det sista först. Jag tolkar det som att det nu finns insikt om att det behöver göras någonting åt granskningen av den svenska skolan på ett annat sätt än som görs i dag, och det är bra.

Sedan erkänner Eva Johansson att det är en luddighet i texten som kan tolkas lite grann som man vill. Det är naturligtvis oroande att också majoriteten tycker det. Då har vi alltså inte haft fel som har skrivit i debattartiklar i bl.a. Svenska Dagbladet att vi är oroadе för hur det är skrivet.

Eva Johansson menar med andra ord att det är viktigt att lärarna i svenska skolan har en dokumenterad kunskap och är språkliga föredömen för våra elever och att Eva Johansson också är beredd att arbeta för att oklarheten undanröjs så att det inte råder något missförstånd på någon punkt att det är ett krav att man ska kunna god svenska om man ska vara lärare i den svenska skolan.

Anf. 172 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Detta borde inte vara någon överraskning för Anders Sjölund eftersom det står i de handlingar som vi har behandlat och som vi också tagit ställning till ord för ord i utskottet. Vi hyser inga delade meningar på den punkten.

Det är knepigt i politisk debatt ibland. Anders Sjölund säger att det är bra att vi socialdemokrater nu har kommit till insikt om att vi behöver granska skolans resultat. Det tycker jag är ett märkligt uttalande. Det tyder på att Anders Sjölund inte har någon som helst respekt för att vi har en ganska likartad uppfattning också på den punkten.

Det är en av våra allra viktigaste uppgifter som politiker att följa upp de beslut vi fattar och se vad det blir av det. Det är den enda chansen att få ett vettigt underlag för nästa steg, inte för att kritisera, klanka ned på och måla svart, utan som underlag för att kunna komma vidare i det politiska arbetet och göra verksamheten bättre. Också om detta är vi överens.

Jag förstår inte varför det ska låta på det här lite gnissliga sättet. Jag tycker att vi i stället skulle ta som utgångspunkt att vi har väldigt mycket gemensamt. Svenska skolan skulle må bra av att veta att vi som politiker har en tämligen samlad syn i många frågor på det uppdrag som vi ger till skolan som organisation. Det skulle kännas tryggare och bättre för många som jobbar där.

Anf. 173 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Eva Johansson talar i sitt anförande om en skola för alla, hur viktigt det är att stärka skolan och se till att eleverna blir godkända och kan uppnå kunskapsmålen. Det tycker jag är bra. Det behövs verkliga nya grepp inom skolan och i skolpolitiken.

Inför sommaren kunde vi återigen se hur en stor andel av eleverna från grundskolan gick ut utan godkända betyg. Det är flera saker som jag tycker att man ska förändra. Man ska se över lärarrollen och se till att man får flera lärare i skolan. Man ska göra skolan mer flexibel. Skolan ska få mer resurser för att stärka både kompetens och lärandet.

Vi i Centerpartiet har en idé till. Den idén har Socialdemokraterna valt att inte ens diskutera och knappt kommentera heller. Det handlar om

att ge individuella studieplaner till varje elev. Det innebär en möjlighet ända från årskurs 1 att eleven, läraren och föräldern tillsammans kan se vad eleven som enskild individ kan lära under det närmaste halvåret: hur kan jag som elev utvecklas?

Varför vill inte socialdemokraterna att individuella studieplaner ska finnas för varje elev i grundskolan?

Anf. 174 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har diskuterat också detta. Utskottet skriver i utlåtandet att vi utgår ifrån att det kan bli aktuellt i en del fall, kanske i många fall eller i alla fall. Det vet vi inte. Men vi tycker inte att vi behöver reglera detta centralt. Vi är inte fullt så centralistiska som Sofia Jonsson.

Anf. 175 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Det är ett lite konstigt uttalande från Eva Johansson. Alldeles nyss i debatten innan hade man direkt konkret förslag på hur varje elev skulle lära bäst genom statliga beslut. Men just när det gäller att stärka eleven i sig, att låta varje elev utvecklas i sin takt i den nya skolan, säger man: Nej, det går inte. Det ska inte vara bestämmelser kring det.

För mig är det oerhört viktigt att stärka eleven, ge lokala förutsättningar och ge lärare och föräldrar förutsättningar så att barnet, eleven, ska kunna utvecklas och få godkända kunskaper. Det är det kunskapsmål vi sätter upp här i riksdagen som vi vill att eleverna ska nå.

Jag tycker att det är viktigt att vi har nationella mål. Jag tycker att det är viktigt att vi fattar beslut här inne i kammaren som gör det möjligt för eleverna att få bra kunskaper.

Anf. 176 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har ingenting emot att det upprättas individuella utvecklingsplaner eller studieplaner för varje elev om man tycker att det är ett bra arbetssätt. Men vi har fullt förtroende för att de professionella i skolan tillsammans med elever och föräldrar klarar att göra den bedömningen och att det inte behövs något påbud från Sveriges riksdag.

Det är en fråga för professionen. Vi vill försöka upprätthålla det som läroplanen går ut på. Det är en målstyrning där vi inte är inne och petar i varje detalj och säger hur det ska vara. Vi har förtroende för dem som arbetar ute i skolan och för elever och föräldrar.

Anf. 177 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande nr 5. Jag ska inte kommentera alla delarna, men jag vill kommentera en sak i Yvonne Anderssons anförande. Det gäller kurserna inom de estetiska ämnesområdena idrott och hälsa och den kommunala vuxenutbildningen.

Jag tyckte att Yvonne Andersson nästan fick det till att de som nu väljer att läsa dessa ämnen och tycker att de är viktiga, något som också jag tycker, inte skulle få betyg. Det måste vara ett misstag, Yvonne Andersson.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

På s. 12 står det klart och tydligt: ”Utskottet vill understryka att vuxna som läser Estetisk verksamhet eller Idrott och hälsa A inom komvux skall kunna få betyg på dessa kurser. Sådant betyg redovisas i s.k. samlat betygsdokument och kan åberopas för att uppfylla särskilda behörighetsvillkor.”

Det är det viktiga, inte att göra det till ett kärnämne och ett obligatorium. Som vi vet är det väldigt många vuxna som läser på komvux under stor tidspress. Om man skulle göra detta till ett obligatorium skulle det också kunna rendera kommunerna stora kostnader. Däremot har jag inte sagt att jag inte tycker att det är viktigt att även vuxna rör på sig och att även vuxna får möjligheter till skapande verksamhet.

Jag skulle vilja kommentera en sak till som har tagits upp i debatten, nämligen den befarade kvalitetssänkningen. Man säger att detta skulle medföra kraftiga försämringar av skolans arbete med svenska språket – så står det faktiskt i den borgerliga reservationen. Så är det givetvis inte.

Förtydligandet av skollagen när det gäller lärare med utländsk lärutbildning, deras behörighet och vilka krav på kunskaper i svenska man bör ställa på dem betyder inte att vi på något sätt tummar på kvaliteten på svenska språket.

Däremot finns det väldigt goda skäl för att göra denna förändring. Dels har detta annars en diskriminerande effekt, dels är begreppet *behärska* svenska språket ett mycket oprecist begrepp. Det är oklart vad detta innebär, och det är oklart vem som ska bestämma vad som är perfekt. Ska detta tolkas så att man ska kunna tala svenska så flytande att det kan jämföras med modersmålet så är det ett mycket högt ställt krav. Jag tror att det finns en fara i att överdrivna krav på korrekthet i uttal och satsmelodi och på en fläckfri svenska kan slå över i kravet på att vara svensk.

Med all respekt för mina kamrater i utskottet – jag vill inte på något sätt påstå något – vill jag ändå säga att bakom språkdiskussioner, men kanske inte här i kammaren, kan det naturligtvis ligga en vällovlig omsorg om elevernas språkutveckling. Men de *kan* också dölja drag av främlingsfientlighet. Jag säger dock inte att det är så här i riksdagen. Men när vi tittar på arbetsmarknaden, där vi vet att ungdomar med invandrarbakgrund har mycket svårare än svenska ungdomar att få jobb, ser vi att man ofta hänvisar till att ungdomarna har bristande kunskaper i svenska. Men det är inte alltid sant, utan detta är en attityd och ett sätt att dölja någonting annat.

Jag menar att det är självklart att behovet av kunskaper i svenska kan vara olika för olika lärare och att det kan hänga samman med ämnets karaktär och med elevernas ålder och mognad. Vi är ju i de olika politiska partierna överens om att det är oerhört angeläget att antalet lärare med invandrarbakgrund ökar i skolan – också med tanke på den kommande lärarbristen.

Drygt en femtedel av alla barn har i dag utländsk bakgrund. I Rydskolan i Linköping, varifrån jag kommer, har 30 % av eleverna invandrarbakgrund men ingen av lärarna. För att eleverna ska kunna känna sig trygga och trivas i skolan och även vara mottagliga för inläring är det väldigt viktigt att de har en bra kontakt med sina lärare. Barn behöver någon att identifiera sig med och även bli bekräftade av. Barn behöver se

människor som de upplever vara lika dem själva i olika roller, och även i roller som kan förknippas med inflytande och goda arbetsvillkor.

Det är också viktigt att de ”svenska” barnen får möta människor med olika etnisk tillhörighet på olika positioner och i olika yrken i samhället – även i skolan.

Därför menar jag att bestämmelsen i skollagen som den ser ut i dag i onödan begränsar möjligheten att rekrytera personer med invandrabakgrund till jobbet som lärare. Lärarrollen har förändrats, och det märks särskilt tydligt i de mångkulturella skolornas rörliga, sökande och experimenterande miljö. En lärare måste kanske i dag vara mer privat och personlig i sitt förhållningssätt än tidigare.

En av skolans viktigaste uppgifter är att överbrygga motsättningar och underlätta perspektivbyten. Därför är det viktigt att ha lärare med invandrabakgrund som har erfarenheter och kunskaper som inte andra har. De är viktiga komplement i lärarlagen och i undervisningen. Förmågan att kommunicera är inte bara verbal. Den sker inte bara med ord, utan med kroppsspråket, bilder, musik och rörelse. Vi var på besök på Danshögskolan i går och såg den entusiasm som lärarna jobbar med där.

Detta var lite korta kommentarer kring språket.

Jag vill också säga att vi i Vänsterpartiet står bakom slopandet av timplanen. Men vi tycker att det är klokt att man först bygger upp och får erfarenheter av en försöksverksamhet. Det finns väldigt mycket positivt med att slopa timplanen, men det är inte helt problemfritt. Många lärare som jag har pratat med hyser farhågor för att de praktisk-estetiska ämnena kan hamna i farozonen och få färre timmar.

Anf. 178 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Att vice ordföranden i utbildningsutskottet inte vet vad utskottet fattar beslut om och diskuterar är bekymmersamt. På s. 10 i betänkandet står att läsa på åttonde raden:

”Regeringen anser vidare att betyg i kurserna Estetisk verksamhet och Idrott och hälsa A inte skall kunna tas med i slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning.”

Då har jag läst det för Britt-Marie Danestig.

Det är också märkvärdigt att Vänsterpartiet inte står upp för estetisk verksamhet och dess betydelse alldenstund Britt-Marie Danestig påstår att hon är orolig för timplanen och för att de estetiska ämnena ska försvinna. Det verkar som att det är relativt dubbla budskap i Vänsterpartiet om de estetiska ämnena.

Dessutom är det bekymmersamt att det inte ska ställas lika höga krav på de svenska språkkunskaperna om man bor och undervisar i invandratäta områden. Jag trodde för min del att det kanske var ännu viktigare med väldigt goda språkkunskaper där för att på ett gott och bra sätt kunna undervisa och lära sig att förstå andra kulturer. Det gäller ju också att förstå invandrabarn och vara tydlig när det gäller deras lärande av språket.

Anf. 179 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag ska svara på den första frågan. Ja, visst står det så – det är helt riktigt. Men det gäller slutbetyget på gymnasial vuxenutbildning. Högst upp på s. 11 står det:

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

”Om estetisk verksamhet och Idrott och hälsa A skulle göras till kärnämnen inom gymnasial vuxenutbildning, liksom de är det i gymnasieskolan, skulle dessa kurser bli obligatoriska för att få slutbetyg från vuxenutbildningen.”

Det är det som det gäller. Det kommer inte med i slutbetyget, men däremot får man med det i det samlade betygsdokumentet och man kan återropa det när det gäller särskilda behörighetsvillkor för studier på högskola eller universitet. Det är väl ändå det som är det viktiga! Om ämnena görs till kärnämnen och ska in i slutbetyget innebär det ett obligatorium – och det tror jag faktiskt inte att de vuxna vare sig vill ha eller är betjänta av i det här fallet.

Jag betonar att det inte på något sätt är meningen att man ska försämra kvaliteten på undervisningen i svenska. Men *behärska* är ett statiskt och väldigt svårt begrepp. Det är också svårt att tolka. Det ändrar vi nu så att man mer kan se på varje individs kompetens vid själva anställningen. Det tycker jag är väldigt bra.

Anf. 180 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte nämnt något annat än slutbetyg i det jag har anfört. Jag tycker att det är väl så viktigt med ett slutbetyg.

Samtidigt vill jag passa på att fråga vad Vänsterpartiet anser att det gör för skillnad om det är en 18-åring eller en 24-åring som får slutbetyget. Varför ska 18-åringen behöva det och inte 24-åringen? Det är en intressant fråga om hur man kan skilja mellan ungdomar och vuxna på det sättet i en målrelaterad skola.

Om det är ett luddigt begrepp att tala om att *behärska* svenska språket är det väl inte mindre luddigt att uttala sig om i vilken grad eller hur mycket kunskaper som *behövs* i svenska språket. *Behövs* är väl om något ett flummigt begrepp. Det är svårt att relatera till och svårt att tolka var den nivån ligger.

Anf. 181 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! De flesta som läser på komvux gör det därför att de vill komplettera sina kunskaper. Antingen vill man konkurrenskomplettera eller också vill man behörighetskomplettera sina betyg. Det hör ihop med vuxenheten. Jag sade att jag tycker att det är viktigt att även vuxna människor rör på sig och får tillgång till skapande verksamhet, men det är just detta att göra det till ett obligatorium, som kristdemokraterna och Yvonne Andersson vill, som jag vänder mig mot. När man är 18 år räknas man som vuxen. Ska vi då göra idrott och hälsa eller något annat obligatoriskt även på universitet och högskolor? Det här hör ju ihop med att det är obligatoriskt.

Jag skulle kanske kunna vända på saken och fråga: Vad menas med att behärska ett språk? Vilka kunskaper ska man då ha i språket? Jag tycker att det är svårt att egentligen definiera det begreppet. Yvonne Andersson kan kanske göra det åt mig. Jag tror att det här blir en mycket mera flexibel lösning, utan att man behöver tumma på kvaliteten. Man kan se på sökandens bakgrund och bedöma hur sökanden stämmer överens med behoven på den enskilda skola som det gäller.

Anf. 182 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Britt-Marie Danestig kommer flera gånger tillbaka till detta med att det är viktigt att inte tumma på kvaliteten vad gäller det svenska språket, och det håller jag med om. Jag tycker att det är oerhört viktigt. Precis som Britt-Marie säger i sitt anförande är vikten av det svenska språket stor, vad gäller både elever som inte är invandrare och elever som är andra eller tredje generationens invandrare. Det är viktigt att kunna behärska svenska språket. Detta är viktigt för den egna vidareutvecklingen och för att kunna hantera ett bra arbetsliv och klara av högre studier om man så väljer. Jag tycker att det är en rättighet för eleven att kunna få godkända kunskaper och ett bra språk.

Men jag blir också lite fundersam. Sedan det här förslaget kom har jag haft diskussioner med många lärare – både lärare med invandrabakgrund och svenska lärare – och de är väldigt förvånade och även väldigt skeptiska till det här förslaget. En del har t.o.m. sagt att det här förstärker uppfattningen att bara detta att man talar svenska med brytning betyder att man är mindre värd eller inte kan svenska över huvud taget. Vi kan väl vara överens om att det inte handlar om dialekter eller mindre brytningar. Britt-Marie Danestig frågade tidigare vad begreppet att behärska svenska innebär. För mig är det att ha ett bra ordförråd, att kunna grammatik och att kunna uttrycka sig väl. Det gäller att föra vidare den pedagogiken till eleverna, som har rättigheten att få lära sig bra svenska.

Anf. 183 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Ser inte Sofia Jonsson att det nu faktiskt finns en öppning mot att vi kanske kan få in fler människor med invandrabakgrund som lärare vid våra skolor och att det skulle kunna tillföra skolan någonting oerhört positivt? Speciellt skulle de barn som har den här bakgrunden tillföras någonting som är väldigt positivt. Det kan vara lite skillnad beroende på vilket ämne man ska undervisa i när det gäller språkkunskaperna. Det är klart att man ska göra sig väl förstådd men det är en avsevärd skillnad mellan att göra sig väl förstådd och att behärska ett språk. Det finns dock vinster att göra på att i våra svenska skolor också få in människor med nämnda erfarenhet.

Jag tycker inte att det är tillfredsställande att barn på skolan i Linköping, där 30 % av barnen har de här erfarenheterna och har nämnda bakgrund, under sin skoltid inte möter någon lärare som de i det här avseendet kan identifiera sig med.

Anf. 184 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Skolan är först och främst till för eleverna. Det är eleverna som har rättigheten att kunna lära sig saker och rättigheten att få godkända kunskaper – alltså precis det som vi har beslutat om här i riksdagen. Skolan ska ju utvecklas och anpassas efter eleverna. Det tycker jag är oerhört viktigt.

I ett anförande tidigare i dag läste jag ur boken *Varför älskar jag så?* och tog upp skolan i Rinkeby, som har satsat oerhört mycket på svenska språket. Många invandrabarn som har fått ta språket till sig har utvecklats och fått självkänsla, vilket jag tycker är oerhört viktigt.

Jag vill ställa en till fråga till Britt-Marie Danestig om de individuella studieplanerna: Ser Britt-Marie Danestig att detta är *ett* led vad gäller

möjligheterna att öka rättigheterna för eleverna att kunna se att de får godkända kunskaper i skolan?

Anf. 185 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Vi är överens om att skolan är till för eleverna och om att det är elevernas intressen som står i centrum. Därför är det viktigt att vi i skolan har människor som har olika erfarenheter och olika kunskaper och att barnen under sin skoltid har möjlighet att möta dem.

Detta med individuella studieplaner ser jag som en av många bra idéer. Inlärningskontrakt är en annan metod. Det finns många olika metoder för att föra ett kontinuerligt samtal med eleverna om deras utveckling och studier. Detta är viktigt. Men att härifrån riksdagen reglera det och säga att det ska finnas ett slags obligatorium eller att vi ska ha individuella studieplaner tror jag inte på. I stället tror jag att varje lärare och varje skola hittar bra former för detta, men de kan få styra det här själva. Sedan kan man kalla det för individuella studieplaner, inlärningskontrakt e.d. Metoderna kan variera, men målen kan vara desamma.

Anf. 186 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Britt-Marie Danestigs inlägg faktiskt rakt igenom var ganska bra, och så var det ända fram till repliken alldeles nyss. Vi har samma uppfattning om varför vi pratar om de här sakerna. Det gäller alltså omtanken om eleverna. Men Britt-Marie Danestig snudade vid ett slags misstanke om att vår ambition när det gäller att låta svenska språket stå starkt bland lärarna skulle ha en annan bakgrund – ett slags diskriminerande orsak eller så. Låt oss slå fast att så är det inte. Vår högsta ambition är att eleverna ska mötas av lärare som kan svenska språket.

Vid flera tillfällen har vi nu här fått bevis på att det både i betänkan- det och i propositionen är mycket otydliga skrivningar. Vi vet inte riktigt vad som står där. Det har vi fått bekräftat av Eva Johansson och även nu senast här. Det finns alltså utrymme för olika tolkningar.

Fortfarande tolkar jag det så att Britt-Marie Danestigs ambition är att man ska kunna svenska på ett bra sätt. Om det råder tvekan finns det en bra metod, nämligen att gå på vårt förslag om dokumenterade kunskaper i svenska. Det är mycket lätt att ordna ett sådant system.

Britt-Marie Danestig talar om att få in fler invandrarlärare med ut- ländsk bakgrund. Jag håller fullständigt med om att det är viktigt. Men samtidigt säger Britt-Marie Danestig att det räcker med att man blir väl förstådd. Då är vi ju tillbaka till det jag sade i mitt inledningsanförande. Om man är slöjdlärare räcker det att man vet att kniv heter kniv och att bandsåg heter bandsåg – att vi gör så här. Men utbildning går inte till på det sättet, utan man måste få möta människor som kan språket i dess helhet, även de små detaljerna som invandrarelever i övrigt inte möter i sitt hem. De små detaljerna i språket ska man därför kunna möta i skolan. Detta är inte möjligt med mindre än att språket behärskas; det här ska inte förväxlas med dialekter, idiom etc.

Anf. 187 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! I mitt inlägg var jag noga med att markera att jag inte alls trott att det bland riksdagsledamöterna finns ett dolt motiv. Däremot

sade jag att det när det gäller arbetsmarknaden definitivt är så i vårt svenska samhälle. Det är tråkigt att attityder som är negativa mot invandrare och som gör att invandrades förmåga misstänkliggörs ibland döljs i termer av bristande kunskaper i språk. Jag tror att vi måste avslöja den typen av attityder och blottlägga dem därför att de skadar samhället i många olika avseenden.

När det gäller detta med slöjdläraren och bandsågen ser vi den tendens som jag tycker att Anders Sjölund har, nämligen att verkligen polarisera och hårdra det här.

Vi lever i ett mångkulturellt samhälle. Alla våra elever – och det finns många elever med invandrarbakgrund – kommer att möta det mångkulturella samhället oavsett vilken skola de går i. Det är väldigt viktigt att de även under sin skoltid får möta människor som har de här erfarenheterna. Det ser jag som en styrka.

Jag kan tänka mig att en person som har goda ämneskunskaper, god pedagogisk kompetens och god social kompetens genom att undervisa i bild eller dans eller någonting annat kanske kan kompensera det att man inte helt behärskar det svenska språket. Det kan finnas andra saker som man kan delge sina elever som gäller deras växt och utveckling och som är minst lika viktigt.

Anf. 188 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Herr talman! Jag vet vad en bandsåg är, men kan dessvärre inte använda den. Det var en fråga som jag ville ställa som handlar om en helt annan sak.

Det faktum att två av tio elever i gymnasiet inte går ut inom tio års tid och att nästan hälften av våra invandrarelever lämnar gymnasieskolan är ett bekymmer för mig. Är det ett bekymmer för Britt-Marie Danestig? I sådant fall, vilka slutsatser drar Britt-Marie Danestig av detta faktum?

Anf. 189 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Det är ett bekymmer för oss alla som sitter i Sveriges riksdag. Det är ett bekymmer som vi delar och som vi naturligtvis med all kraft måste försöka lösa. När det gäller dessa elever är det mycket en fråga om resurser i form av tid och ekonomi i kommunerna. Där kan jag kasta tillbaka frågan till Anders Sjölund. Moderaterna har i sin ekonomi inte särskilt stor förståelse för att man skulle lägga mer pengar på kommunerna, utan de tycker att man skulle kunna lösa de här problemen, som förvisso finns på vissa skolor i vissa kommuner, med privatisering. Det tycker jag är ett alldeles för enkelt sätt att se på saken.

Anf. 190 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Miljöpartiet står bakom betänkandet och har haft samverkan kring propositionen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Det här betänkandet och propositionen består av en mängd lite disparata delar, som i och för sig är viktiga, med olika betydelse. Jag ska kort kommentera några av de punkter som det handlar om.

Den kanske största och viktigaste frågan är naturligtvis den nationella timplanen och försöken med en skola där man slipper kravet på timplan. Själva förslaget är inte utformat i detalj. Det står att arbetet ska ledas av en delegation och att 80 kommuner ska delta i projektet. Det kommer

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

naturligtvis att skrivas direktiv till delegationen, och delegationens sammanställning kommer vi förhoppningsvis att få vara med och titta på. Det är viktigt att man på ett tidigt stadium ger ganska tydliga direktiv så att den försöksverksamhet som vi nu får och som ska pågå under fem år verkligen kan utvärderas på ett enhetligt och bra sätt. Delegationen skulle sammanställas av Kommunförbundet, Lärarförbundet och skollidarna. Men jag tar för givet att t.ex. elevorganisationer också kommer att finnas med.

Det som man speciellt ska titta på är väl sådant som vi förväntar oss att få svar på, frågor kring hur det t.ex. kommer att gå för elever som har svårigheter med ett ämne, om man får lite längre tid på sig. Det är en sådan variabel som man skulle vilja ha en utvärdering på och inskrivet att just detta ska man titta på. Har det varit till någon hjälp för eleven i det avseendet? Hur är det fördjupningsmöjligheter för elever som är speciellt intresserade av ett visst ämne? Det är en annan sådan sak som det är viktigt att man redan i starten talar om att man vill ha svar på. I vilken utsträckning har man kunnat öka temaundervisningen, projektundervisningen ämnesövergripande, osv.? Det ska bli intressant att få diskutera vilka aspekter som vi vill ha med i den utvärderingen.

Sofia Jonsson ställde frågan om individuella studieplaner. Jag kan säga att här ryms också tillfälle att titta på om just individuella studieplaner kommer att bli vanligare. Det blir väldigt naturligt om man släpper på timplanekravet. För en elev lägger man upp en studieplan som är lämplig med hänsyn till elevens förutsättningar och intressen. Vi i Miljöpartiet har förordat dels att timplanerna ska bort – det är vi på väg till nu – dels att vi ska ha målet om en total individualisering, individuella studieplaner. Det ska vara en skola för alla och för envar.

När det gäller det programinriktade individuella programmet är det inte mycket att säga om det. Det är ett steg i rätt riktning och betonar det som vi alltid tyckt har varit bra med det individuella programmet, nämligen att det leder över till ett nationellt program. Vi har också sett redan av utvärderingarna att elever som börjat på ett individuellt program och gått över på ett nationellt program har haft bra studieresultat, bättre än vad många kanske hade väntat sig.

De estetiska ämnena talade Yvonne Andersson varmt om – lite utanför vad som står i propositionen och i betänkandet. Det är en fråga som vi i Miljöpartiet också har haft uppe många gånger. Vi vill ha större utrymme för estetiska ämnen. Jag ska bara kort kommentera det som Yvonne Andersson tog upp, varför estetiska ämnen samt idrott och hälsa inte får räknas med i slutbetyget. Det är alltså på det sättet att man har olika omfattning på slutbetygen i den vanliga gymnasieskolan och i vuxenutbildningen. Slutbetyget omfattar 2 150 gymnasiepoäng i gymnasieskolan och bara 1 970 i vuxenutbildningen. Jag har för mig att det var skälet till att man inte får räkna med de två ämnena i vuxenutbildningen, därför att man då skulle kunna ta bort något av de andra ämnena som betraktats som viktiga eller kanske än viktigare när det gäller behörighet för högre studier. Jag tror som sagt att det var skälet.

Frågan om lärarnas språkbehörighet kan jag också säga någonting om. Jag tycker inte att någon kan beskylla mig för främlingsfientlighet. Man bör uppmärksamma den utvärdering som Skolverket gjorde av undervisningen i svenska för elever med speciella läs- och skrivsvårigheter.

heter. Det är alltså vanligt att många elever fortfarande har problem med läsning och skrivning. Det som tydligt framgick av utvärderingen var att inte bara svensklärare, speciallärare, sköter det här på ett icke alldeles tillfredsställande sätt, utan även lärare i de andra ämnena. Enligt läroplanen ska dessa lärare uppmärksamma svenskan. Svenska språket ska uppmärksammas av SO-lärare, NO-lärare osv. så att man gemensamt kan komma till rätta med problemet. En elev med läs- och skrivsvårigheter ska inte bara tas hänsyn till i undervisningen i NO och SO utan också få hjälp och stöd. Naturligtvis får man, när man nu ska EG-anpassa det här kravet, uppmärksamma även detta och se till att det inte blir en försämring i detta redan dåliga läge. Det tror jag säkert går bra. Det är naturligtvis inte något hinder för att man ska ha lärare med invandrarbakgrund. Det är önskvärt i högsta grad, men man bör uppmärksamma problemet särskilt. Det finns skäl att betona detta i sammanhanget.

Yvonne Andersson frågade om de fristående skolorna skulle få vara med i försöksverksamheten med den nationella timplanen. I varje fall är de med, och det står också i betänkandet, vilket gläder också mig.

Anf. 191 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Gunnar Goude talar här om individuella studieplaner, och nu samarbetar ju Miljöpartiet med regeringen. En fundering som jag har är alltså: Varför är inte individuella studieplaner redan genomförda? Egentligen förstår inte jag hur lärare kan ha utvecklingssamtal och hur de kan göra uppföljningar utan att det finns individuella studieplaner. De är i princip en förutsättning för detta. Det borde inte vara ett så stort steg att genomföra detta med individuella studieplaner.

Anf. 192 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Till att börja med tror jag att det finns individuella studieplaner. Men det är naturligtvis svårt att genomföra detta rakt över i den skola som vi har nu. En bra början är de åtgärdsprogram som finns för elever med behov av särskilt stöd, och detta finns reglerat.

Att införa en reglering som kräver individuella studieplaner utan att man säkert vet att det går att genomföra vore olyckligt. Men det finns alltså inget förbud, utan det är ett önskemål. Vi får väl hoppas att det kommer att genomsyra skolan.

För den lärare som har 33 elever och dessutom en klass med vissa problem är det inte rimligt att i dagsläget kräva att det ska göras individuella studieplaner.

Anf. 193 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tog också upp detta med estetiska ämnen. Jag kände till den här skillnaden. Gunnar Goude uttryckte också att man har valt det som är viktigt och viktigare. Under hela diskussionen om praktiska och teoretiska ämnen och kombinationen av dem tror jag att min slutsats var ganska tydlig.

De ämnen som man väljer att läsa – jag har aldrig uttryckt att de estetiska ämnena ska vara obligatoriska, vilket Vänsterpartiet trodde – ska man också få slutbetyg i, och det ska man kunna tillgodoräkna sig. Det var detta som var idén.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Där har vi också den bakomliggande tanken om varför vi inte uppvärderar de estetiska ämnena. De är inte lika viktiga som andra ämnen som man får slutbetyg i. När det inte ges slutbetyg i estetiska ämnen kan det inte tolkas på annat sätt än att den kunskapen inte är lika mycket värd som annan kunskap.

Anf. 194 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att man behöver betrakta det så hårt. Det viktiga är naturligtvis att man får tillgodoräkna sig betyg i estetiska ämnen om man söker vidare till högre eftergymnasiala utbildningar där estetisk verksamhet eller idrott och hälsa krävs för att man ska kunna komma in på utbildningen. Och så är det.

Sedan uppstår frågan om man ska kunna välja idrott och hälsa för att kompensera ett dåligt resultat i något av de andra ämnena, och det är där som man har känt sig lite tveksam. Det kan hända att man behöver se över poängsättningen, och det enklaste vore att man hade samma system i de två skolorna.

Jag ska erkänna att jag inte har tittat på de bitarna i detalj, så jag är inte beredd att svara på detta närmare än så.

Anf. 195 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! I detta betänkande, som innehåller förslag i olika frågor som rör grundskolan, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen, föreslås en hel del intressanta försök. Ett av de mest intressanta är att man ska pröva om den nationella timplanen kan tas bort. Det ser vi i Centerpartiet som mycket positivt, och vi vet dessutom att många lärare ser fram mot detta. Den styrning som timplanen innebär i dag känns för många som en minskad möjlighet till kreativitet i skolan.

Det är också intressant att den kommunala vuxenutbildningen ska få ett kursutbud som erbjuder idrott och hälsa samt estetiska ämnen. Det värmer i själen på en "kulturarbetare", som jag känner mig som eftersom jag sitter i kulturutskottet och där förordar att vi ska satsa mycket på dramapedagoger och bildkonstnärer. Jag och Centerpartiet vill givetvis se den satsningen i skolans värld redan i förskoleverksamheten.

Vi vet att barn har 100 språk, men det sägs att vi berövar dem 99 stycken. Det vill vi i Centerpartiet inte vara med om. Vi vill att barn ska använda så många språk som möjligt.

Centerpartiet vill även se andra regelförändringar i skolan. Vi anser att regeringen bör öka kraven på individanpassning av utbildningen i samband med att timplanen avskaffas i ett antal kommuner och skolor. Varje elev bör få en individuell studieplan, vilket ju har diskuterats ganska mycket här under den senaste timmen.

Givetvis ska den individuella studieplanen tas fram i samarbete mellan föräldrar, elever och lärare, och det gäller inte bara de kommuner som på försök avskaffar timplanen utan det ska gälla i alla kommuner.

Utskottet skriver i betänkandet: "– – – skulle en undervisning utan nationell timplan kunna skapa ytterligare uppmärksamhet kring kvalitetsfrågorna och stimulera skolorna i arbetet med uppföljning, utvärdering och skolutveckling." Ja, det är just det som vi i Centerpartiet anser. Vi vill på intet sätt försämra baskunskaperna för eleverna. Målen i läropla-

nen och kursplanerna är viktiga styrinstrument som ska uppnås, men dessa kan nås på olika sätt för olika elever.

Utskottet skriver också: ”Målen i läroplan och kursplaner måste vara det viktigaste – – – inte den tid som används för att nå dit.” Ja, det är ju precis det som vi i Centerpartiet tycker. Det är därför som vi vill införa individuella studieplaner för alla elever i grundskolan.

Eva Johansson säger i sitt anförande att hon inte har något emot att det upprättas individuella studieplaner men att det räcker med läroplanens målstyrning.

Jag citerar vidare ur betänkandet: ”Det skall finnas möjligheter till en flexibel lösning av pedagogiska insatser för enskilda elever och för grupper av elever.” Är inte detta detsamma som individuella studieplaner?

I skollagen 5 kap. står det om individuella program i gymnasieskolan att de kan möta elevers speciella utbildningsbehov. Utskottet är också närmast lyriskt när man säger att det ”finns unika möjligheter att möta elevers olika behov och förutsättningar”.

Herr talman! Det är märkligt att samma ord inte gäller för elever i grundskolan.

Ännu märkligare blir utskottets avstyrkande av Centerpartiets motion när man i betänkandet kan läsa att utskottet utgår ifrån att det i en del fall kan bli aktuellt att göra individuella studieplaner; det ankommer dock på lärare, elev och föräldrar att komma överens om den pedagogiska planeringen.

Det är ju ordagrant precis det som vi har sagt och som i stor utsträckning redan fungerar ute i skolorna. Med dagens utvecklingssamtal i grundskolan förutsätts det att lärare arbetar från utgångspunkten att ge eleverna individuella studieplaner. För att uppnå de mål som finns för varje årskurs i grundskolan handlar det om att få godkända betyg.

Jag vet att det är många lärare som sitter i utbildningsutskottet. Men jag börjar nästan att tro att flera av dessa lärare har suttit lite för länge i riksdagen. De vet inte riktigt hur det fungerar ute i verkligheten. Om inte majoriteten i utbildningsutskottet vet att det fungerar på det här sättet i skolan blir jag nästan lite orolig. Om ni kände till det och har de intentionerna borde det vara väldigt enkelt att ställa upp på Centerpartiets motion och därmed på reservation 4 under mom. 3, vilken jag härmed yrkar bifall till. Lägg det på minnet! Jag tror att flera av er skulle kunna trycka på rätt knapp när det blir votering.

I skolans värld brukar vi säga att de nya läroplanerna bekräftar det som redan är etablerat i skolan. Detta är ett sådant exempel. Efter 32 år i skolans verklighet vet jag det, och jag törs slå vad om att när det kommer en ny läroplan kommer det att stå att alla elever i grundskolan ska ha individuella studieplaner.

Kristdemokraterna och Folkpartiet lyfter frågan om de individuella programmen i gymnasieskolan. Båda partierna pekar på att grundskolan ska ta sitt ansvar och sätta in tillräckligt med resurser för att alla elever ska få godkända betyg som de kan söka in till gymnasieskolan på. Även Moderaternas Anders Sjölund tog här i kväll upp att grundskolan inte klarar sin uppgift att ge tillräckliga baskunskaper. Det är så vi ser det också i Centerpartiet. Därför måste lärarutbildningen ge en bred utbildning inom dyslexi och inom dyskalkyli, alltså matematiksvårigheter, så att eleverna får den hjälp de behöver i ett tidigt skede i undervisningen.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

Detta är för att ge varje elev stabila baskunskaper som utvecklar dem i takt med deras egen mognadsgrad.

Individuella programmet är det tredje största programmet i gymnasieskolan – ja, det talar ju sitt eget språk. Det behövs ett stöd till eleverna i grundskolan. Ger vi grundskoleeleverna individuella studieplaner redan från första början, bör vi kunna nå upp till vårt mål.

Folkpartiet, Kristdemokraterna och även Moderaterna har ju samma syn, nämligen att grundskolan har ett ansvar som vi måste precisera. Visa då det genom att stödja vår reservation.

Så länge som vi inte klarar målen med godkända kunskaper i grundskolan, måste vi faktiskt erbjuda individuella program i gymnasieskolan.

Herr talman! En annan fråga som Centerpartiet har avvikande åsikter om är entreprenadförhållandena inom skolan.

Regeringen föreslår en ändring av 1 § i lagen 1993:802 om entreprenadförhållanden inom skolan, så att texten i andra meningen lyder som följer: Avtalet får endast avse undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil.

Den tidigare skrivningen löd: Avtalet får endast avse undervisning i sådana ämnen som ingår i de ämnesblock som i bil. 2 till skollagen 1985:1100 betecknas som estetiska ämnen, ekonomiska ämnen, tekniska ämnen och yrkesämnen.

I mina öron låter det som om den nya texten är mer styrd än den tidigare, även om utskottet skriver att det inte innebär någon begränsning. Samtidigt säger utskottet att det inte innebär någon utvidgning. Vad menar egentligen utskottet med den nya lagtexten – att det varken innebär någon utvidgning eller någon begränsning? Jag tycker att det är väldigt motsägelsefullt.

Den nya lagtexten låter som sagt mer begränsad än den tidigare. Centerpartiet vill därför ta bort andra meningen i 2 § för att tydligt visa att det inte ska innebära någon begränsning beträffande entreprenadförhållandena inom skolan.

Herr talman! Centerpartiet yrkar bifall till reservation 6 under mom. 14 och, som jag tidigare aviserat under mitt anförande, till reservation 4 under mom. 3. Tidigare under debatten har Sofia Jonsson yrkat bifall till reservation 5 under mom. 11.

I detta anförande instämde Sofia Jonsson (c).

Anf. 196 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Förändringen som gäller entreprenadförhållanden inom skolan har Birgitta Sellén uppfattat alldeles rätt. Som det står är det ingen stor och avgörande förändring. Det finns heller ingen anledning, som vi ser det, att göra det samtidigt som Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd har fått i uppdrag att granska de här utbildningarna för att vi ska få ett underlag för en diskussion om hur de skulle kunna se ut i framtiden.

När det sedan gäller detta med individuella studieplaner känner vi till utvecklingssamtalen. Många av oss i utskottet var med på den tiden då de skrevs in i läroplanen, och vi känner väl till den diskussion som var då. Den var viktig.

Det är viktigt att barn och föräldrar har rätt till den här kontakten med skolan. Däremot känner vi inte att det finns anledning för oss att här i denna kammare centralt reglera och föreskriva vad utvecklingssamtalen mellan lärare, elev och föräldrar faktiskt ska resultera i, om de ska resultera i något som man kallar för en individuell studieplan eller någonting annat som man kommer överens om.

Själva tanken med utvecklingssamtalen var ju faktiskt att man skulle ta ett gemensamt ansvar mellan hemmen och skolan för elevens utveckling. Det skulle där klart och tydligt kunna visas vad man hade för förväntningar på varandra. Därifrån till att föreskriva att det just ska vara ett alldeles speciellt dokument med ett speciellt namn som kommer ut av utvecklingssamtalen tycker vi är för mycket av huvudstyrning i stället för styrning av vad vi vill ha ut av dem. Det är bara på den punkten som vi skiljer oss åt.

Anf. 197 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! När Eva Johansson talar om utvecklingssamtalen, minns dem och hur det var då låter det som det är någonting långt tillbaka i tiden. Det här är verklighet nu.

Utvecklingssamtalen har alltså kommit de senare åren. Det är någonting som lärarna jobbar väldigt intensivt med och som de flesta tyckte kändes jättejobbiga när de kom. Men i dag ser de dem som en möjlighet, en utveckling, där man verkligen kan nå långt och verkligen åstadkomma individuella studieplaner. Det här är någonting som är bra.

I dag är det säkert ett fåtal lärare som upplever det som en toppstyrning, utan det här är något som man vill ha. Man vill få det bekräftat att skolan är till för elevens bästa.

Anf. 198 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är bra att de tycker att utvecklingssamtalen är ett viktigt instrument, för det var det vi ville att de skulle bli. Jag vet att de förekommer i dag, för i den läroplan som lades fast för några år sedan står det fortfarande om utvecklingssamtalen.

Men jag förstår inte riktigt varför Centerpartiet är så angeläget om att vi ska reglera vad som ska komma ut ur utvecklingssamtalen. Att det just ska vara ett speciellt dokument som har ett särskilt namn, att vi inte skulle ha förtroende här i kammaren för lärare, elever och föräldrar att själva kunna bedöma vad som ska komma ut av samtalen och hur detta ska dokumenteras begriper jag inte varför ni är så angelägna om. Vad är det som gör att ni absolut måste ha det här namnet och inte kan godkänna någonting annat? Skriver vi in begreppet individuell studieplan måste det ju få något slags innehåll som skrivs fast. Om man nu är ense om att det är ett annat slags överenskommelse som passar bättre, varför ska då vi reglera detta? Detta begriper inte jag, för Centern brukar ju inte driva den här typen av centralistiska idéer annars.

Anf. 199 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Det här handlar om att vi varje vår ser hur många som inte når upp till målen, som alltså inte har godkända betyg. Diskussionerna uppstår ute i skolorna om hur man ska nå detta. Man vill ha styrinstrument som talar om hur man ska klara det här. Grundskolans personal

mår dåligt av att det är så stor andel elever som lämnar årskurs 9 utan godkända betyg. Därför är detta någonting som man vill ha. Vi har lyssnat till personalen.

Anf. 200 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! De regeländringar som vi diskuterar i dag handlar om sådant som vi har debatterat många gånger det senaste året.

Att så många elever verkligen misslyckas i gymnasieskolan i dag ger naturligtvis anledning att fortsätta denna debatt. För oss folkpartister är det uppenbart att grundskolan och gymnasieskolan måste göras om i vissa väsentliga delar för att verkligen bli en skola för alla. Det måste bli fler möjligheter för eleverna att välja studieinriktningar. Eleverna måste få stöd betydligt tidigare i grundskolan. De får inte glömmas bort och skickas vidare genom hela skolsystemet utan tillräckliga kunskaper för att få gå vidare.

Det individuella programmet, som regeringen nu fortsätter att försöka rätta till, har misslyckats. Det var tänkt som ett undantag för elever som kommer till gymnasiet utan tillräckliga kunskaper. Men i dag är det, som sagts här, det tredje största programmet, och bara 16 % av eleverna lyckas efter tre år ta sig igenom med riktiga betyg. Felet ligger inte i hur skolorna arbetar med det individuella programmet, utan felet är att elever börjar gymnasiet utan tillräckliga kunskaper. Felet är dessutom att gymnasiet sätter upp mål som begränsar elevernas valfrihet.

Herr talman! En elev som får gå vidare till gymnasiet utan tillräckliga kunskaper drabbas hårt och får mycket svårt att komma igen. Den eleven skulle vara mycket mer hjälpt av att vi verkligen följde grundregeln att ingen får börja i gymnasiet utan att ha godkänt i svenska, engelska och matematik. Och grundskolan ska göra de riktigt stora insatserna långt ned i åldrarna. Det är grymt när en elev först efter nio år upptäcker att kunskaperna inte räcker till.

I stället föreslår regeringen nu ett förtydligande av regeln om det individuella programmet. Men det blir en föreskrift som inte kommer att betyda någonting. Om regeringen i stället hade föreslagit ett förtydligande av kravet på grundskolan att ge eleverna tillräckliga kunskaper, då hade vi kunnat hoppas på en positiv förändring.

I propositionen föreslås också en ändring, som har diskuterats här, av kravet på lärare från andra länder att behärska svenska språket. Regeringen säger att den gamla formuleringen om att behärska svenska språket skulle kunna vara diskriminerande. Jag har svårt att förstå det argumentet, eftersom jag tycker att ett krav på lärare att behärska svenska språket eller, som vi säger i reservationen, att ha dokumenterade kunskaper inte kan vara diskriminerande. Snarare är det väl en förutsättning för att kunna arbeta i en svensk skola. Jag vet att våra kompetenta lärare med invandrarbakgrund både vill och kan skaffa sig kunskaper i svenska språket. Jag vet också att många av dem inte alls anser sig hjälpta av att staten går ut och säger att man inte förväntar sig att de utvecklar sina kunskaper i svenska språket.

Slutligen har regeringen i denna proposition också tagit upp frågan om entreprenad i skolan. Då kan regeringen bara tänka sig lärare inom yrkesämnen där man köper upp tjänster utifrån. Men regeringen kan inte tänka sig det när det gäller svenska, engelska och matematik. Jag förstår

inte den inställningen, att vissa ämnen skulle lämpa sig mindre bra än andra för att man i olika sammanhang skulle skaffa tjänster utifrån. Det måste vara möjligt för en kommun att beställa t.ex. undervisning med en särskild pedagogisk profil även i språk eller naturkunskap utifrån, t.ex. från ett lärarkooperativ eller från andra privata anordnare. Här liksom i många andra sammanhang vinner den svenska skolan på att man är öppen för nya lösningar och variationer i systemet.

Herr talman! För att vinna tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 5 under mom. 11.

Anf. 201 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ska ställa en mycket kort fråga till Ulf Nilsson. Varför vill Folkpartiet hindra unga människor som vill följa gymnasiekurser i vissa ämnen på ett program som de är intresserade av samtidigt som de får möjligheter att skaffa sig de kompletterande kunskaper som behövs för att komma in på det nationella programmet helt och hållet? Vad ligger bakom den tanken?

Anf. 202 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det enkla svaret är att verkligheten ser ut på ett sådant sätt att elever går vidare från grundskolan utan att ha tillräckliga kunskaper i svenska och matematik. De får läsa vissa gymnasieämnen. Dessa gymnasieämnen förutsätter vissa kunskaper i svenska och matematik. Därför misslyckas så väldigt många.

Däremot vill Folkpartiet ge betydligt fler människor möjlighet att läsa på gymnasiet med en annan ambitionsnivå när det gäller studieinriktningen för att de inte ska behöva känna detta ständiga misslyckande och i stället ge eleverna möjlighet att komplettera senare som vuxna med en lärlingsutbildning, med mer yrkesinriktad utbildning.

Men denna teori att alla elever ska uppnå högskolebehörighet är en teori som gör att jag måste fråga er socialdemokrater: Hur länge ska vi misslyckas utan att erkänna att vi måste göra något åt detta? Det är alltså 30 % av eleverna som går ut gymnasieskolan utan att ha ett riktigt gymnasiebetyg.

Anf. 203 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har svårt att tänka mig en sämre stimulans för en ung människa som faktiskt vill komma vidare när det gäller kunskap och utveckling än att säga: Stopp! Vi har inte plats för dig.

Jag begriper inte hur Folkpartiet har hamnat på denna linje. Vi har ju tidigare upplevt att Folkpartiet ändå har haft en progressiv utbildningspolitik. Men nu är man tillbaka i ett parallellskolesystem som inte hör hemma i modern tid. Vi har inte råd att stoppa människor som vill skaffa sig kunskaper. Vi behöver all kunskap som finns att få i det här samhället.

Anf. 204 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att vi har råd att låta en massa människor genomgå flera års utbildning som leder till ett misslyckande och till en situation där man har svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Det är

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Vissa regeländringar
på skolområdet*

både omänskligt och oekonomiskt. Det är bättre att ärligt tala om för människor var de står och vad de behöver kunna för att gå vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 november.)

13 § Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU6
Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (skr.
1998/99:121).

Anf. 205 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Det var för drygt fem år sedan som den dåvarande borgerliga regeringen lade fram den första utvecklingsplanen för skolväsendet. Den var ett led i regeringens strategi att följa upp utvecklingen inom skolan.

Tyvär måste jag konstatera att det inte har hänt så mycket inom skolan på nationell nivå efter regeringsskiftet 1994. Då talade regeringen mycket om förnyelse, kreativitet, valfrihet och mångfald. En huvudtanke var att skapa en grund för att fler människor ska ta ansvar. Det gäller främst lärare, föräldrar och inte minst elever, de som är mest berörda av skolan.

I den utvecklingsplan som vi nu diskuterar är en stor fråga allmän förskoleverksamhet för fyra- och femåringar och genomförande av maxtaxa inom barnomsorgen. Det är för oss inte tänkbart att acceptera ett förslag som betyder att föräldrarnas valfrihet sätts ur spel och där deras möjlighet att själva välja formen för barnomsorg nästan helt omöjliggörs, inte genom en förbudslagstiftning, men genom en ekonomisk styrning.

Man talar också om att studera hur skollagen ska utformas så att kommunens ansvar för utbildningens kvalitet och likvärdighet ska bli tydlig. Detta sker alltså åtta år efter kommunaliseringen av skolan. Jag tycker att det hade varit intressant om regeringen hade presenterat en bild av hur skolan fungerar i dag. Jag menar en bild som bygger på alla de fakta som faktiskt finns och som ger ett ganska blandat intryck av skolan år 1999.

Vi läser ju dagligen skräckskildringar om den svenska skolan – om oro, skolk, hur okvädinsord drabbar både elever och lärare och över huvud taget om en miljö som är allt annat än lämplig för studier och inläring. Även om skillnaden är stor mellan olika skolor och olika kommuner så är tusentals elever, lärare och föräldrar alltför bekanta med sådana miljöer.

Skolans viktigaste uppgift är att fokusera på lärande och kunskaper. Men det är klart att om det inte finns en bra miljö för inläring saknas det också en bra miljö för att fostra barn och ungdomar. Huvudansvaret för fostran måste alltid förbli föräldrarnas, men särskilt där en god hemmiljö saknas krävs det än mer av skolan för att osäkra och vilsna barn och ungdomar ska få en bra grund att bygga vidare på.

Vi är faktiskt oroliga över alla de rapporter som kommer om bristande ordning och skolk i skolan. Jag har under den senaste veckan följt en debatt om skolan i Sydsvenska Dagbladet som visar på en skolmiljö som är helt oacceptabel. Att stänga skolan har framförts som ett alternativ, alltså att stänga en skola som är obligatorisk för eleverna. Det gäller också en kommunal skola. Utbildningsdirektören i Malmö föreslår ett invandrarestopp i skolorna. Förslaget stöds av många lärare. Detta kunde jag läsa i tidningen häromdagen. Dessa varningssignaler måste vi ta på stort allvar.

Det är därför som vi vill koncentrera våra resurser på grundskolan, den obligatoriska skolan. För många elever känns skolan alltmer meningslös. De blir passiva och inaktiva när det gäller studier men tyvärr ofta aktiva i att skapa problem i skolan. Grundskolan lyckas inte med sina uppgifter, sade Eva Johansson här alldeles nyss.

Grundskolans ansvar måste förtydligas. Det får inte vara så att grundskolans elever automatiskt förs vidare till gymnasieskolan utan nödvändiga kunskaper. Det måste vara helt klart vilka förkunskaper som krävs. Annars kommer gymnasieskolans nationella program att fungera allt sämre och det individuella programmet att bli allt större.

För att ge de här eleverna en reell chans föreslår vi att man erbjuder ett extra år i grundskolan. Det är ju i grundskolan man ska läsa på grundskolenivå. Det ska man inte göra i gymnasiet. För andra elever kan det kanske räcka med åtta år i grundskolan. Man behöver inte ha nio år som ett obligatorium. Vi bör i stället titta på vilka kunskaper man kan nå. Det kan handla om åtta år för en del, nio år för de flesta och tio år för en del.

Vi vill också lyfta fram behovet av ett bra ledarskap i skolan. De nationella utbildningsinspektörernas rapport betonade att skolorna ska göras mer ekonomiskt självständiga och att rektorerna måste ges möjlighet att ta ett pedagogiskt ledningsansvar. Ekonomi och administration i all ära, men det är den pedagogiska ledningen som är den viktigaste uppgiften i skolan.

I vårt parti arbetar vi också med att presentera ett heltäckande förslag om en nationell skolpeng. Skolpengen är inte ett självändamål utan ett redskap för elever och föräldrar när de ska välja skola. Jag tror att den valfriheten kräver en annan finansiering än i dag. Staten får helt enkelt huvudansvaret för att finansiera grundskolan och gymnasieskolan, medan huvudmannaskapet ligger kvar på kommunen.

Herr talman! Hur kommunerna tar sitt ansvar för skolan är en fråga som måste utredas. Precis som Riksdagens revisorer anser vi att det behövs en grundlig och oberoende analys av hur skolorna och kommunerna fördelar och använder sina resurser. Det kan inte vara rimligt att kostnaden för en elev kan variera med 35 000 kr per år från en kommun till en annan. Då kan vi knappast tala om likvärdighet trots att det gäller en obligatorisk skola.

Vi har diskuterat gymnasieskolan ingående under det förra riksdagsåret. Jag vill bara helt kort tala om att vårt förslag gäller en rejäl kvalitets-satsning. För det första vill vi införa ett fritt skolval. Och då menar vi verkligen ett fritt skolval, både i teori och i praktik. För det andra vill vi ha en obligatorisk gymnasieexamen och för det tredje ett fristående nationellt kvalitetsinstitut.

Med en gymnasieskola som inte fungerar som den borde, vilket berördes i den förra debatten, får vi också problem på högskolan. Vi vet att Sverige har en för låg andel högskoleutbildade i de yngre åldersgrupperna. Det är ett allvarligt memento när gruppen 55–56-åringar har en högre andel högskoleutbildade än den 20 år yngre åldersgruppen.

Inte minst av det skälet är vuxenutbildningen viktig. Och då tänker jag inte i första hand på dem som går ett fjärde gymnasieår i komvux, vilket börjar bli allt vanligare och nästan en regel i stället för ett undantag i många kommuner, utan på vilken roll vuxenutbildningen ska spela som kunskapsförmedlare i framtiden. Det är en stor utmaning.

Kunskapslyftet är ett projekt som avslutas om ett par år. Den kommande vuxenutbildningen kommer att vara oerhört viktig och avgörande för det vi kallar ett livslångt lärande. Även här måste det finnas valfrihet. Vi måste erbjuda vuxenstudier både bredd och kvalitet i en återkommande kompetensutveckling.

I vår motion har vi särskilt betonat lärarrollen i en tid då läraryrket befinner sig i kris. Vi har föreslagit en kontinuerlig fortbildning med hög kvalitet för lärarna. De ska helt enkelt ha rätt till en sådan fortbildning vart femte år. Det ska vara arbetsgivarens, i flertalet fall kommunens, skyldighet att erbjuda en sådan utbildning. Det ska också krävas för att man ska erhålla och behålla ett lärarcertifikat.

Vi vill också öppna läraryrket, på samma sätt som det ena yrket efter det andra nu öppnas, för människor med olika bakgrund. Vi tror att det skulle vara bra för lärarna om man fick in folk från andra yrkeskategorier och att man är lärare i kanske tio år för att jobba med något annat under tio år och sedan kommer tillbaka. Så gör man ju i alltfler yrken i dag.

Herr talman! Allt detta och mycket mer därtill har vi satt på pränt i vår motion Ub14. Det finns sammanfattat i reservation nr 1, som jag vill avsluta med att yrka bifall till.

Anf. 206 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! När vi i dag i kammaren, i kölvattnet av debatten om de funktionshindrades rätt till utbildning, diskuterar utvecklingsplanen för förskola, skola och vuxenutbildning är det för mig som vänsterpartist lätt att konstatera att mycket av det som beskrivs i betänkandet är gott och riktigt. Jag vill särskilt nämna synen på allmän förskola och maxtaxa som utgår från alla barns rätt och siktar på att införliva barnomsorgen i den generella välfärden.

Jag vill framhålla det positiva i att regeringen i skrivelsen tydligt anger att man anser att en framtida gymnasieskola bör omfatta färre program än i dag. Det är också utmärkt att man anger att det då ska finnas möjlighet för eleverna att specialisera sig genom att välja intressanta och relevanta inriktningar och att den gemensamma kärnan av baskunskaper, som i dag främst består av kärnämnen, troligen kommer att behöva vidgas. Eftersom det är något som vi i Vänsterpartiet har insett länge, är vi glada att nu också regeringen verkar ha fattat det rimliga i en sådan utveckling.

Det är också uppenbart att det finns en grundläggande gemenskap mellan oss och regeringen i synen på betydelsen av vuxenutbildning och möjligheten för dem som saknar grundläggande kunskaper att skaffa dessa. Det är självfallet utmärkt att vi har kunnat finna en utskottsmajori-

tet för att avvisa sådana märkliga saker som fler betygssteg, nationell skolpeng och ytterligare hänvisningar till kristen tradition.

Nog med hövligheter. Det finns också flera punkter där vi är oense med utskottsmajoriteten. Då tänker jag inte bara på behovet av mer resurser till kommunerna och skolan. Där vill vi mer än vad Socialdemokraterna än så länge lyckats gå med på. Jag tänker inte heller på det fullständigt absurda i en budgetprocess som låser fast många kommuner i fortsatta nedskärningar utan också, tro det eller ej, på sådant som faktiskt berörs i dagens betänkande.

När det gäller jämställdheten i skolan och vårt yrkande om en granskning av läromedlen ur ett genusperspektiv vill jag säga att vi under året kommer att återkomma till detta. Jag tänkte därför vänta med att ta en generaldebatt i den frågan.

När vårt förslag om att införa historia som kärnämne i gymnasieskolan senast var uppe i kammaren föreslog jag att Folkpartiets företrädare skulle ställa sig bakom det yrkandet med tanke på det påstådda intresset för historisk upplysning. Han, och det är samma han som i dag företräder partiet, svarade den gången med svammel om Stalin och Mao Zedong. Låt oss hoppas att det inte upprepas i dag utan att vi i stället från Folkpartiet, och gärna också från andra partier, kan få mera rimliga förklaringar till varför det inte är angeläget att öka kunskapen och insikten i den egna historien genom att göra historia till ett kärnämne i gymnasieskolan. För oss inom Vänstern är det en förutsättning för utvecklandet av ett kritiskt tänkande och ett demokratiskt förhållningssätt.

Herr talman! Vi i Vänstern blir ibland anklagade för att vilja sänka kunskapskraven i skolan. Det stämmer inte. Det är fel. Det är helt enkelt inte sant, inte sant alls. I stället vill vi på många sätt öka förmågan att se helheter och sammanhang och färdigheten att koppla ihop de kunskaper vi får i skolan med det som händer ute i samhället. Därför är det för oss självklart att också varna för fasta uppdelningar inom kurserna i gymnasieskolan, och likaså att avvisa alla tankar på att införa graderade betyg på mindre delar av kärnämnescurserna. Den snäva detaljkunskapens tid är förbi. Vi lämnar med varm hand åt högerpartierna att driva krav på ökad betygshets.

Vi ser i stället framför oss en skola där man kritiskt söker kunskap och skapar sin egen världsbild gemensamt med andra såväl som genom eget arbete. Det är i linje med det man ska se vårt förslag om att i den kommunala vuxenutbildningen bör ingå ett längre självständigt specialarbete som kan göras enskilt eller i grupp.

Herr talman! En av politikens avgjort viktigaste uppgifter är att synliggöra motsättningar och tydliggöra konflikter. En sådan uppenbar konflikt som förtjänar att lyftas fram åtminstone lite då och då är den mellan arbete och kapital. För oss inom Vänstern är det också naturligt att ta ställning i den konflikten och att konsekvent ställa oss på rätt sida. Det kan för någon, kanske t.o.m. för ganska många här i kammaren, tyckas vara stora ord för att ge bakgrunden till vårt ställningstagande i fråga om den eftergymnasiala lärlingsutbildningen. Det är en uppfattning som jag i så fall inte delar.

Det finns ett stort behov av att skapa någon form av lärlingsutbildning, men om vi ser konfliktlöst på den frågan riskerar vi att skapa former där unga människor utnyttjas av företag som gratis arbetskraft. Där-

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

för förespråkar vi i vår reservation en modell som innebär att företaget där lärlingen arbetar får ta en stor del av ansvaret och där också riktig lön utbetalas under lärlingstiden. Det skulle innebära att möjligheterna att få en insikt i arbetslivet och större kunskaper inom ett yrkesområde ökar utan att risken för utnyttjande och ovärdiga arbetsförhållanden också gör det.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att jag finner det lite märkligt att majoriteten har valt att avstyrka vårt yrkande om att alla barn bör känna till FN:s barnkonvention och dess innehåll. Det anges ju t.o.m. i artikel 42 i konventionen:

”Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.”

Majoriteten hänvisar i betänkandet till att det är rektors uppgift att se till att det fungerar. Vår erfarenhet är att det alltför ofta inte fungerar, och vårt förslag är att det görs någonting åt det. Om man ser till hur flyktingbarn behandlas i Sverige i dag, verkar det här vara extra angeläget.

Likadant är det med vårt förslag om att ge Skolverket det uttryckliga uppdraget att analysera orsakerna till ökningen av antalet elever i särskolan, eftersom alla verkar vara eniga om att den är oroande. Visst kan man hänvisa till att beredningsarbete pågår, men om vi redan nu kan vara överens om att det sker en utveckling som vi inte gillar, varför kan vi då inte göra något åt detta direkt?

Med detta vill jag meddela att jag självfallet stöder Vänsterpartiets reservationer i alla moment och yrkar bifall till reservation 2 under mom. 1.

Anf. 207 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att ytterligare förstärka kravet från Yvonne Andersson om att också estetisk verksamhet ska kunna räknas in i slutbetyget från gymnasial vuxenutbildning.

Jag vill vidare knyta an till morgonens debatt. Ett utrotande av antidemokratiska rörelser som nazism och rasism börjar i skolan. En god skolanda, byggd på en tydlig etik som ger gemenskap och vi-känsla är den bästa grunden för motivation och en god miljö för elevens inläring. Det som skulle kunna sammanfattas i ordet livskunskap och som handlar om samlevnad i vid bemärkelse måste lyftas fram i skolan. Ingen undervisning är neutral och objektiv. Den åtföljs av värderingar och attityder, som medvetet eller omedvetet överförs från generation till generation.

Att skapa ett klimat där ungdomar möts med respekt och respekterar andra och där medmännisklighet ses som naturlig och eftersträvsvärd är den bästa förebyggande insatsen mot mobbning och våld. Därför är den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism den bästa värdegrunden.

Herr talman! Jag vill redan nu yrka bifall till Kristdemokraternas reservation nr 3 under mom. 1. Jag ska i debatten något utveckla den del som berör lärlingsutbildningen.

Lärandet upptar allt längre tid av ungdomsåren, samtidigt som arbetsmarknaden är osäker. Allt högre krav måste därför ställas på att gymnasietiden blir meningsfull för eleverna och bidrar till att höja deras livskvalitet. Det har visat sig att fyra år efter avslutad grundskola har

hälften av eleverna avbrutit sina studier på det individuella programmet. Fyra år efter avslutad grundskola hade av dem som fått stödundervisning i årskurs 9 endast 44 % av flickorna och 56 % av pojkarna en slutförd gymnasieutbildning.

Jag vill här säga att det inte är självklart att alla gymnasieutbildningar ska fullföljas före 20 års ålder och omedelbart leda till allmän högskolebehörighet. Vi anser att gymnasiestudierna ska kunna genomföras på lika villkor t.o.m. 25 års ålder. Jag vill också peka på vikten av grundskolans ansvar.

Herr talman! Debatten om lärlingsutbildningen, som ska införas den 1 juli 2000, tycks ha stannat vid en kontinuerlig frågesport – i frågor om på vilka program lärlingsutbildning ska få finnas, frågor om hur och när en elev ska söka lärlingsutbildning, frågor om det någon gång kan utgå lärlingslön, frågor om vem som avgör vilka elever som ska få lärlingsutbildning, frågor om vilka insatser som branschorganisationerna bör svara för, frågor om ersättning till företag ska kunna utgå osv.

Frågorna tycks aldrig bli besvarade, trots att regeringen har såväl två skol- och utbildningsministrar som två näringsministrar. Grundproblemet är att praktisk kunskap är undervärderad kunskap.

I den nya gymnasieskolan kopplas lärlingsutbildningen till det individuella programmet. Från att i den gamla gymnasieskolan ha haft en omfattning om ca 3 000 lärlingar i gymnasieskolan omfattar lärlingsutbildningen i dag ett fåtal. Det svenska lärlingssystemet bör utvecklas och sättas in i perspektivet av ett livslångt lärande. Det bör därför ha ett eget gymnasieprogram. Jag vill i debatten lyfta fram några perspektiv som grund för kristdemokraternas upprepade krav på ett lärlingsprogram i gymnasieskolan.

Det gäller för det första kvalitetsperspektivet. Krav på yrkeskunnande ökar i dag på flera områden. Det gäller att ha bred kännedom om arbetsinnehåll och moderna metoder, att vara snabb och effektiv och att kunna utföra arbete med kvalitet. Man ska kunna arbeta självständigt och kunna ta ansvar. Man ska kunna lösa problem och vara flexibel för förändringar. Balansen mellan teori och praktik är mycket viktig.

För det andra gäller det valfrihetsperspektivet. Individens valfrihet är viktig vid val av gymnasieprogram. Den som är intresserad av ett visst område engagerar sig betydligt mera och blir mera kreativ. Att kunna gå ut som lärling i en bransch som lockar förstärker valfriheten. Eleven märker snabbt om han eller hon trivs med arbetet. I stället för att först avklara tre års teoretiska studier får eleven en uppfattning om just detta är framtidsjobbet. Besvikelser och felval kan mötas på ett bättre sätt.

För det tredje gäller det yrkesmångfaldsperspektivet. För att vår kultur och våra traditioner ska leva vidare är bevarandekunskapen viktig. Det gäller att samla den kunskap som finns och att bevara mångfalden inom hantverket. En lärlingsutbildning kan locka ungdomar till yrken som i dag håller på att glömmas bort. Det finns inte många skräddare, skomakare, sadelmakare osv. Det finns behov av båtbyggare, dekormålare och glasblåsare. Vårt kulturarv kan bäst bevaras bl.a. genom att mångfalden av yrken inom hantverk bevaras. Utbildningar som i dag lockar flera ungdomar är frisör- och floristutbildningar.

Det gäller för det fjärde effektivitetsperspektivet. Det säger sig självt att en skräddare som fått använda en nål, en snickare som fått använda en

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

hammare, en svetsare som sett ett svetsaggregat, en målare som fått använda en pensel och omvårdnadspersonal som fått lära sig ge en injektion blir säkrare och effektivare i sitt yrke. Just den praktiska träningen har fått stå för mycket tillbaka.

För det femte gäller det teoritrötthetsperspektivet. Det är viktigt att framhålla att attityder grundas i kunskap. Om eleven känner att undervisningen ger kunskaper som han eller hon kan ha nytta av i den framtida yrkesutbildningen, förstärks intresset för hela gymnasieutbildningen. Eleven har rätt att få aktuella kunskaper. För de här eleverna är ofta inte den APU-förlagda utbildningen tillräcklig.

För det sjätte gäller det ungdomsarbetslöshetsperspektivet. En ökad flexibilitet och anpassning till den lokala arbetsmarknadens behov underlättar ungdomars möjligheter att få arbete. Eleverna blir på ett annat sätt attraktiva på arbetsmarknaden. Om företagen blir mer konkurrenskraftiga blir ekonomin bättre, och därmed ökar också möjligheterna för skolan. Det är resursslöseri att fortsätta så som vi gör. Vidare har ungdomars feriearbeten till stor del försvunnit. För vissa tycks det hopplöst att få in en fot på arbetsmarknaden. En lärlingsutbildning skulle underlätta kontakter.

Herr talman! I en modern och flexibel lärlingsutbildning måste skola och arbetsliv dela på ansvaret för utbildningen. Kraven på yrkeskunskande ökar i dag på flera områden. Man ska kunna arbeta självständigt och kunna ta ansvar.

Då vill kristdemokraterna att praktik varvas med teori redan från första gymnasiterminen. Eleven ska betraktas som elev under hela utbildningstiden – skolan är alltså huvudman – och de teoretiska delarna ska knytas till praktiken i möjligaste mån. Fördelningen bör vara 2–3 dagar av teori respektive praktik per vecka.

Företagen får ersättning för utbildning och handledning under det första året. Detta är viktigt för att också små företag ska kunna ta emot lärlingar. Det kan handla om 3 000–4 000 kr per månad, om jag nu ska exemplifiera här. Eleven eller lärlingen ska få ersättning från företaget enligt lärlingsavtal i relation till den insats som görs i produktionen, förslagsvis fr.o.m. andra året.

För både lärlingsutbildningen inom gymnasieskolan och inom arbetsmarknadspolitikerna gäller att den kvalitetssäkras, gärna med yrkesexamen efter branschens önskemål. Utbildningen avslutas med ett gesällprov eller yrkesprov, och yrkesbevis utfärdas. Alla elever med avslutad utbildning har behörighet till fortsatt yrkesutbildning på yrkeshögskola. Företagen är inte tvingade att anställa lärlingen vid avslutad utbildning.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga att diskussionen om yrkesbevis eller gesällbrev också är intressant. Egentligen kan det gamla gesällbrevet moderniseras till yrkesbevis. Inom exempelvis restaurang och konditori når 90 % gesällbrev. Men det är viktigt att kriterierna för gesällbrev hela tiden uppdateras. Gesällbrev är en bra värdeämätare på kunskap som ska bedömas av mästare, men antalet personer som innehar mästarbrev är ett fåtal i dag. I Finland finns en modell att ta efter. Där kompletteras gesällbreven med yrkenas utveckling. Gymnasiebetyget har inte samma valör som gesällbrevet, men yrkesbevis kan innebära en kvalitetshöjning och behöver inte innebära en devalvering av gesällbre-

vet, för det kan tala om vilka kunskaper den enskilda eleven har med en teoretisk del och en yrkesdel.

Jag ber om ursäkt för att jag för mycket har uppehållit mig vid lärlingsutbildningar, men jag är mycket engagerad i detta. Jag tror att detta är en av lösningarna på gymnasieskolans problem i dag.

Anf. 208 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! De senaste årens svarta siffror om att många elever går ut skolan utan godkända kunskaper har skapat en ganska stor debatt kring läs- och skrivutveckling och kring hur skolan ska arbeta för att alla elever ska få bra kunskaper och förutsättningar för det fortsatta livet.

Läs- och skrivutvecklingen i undervisningen blir oftast den första tydliga erfarenhet som barnet får av skolan och undervisningen, och därför kommer den att påverka barnets syn på inläring och kunskaper. Barn som tidigt får uppleva motgångar i läs- och skrivarbetet utvecklar oftast en negativ självbild. Framgångar eller misslyckanden påverkar därför som regel hela skolgången och barnets syn på skola, lärande och utbildning.

Läs- och skrivfärdigheter handlar inte bara om den tekniska förmågan att stava sig igenom texter, utan också om att förstå och kunna redogöra för vad man har läst. Även om Sverige ligger mycket högt i en internationell jämförelse är det mycket oroväckande, som jag ser det, med resultatet i en OECD-studie som granskat såväl läsförmåga som läsförståelse. Den visar att var femte elev lämnar skolan med otillfredsställande läsförmåga.

Det krävs därför en ökad fokusering på de viktigaste kunskaperna i skolan. Jag tycker att det borde komma till ett samlat program för att stärka grundskoleelevernas läs- och skrivförmåga. Jag tänkte här nämna ett par moment som jag tycker skulle behöva ingå i ett sådant.

En del handlar om att det i lärarutbildningen bör ingå obligatorisk kunskap om barns läs- och skrivutveckling samt dyslexi. Alla lärare måste också få möjlighet till fortbildning på området. Utöver de grundläggande kunskaperna behövs också vidareutbildning för lärare. Centerpartiet har i en annan motion föreslagit att specialisttjänster ska inrättas, och ett självklart område för sådana tjänster är just resurslärare för läs- och skrivutveckling.

Jag tycker också att det borde vara självklart att all pedagogisk personal har ett allmänt uppdrag att främja elevers läs- och skrivutveckling. Förmågan att själv uttrycka sig och inhämta information måste ju finnas i alla ämnen, som vi tidigare har sagt.

Detta bör också finnas med i kurs- och läroplaner. En möjlighet är naturligtvis att arbeta in mål för kursplanen i svenska som allmänna mål för hela skolan. En annan är att se över alla kursplaner så att den språkliga utvecklingen återfinns i just alla ämnen. Jag tycker att Skolverket skulle kunna få i uppdrag att göra en sådan översyn.

Herr talman! Oavsett vilken grund – pedagogisk eller fysiologisk – man anser att läs- och skrivutvecklingen har, kan vi runtom på olika skolor finna exempel på framgångsrik undervisning. Oavsett hur engagerade lärarna är i sina ämnen och sina elever spelar valet av metod en roll för hur undervisningen lyckas.

Prot.

1999/2000:20

27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

Det finns metoder som har visat sig fungera för att förmedla kunskaper. Man kallar dem för *best practices* eller beprövad erfarenhet, utan att nödvändigtvis ha en vetenskaplig förankring eller bygga på forskning. Grunden för detta är lärarnas egna erfarenheter, professionella kunskaper samt observations- och analysförmåga. Användningen av de här metoderna bör stimuleras, tycker jag, genom att man systematiskt arbetar för att samla in och bearbeta erfarenheterna, sprida kunskapen om dem och förmedla dem på ett lättillgängligt sätt. En bra grund skulle kunna vara att Skolverket sammanställer en nationell erfarenhetsdatabas och gör den tillgänglig på Internet, där den blir tillgänglig för såväl lärare som elever och föräldrar. Lärarna borde också få möjlighet att fortbilda sig i *best practices*, beprövade erfarenheter.

Det är också viktigt att stora insatser görs för att tidigt upptäcka de barn som har olika slags läs- och skrivsvårigheter. Redan under de första åren bör det därför genomföras diagnostiska prov. Det gör att man tidigt kan hjälpa dessa barn att utvecklas med speciella insatser som genomförs.

Herr talman! Det är bara genom ständig övning som förmågan att läsa och skriva utvecklas. Barn, och för den delen också vuxna, bör stimuleras att läsa mer. Vi kan se i Skolverkets rapport, som heter *Hur i all värld den läser svenska elever*, att man konstaterar att det finns ett klart samband mellan mycket läsande och läsprestationer. Det är efter det särskilt oroande att var femte pojke i årskurs 3 uppger att han nästan aldrig läser böcker på fritiden. Den visar också att en tiondel av eleverna har mycket dåliga resultat på läsförståelseprov.

I läskunnighetsundersökningen frågade man också vilka faktorer som låg bakom en hög läskunnighet. Nio- såväl som fjortonåringar i undersökningen betonade att man skulle tycka om att läsa, ha tid till det och kunna koncentrera sig, framför allt. Bilden av ens egna läsande var den faktor som starkast hängde samman med elevernas läsförmåga. De elever som får svårigheter med läsningen i framtiden är ofta de som har *lite* stöd hemifrån och som aldrig får tillfälle att komma in i bokens värld.

Herr talman! Med den verkligheten som bakgrund vill vi i Centerpartiet inleda en kampanj för ökat läsande i Sverige. Vi tycker att inriktningen ska vara att betona det lustfyllda i läsningen och ge landets elever goda läsoplevelser som stimulerar till fortsatt utveckling.

Därför vill jag nu yrka bifall till reservation 5 under mom. 3.

Anf. 209 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Min utgångspunkt och utgångspunkten för oss liberaler är att skolan är samhällets kraftfullaste verktyg för att ge alla människor lika livschanser. Skolans uppgift är att ge eleverna kunskap och förmåga att söka och utveckla kunskap. Det behövs för att människor ska kunna delta i samhällslivet, i arbetslivet och över huvud taget delta i ett aktivt liv.

De mål som vi diskuterar för gymnasieskolan och som kommenteras i den här utvecklingsplanen är ju sådant som kommer att komma upp senare i konkreta propositioner. Regeringen har gett ett uppdrag till Skolverket att utarbeta etappindelning av kärnämneskurser, men själva ändringen, att alla ska läsa samma kärnämneskurser oavsett vilket program man går på, den ändringen vill inte regeringen diskutera.

Vi från Folkpartiet har tyckt att det hade varit bättre att föreslå alternativa kärnämneskurser beroende på vilket program man går. Regeringen har naturligtvis insett problemet. Den säger själv att det är ett problem att så många inte lyckas i skolan. Men man väljer i stället att försöka göra förbättringar inom det rådande.

Folkpartiet föreslår i grunden en mycket större variation på studieuppläggnings för gymnasieeleverna. Vi har inte deltagit i den diskussion som bl.a. Kalle Larsson tar upp om den detaljerade fördelningen – ett eventuellt kärnämne till, eller hur många kärnämnen som ska läsas – eftersom vi ser en helt annan modell för gymnasieskolan där man inte läser exakt samma kärnämneskurser.

I den diskussionen tänker jag återkomma. Jag kan försäkra att både jag och Folkpartiet är mycket medvetna om att historieämnet är ett grundläggande ämne som bör genomsyra många ämnen i skolan och som bör förstärkas. Jag hoppas kunna återkomma till diskussionen att förstärka historieämnet på ett sådant sätt att även fler partier än Vänsterpartiet kan känna sig inspirerade att delta.

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt vad Kalle Larsson sade, eftersom det gick så fort, men han menade tydligen att man mer skulle studera motsättningen mellan arbete och kapital i skolan. Jag vet inte om jag uppfattade det rätt. Om Kalle Larsson har läst kursplanerna i historia ska han veta att historielärare ska undervisa allsidigt i olika historiesyn. Det handlar om materialistisk historiesyn, idealistisk historiesyn och olika variationer däremellan. Jag hoppas att jag inte ska tolka Kalle Larsson så att man skulle välja någon slags övervikt för en viss historiesyn i den svenska skolan. I sådana fall får vi återkomma till det.

För att nu tala om helt andra elever, nämligen de riktigt unga eleverna, beskriver regeringen i utvecklingsplanen den allmänna förskolan som den föreslår ska införas för barn från fyra års ålder. Det tycker Folkpartiet är ett bra steg i rätt riktning. Vi har sedan några år tillbaka drivit att vi ska ha en allmän, kostnadsfri förskola för barn från tre års ålder. Det gäller alltså kostnadsfri förskola och inte kostnadsfri barnomsorg för hela dagen, utan den delen som är pedagogiskt bedriven förskola.

Vi tycker att det är ett bra steg i rätt riktning att regeringen nu inför en allmän förskola för barn från fyra års ålder. Däremot säger vi nej till det väldigt oöverlagda vallöftet om maxtaxa, ett vallöfte som tyvärr blev verklighet. Det är en dålig prioritering i en situation där kommunerna behöver göra kvalitetsförstärkningar i skolan och inom andra områden att låsa så mycket statliga medel som ska fördelas till kommunerna bara för ett ändamål. Kommunerna ska ges betydligt större möjlighet att själva prioritera vad de ska använda sina statliga bidrag till.

Kvaliteten i den svenska skolan har vi diskuterat mycket. Sanningen är väl uppenbar. De utvärderingsinstrument som vi efterlyste redan när skolan kommunaliserades har inte utvecklats. Kommunerna är inte bra på att utvärdera sig själva, och Skolverkets roll är en dubbelroll. Skolverket samlar in mycket bra information och gör ett mycket intressant utvecklingsarbete. Men dess roll som skolinspektion är inte tillfredsställande.

Folkpartiet anser att det behövs en helt fristående statlig skolinspektion som kan sakligt utvärdera förhållanden mellan betyg och nationella prov, andel utbildade lärare, andel åtgärder för elever med läs- och skrivsvårigheter, osv. En sådan fristående skolinspektion skulle vara helt fri-

stående från politiska beslut och känna sig obunden av lojalitet gentemot den ena eller andra inriktningen. Den skulle förslagsvis kunna byggas upp av högskolor, kommuner, ideella organisationer och andra som en bas.

Jag ska nämna två saker till som tas upp i utvecklingsplanen. Folkpartiet efterlyser mer aktivt jämställdarbete i skolan. Det är fortfarande för liten medvetenhet om de stereotypa könsroller som undervisningen ofta utgår ifrån. Det är fortfarande alltför liten och alltför dåligt anpassad metodik i olika ämnen. Tvärtom förstärker metodiken de stereotypa könsroller som finns. Där behöver vi mer arbete och också mer medvetna analyser.

Fru talman! Jag ska avslutningsvis tala om vuxenutbildningen. Kunskapslyftet har säkert betytt mycket positivt för många enskilda människor. Men vi har inte formulerat någon långsiktig strategi för vuxenutbildningen i Sverige under de senare åren.

Folkpartiet har länge drivit att vi borde bygga upp ett system med en gymnasiebank som gör att alla människor har rätt till teoretisk gymnasieutbildning oavsett om de genomgår den i ungdomen eller om de väljer att göra det lite senare. Det gäller att hitta ett system som gör att människor säkert vet att de kan skaffa sig den utbildning de av en eller annan anledning har missat i ungdomen, oavsett om de är arbetslösa eller inte.

Kunskapslyftssatsningen har mer haft karaktären av tillfällig satsning i en akut arbetslöshetssituation. Kunskapslyftskommittén som skulle föreslå mål för den långsiktiga vuxenutbildningen har fått förlängt mandat. Därför väntar vi fortfarande på ett förslag till hur vi löser vuxenutbildningens frågor på lång sikt. Jag ser fram emot det.

Jag vill betona att Folkpartiet anser att det är av oerhörd vikt att vi skapar ett vuxenutbildningssystem som ger möjligheter för alla människor oavsett i vilken situation de är i livet. Till det hör också andra förslag, som jag kommer tillbaka till sedan, om kunskapskonton och möjlighet att finansiera sina studier utan att ta dyra studielån om man studerar som vuxen.

Fru talman! Vi återkommer till många av dessa frågor i konkreta diskussioner kring betänkanden senare här i kammaren. Jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation.

Anf. 210 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är inte ofta jag får chansen att lugna en liberal, men i kväll verkar vara ett sådant tillfälle.

Det jag sade i mitt inlägg var att jag personligen har uppfattningen att det finns en grundläggande motsättning mellan arbete och kapital och att det är politikens uppgift att lyfta fram och tydliggöra sådana motsättningar. Däremot är jag fullt tillfreds med att skolan ger olika bilder och olika perspektiv på hur samhället ser ut och hur samhället kan komma att utvecklas.

Jag är fullt övertygad om att om skolan bara lär ut den helhetssyn och det kritiska tänkande som borde ligga till grund för, och som ofta också ligger till grund för, skolans arbete i dag gynnar detta på sikt en socialistisk samhällsutveckling.

Det ska för övrigt bli intressant att i kommande debatter fortsätta att diskutera med Ulf Nilsson om hur vi kan stärka historieämnets ställning i

skolan så att det blir mer än kortsiktiga, poänglösa, eller möjligen för partipolitiska poänger ämnade, upplysningskampanjer och prat om sådant.

En replik handlar också något om att ställa frågor, och jag får väl också göra det. Jag vill kontrastera en skrivning i Folkpartiets reservation som lyder: ”Skolan skall anpassas efter elevernas olika behov – inte tvärtom. Undervisningen måste bli mer individanpassad.” med ett pressmeddelande som har skickats ut från Liberala ungdomsförbundet i Värmland. Där säger man att man i dag skulle vilja se skoluniformer i skolorna i Värmland.

Jag skulle vilja fråga vilket av dessa två synsätt som Ulf Nilsson representerar.

Anf. 211 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson trodde att den här typen av undervisning skulle gynna en socialistisk samhällsutveckling. Vi är väl inte överens om att skolan ska formulera som sitt mål att gynna en socialistisk samhällsutveckling. Annars kanske vi är överens om, hoppas jag, att skolan ska ge en allsidig undervisning utifrån olika infallsvinklar.

Det är viktigt att grundskolan och skolan över huvud taget blir individanpassad. Där har vi sådana inslag som att Folkpartiet föreslår en tioårig grundskola där man kan börja vid sex års ålder, med en mjuk övergång mellan förskola och grundskola. Man bör ha ett sätt att undervisa som gör att elever inte föses vidare, utan i vissa grupper får jobba lite längre och långsammare med det som de behöver jobba med och i andra grupper gå vidare med det som de tycker att det är roligt att gå vidare med.

Under en längre tid, där man börjar med en mjuk övergång mellan förskola och grundskola, ger detta mycket större möjligheter i dag att komma ifrån det klassiska årskurstänkandet, som har varit negativt. Den svenska skolan är fortfarande för mycket färgad av att man efter ett visst antal år i skolan ska kunna en viss sak. Det är viktigt att veta att elever utvecklas i olika takt. Detta skulle underlättas genom en skolstart vid sex års ålder då man kunde låta barnen utvecklas på det sätt som de är mogna för.

Jag vill inte kommentera Liberala ungdomsförbundet. Det finns en hel del utspel av olika ungdomsförbund, och jag ska inte bry mig om att kvittera med olika utspel av Vänsterns ungdomsförbund som jag har sett genom åren. De har gällt att det är rätt att med våld förändra världen osv. Jag tycker inte – det är väl ett *understatement* att säga så – att vi ska ha en generell lag om skoluniformer. Det kan jag bara upplysningsvis tala om. Jag tycker dock att skolor som tycker att det är trevligt att ha skoluniformer och där föräldrarna tycker att man ska ha det mycket väl ska få ha det.

Anf. 212 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Ska rentav eleverna få någonting att säga till om i det fallet?

Jag vill bara kolla en sak. Den person som har skrivit det här uttalandet tycker att man ska ha skoluniformer i de kommunala skolorna, men

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

inte i friskolorna. Jag undrar om Ulf Nilsson ställer upp på den definitionen av friskola – att man slipper skoluniform.

Jag ska också än en gång lugna en liberal genom att säga att jag inte heller tycker att skolan särskilt ska gynna en socialistisk samhällsutveckling. Jag är bara personligen övertygad om att om vi kritiskt granskar hur detta samhälle ser ut kommer alltfler – och detta ser vi också i samhället i dag – att bli övertygade om att en grundläggande förändring av maktförhållandena är nödvändig. På det sättet kommer varje kritiskt granskande människa – kanske rentav Ulf Nilsson på gamla dar – att så småningom komma fram till att en socialistisk samhällsomvandling är det enda rimliga.

Anf. 213 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag är väl lika övertygad om att ett öppet klimat och ett fritt kunskapsökande i skolan gynnar en i bred mening liberal utveckling – inte nödvändigtvis bara folkpartistisk – som Kalle Larsson är övertygad om motsatsen.

Vi ska väl inte ägna så mycket tid åt skoluniformerna och vad som har föreslagits i ett ungdomsförbund. Men jag tycker som sagt inte att vi ska ha kommunala skoluniformer.

Anf. 214 AGNETA LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet UbU6 och avslag på samtliga reservationer.

Regeringen har i skrivelse 1998/99:121, *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – samverkan, ansvar och utveckling* berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i skrivelsen. Detta är statsmakternas policydokument för skolverksamheten. Som sådant kommer planen också indirekt att vara av betydelse för planeringsarbetet på kommunal nivå och för det lokala utvecklingsarbetet.

Tillgången till en bra skola och utbildning är en mänsklig rättighet. FN:s konvention om barnets rättigheter innebär bl.a. en rätt för barnet till en utbildning på grundval av lika möjligheter. Detta innebär förbud mot diskriminering, att utbildningen ska vara likvärdig samt att barnet har rätt till stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kunskap och bildning har avgörande betydelse för människors sociala och kulturella utveckling, och därför ska ingen stå utanför.

Den höga förändringstakten och internationaliseringen ökar risken för vidgade klyftor i samhälle och arbetsliv. En bristfällig utbildning riskerar att bli ett allt större handikapp. Det gäller inte bara i arbetslivet, utan även i ett medborgar- och samhällsperspektiv. Det största hotet mot en fungerande demokrati är medborgare som inte kan eller finner det mödan värt att engagera sig i viktiga samhällsfrågor.

Skolans och vuxenutbildningens uppdrag är att bejaka den mänskliga utvecklingen i alla åldrar med respekt för människors olikheter. En investering inför framtiden är därför en förskola och en skola som tidigt stimulerar barns språkutveckling, ett undersökande och forskande arbetssätt, lust att upptäcka tekniska och naturvetenskapliga samband och respekt för vår gemensamma miljö.

De nationella målen för grund- och gymnasieskolan måste av dessa skäl sättas mycket högt. En internationell tendens är därför att läropla-

nera innehåller en större kärna av obligatoriska ämnen och att särskilt de yrkesinriktade utbildningarna får ett mer teoretiskt obligatoriskt innehåll.

För att skolväsendet ska lyckas i sitt uppdrag krävs ett gemensamt ansvarstagande från stat och kommun. Samverkan måste ske inom och mellan alla nivåer. Den målstyrda verksamheten kräver goda instrument på alla nivåer för kontinuerlig uppföljning och utvärdering för att en likvärdig kvalitet ska kunna garanteras.

Trots att resultaten i svensk skola och vuxenutbildning i internationell jämförelse är goda finns det fortfarande brister. Regeringen anser att det därför är viktigt att stödja den positiva skolutveckling som pågår, att uppmärksamma varje enskild elev som riskerar att inte nå målen och att erbjuda erforderligt stöd.

Kompetensutveckling och internationalisering är redskap för att öka likvärdighet och kvalitet. Några utvecklingsområden som särskilt behandlas i skrivelsen är skolans värdegrund, språkutveckling, matematik, naturvetenskap, teknik och miljö.

Regeringen framhåller bl.a. att förskolans, fritidshemmets, skolans och vuxenutbildningens uppgift att förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar och främja lärande går hand i hand och inte kan särskiljas. Personlig utveckling och lärande hör ihop. Värdegrunden handlar om det demokratiska uppdraget – om ett förhållningssätt till våra medmänniskor, alla människors lika värde, jämställdhet, respekt och förståelse för olikheter och ett sätt att se på rättigheter, skyldigheter och ansvar.

Enligt regeringen bör kvaliteten och tillgängligheten i förskolan öka. Arbetet med att utveckla förskolans pedagogiska roll och göra den till en del av utbildningssystemet kommer att fortsätta. En allmän förskola införs för alla fyra- och femåringar. Verksamheten kommer att vara avgiftsfri och omfatta minst tre timmar om dagen. Den allmänna förskolan införs stegvis med start år 2000. I ett första steg införs allmän förskola i socialt utsatta bostadsområden. Avgifterna inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen avses bli låga genom att en maxtaxa, dvs. en taxa med ett avgiftstak, införs. Frågan om och hur förskolan kan bilda en egen skolform utreds. I budgetpropositionen för 2000 har för ändamålet beräknats 1,7 miljarder för år 2001, och 3,4 miljarder för år 2002.

Regeringen pekar på att resultaten i svensk skola i ett internationellt perspektiv står sig ganska väl. Man betonar att resultaten noga måste analyseras för att ytterligare öka måluppfyllelsen. Drygt 91 % av eleverna i grundskolan var enligt betygsstatistiken våren 1998 behöriga att tas in på ett nationellt program i gymnasieskolan. Skolverket kommer att få ett uppdrag att utvärdera och stödja grundskolans arbete med målen att sträva mot med särskild uppmärksamhet på avstämning i årskurs fem.

Andelen elever med slutbetyg i gymnasieskolan bör enligt regeringen öka. I enlighet med riksdagens beslut betänkande 1998/99 UbU3 har Skolverket fått i uppdrag att göra en översyn av nuvarande kärnämnen i syfte att etappindela dem. Detta görs inte för att sänka ambitionen. Regeringen betonar att alla elever i gymnasieskolan måste få de grundläggande kunskaper som kärnämnen avser att ge. Elevernas rätt till undervisning behöver säkras. Regeringen avser därför att följa hur bestämmelserna om undervisningstid tillämpas. Rätten till stöd i gymnasieskolan

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

kommer att förtydligas. Krav på åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd kommer att införas.

Samhällsomvandlingen har varit snabb under de år som gått sedan riksdagen beslutade om de nya programmen i gymnasieskolan. Gymnasieskolan bör bättre än i dag ge elever ett allsidigt utbildningsutbud. Gymnasieskolans utbud bör kännetecknas av färre ingångar och rimligt många möjligheter till specialisering genom val av inriktningar och kurser. Antalet program bör bli färre, och bättre spegla morgondagens behov i samhälls- och arbetsliv. Därför kommer en utredning att få i uppdrag att göra en översyn av gymnasieskolans programutbud.

Steget in i 2000-talet ska tas med en politik för ökad demokrati, solidaritet och jämlikhet liksom en politik för högre tillväxt och utbildningsnivå. Det handlar dock inte endast om att öka tillgången till utbildningsplatser. Framför allt handlar det om att öka kvaliteten och måluppfyllelsen inom hela utbildningssystemet.

Genom samverkan, ansvar och utveckling ska skolan bli en skola för alla och envar där alla barns och ungdomars förutsättningar tas till vara och utvecklas – en skola som bygger på en gemensam värdegrund och som präglas av demokratiska värderingar, tolerans, respekt och förståelse för andra.

Anf. 215 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! I förra ärendet sade Agneta Lundbergs partikollega Eva Johansson att man kunde styra till vad men inte till hur. Jag tänker då på detta med om vi ska ha likvärdiga villkor för olika barnomsorgsformer, om vi ska ha valfrihet för barn och föräldrar. Hur blir det då med en statligt fastställd maxtaxa? Hur rimmar det enskilda barnets behov med en statligt fastställd maxtaxa som styr till en enda barnomsorgsform?

Anf. 216 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att 73 % av alla barn i åldern ett–fem år finns i förskoleverksamheten. 11 % är hemma med en förälder som tar hand om yngre syskon. 8 % har föräldrar som arbetar utan att använda barnomsorg. Det gäller då skiftarbetande, barnpassning genom en släkting osv. 6 % är hemma med en arbetslös förälder. 2 % är hemma med en hemarbetande förälder. Majoriteten av föräldrarna efterfrågar kommunal barnomsorg, och där varierar det mellan plats i familjedaghem och förskoleplats.

Därför tycker vi att det finns fördelar med att införa en maxtaxa. Vi kan då erbjuda alla fyra- och femåringar en plats. Förskoleverksamhet finns därmed för barn till arbetssökande. Detta leder till ökad jämställdhet. 80 % av hushållen beräknas få en lägre kostnad för barnomsorgen i och med en maxtaxa om föreslagna 700 kr. Det finns alltså väldigt många fördelar.

Anf. 217 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag håller med om att de som så vill ska kunna välja en viss barnomsorgsform. Jag är för full valfrihet. Själv har jag haft fyra barn på dagis så det är inte det som det handlar om.

Av statistik framgår dock att en del föräldrar vill ha det på ett annat sätt. Då blir de styrda ifrån sin ekonomi. Man kan ju faktiskt när det

gäller ekonomin välja mellan ekonomisk demokrati och ekonomisk diktatur. Hårt uttryckt är det något av ekonomisk diktatur när man styr barnomsorgsformen för föräldrar och barn. Detta kan inte vara rätt om vi ska ha valfrihet och likvärdiga villkor och ge barn stöd efter behov.

Anf. 218 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Innan jag kom in i riksdagen var jag ansvarig för barnomsorgsverksamhet. Under den tid jag var verksam hade vi inte en fullt utbyggd barnomsorg. De propåer som jag då fick från föräldrar löd: Bygg fler daghem! Ordna fler platser! Den alternativa formen efterfrågades inte, utan plats i familjedaghem och daghemsplats var vad man efterfrågade. Jag tycker att det är rimligt att barnomsorgen utformas utifrån behov, utifrån vad de flesta vill ha.

Anf. 219 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Agneta Lundberg sade att det finns brister i skolan i dag. Detta är vi överens om. Hon nämnde också att 91 % av eleverna i årskurs 9 är behöriga att söka till nationella program i gymnasieskolan. Jag vet inte om det uppfattades som en bra eller som en dålig siffra. Problemet är att eleverna sedan inte klarar av gymnasieskolan trots att många av dem då är behöriga. De problemen ökar. Det är bara åtta av tio elever som fullföljer sina gymnasiestudier inom fyra år – gymnasieskolan är som bekant treårig. Av de eleverna är det 83 % som klarar studierna med godkända betyg.

83 % av 80 %, ungefär var sjätte elev av de elever som en gång började, klarar alltså gymnasieskolan. Särskilt illa är det med invandrarelever som är födda utomlands eller som har två föräldrar som är födda utomlands. Där ökar problemen ständigt. Bland de invandrarelever som började gymnasiet 1992, 1993 och 1994 har avhoppet ökat från 25 % till 43 %. De avhoppet tenderar att hela tiden öka.

Har Agneta Lundberg och socialdemokraterna några lösningar på de här svåra problemen?

Anf. 220 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Självklart är jag inte alls nöjd med siffrorna. Jag tycker att det är låga tal. Här är det inte fråga om bara en lösning, utan det är många angreppssätt som vi måste ta till. Vi måste stryka under grundskolans ansvar att ge ungdomarna en bra utbildning så att de kan gå vidare till gymnasieskolan. Det är huvudspåret.

Ofta när vi resonerar om de här frågorna ger vi eleverna skulden för att de inte lyckas. Men många gånger när jag är ute på besök är jag förvånad över att eleverna över huvud taget lyckas. Det finns ju också en brist hos lärare, i organisationen samt i arbetssätt och arbetsformer. Det handlar om hur man tar upp stoff och hur man möter ungdomarna – om man över huvud taget frågar vad de är intresserade av. Det handlar alltså om att ha en stimulerande undervisning. Där behövs det en uppräckning, både i grundskolan och i gymnasieskolan.

Även om vi betydligt förbättrar våra åtgärder i grundskolan kommer det alltid att finnas barn och ungdomar som inte riktigt har nått målen. Då är det viktigt att vi har en beredskap för hur vi ska ta hand om dessa barn och ungdomar. Ett sätt är att de när de kommer till gymnasieskolan

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

kan gå in på ett individuellt program. På olika sätt försöker man hjälpa barnen. De får t.ex. läsa de ämnen som de inte har klarat av för att bli behöriga; detta kanske parallellt med ett karaktärsämne på ett program som man gärna vill gå när man nått fram till behörighet. Utifrån mina besök ute i landet har jag erfarenhet av att ungdomarna upplever detta som oerhört stimulerande. Det gör att de blir mer motiverade.

Anf. 221 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tackar för det beskedet. Vi är överens om att grundskolan behöver förbättras. Det är för sent om man kommer till gymnasieskolan med bristande kunskaper.

Jag är också överens med Agneta Lundberg om att det här inte är elevernas fel. Eleverna har säkert inte blivit sämre än eleverna för 10 eller 20 år sedan var, utan det är väl ungefär samma typ av elever som vi nu har. Däremot är problemen betydligt större nu; samhället är betydligt mera komplicerat.

Agneta Lundberg nämnde i sitt huvudanförande att man arbetar med en etappindelning av kärnämnen. Det tror jag är bra. Är det däremot så att man har en etappindelning med samma slutmål – högskolebehörighet för alla – tror jag inte att man har nått något mål alls, för den etappindelningen tillämpar lärarna redan i dag i skolan.

Anf. 222 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att vissa lärare etappindelar men det är ju också fråga om att kunna få betyg. När det gäller högskolebehörighet för alla program backar vi inte. Det är en självklarhet att det är målsättningen. Om vi inte lyckas med det är inte metoden att sänka ambitionen. Vi har ju inte nått längre med det, utan då gäller det att vässa instrumenten och göra det hela bättre.

Anf. 223 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag vill starta med att tacka alla deltagare i den här debatten. Utvecklingsplanen är ju ett policydokument som beskriver regeringens tankar om skolutvecklingen de närmaste åren. Därför ger det en möjlighet för alla partier att presentera sina tankar och idéer om hur man vill ha skolan. Det är ett ypperligt tillfälle till kanske en annorlunda debatt att lyssna av varandras tankar och idéer. Någon gång i en framtid kanske vi lär av och närmar oss varandra och tar dem till vara. Det tycker jag är mycket positivt. Det har hittills varit väldigt intressant att lyssna.

Fru talman! De barn som börjar skolan i dag är inte samma barn som när jag började skolan. Den information som jag då hade med mig var tämligen begränsad: Vetlandaposten, radion och skvaller som jag snappade upp vid kaffebordet. Dagens barn är fulla av radio, TV och IT med information som vida överstiger vad vi vuxna hade när jag var barn. Därtill lever dagens barn i ett samhälle som på många sätt präglas mer av egoism och hårdhet. Vi säger ofta att skolan är en spegel av samhället. Om det är så krävs det således ett ständigt medvetande i skolan om vad samhällsförändringarna innebär. Man kan inte vrida klockan tillbaka. Det är endast nuet och framtiden som väntar.

Skolan har samtidigt som samhället har förändrats genomgått stora förändringar. Vi har nu läroplan för förskola, förskoleklass, grundskola,

gymnasium. Vi har en gymnasieskola med treårig gemensam kärna. Vi gör stora satsningar på vuxenutbildning i olika former: kunskapslyft och KY-utbildning. Vi har en pågående satsning på utbyggnad av högskolan. Skolsystemet är alltså under förändring och anpassning till dagens samhälle. Problemet är och har kanske alltid varit att de politiska besluten behöver tid att verkligen nå ut till gräsrotsnivå. Anledningarna till detta kan vara många: den generella svårigheten med den demokratiska förankringen, ekonomiska skäl eller, som någon tidigare också sagt, motvilja till förändringar.

Det kan många gånger vara oerhört frestande att snabbt ingripa när den stora skolkolossen är på väg mot fel håll. Samtidigt vet vi att även om order ges med hela handen mottas den endast med en axelryckning om inte ordern är väl förankrad.

I en decentraliserad skola är därför samarbetet och den ständiga dialogen en nödvändighet mellan stat och kommun. Läroplanen ställer höga krav på en demokratiskt fungerande skola. Denna demokratiska process startar i relationen mellan kommunpolitiker och skolans personal. De förtroendevalda ute i våra kommuner måste ges en verklig möjlighet att vara ute i verksamheterna. I möten med kommunpolitiker får jag tyvärr en väldigt splittrad bild av denna möjlighet. Dialogen måste vidare finnas mellan skolledare och lärare. Den lärare som blir sedd och lyssnad på för detta ofta vidare i arbetet med eleverna. Men eleverna vittnar tyvärr alltför ofta om bristen på inflytande och respekt från de vuxna. Här har vi, som jag ser det, en av skolans viktigaste uppgifter i framtiden.

Motorn i skolans vardagsarbete är skolledaren. Utbildningsinspektörernas rapport visar att det finns många goda exempel på utveckling och ambitiöst arbete hos skolledarna. Men samtidigt visar rapporten på en stor arbetsbörda, en stor mängd administrativa uppgifter och svårigheter att hinna med huvuduppgiften. I den översyn av skollagen som nu är på gång måste ansvarsfördelningen mellan stat och kommun förtydligas.

Läraryrkesutbildningskommittén har tagit fram ett förslag till skolledarutbildning. Departementet tillsätter en expertgrupp för att bl.a. med utgångspunkt från inspektörsrapporten definiera befogenheter och ansvar på lokal och statlig nivå. Det är dock min övertygelse att om en skola i ständig förändring ska kunna genomföras måste även kommunerna ta sitt ansvar när det gäller skolledarna.

Fru talman! Samba är en dans, men SAMBA är också Skolverkets rapport om samband mellan resurser och resultat. Det är en mycket intressant studie som omfattar 92 000 elever i grundskolan. Resultatet visar att resurser betyder olika mycket för skolor med olika förutsättningar. Det är dock viktigt att elever med svårigheter har tillgång till tillräckliga resurser, även om de befinner sig i en skola med bättre förutsättningar. Kön, föräldrars utbildning m.m. är några av de fem faktorer som speglar förutsättningarna för skolverksamheten. Dock förklaras endast 42 % av variationen i medelbetyg mellan skolorna av det här. Närmast 60 % av variationen återstår alltså att förklara. Detta kan handla om arbetssätt, ledarstil, läraregenskaper och attityder. Därmed vill jag understryka kommunernas ansvar när det gäller kompetensutvecklingen.

De områden som staten prioriterar är just de bristområden som rapporten har visat på. Det är därför vi vill rikta delar av kompetensutvecklingen till dem som möter elever med funktionshinder, med stor inriktning

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

på läs- och skrivprocessen, matematiken, tekniken, osv. Värdegrundsarbete och försök med slopad timplan är ytterligare exempel på utveckling av skolans arbets sätt.

I juni 1998 fick eleverna i årskurs 9 för första gången slutbetyg enligt det nya kunskapsrelaterade betygssystemet. I en artikel i min hemtidning NST häromveckan redovisades betygen på varje skola i nordvästra Skåne. Då kunde man se på varje högstadieskola hur det såg ut. Då kunde man se att det ibland var fem, ibland åtta, ibland 15 och på ett ställe 44 elever, på någon 0 elever som inte var godkända. Skolorna har alltså en god bild av sina elever. De kan också förklara resultaten, som den här artikeln visade. En skola väljer att redovisa att av 1 227 satta betyg var det 35 som ej blev godkända, alltså en annan bild där vi visar på vad vi har lyckats med och där vi inte har lyckats.

För varje elev som ännu ej nått målen känner jag givetvis en oro. Men tydligheten i systemet gör att inget kan sopas under mattan. Uppföljning och utvärdering av skolans arbete blir nu en allmän tillgång och därmed också en förpliktelse mot kommunpolitikerna att på ett annat sätt engagera sig för varför resultaten blir på det sätt som de visar.

Grunden för det livslånga lärandet läggs i förskolan. Förskolan har nu en läroplan, och allmänna råd finns för familjedaghemmen. Forskningen visar att ju tidigare vi kan möta barnen i deras utveckling, desto bättre blir det långsiktiga resultatet. Därför ser jag såväl förslaget om allmän förskola för fyra- och femåringar som förslaget om en allmän maxtaxa som en pedagogisk reform för barnens skull. Maxtaxan är för kommunerna en frivillig reform. Den omfattar även verksamhet som bedrivs av annan huvudman eller på entreprenad. En avgift på 700 kr per månad för första barnet gör att familjen kan flytta och planera sin ekonomi i ett långsiktigt perspektiv – en lika taxa i hela landet. Detta är alltså första steget mot en avgiftsfri förskola. Det innebär också en valfrihet i att arbeta mer eller mindre. Vill man arbeta heltid kan man göra det utan att lönen äts upp av höga avgifter. Vill man vara hemma t.ex. en dag i veckan kan den nya taxan ge möjlighet även för detta.

Den allmänna förskolan för fyra- och femåringar ska vara avgiftsfri och omfatta tre timmar, obligatorisk för kommunen men frivillig för föräldrarna. Det finns många i dag inom förskolans verksamhet. Att gå till förskolan eller till familjedaghemmet är roligt för barnen, åtminstone de allra flesta dagar. Att ställas utanför kompisarna när mamma eller pappa blir arbetslös är svårt att förklara för dessa små. Vi vill därför att alla barn ska ha rätt till förskola eller familjedaghem, även om föräldern blir arbetslös. Vi tar med detta förslag bort eventuella ekonomiska hinder och öppnar förskolan för ännu fler barn.

Fru talman! Vi har nu en läroplan från förskola till gymnasium. Nästa steg kommer vi att diskutera under år 2000 här i riksdagen, nämligen gemensamma mål för hela vuxenutbildningen. Då kan vi också visa på alla de olika vägarna i det livslånga lärandet.

Anf. 224 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med de nya gymnasieprogrammen som presenterades för drygt en månad sedan, där det ska bli färre ingångar men fler valmöjligheter. I det papper som jag har fått – Nyhetsbrev från Skolverket – sägs det att färre ämnen blir obligatoriska för att

ge mer utrymme för egna ämnesval. Färre obligatoriska ämnen måste ju innebära färre kärnämnen. Jag vill fråga skolministern om det är så och om regeringen har tagit ställning i frågan.

Dessa gymnasieprogram kommer att gälla från höstterminen 2000, och redan nu informerar man i årskurs 9 om dessa val. Men man vet inte riktigt vad man ska informera om. Och då undrar jag: När får skolorna besked om vilka program som verkligen gäller?

Sedan har jag en positiv fråga. Svenska gymnasieelever kan numera studera utomlands – i Frankrike, Tyskland och Spanien – och ta med sig studiebidrag och inackorderingstillägg. Finns det en möjlighet också för utländska elever till motsvarande studier i Sverige? Det gäller framför allt de gymnasieklasser som har engelska som samtalsspråk.

Anf. 225 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Som svar på Lars Hjerténs första fråga vill jag säga att regeringen kommer att fatta beslut om programmålen den 4 november. Vi har fått redovisat till oss de förslag som Skolverket har tagit fram och de har också presenterats på Skolverkets hemsida på Internet. Det kommer att ske vissa revideringar, men i stort sett kommer de mål som är uppsatta och de inriktningar som är fastlagda att gälla. Men det slutliga förslaget kommer regeringen alltså att anta den 4 november.

Jag kommer också tillbaka till utskottet den 16 november. Det drar ut på tiden eftersom det finns en plenifri vecka emellan. Men den 16 november kommer detta att presenteras, och det kommer också att ges möjlighet till att ställa frågor.

Sedan frågade Lars Hjertén om möjligheterna för elever från andra länder att studera vid våra gymnasieskolor. Det system som vi har med studiebidrag finns såvitt jag vet inte i så många andra länder. Men något hinder för elever att kunna läsa vid en skola här i Sverige kan jag inte se om han eller hon har möjlighet att följa undervisningen. Det hänger mycket på hur undervisningen är upplagd. Det handlar ju om språkkunskaper osv.

Anf. 226 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Möjligheten för svenska gymnasieelever att studera i andra länder är ju beroende på vårt EU-medlemskap, och då borde även andra länders elever kunna studera i Sverige, framför allt om det inte finns språkhinder. Det finns ju gymnasieklasser där man har t.ex. engelska som undervisningsspråk. Det finns inga formella hinder, och jag tror att det vore oerhört positivt, både för svenska elever och för utländska elever.

Jag vill fråga en annan sak. Regeringen fick i uppdrag av riksdagen att utreda frågan om en gymnasieexamen. Hur långt har regeringen kommit med det arbetet?

Man får inte tentera upp gymnasiebetyg under de tre år som man går i gymnasiet. Det är då väldigt många som i stället väntar med att gå ett fjärde år i komvux. Det rör sig inte om en upptentamen, men man höjer sina betyg. Många skulle i stället vilja tentera upp betygen under t.ex. ett sommarlov. Den möjligheten fanns fram till 1994. Funderar regeringen på att ändra på det beslut som man fattade 1994 då man förbjöd upptentering av betyg?

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

Anf. 227 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Den preliminära dagordning som vi har lagt fast på departementet innebär att vi i februari månad tänker komma tillbaka med en proposition där gymnasieexamen finns med. Jag reserverar mig för att den kan förskjutas någon månad på grund av arbetssituationen, men propositionen är planerad till någon gång i februari-mars.

När det gäller att tentera upp betygen är det också en fråga som vi diskuterar nu på departementet. Jag kan därför i dag inte ge något närmare besked. Men jag vet att det är en mycket angelägen fråga, och därför måste vi också göra ett ställningstagande.

Anf. 228 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det har visat sig att de statliga extraresurser som var avsedda för vård, skola och omsorg i ganska liten omfattning har kommit skolorna till del. Skolministern talade här mycket om samarbete och samverkan mellan kommunerna. Jag tänker då på kommunernas ansvar. Det är 10 % av eleverna som inte klarar att gå vidare från grundskolan till gymnasieskolan på grund av betygen. Det är lätt att då överlåta bollen på kommunerna och säga att kommunerna inte klarar detta. Men i själva verket måste det vara så att kommunerna inte prioriterar skolan tillräckligt.

Jag undrar om skolministern på något sätt har funderat över om man skulle kunna använda skolinspektörerna mycket mer som en resurs för att kunna få den anknytningen mellan kommuner, riksdag och regering för att man ska kunna mäta kvaliteten. Skolinspektörerna skulle då inte kontrollera bara för att komma med pekpinnar, utan de skulle vara en resurs för att hjälpa skolorna på traven.

Anf. 229 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det är för oss alla bekant att den ekonomiska situationen i kommunerna har varit svår under flera år. Men nu kan vi se att det sker en uppgång i de allra flesta kommuner. Det kommer fortfarande att finnas ett antal kommuner som har ett mycket svårt ekonomiskt läge, och där får vi göra extrainsatser.

Skolverket har också förhört sig ute i skolorna. Rapporten visar att nio av tio grundskolerektorer har märkt att det har blivit en förstärkning till skolan. Det senaste jämförelsetal som Skolverket har tagit fram och som vi fick häromdagen visar också att det i dag avsätts mer pengar till utbildning än vad det har gjorts tidigare. Men mycket av dessa pengar går till den höjning av lärarlönerna som har skett. De har också gått till elever som är i behov av särskilt stöd och till materielkostnader.

När staten gör sina direkt riktade satsningar genom t.ex. de s.k. Personpengarna ser jag det som angeläget med en redovisning av hur kommunerna använder dessa pengar så att vi kan få en tydlighet i politiken och också för att medborgarna ska kunna veta vad pengarna används till.

Skolverket har i SAMBA-rapporten tittat på hur resurser används, och den spänner över väldigt många kommuner och elever. Tanken i dag är att den här gruppen ska fortsätta och titta på de övriga kriterierna som man inte fick fram i den senaste rapporten. Jag ser det som mycket bra att vi får den här typen av rapporter.

Jag ser också positivt på att Skolverket nu kommer att arbeta mer processinriktat. Man ska inte bara göra tillfälliga tillsyner utan man ska återkomma och följa upp utvecklingen i en enskild skola eller kommun.

Anf. 230 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Ingegerd Wärnersson för det svaret. Jag undrar bara: Vore det inte bättre att låta bli att införa en maxtaxa, vilket ju gör att kommunernas ekonomiska utrymme minskar? Man skulle bättre behöva de resurserna till skolan.

Anf. 231 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Förskolan har nu fått sin läroplan. Därmed har vi alla ställt oss bakom vikten av att ha en förskola med en pedagogisk verksamhet. Som jag sade tidigare är detta ett första steg mot en avgiftsfri förskola på samma sätt som gäller för grundskolan och gymnasieskolan.

Det har förts mycket diskussioner i dag om de elever som har större behov än andra. Vi har också i utvecklingsplanen understrukit värdet av att få in specialpedagoger redan i förskolan.

Maxtaxeförslaget är också ett sätt för mig att markera förskolans lika värde jämfört med grundskolan och gymnasiet. Därmed är det också en markering att kommunpolitikerna ger personalen ett lika värde när den anställs eller kompetensutvecklas. Det är därför som staten tar detta medansvar och står för de kostnader som maxtaxereformen innebär.

Anf. 232 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Skolministern inledde sitt anförande med att säga att hon tyckte att det var intressant att lyssna till alla här och att hon skulle ta åt sig det budskap som vi förde fram. Jag tycker att det är mycket bra att skolministern nu ser att oavsett vår ålder, våra erfarenheter och grunder finns det ändå ett öra hos skolministern som lyssnar på oss.

Det är detta som det handlar om när skolministern talar om ett ökat engagemang för skolan och en decentralisering av skolan.

För mig handlar det om att se till att såväl elever som lärare och skolledning får den verkliga makten till skolan. Någonting som vi i Centerpartiet har strävat efter under lång tid är att det ska bli ett bättre samarbete mellan kommuner och skolor.

Ett annat väldigt konkret förslag som vi har lagt fram och som har påverkat många kommuner runt om i landet är de lokala skolstyrelserna, där det ska finnas med elever, lärare och i viss mån också föräldrar. Det tycker jag är oerhört bra. Jag blir faktiskt besviken när skolministern inte tar detta till sig och ser till att det här kan komma till på varje skola, speciellt när vi kan se resultatet av en undersökning som kom för bara en kort tid sedan. Den visar att 30 % av eleverna på högstadieskolorna inte tror att demokrati är den rätta formen för en nation – 30 %, skolministern! Måste vi då inte härifrån se till att öka engagemanget och möjligheten att oavsett ålder kunna vara med och påverka, engagera sig och fatta beslut?

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

Anf. 233 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag är helt överens med Sofia Jonsson när det gäller både föräldrastyrrelse och elevstyrrelse. Jag hade också förmånen att för bara någon vecka sedan i Karlstad möta två elevstyrrelser. Det var elever som går på livsmedelsprogrammet och elever på handelsprogrammet. Det var inte bara detta att de satt i en elevstyrrelse, utan också att den här skolan hade markerat att det var just från dessa program som elevstyrrelsen skulle utses.

Jag har också markerat att vi stöttar elevorganisationerna och gett stöd till elevombudsman. Jag har på olika sätt stöttat elevorganisationerna i deras arbete med värdegrunden. Jag kommer återigen att ha ett möte med dem om några veckor för att lyssna på deras olika synpunkter. Eftersom de representerar många elever, är det ett naturligt sätt att ha dialogen just med dem.

Det här är en stor angelägenhet för mig. Precis som jag sade i mitt anförande har inte skolan lyckats när det gäller elevinflytandet, så det är en fråga som vi ständigt arbetar med. Jag välkomnar alla föräldrastyrrelser och alla elevstyrrelser. Det finns definitivt inte någon gräns för hur många som kan starta dessa verksamheter.

Anf. 234 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Men, skolministern, varför då inte kunna gå med på Centerpartiets förslag? Vi säger att varje skola bör ha en lokal skolstyrrelse som också är kopplad till den decentralisering, det ansvar och den makt som vi tycker – och som det också visar sig att skolministern tycker – att en skola ska ha. Jag tycker att det är oerhört viktigt. Varför kan ni inte gå med på det förslaget?

Vi har i vår motion som behandlas under den här punkten också diskuterat ett förslag om en kampanj för ökat läsande. Jag tycker att det är viktigt. Det är viktigt att kunna koncentrera sig på att se till att elever får lika förutsättningar, precis som skolministern själv säger. Jag vet att regeringen har avsatt en del pengar för detta under kommande period. Det har Centerpartiet också gjort. Vi ger också konkreta förslag på hur decentralisering, makt till skolorna och påverkansmöjligheter för elever ska kunna utvecklas.

Anf. 235 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det låter sig ibland lätt sägas att alla ska ha den möjligheten. Men om det verkligen ska kunna fungera bra med t.ex. föräldrastyrrelser, måste föräldrarna själva känna att de verkligen vill delta. Många av de erfarenheter som vi har fått av försöksverksamheten med föräldrastyrrelser utfaller positivt. Det är också så att på andra ställen har entusiastiska föräldrar startat föräldrastyrrelser, men när sedan deras barn har lämnat skolan har det inte funnits några andra föräldrar som har velat fortsätta.

Därför tycker jag att vi fortfarande måste gå på den frivilliga linjen och ständigt stimulera och föra fram de tankar som Sofia Jonsson, jag själv och många andra gör för att få föräldrarna, lärarna och politikerna att se att detta är en oerhört viktig verksamhet. Men jag tror inte på att vi kan säga att alla ska starta föräldrastyrrelser nu, för den beredskapen och viljan finns inte ute hos föräldrarna.

Den andra frågan gällde kampanjen. Jag har en kampanj framför mig nu, och jag kan ju inte ta mer än en kampanj i taget. Den kampanj som troligen kommer i gång kommer att handla om vuxenutbildningen. Men jag sade ju att jag lyssnar, Sofia Jonsson, och läskampanjen är ju en god idé, så den får väl stå på den lista som jag har över de goda tankarna. Det som väntar nu är alltså en kampanj om vuxenutbildningen.

Anf. 236 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Skolministern sade att det är farligt att göra snabba och hastiga ingripanden i skolan och att det skapar förvirring. Det kan jag hålla med om. Men det är också svårt att vända en utveckling som successivt har börjat gå fel. Jag tycker att när utslagningen på gymnasieprogrammen har nått den omfattningen att hälften av eleverna här i Stockholm t.ex. är utan riktiga betyg från ett gymnasieprogram, då måste man börja fundera på att vända utvecklingen.

Skolministern sade, mycket klokt, att hon är beredd att lyssna och föra en dialog. Det är jag fullständigt övertygad om att skolministern vill och det uppskattar jag. Men så länge man helt vägrar att syssla med några som helst grundläggande förändringar av principerna och systemet i den svenska skolan utan bara vill göra förändringar inom systemet utan att ifrågasätta själva principen och likformigheten, som flera här har kritiserat i dag, är det svårt att föra den dialogen. Men jag väntar och hoppas att den ska komma.

Jag har två konkreta frågor.

Betygets likvärdighet är ett uppenbart problem. Om betygen står för vad de verkligen ska stå för är också ett problem. 4–5 % blir underkända i nian, men betydligt fler får stora svårigheter i gymnasiet. Jag har all anledning att tro att betygen inte motsvaras av de kunskaper som de ska innehålla. Finns det några planer på utvärderingar av betygens förhållande till nationella prov osv.?

Jag har en annan konkret fråga.

Skolministern kallar maxtaxa på dagis för en frivillig reform. Det låter ju bra, men egentligen är den inte särskilt frivillig. Den blir ju ett oerhört ingrepp dels i det kommunala självstyret eftersom man låser en massa resurser som kommunerna inte har rätt att använda för annat, dels blir den ett ingrepp i individens och familjernas självständighet eftersom en del av dessa resurser skulle kunna användas till att öka friheten att välja omsorg för sina barn.

Anf. 237 Statsrådet INGEGERD WÄRNESSON (s):

Fru talman! Svaret på den första frågan som gäller betygen är att jag har gett vår nya kvalitetsgranskningsnämnd i uppdrag att titta på just det som Ulf Nilsson tar upp, nämligen detta med betygens likvärdighet i det nationella perspektivet. Det är ett uppdrag som sedan ska redovisas.

När det gäller den andra frågan om maxtaxan nämnde Ulf Nilsson själv här tidigare att Folkpartiet gärna också ser en allmän förskola från tre år. Lite förvånande kan jag då tycka att den här diskussionen om maxtaxan blir, eftersom jag vet att Folkpartiet i många år har arbetat just för den pedagogiska delen inom förskolan. Som jag ser förskolan omfattar inte den pedagogiska delen bara tre timmar, utan faktiskt hela den tid som barnen är där. En del barn är kanske där tre timmar, medan andra är

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

där fem eller sex timmar. Men det är ju hela verksamheten som jag tidigare har känt att både mitt parti och Folkpartiet verkligen har värnat om. Det är alltså för mig en pedagogisk reform som ger möjlighet för alla barn att delta i verksamheten utan att föräldrarna behöver tänka på de ekonomiska villkoren.

När det gäller den andra frågan som Ulf Nilsson ställde måste jag ställa en fråga, för som jag har uppfattat det i debatten har Folkpartiet i stället velat föra fram ett helt annat barnkonto som jag inte ser som kopplat till skolan eller förskolan över huvud taget. Som jag har uppfattat det skulle pengarna enbart gå till den enskilda familjen. Hur stärker det i så fall den pedagogiska verksamheten?

Anf. 238 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som skolministern säger att för Folkpartiet har det varit viktigt att arbeta för en pedagogiskt medveten förskola som är öppen och fri för alla. Vi tycker också att det är självklart att alla ska ha rätt till barnomsorg, oavsett om föräldrarna är arbetslösa eller inte. Det drev redan Bengt Westerberg på sin tid.

Däremot tycker vi att den enorma satsningen på en maxtaxa för barnomsorg en mängd timmar över dagen är en väldigt kraftig ekonomisk prioritering utan att här avgöra vad pengarna skulle kunna användas till i stället. Det är ändå väldigt många miljarder som låses till detta och som kommunerna skulle kunna tänka sig att använda till något annat.

Min fråga när det gäller betygen är: Finns det ett uppdrag att jämföra betygen med resultat på nationella prov, att inte bara jämföra hur de ser ut i förhållande till betyg i andra skolor utan att jämföra med resultat på nationella prov, standardprov och ämnesprov i skolan?

Anf. 239 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag får svara ärligt att jag inte kommer ihåg alla detaljer i detta direktiv. Jag får återkomma till Ulf Nilsson med detta.

Anf. 240 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Utvecklingsplanen domineras av två saker. Det handlar om elevernas kunskap, och det handlar om värdegrunden hos eleverna. Det är naturligt att det är så, eftersom det kanske är de två viktigaste målen att skolan ska ge eleverna goda kunskaper och att alla i skolan ska tillägna sig en demokratisk grundsyn med respekt för andra och förståelse för den egna personens och andra personers värde. Men jag tror också att det är ett uttryck för brister i skolan. Det finns alltså brister som är väl värda att diskutera när det gäller kunskaper och värdegrunden. Det är därför också naturligt att utvecklingsplanen innehåller förslag eller bedömningar och intentioner om kvalitetsfrämjande åtgärder och om kompetensutveckling. Men där finns också tankar kring en fortsatt utveckling av det som har påbörjats när det gäller förändringen av skolan. Det är inte några stora och nya reformer men en fortsatt utveckling av förskolan, grundskolan, gymnasiet och vuxenutbildningen.

Jag skulle bra gärna vilja inleda med ett problem som inte betonas särskilt starkt i utvecklingsplanen och som jag ändå tror borde uppmärksammas ordentligt, nämligen skolans resurser. Det går inte att sticka under stol med att det är resursbristen som är en av de allvarliga orsaker-

na till att många elever inte får den skolgång som de enligt skollag och läroplan är berättigade till. Det är alltså elever med behov av särskilt stöd. Där finns alltså inte resurserna i skolan i dag. De resurser som fanns i slutet av 80-talet finns inte i skolan längre. Det handlar om specialpedagoger, skolpsykologer och kuratorer. Dessutom är antalet lärare mindre i dag.

Skolministern sade att vi har återhämtat en del av de nedskärningar som gjordes under 90-talet. Men det är inte alls hela delen, och det finns väl skäl att tro att det som gällde i början av 90-talet inte var slutmålet för resurserna i skolan.

När det är sagt kan jag gå över till att tala om de förslag som har lagts fram. Jag ska flyktigt beröra det som är speciellt intressant för oss i Miljöpartiet. Där finns ju många bedömningar och intentioner. Ett av de mer genomgripande förslagen är alltså införandet av allmän förskola. Man har aviserat en avgiftsfri förskola för alla fyra- och femåringar tre timmar om dagen. Miljöpartiet har i annat sammanhang framfört liknande förslag, och vi är alltså positiva till tanken och har synpunkter på detaljer när det gäller utformningen.

I utvecklingsplanen nämner regeringen avsikten att införa maxtaxa för förskolan. Miljöpartiet har motsatt sig maxtaxan. Vi gjorde det tydligt i valrörelsen, och vi gör det tydligt efter valet. Skälet sammanhänger bl.a. med det som jag sade om behovet av resurser i skolan. Det behövs alltså resurser både i förskolan och i grundskolan för framför allt elever med behov av särskilt stöd. Vi tycker att de pengar som successivt tillkommer i en förbättrad ekonomisk situation ska användas till detta i första hand. Maxtaxan har verkligen inte några sådana effekter för barnen i förskolan. En barnkonsekvensutredning av maxtaxan jämfört med en direkt satsning på stöd till dessa elever skulle utan tvekan leda till att man använde pengarna till ett direkt stöd till barnen. Det kommer i stället att bli så för det stora flertalet att det finns en risk för försämringar i förskolan, nämligen om det blir fler barn som kommer till förskolan. Och det var väl en av tankarna bakom förslaget till införandet av maxtaxan, att förskolan skulle bli tillgänglig för fler? Om man inte kan tillföra mer resurser så blir det alltså t.ex. större barngrupper.

Kostnaden för maxtaxan är okänd. Det finns förslag från 5–10 miljarder kronor beroende på vem som gör beräkningarna. Det handlar alltså om mycket stora summor. Miljöpartiet kommer inte att acceptera en användning av så stora summor för det ändamålet.

När det är sagt kan jag gå över till att tala om sådant i utvecklingsplanen som Miljöpartiet tycker stämmer väl med vår syn på skolans utveckling.

Rätten för barn till arbetslösa och arbetssökande att få plats i förskolan är ett sådant exempel. Vi har motionerat om det under flera år, och nu aviseras det.

Läringsutbildningen är självfallet något som vi ställer oss bakom.

De speciella problemen i grundskolan för elever med invandrarbakgrund och med annat hemspråk än svenska uppmärksammas. Det är bra.

Vissa behövliga förändringar i gymnasieskolans program och kurser aviseras. Det är utmärkt.

Ett fortsatt arbete med genomförandet av förskolepedagogiken i överensstämmelse med den nya läroplanen betonas. Det är speciellt intres-

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

sant, därför att läroplanen inte är särskilt fullödig. Läroplanen för förskolan som föreslogs av utredningen som föregick regeringens förslag var en alldeles utmärkt skiss till en läroplan. Det som regeringen föreslog var bara ett rudiment av den. Det saknas alltså viktiga detaljer i läroplanen, och det får effekter bl.a. på möjligheten att utföra en effektiv tillsyn och kvalitetskontroll, kvalitetssäkring, av förskolan. Vi i Miljöpartiet har begärt att man så snabbt som möjligt ska göra en översyn av läroplanen för förskolan. Men självfallet kan det vara bra att under tiden se till att verksamheten överensstämmer med den läroplan som nu finns.

Mycket av det som står i utvecklingsplanen stämmer alltså med Miljöpartiets grundsyn. Naturligtvis hade själva anslaget varit annorlunda om vi hade skrivit den.

Jag har tittat lite grann på motionerna från de andra partierna. De ger en bild av vad som enar oss och vad som skiljer oss åt. Jag har tittat lite grann efter skiljelinjerna, eftersom de inte är alldeles tydliga. I många frågor är vi eniga. Detaljsynpunkter finns. Jag återkommer till detta.

En sådan fråga som är intressant är en fråga som är lite av en ideologisk huvudfråga. Den gäller den allmänna förskolan. Där har Moderaterna ett väldigt skarpt uttalande. De ser detta som ett led i socialiseringen av familjepolitiken. Folkpartiet är positivt till förslaget. Man föreslår faktiskt att den allmänna förskolan ska gälla inte bara fyra- och femåringar utan också treåringar. Att Folkpartiet ur Moderaternas synvinkel hamnat till vänster om Socialdemokraterna när det gäller socialisering är ju intressant. Jag skulle vilja fråga: Är detta verkligen i överensstämmelse med den uppfattning som man har bland de borgerliga partierna i denna fråga, eller ska man se detta som en överdrift i syfte att profilera sig lite extra?

Mycket av det som regeringen aviserar i sina bedömningar torde vara ganska lätt för många partier att acceptera. Med det anslag som nu finns i utvecklingsplanen tror jag att man borde kunna få en skolpolitik under de närmaste åren som har en bred parlamentarisk förankring.

Anf. 241 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Gunnar Goude en sak. Han säger nej till maxtaxa. Jag tyckte att det var ganska skönt att få höra det. Jag förstår att hans motiv var att skolan skulle få del av resurserna, och inte minst då när det gäller elever med behov av särskilt stöd. Kommunerna behöver det ekonomiska utrymmet bättre för det ändamålet.

Jag undrar om detta också har med grundsynen att göra. Finns det andra skäl, t.ex. valfrihet inom barnomsorgen osv.? Kan vi lita på att Miljöpartiet kommer att rösta nej till maxtaxa här i Sveriges riksdag?

Anf. 242 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag kan börja med den sista frågan. Vi har ännu inte sett något förslag på denna maxtaxa. Vi har inte ens några beräkningar som gör att man skulle vilja ta i frågan riktigt på allvar. Uppskattningarna slår mellan 5 och 10 miljarder. Det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt om man ska komma till riksdagen med ett förslag i frågan.

När det gäller möjligheterna att välja, dvs. fritt val för föräldrar att välja form för barnen i förskolan, har vi klart deklarerat att vi är för mångfald. Det är inte heller någon hemlighet att Miljöpartiet inte lägger

hinder i vägen, utan snarast stöder möjligheterna för föräldrar att ha barnen hemma om de så vill. Därför har vi också i våra förslag om den allmänna förskolan stannat vid en högre ålder än vad man skulle kunna tänka sig. Förskolan gäller ju faktiskt från ett års ålder och framåt som det är nu.

Anf. 243 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag fick en direkt fråga av Gunnar Goude om vi inte hade överdrivit när det gäller våra krav på en allmän förskola. Jag vill bara informera Gunnar Goude om att vi har drivit detta ganska länge. Det står i vårt partiprogram sedan några år tillbaka att vi vill ha en allmän och kostnadsfri förskola för barn från tre års ålder. Det är ungefär den typen av förskola som man nu föreslår ska införas från fyra års ålder.

Vi har över huvud taget en mycket medveten politik när det gäller den pedagogiska förskolan. I andra sammanhang har vi fört fram att det ska vara pedagogiskt utbildad personal osv. som ska vara ansvarig för verksamheten.

Gunnar Goude tog tydligt avstånd från maxtaxan. Oavsett hur förslaget ser ut, om det nu är något som påminner om maxtaxa, skulle det vara konstigt om inte Gunnar Goude och hans miljöpartister sade nej till det här i riksdagen.

Anf. 244 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Detta är knappast någon nyhet. Vi har drivit det väldigt tydligt i valrörelsen. Det lär inte vara någon hemlighet.

Det var inte till Folkpartiet jag vände mig när det gällde överdrifterna. Det var snarast Moderaternas uttryckssätt om ett led i socialisering som jag tyckte var en något överdriven skiss som placerade Folkpartiet till vänster om Socialdemokraterna. Överdriften ligger kanske inte så mycket hos Folkpartiet som hos Moderaterna.

Anf. 245 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Utvecklingsplanen tar inte på allvar upp situationen kring en grupp som jag vill beröra här, nämligen de vuxna utvecklingsstörda.

Det har skett ett omfattande reformarbete när det gäller vuxenutbildningen i det här landet via kunskapslyftet. Det är en satsning som har ökat människors deltagande i samhällsliv och yrkesliv. I den satsningen har vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, särsvux, fått en undanskymd plats, så ock i utvecklingsplanen.

Särsvux ska anordna utbildning för vuxna utvecklingsstörda. Man ska med utgångspunkt i elevernas tidigare utbildning och erfarenhet fördjupa och utveckla elevernas kunskaper för deltagande i samhällsliv och yrkesliv. Syftet med särsvux skiljer sig således inte från syftet med vuxenutbildning i stort, men tillgängligheten till utbildningen och utbildningens innehåll skiljer sig i flera viktiga avseenden. Min stora fråga är naturligtvis: Varför denna diskriminering?

För det första är det en lagstadgad rättighet för alla vuxna att få grundläggande vuxenutbildning. Kommunerna har skyldighet att aktivt verka för att nå dem som har rätt till den här utbildningen. Denna rättighet gäller inte utvecklingsstörda och särsvux. Många vet över huvud taget

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Utvecklingsplan för
förskola, skola och
vuxenutbildning*

inte om att utbildningsmöjligheter finns. Kommunerna har ofta kö till de få platser som erbjuds.

För det andra får inte de studerande som avslutar studier på särvox något slutbetyg. Utbildning är utveckling av kunskaper. Alla kan utvecklas i någon grad. Slutbetyget upplevs ofta som en återkoppling till den ansträngning som gjorts för att lära, och den är inte mindre viktig för utvecklingsstörda än för någon annan. Jag har inte kännedom om någon annan utbildning på motsvarande nivå där slutbetyg inte ges.

För det tredje får inte utvecklingsstörda undervisning i idrott och hälsa. På den utbildning som motsvarar gymnasiesärskolan ges undervisning i samtliga ämnen som får finnas på ett nationellt program med undantag av idrott och hälsa. Är detta riktigt?

För det fjärde ges det inte utbildning i naturkunskap i särvox. Detta är också mycket egendomligt. Naturen är den enklaste av miljöer för en utvecklingsstörd.

För det femte finns inte estetiska ämnen i särvox på grundsärskolenivå. Hör och häpna! Musik, bild och liknande ämnen innehåller möjligheter just för de här människorna att utvecklas. De ger verktyg att delta i samhällsmiljöer, men vi erbjuder inte de utvecklingsstörda att få dem.

För det sjätte finns inte hemspråk i särvox på grundsärskolenivå. Att utvecklingsstörda förhindras att få kunskaper i sitt hemspråk kan inte försvaras.

En höjning av de utvecklingsstördas kompetens är enligt min mening åsidosatt. Den utvecklingsstörda lär ofta senare i livet, men måste avbryta sin skolgång vid 21 års ålder. Så länge räcker kommunernas skyldigheter. Därefter finns ingen rättighet för den vuxna till skolgång och förkovran. Ökad delaktighet i samhället förhindras därmed. Detta ska jämföras med den enorma satsning som har gjorts genom kunskapslyftet med uppsökande verksamhet och individuella studieplaner för att delta i samhällslivet. Det är en satsning som jag tycker är bra.

Fru talman! Jag efterlyser en satsning på en grupp människor som i dag har svårt att göra sina krav hörda. Jag kan inte förstå att vi fortfarande, år 1999, diskriminerar denna grupp med avseende på möjligheter att kvalificera sig och komma vidare i sin utveckling.

Jag yrkar bifall i överensstämmelse med Ulla-Britt Hagströms bifallsyrkande. Hon har också talat för Kristdemokraternas räkning. Jag vill särskilt lyfta fram de utvecklingsstördas situation med avseende på vuxenutbildningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 november.)

14 § Förarbevis för moped klass I och för terrängskoter

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU2
Förarbevis för moped klass I och för terrängskoter (prop. 1998/99:123).

Tal mannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 3 november.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU3
Lägesrapport två om IT-omställningen i samhället inför år 2000 (skr.
1998/99:111).

*Lägesrapport två
om IT-omställningen i
samhället inför
år 2000*

Anf. 246 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen av Miljöpartiet.

Kärnkraftsreaktorer bör vara stoppade under timmarna kring årsskiftet 1999/2000, om inte alla delsystem i ett kärnkraftverks hela drift- och säkerhetssystem har funktionstestats fullt ut av en oberoende part, så att absolut säkerhet råder om att de inte reagerar ”fel” för året 2000, och om inte absolut säkerhet råder om att kärnkraftverket klarar andra störningar på elnät och andra försörjningssystem som kan befaras inträffa vid detta årsskifte.

Ett stort antal tänkbara incidenter både inom kärnkraftsindustrin och andra verksamheter har sin grund i mänsklig oförmåga att förutse vad en olycklig kombination av händelser kan få för effekter. Ytterligare ett antal tänkbara incidenter har sin grund i en oförmåga att reagera tillräckligt snabbt för att avbryta olycksbringande händelsekedjor som utlöses av oväntade händelser, respektive att i tid spåra felkällan och stoppa händelseutvecklingen eller länka den in i mindre olycksbringande banor.

Vår bedömning är att riskerna för felfunktion i något drift- eller säkerhetspåverkande datasystem är väsentligt större vid omslaget till året 2000 än de är normalt. Därför bör de svenska kärnkraftsreaktorerna vara stoppade under timmarna kring årsskiftet 1999/2000.

Anf. 247 MONICA GREEN (s):

Fru talman, ledamöter! Sverige är mycket väl förberett inför millennieskiftet till 2000-talet. Sverige ligger i en internationell jämförelse mycket väl till i anpassningsarbetet. Det känns bra, eftersom vi alla ser fram emot nyårsaftonen med tillförsikt och känner spänning inför vad som ska hända på 2000-talet.

När det gäller datorsäkerheten finns det ingen som helst anledning till oro. Visst kan det inträffa vissa störningar i några mindre apparater, men inte i några som har samhällsomfattande betydelse, utan det gäller privata datorer, klockradioapparater o.d.

Vi behöver alltså inte känna någon oro, men det finns inte heller någon anledning att slå sig för bröstet eller att nonchalera de problem som kan finnas. Vi måste alltså fortsätta att ge arbetet med omställning av IT-systemen inför 2000-talet högsta prioritet. Myndigheter, kommuner, landsting, företag och organisationer har ägnat och ska ägna frågan största möjliga uppmärksamhet, så att omställningsarbetet kan fullföljas.

Men det är också viktigt att vi som riksdag visar respekt inför omställningsarbetet utan att för den skull haussa upp stämningen så att människor känner rädsla.

Risken för elavbrott är inte större vid tusenårsskiftet än vid normala driftssituationer. Säkerheten vid landets kärnkraftverk anges inte heller

komma att påverkas av sekelskiftesövergången. Nämnas bör också att kärnkraftverken, som av naturliga skäl alltid ska vara säkrade, nu vid ett flertal tillfällen har genomgått alla typer av säkerhetskontroller. De var också de första anläggningar som fick klartecken som 2000-säkrade. Det finns alltså ingen anledning till oro eller till att skrämman upp människor, inte ens på det här området.

Även de landsomfattande telenäten kommer att fungera normalt vid årsskiftet. Kommunerna har generellt sett kommit långt och har gått igenom alla sina områden. Beredskapen är mycket hög. Även fjärrvärme, vatten och avlopp har nu 2000-säkrats och kommer att fungera normalt vid 2000-årsskiftet.

Utskottet förutsätter att omställningsarbetet fullföljs med kraft och att regeringen även fortsättningsvis noga följer utvecklingen på området. Vad gäller regeringen vill jag passa på att meddela att näringsminister Björn Rosengren planerar att i den här kammaren ha en speciell ytterligare information i mitten av november, så att vi kan ställa ytterligare frågor, om det finns frågetecken kvar efter den här debatten, vilket jag inte tror.

På försäkringsområdet har Konsumenternas Försäkringsbyrå tagit fram en produktöversikt över alla försäkringsbolags villkor avseende 2000-skador, dvs. skador som kan inträffa om t.ex. datorer, videoapparater e.d. slutar fungera vid vissa tidpunkter på grund av att de innehåller tidsstyrningsenheter som inte klarar övergången till år 2000.

Konsumenternas Försäkringsbyrå anser att man har en god översikt över detta, och konsumenterna har fått och kommer att få information om försäkringsmässiga konsekvenser till följd av 2000-årsskiftet. Det har också framkommit i arbetet att försäkringsbolagen är väl förberedda inför 2000-årsskiftet.

Vi menar alltså att det inte finns någon anledning att driva upp stämningen inför årsskiftet, även om vi känner förväntan inför framtiden och tycker att detta årsskifte är extra spännande. När det gäller datorproblematiken kan vi känna tillförsikt. I stort sett kommer allting att fungera normalt.

Anf. 248 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Ett gott nytt år skulle jag vilja önska alla invånare i Sverige – dvs. jag hoppas redan nu, nio veckor i förväg, att Sveriges invånare ska få fira övergången till ett nytt årtusende i fred, frihet och glädje. Jag hoppas att alla datasystem som behandlar datum då är omställda, så att de fungerar även efter tolvslaget. Jag är övertygad om att vi i Sverige kan känna oss lugna på den fronten, men för ett år sedan kunde jag känna det lugnet.

Vi kristdemokrater är kritiska till att regeringen kom i gång sent med 2000-arbetet i ett större perspektiv. Vi har därför i en rad motioner det senaste året ställt krav på regeringen att verkligen ta ett samlat grepp för att kartlägga de olika samhällskritiska funktioner som kan beröras av årsskiftet. Vi har särskilt pekat på kommunernas vattenförsörjning, energisektorn, de finansiella systemen, sjukvården, miljöfarlig verksamhet samt försäkringsfrågorna.

Eftersom vi nu i utskottet inte har reserverat oss, innebär det att vi kan ge regeringen godkänt i arbetet med 2000-kartläggningen. Förmodli-

gen kommer störningar av något slag att inträffa någonstans, men någon fara för liv, hälsa eller säkerhet ska vi inte behöva uppleva. Det finns tyvärr andra länder som är betydligt sämre förberedda.

När vi nu behandlar den senaste och förmodligen sista regeringsskrivelsen till riksdagen angående 2000-omställningen har vi särskilt uppmärksammat två områden: försäkringsbranschen samt miljöfarliga verksamheter.

Vi konstaterar att nio av femton kartlagda försäkringsbolag tyvärr har infört särskilda självrisker med anledning av tusenårsskiftet i sina hemförsäkringsvillkor. Det kan inte vara rimligt, enligt vår mening, att konsumenterna ska drabbas av extra premiekostnader därför att man en gång har köpt hushållsmaskiner, elpannor eller andra varor med inbyggda chips utan att veta om de var 2000-säkrade eller inte.

Vi har i tidigare motioner begärt en förstärkning av konsumentskyddet men inte fått gehör fullt ut för detta. Dock har utskottet pekat på vikten av information till konsumenterna, och Konsumentverket har agerat gentemot försäkringsbranschen. Information om vilka försäkringsbolag som har särskild självrisk för s.k. millenniumskador finns på Konsumenternas Försäkringsbyrås hemsida www.kofb.se, vilket också utskottet har informerat om i betänkandet.

När det gäller hantering av miljöfarlig verksamhet i samband med millennieskiftet finns det risker med styrsystemen. Här har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att rapportera om läget hos företag och andra som bedriver miljöfarlig verksamhet. Jag förutsätter att regeringen informerar riksdagen även om denna rapport.

Sedan skulle jag vilja fråga Miljöpartiet om kärnkraftsfrågan. Jag har respekt för att ni miljöpartister väcker den här frågan, men ni skapar också oro genom att driva fram en omröstning i Sveriges riksdag.

Miljöpartiet underkänner regeringens skrivelse på denna punkt. Miljöpartiet underkänner Kärnkraftinspektionens bedyranden att kärnkraftverken inte kommer att påverkas av årsskiftet. Vilken oberoende part skulle kontrollera de svenska kärnkraftverken, menar ni i Miljöpartiet? Skulle vi ta hit en kärnkraftsinspektion från ett annat land för att testa och kontrollera de svenska kärnkraftverken? Jag beklagar att Miljöpartiet skapar en onödig oro genom att driva den här frågan.

Fru talman! Vi har från kristdemokraternas sida fått en god uppslutning bakom våra motionsyrkanden, och jag finner därför att jag kan yrka bifall till hemställan i betänkandet och även önska ett gott nytt år.

Anf. 249 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Det finns ingenting skrivet i den senaste skrivelsen om vad SKI har gjort. Däremot finns det det i den föregående skrivelsen, som lämnades i november 1998. Där står det att SKI:s bedömning för närvarande är baserad på inlämnade rapporter och de muntliga föredragningar som skett om att kraftbolagen hanterar år 2000-problemet på ett sådant sätt att SKI inte ska behöva ställa ytterligare krav på redovisning eller vidtagande av åtgärder.

Jag tycker att det är rimligt att SKI – låt vara här i Sverige, eller någon annan part – testar skarpt de system som förekommer inom kärnkraften. Det är ett rimligt krav. Vi kan inte överlåta till bolagen att lämna muntliga rapporter eller rapporter i skriftlig form. Man måste testa fullt

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Lägesrapport två
om IT-omställningen i
samhället inför
år 2000*

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

*Lägesrapport två
om IT-omställningen i
samhället inför
år 2000*

ut hur det kommer att fungera, innan det händer någonting. Det är inte att haussa upp någonting. Det är bara att anta en försiktighetsprincip. Det är Miljöpartiets inställning.

Anf. 250 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Miljöpartiet inte har något förtroende för svensk kärnkraftsinspektion om man fortfarande kräver tester av detta slag när SKI bedyrar att det inte behövs, och jag beklagar detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 3 november.)

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skrivelse

1999/2000:22 Lägesrapport i fråga om den ekonomiska brottsligheten

Motioner

med anledning av prop. 1999/2000:8 Yrkesregister m.m.

1999/2000:Fi1 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

1999/2000:Fi2 av Per Landgren m.fl. (kd)

med anledning av prop. 1999/2000:9 Vissa punktskatte- och tullfrågor, m.m.

1999/2000:Sk7 av Claes Stockhaus m.fl. (v)

1999/2000:Sk8 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m)

1999/2000:Sk9 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp)

1999/2000:Sk10 av Mats Odell m.fl. (kd)

1999/2000:Sk11 av Arne Kjörnsberg m.fl. (s)

med anledning av skr. 1999/2000:7 Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen

1999/2000:U4 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m)

1999/2000:U5 av Ewa Thalén Finné (m)

1999/2000:U6 av Roy Hansson (m)

1999/2000:U7 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v)

1999/2000:U8 av Anne Ludvigsson m.fl. (s)

1999/2000:U9 av Jan Erik Ågren m.fl. (kd)

1999/2000:U10 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)

1999/2000:U11 av Monica Green m.fl. (s)

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

den 27 oktober

1999/2000:44 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Offentlighet och EU

1999/2000:45 av *Lena Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Bilstöd till funktionshindrade

1999/2000:46 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesminister
Anna Lindh
Västsahara

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 november.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 oktober

1999/2000:111 av *Per Lager* (mp) till utbildningsminister Thomas
Östros
Studentbostäder

den 27 oktober

1999/2000:112 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Försäkringskassornas rehabilitering av sjukskrivna

1999/2000:113 av *Göte Wahlström* (s) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Kunskap om arbetslivet

1999/2000:114 av *Inger René* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Polisens larpaket

1999/2000:115 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Bostadsmarknaden – Öresundsregionen

1999/2000:116 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Integrationen av Öresundsregionen

1999/2000:117 av *Bertil Persson* (m) till utbildningsminister Thomas
Östros

Medicinsk forskning

1999/2000:118 av *Maud Ekendahl* (m) till försvarsminister Björn von
Sydow
F 10

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 november.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 oktober

1999/2000:78 av *Lena Ek* (c) till socialminister Lars Engqvist
Funktionshindrade

1999/2000:82 av *Amanda Agestav* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Tonårsaborter

1999/2000:89 av *Elizabeth Nyström* (m) till socialminister Lars Engqvist
Bilstöd till handikappade

1999/2000:102 av *Thomas Julin* (mp) till socialminister Lars Engqvist
Rökning och lungsjukdomar

1999/2000:103 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Värnpliktigas drogvanor

den 27 oktober

1999/2000:76 av *Ulla Hoffmann* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Svenska för invandrade sjukvårdsutbildade

1999/2000:84 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Barnen som inte finns

1999/2000:85 av *Magnus Jacobsson* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Våldsorganisationer

Våldsorganisationer

1999/2000:90 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

EU:s budget och jämställdheten

1999/2000:91 av *Kjell Eldensjö* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Straff för värnpliktsvägran

1999/2000:94 av *Ewa Larsson* (mp) till justitieminister Laila Freivalds
Hets mot samer

1999/2000:96 av *Maria Larsson* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Grundutbildning av poliser

1999/2000:99 av *Owe Hellberg* (v) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Lag om kommunal bostadsförmedling

1999/2000:101 av *Inger Strömbom* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Fördelning av resurser till polisen i Stockholms län

Fördelning av resurser till polisen i Stockholms län

1999/2000:105 av *Birger Schlaug* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Utvärdering av utlokaliseringar

Utvärdering av utlokaliseringar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 november.

20 § Kammaren åtskildes kl. 22.33.

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 8 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 28 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 41 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 76 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 105 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 150 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.53,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 209 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Våld med rasistisk och nazistisk bakgrund	1
Anf. 1 GUDRUN SCHYMAN (v).....	1
Anf. 2 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	1
Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v).....	4
Anf. 4 BO LUNDGREN (m)	5
Anf. 5 ALF SVENSSON (kd).....	6
Anf. 6 LENNART DALÉUS (c).....	8
Anf. 7 LARS LEIJONBORG (fp).....	9
Anf. 8 YVONNE RUWAIDA (mp).....	10
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	12
Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v).....	13
Anf. 11 BO LUNDGREN (m)	14
Anf. 12 ALF SVENSSON (kd).....	15
Anf. 13 LENNART DALÉUS (c).....	15
Anf. 14 LARS LEIJONBORG (fp).....	16
Anf. 15 YVONNE RUWAIDA (mp).....	16
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	17
Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v).....	17
Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	18
2 § Justering av protokoll	18
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	19
4 § Hänvisning av ärende till utskott	19
5 § Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1998.....	19
Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU6	19
Anf. 19 SIV HOLMA (v).....	19
Anf. 20 CARIN LUNDBERG (s)	21
Anf. 21 SIV HOLMA (v).....	23
Anf. 22 CARIN LUNDBERG (s)	23
Anf. 23 SIV HOLMA (v).....	23
(Beslut fattades under 10 §.)	23
6 § Ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Japan m.m.	23
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU4	23
(Beslut fattades under 10 §.)	23
7 § Socialförsäkringens personkrets	24
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU3	24
Anf. 24 MARGIT GENNSER (m).....	24
Anf. 25 KENNETH LANTZ (kd).....	25
Anf. 26 BIRGITTA CARLSSON (c).....	28
Anf. 27 BO KÖNBERG (fp).....	29
Anf. 28 ANITA JÖNSSON (s)	30
Anf. 29 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	32
Anf. 30 ANITA JÖNSSON (s) replik	33
Anf. 31 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	33

Anf. 32 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	33
Anf. 33 KENNETH LANTZ (kd) replik	34
Anf. 34 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	34
Anf. 35 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	34
Anf. 36 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	35
(Beslut fattades under 10 §.).....	35
8 § Ny svensk filmpolitik	35
Kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU5	35
Anf. 37 LENNART FRIDÉN (m).....	35
Anf. 38 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	37
Anf. 39 BIRGITTA SELLÉN (c).....	39
Anf. 40 LENNART KOLLMATS (fp).....	41
Anf. 41 EWA LARSSON (mp).....	42
Anf. 42 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	45
Anf. 43 EWA LARSSON (mp) replik.....	45
Anf. 44 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	46
Anf. 45 EWA LARSSON (mp) replik.....	46
Anf. 46 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	46
Anf. 47 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	49
Anf. 48 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	49
Anf. 49 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	50
Anf. 50 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	50
Anf. 51 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	51
Anf. 52 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	52
Anf. 53 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	52
Anf. 54 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	53
Anf. 55 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	53
(Beslut fattades under 10 §.).....	53
9 § Elever med funktionshinder	54
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU4	54
Anf. 56 BEATRICE ASK (m).....	54
Anf. 57 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	57
Anf. 58 SOFIA JONSSON (c).....	59
Anf. 59 ULF NILSSON (fp).....	61
Anf. 60 TORGNY DANIELSSON (s).....	63
Anf. 61 BEATRICE ASK (m) replik	66
Anf. 62 TORGNY DANIELSSON (s) replik	66
Anf. 63 BEATRICE ASK (m) replik	66
Anf. 64 TORGNY DANIELSSON (s) replik	67
Anf. 65 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	67
Anf. 66 TORGNY DANIELSSON (s) replik	67
Anf. 67 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	68
Anf. 68 TORGNY DANIELSSON (s) replik	68
Anf. 69 SOFIA JONSSON (c) replik	68
Anf. 70 TORGNY DANIELSSON (s) replik	68
Anf. 71 SOFIA JONSSON (c) replik	69
Anf. 72 TORGNY DANIELSSON (s) replik	69
Anf. 73 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	69
Anf. 74 BEATRICE ASK (m) replik	72

Anf. 75	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	72
Anf. 76	BEATRICE ASK (m) replik	73
Anf. 77	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	73
Anf. 78	SOFIA JONSSON (c) replik	74
Anf. 79	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	74
Anf. 80	SOFIA JONSSON (c) replik	75
Anf. 81	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	75
Anf. 82	ULF NILSSON (fp) replik	75
Anf. 83	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	76
Anf. 84	ULF NILSSON (fp) replik	76
Anf. 85	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	76
Anf. 86	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	77
Anf. 87	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	77
Anf. 88	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	78
Anf. 89	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	78
Anf. 90	LENNART GUSTAVSSON (v)	79
Anf. 91	BEATRICE ASK (m) replik	82
Anf. 92	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	82
Anf. 93	BEATRICE ASK (m) replik	83
Anf. 94	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	83
Anf. 95	ULF NILSSON (fp) replik	83
Anf. 96	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	84
Anf. 97	ULF NILSSON (fp) replik	84
Anf. 98	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	84
Anf. 99	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	85
Anf. 100	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	85
Anf. 101	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	85
Anf. 102	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	85
Anf. 103	GUNNAR GOUDE (mp)	85
Anf. 104	SOFIA JONSSON (c) replik	87
Anf. 105	GUNNAR GOUDE (mp) replik	87
Anf. 106	SOFIA JONSSON (c) replik	88
Anf. 107	GUNNAR GOUDE (mp) replik	88
Anf. 108	BEATRICE ASK (m) replik	88
Anf. 109	GUNNAR GOUDE (mp) replik	89
Anf. 110	BEATRICE ASK (m) replik	89
Anf. 111	GUNNAR GOUDE (mp) replik	89
Anf. 112	BO LUNDGREN (m)	90
Anf. 113	GUNNAR GOUDE (mp) replik	91
Anf. 114	BO LUNDGREN (m) replik	91
Anf. 115	GUNNAR GOUDE (mp) replik	92
Anf. 116	BO LUNDGREN (m) replik	92
Anf. 117	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	93
Anf. 118	BO LUNDGREN (m) replik	93
Anf. 119	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	94
Anf. 120	BO LUNDGREN (m) replik	94
Anf. 121	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	94
Anf. 122	BO LUNDGREN (m) replik	94
Anf. 123	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	94

Anf. 124 BO LUNDGREN (m) replik	95
Anf. 125 YVONNE ANDERSSON (kd).....	95
Anf. 126 STEN TOLGFORS (m).....	96
Anf. 127 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	102
Anf. 128 STEN TOLGFORS (m) replik	102
Anf. 129 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	103
Anf. 130 STEN TOLGFORS (m) replik	104
(forts. 11 §).....	104
Ajournering.....	104
Återupptagna förhandlingar	104
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.	105
FiU6 Allmänna pensionsfondens verksamhet 1998	105
SkU4 Ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Japan m.m.	105
SfU3 Socialförsäkringens personkrets.....	105
KrU5 Ny svensk filmpolitik	106
11 § (forts. från 9 §) Elever med funktionshinder (forts. UbU4).....	108
Anf. 131 GUNNAR GOUDE (mp) replik	108
Anf. 132 STEN TOLGFORS (m) replik	109
Anf. 133 GUNNAR GOUDE (mp) replik	109
Anf. 134 STEN TOLGFORS (m) replik	110
Anf. 135 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	110
Anf. 136 STEN TOLGFORS (m) replik	110
Anf. 137 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	111
Anf. 138 STEN TOLGFORS (m) replik	111
Anf. 139 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	112
Anf. 140 STEN TOLGFORS (m) replik	112
Anf. 141 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	113
Anf. 142 STEN TOLGFORS (m) replik	113
Anf. 143 HANS KARLSSON (s).....	114
Anf. 144 SOFIA JONSSON (c) replik	117
Anf. 145 HANS KARLSSON (s) replik.....	117
Anf. 146 SOFIA JONSSON (c) replik	118
Anf. 147 HANS KARLSSON (s) replik.....	118
Anf. 148 STEN TOLGFORS (m) replik	118
Anf. 149 HANS KARLSSON (s) replik.....	119
Anf. 150 STEN TOLGFORS (m) replik	119
Anf. 151 HANS KARLSSON (s) replik.....	120
Anf. 152 PETER PEDERSEN (v).....	120
Anf. 153 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	124
Anf. 154 PETER PEDERSEN (v) replik.....	124
Anf. 155 HANS KARLSSON (s) replik.....	125
Anf. 156 PETER PEDERSEN (v) replik.....	125
Anf. 157 HANS KARLSSON (s) replik.....	125
Anf. 158 PETER PEDERSEN (v) replik.....	126
Anf. 159 MIKAEL JOHANSSON (mp)	126
Anf. 160 SONJA FRANSSON (s)	126
(Beslut skulle fattas den 3 november.)	127

12 § Vissa regeländringar på skolområdet	127
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU5	127
Anf. 161 ANDERS SJÖLUND (m)	127
Anf. 162 YVONNE ANDERSSON (kd)	129
Anf. 163 SOFIA JONSSON (c)	131
(forts.).....	132
Ajournering	132
Återupptagna förhandlingar	133
12 § (forts.) Vissa regeländringar på skolområdet (forts. UbU5).....	133
Anf. 164 EVA JOHANSSON (s)	133
Anf. 165 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	135
Anf. 166 EVA JOHANSSON (s) replik	135
Anf. 167 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	136
Anf. 168 EVA JOHANSSON (s) replik	136
Anf. 169 ANDERS SJÖLUND (m) replik	136
Anf. 170 EVA JOHANSSON (s) replik	137
Anf. 171 ANDERS SJÖLUND (m) replik	138
Anf. 172 EVA JOHANSSON (s) replik	138
Anf. 173 SOFIA JONSSON (c) replik	138
Anf. 174 EVA JOHANSSON (s) replik	139
Anf. 175 SOFIA JONSSON (c) replik	139
Anf. 176 EVA JOHANSSON (s) replik	139
Anf. 177 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	139
Anf. 178 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	141
Anf. 179 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	141
Anf. 180 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	142
Anf. 181 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	142
Anf. 182 SOFIA JONSSON (c) replik	143
Anf. 183 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	143
Anf. 184 SOFIA JONSSON (c) replik	143
Anf. 185 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	144
Anf. 186 ANDERS SJÖLUND (m) replik	144
Anf. 187 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	144
Anf. 188 ANDERS SJÖLUND (m) replik	145
Anf. 189 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	145
Anf. 190 GUNNAR GOUDE (mp)	145
Anf. 191 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	147
Anf. 192 GUNNAR GOUDE (mp) replik	147
Anf. 193 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	147
Anf. 194 GUNNAR GOUDE (mp) replik	148
Anf. 195 BIRGITTA SELLÉN (c)	148
Anf. 196 EVA JOHANSSON (s) replik	150
Anf. 197 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	151
Anf. 198 EVA JOHANSSON (s) replik	151
Anf. 199 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	151
Anf. 200 ULF NILSSON (fp)	152
Anf. 201 EVA JOHANSSON (s)	153

Anf. 202 ULF NILSSON (fp).....	153
Anf. 203 EVA JOHANSSON (s)	153
Anf. 204 ULF NILSSON (fp).....	153
(Beslut skulle fattas den 3 november.)	154
13 § Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning	154
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU6	154
Anf. 205 LARS HJERTÉN (m).....	154
Anf. 206 KALLE LARSSON (v).....	156
Anf. 207 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	158
Anf. 208 SOFIA JONSSON (c)	161
Anf. 209 ULF NILSSON (fp).....	162
Anf. 210 KALLE LARSSON (v) replik.....	164
Anf. 211 ULF NILSSON (fp) replik	165
Anf. 212 KALLE LARSSON (v) replik.....	165
Anf. 213 ULF NILSSON (fp) replik	166
Anf. 214 AGNETA LUNDBERG (s).....	166
Anf. 215 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	168
Anf. 216 AGNETA LUNDBERG (s) replik	168
Anf. 217 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	168
Anf. 218 AGNETA LUNDBERG (s) replik	169
Anf. 219 LARS HJERTÉN (m) replik	169
Anf. 220 AGNETA LUNDBERG (s) replik	169
Anf. 221 LARS HJERTÉN (m) replik	170
Anf. 222 AGNETA LUNDBERG (s) replik	170
Anf. 223 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	170
Anf. 224 LARS HJERTÉN (m) replik	172
Anf. 225 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	173
Anf. 226 LARS HJERTÉN (m) replik	173
Anf. 227 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	174
Anf. 228 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	174
Anf. 229 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	174
Anf. 230 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	175
Anf. 231 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	175
Anf. 232 SOFIA JONSSON (c) replik	175
Anf. 233 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	176
Anf. 234 SOFIA JONSSON (c) replik	176
Anf. 235 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	176
Anf. 236 ULF NILSSON (fp) replik	177
Anf. 237 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	177
Anf. 238 ULF NILSSON (fp) replik	178
Anf. 239 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	178
Anf. 240 GUNNAR GOUDE (mp)	178
Anf. 241 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	180
Anf. 242 GUNNAR GOUDE (mp) replik	180
Anf. 243 ULF NILSSON (fp) replik	181
Anf. 244 GUNNAR GOUDE (mp) replik	181
Anf. 245 YVONNE ANDERSSON (kd).....	181
(Beslut skulle fattas den 3 november.)	182
14 § Förarbevis för moped klass I och för terrängskoter	182

Prot.	Trafikskottets betänkande 1999/2000:TU2	182
1999/2000:20	(Beslut skulle fattas den 3 november.)	182
27 oktober	15 § Lägesrapport två om IT-omställningen i samhället inför	
	år 2000	183
	Trafikskottets betänkande 1999/2000:TU3	183
	Anf. 246 MIKAEL JOHANSSON (mp)	183
	Anf. 247 MONICA GREEN (s)	183
	Anf. 248 JOHNNY GYLLING (kd)	184
	Anf. 249 MIKAEL JOHANSSON (mp)	185
	Anf. 250 JOHNNY GYLLING (kd)	186
	(Beslut skulle fattas den 3 november.)	186
	16 § Bordläggning.....	186
	17 § Anmälan om interpellationer	187
	18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	187
	19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	188
	20 § Kammaren åtskildes kl. 22.33.	189

Prot.
1999/2000:20
27 oktober

Elanders Gotab, Stockholm 1999